

Vatra veche

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

8

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 8(92), august 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

JOAN PANISELLO CHAVARRÍA

Antologie *Vatra veche*: ARON COTRUȘ

VAI, ABISUL!

Vai, abisul, abisul...
mă cufund și mă cufund
și ard
sub groaznică povară
sub povara imensă a lumii
și a mea însumi.

AY! EL ABISIMO

Ay! el abisimo, el abisimo...
me hundo y me hundo,
y ardo
bajo el terrible fardo
bajo el fardo inmenso del mundo
y de mi mismo.

Traducere de GABRIELA NECHEȘ
(M. N. RUSU, „Pentru o integrală Aron Cotruș”, p.11)

Vatra veche dialog cu Nicolae Cabel

SUMAR

Antologie *Vatra veche*: Aron Cotruș, Vai, abisul!/1
Un artist pentru secolul XXI: Joan Panisello Chavarría, de Aureliu Goci/3
Coșbuc – 150. „Sunt suflet...”, de Dumitru Hurubă/4
Coșbuc sau lirismul pragurilor (Andrei Moldovan), de Mircea Daroși/6
Poezii de George Coșbuc/7
Nicolae Iorga – 145. Nicolae Iorga, critic și istoric literar, de Adina Iancu/8
Aniversare. Din nou despre Panait Istrati, de Adina Iancu/9
Remember. Emil Giurgiuca, de I. Dămăcuș/10
Restituiri. Pentru o integrală Aron Cotruș, de M.N. Rusu/11
Poeme de Dumitru Ichim/11
Un Simpozion al poeziei și eticii (Ion Brad), de Ionel Popa/12
Lecturi și zile. Proza Anei Blandiana, de Gabriela Banu/14
Ana Blandiana. Casa de scris (fotoreportaj)/14
Melania Cuc. Scrișul care ne transcende, de Vasile V. Filip/15
Poeme de Adam Puslojic/17
Poeme de Valeriu Matei/18
Vatra veche dialog cu Nicolae Cabel, de Marin Ifrim/19
Vatra veche dialog cu Anca Sîrghie, de Sebastian Doreanu/21
Vatra veche dialog cu Ion Lazău, de Rodica Lăzărescu/24
Vatra veche dialog cu Constantin Găndric, de Daniela Gîfă/27
Onomastica – ramură „laterală” a lingvisticii?, de Ileana Ioniță-Iancu/29
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/31
Cronica literară. Când poetul își devine propriul inger (Nicolae Băciuț), de Dorina Stoica/32
Poeme ale suferinței (Marcel Mureșeanu), de Adina Iancu/33
Cina cea din taină (Cornelia Jinga-Hetrea), de Răzvan Ducan/34
Egometria (Elisabeta Boțan), de Gregorio Muelas Bermúdez/35
Ancora (Gheorghe Mizgan), de Daniel Marian/36
Stampe și emoții fine (Octavian Mihalcea), de Nicolae Boghian/37
Un demers recuperator (Cornel Galben), de Victoria Huiban/38
Ioana Duda și instinctul ei, de George Motroc/39
Doi oameni răi (Nicolae Țic), de Maria Toma Damșa/40
Iubirea ca paroxism al suferinței (Nicolae Țic), de Diana Dobrița Bălea/41
Nostalgia timpului crescut... (Valeriu Anghel), de A. Gh. Olteanu/43
O carte protest (Nicolae Suci), de Răzvan Ducan/44
Nevoia de transcendență (Dărie Ducan), de Nicolae Suci/46
Ibsenienii, Astă seară se joacă Noica, de George Anca/47
Dicționar de abrevieri românești și străine, de Gh. Sarău ș.a./48
Artă și semnificație (Ioan Marchiș), de Mircea Moț/49
Trecute vieți de autori și cărți.... (Constantin Bostan), de Răzvan Ducan/50
Așteptarea și reevaluarea demnității umane (Monica Pillat, Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/53
Mocanii voineșteni... (Florentina Teacă), de Luminița Cornea/55
Ocean întors. N. Steinhardt despre Sergiu Celibidache, de Veronica Pavel Lerner/56
Poeme de Armina Flavia Adam/57
Poeme de Dorin N. Uritescu/58
Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/59
Argument pentru Transilvania sufletului meu..., de Ioan-Aurel Pop/62
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/63
La mormântul lui Arsenie Boca, de Decebal Alexandru Seul/64
Poeme de Magda Hărăbor/64
Reverberație sufletească, de monahia Denisa/65
Poeme de Adrian Botez/66
Episolar. Aurel Dumitrașcu/67
Poeme de Emilia Amariei/68
Poeme de Eugenia Bulat/69
Starea prozei, de Mircea Pop/70
Ancheta *Vatra veche*. Muzeul Memorial „Mihail Kogălniceanu”, Iași, de Luminița Cornea/71
Poeme de Aurelian Sârbu/72
Ocean întors. Mărgelile copilăriei, de Simina Lazăr/73
Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de Sabin George Săndulescu/74
Biblioteca Babel. Heberto de Sysmo, traducere de Elisabeta Boțan/75
Ilvafest. Dialog cu Nicolae Băciuț, de Georgeta Resteman/76
Literatură și film. Fă-te util și sinucide-te!, de Alexandru Jurcan/78
De la Păstora citire/79
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/80
Curier/81
Scrisori deschise: Eminescu în bulgară, de Ognian Stamboliev, Peisaj interior, de Melania Cuc și Cornel Cotițiu, Ecouri la o scrisoare, de Vasile Lechințan/84
Concursul de Literatură “Vasile Lucaciu”/85
Semnal. Cuib de lumină. Școala din Leșu, de Iulian Dămăcuș/85
Festivalul de Poezie Religioasă “Credo”, Lăpușna, 2016/86
Victor Brauner sărbătorit la Piatra Neamț, de Adrian Grauenfels/86
Albastrul dintre cer și ape (Susan Abulhawa), de Ana Maria Tabarcă/88

JOAN PANISELLO CHAVARRÍA

JOAN PANISELLO CHAVARRÍA

Număr ilustrat cu lucrări de
JOAN PANISELLO CHAVARRÍA

UN ARTIST PENTRU SECOLUL XXI:

JOAN PANISELLO CHAVARRÍA

Joan Panisello Chavarría este unul dintre primii cinci mari ceramiști spanioli, și primul mare colorist în arta ceramicii, talent recunoscut ca fiind deosebit de dificil de realizat. Are un palmares de 24 de premii internaționale (Spania, Franța, Austria, Argentina, Japonia etc.) și din 2013 este membru al Academiei Internaționale de Ceramică cu sediul la Geneva.

S-a născut în 1944, la Jesus-Tortosa (Tarragona), Catalonia, și de copil și-a dovedit înclinația pentru modelarea formelor, mai întâi din – cocă!, fiindcă părinții erau brutari și, în plus, a avut la dispoziție cuptor pentru a coace-arde micile figurine. Și-a făcut studiile la Escuelas de Artes y Oficios din Tortosa, apoi și-a continuat studiile în Barcelona și și-a luat licența în ceramică.

Opera sa este recunoscută și admirată la nivel mondial, mai cu seamă pentru originalitatea formelor și coloritul pieselor. În ultimii 48 de ani a elaborat peste 9000 de culori-nuanțe diferite.

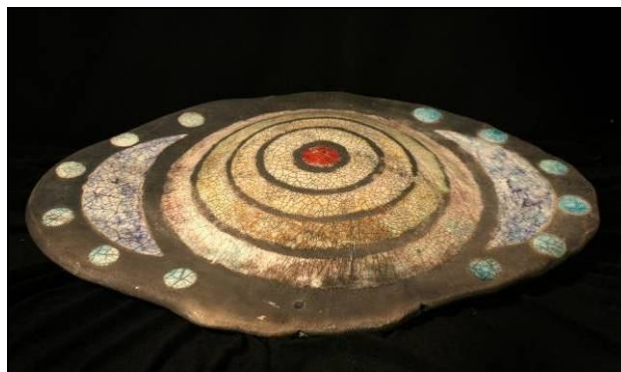
În 2008, Ministerul Culturii din Spania i-a organizat o expoziție retrospectivă itinerantă și i-a editat un album extraordinar, de 223 de pagini, care marchează traiectoria sa artistică. Au urmat propuneri ale editurilor din Madrid și Barcelona, care doreau și ele să realizeze albume cu marele artist.

La reședința sa, dispune de mai multe cuptoare, două săli de expoziție permanente și un atelier. În munca sa, i-a fost și îi este mereu alături soția, Joana.

A cunoscut România în 2008, când a fost invitat de UNESCO să participe la Tabăra Internațională ART CAMP din Andorra, unde a cunoscut mai mulți artiști și responsabili cu cultura din România, care i-au propus să vină la Tabăra Internațională de la Călimănești; aici a avut o experiență artistică de neuitat. Așa l-a cunoscut pe Brâncuși la el acasă, pe meșterii olari de la Horezu, natura și artiștii români. Când a vizitat Complexul muzeal Brâncuși din Târgu-Jiu, Panisello s-a dus pregătit de muncă: a luat mulajul scoarței unui stejar imens din Parcul Brâncuși și a realizat o operă dedicată marelui sculptor român, operă care a rămas în Tabăra Internațională de la Călimănești.

Despre începuturile carierei sale, artistul afirmă că a pornit dinspre învățământul primar, pentru ca mai apoi să devină profesor al Universității din Barcelona pentru alți profesori care doreau să predea ceramica în școli. Între 2002 și 2007, a renunțat la catedră și s-a “cufundat cu totul în artă”. Și-a construit singur un cuptor de gaz cu capacitate mare, pentru a putea coace piese de mari dimensiuni la 1300 grade. Este de admirat efortul artistului, dacă avem în vedere că arta ceramicii culte române trece printr-un con de umbră tocmai datorită dificultăților și costurilor enorme pe care le reprezintă finalizarea unei opere ceramice, coacerea ei.

În ceea ce privește culoarea, Joan Panisello explică: “fiecare culoare are o formulă chimică proprie, substanțele trebuie pisate, cântărite, aplicate pe placheta-mostră, orizontal și vertical”... Este un artist complet, care lucrează cu pasiune și descoperă mereu alte lucruri. Așa a experimentat lucrul la temperaturi joase și înalte, tehnica

raku – adică sculptura -, tehnica neriage – adică opere mixte care incorporează și alte materiale, giuvaergeria, tot ce înseamnă inovație, ceea ce a dat sens aventurii sale artistice.

Presă și mass-media i-au dedicat peste 1000 de comentarii, pe toate cele cinci continente, și figurează cu opere în muzee, fundații, universități, centre publice și colecții private, ceea ce demonstrează că arta poate transforma lumea. Însuși artistul crede că introducerea ceramicii în studiul școlar, deci la vârste fragede, crește sentimentul încrederii în sine și poate fi o fereastră deschisă spre creativitate, experiment, dezvoltarea imaginației, într-un cuvânt spre UMANIZARE, într-o lume copleșită de tehnică, de urât, de violență.

AURELIU GOCI

„Sunt suflet în sufletul neamului meu”

În acest context, prezentul comentariu va readuce în discuție numele, viața și opera acestui mare poet ardelean, fixat cumva, pe nedrept, zic eu, cu sintagma „poet al țărănimii”, pentru că el, nici într-un caz, nu poate fi *sechestrat* într-un câmp de creație anume, având în vedere adevărul că nu s-a limitat doar la a scrie... „*balade și idile*”, cu tematică exclusivă din viața satului ardelean, ci și-a demonstrat personalitatea complexă prin abordarea cu aceeași responsabilitate, talent și respect față de cititor, atât gazetăria, proza chiar, cât și, cu deosebire, traducerile, spre exemplu. Sigur că elementul *forte* în creația sa îl constituie poezia, ilustrarea ca nimeni altul a vieții din mediul rural – seva care a fost o permanentă materie primă de bază, însă nivelul și valoarea exploatarii acesteia depășește cu mult o simplă fotografiere a realității satului ardelean. Este un adevăr pe care îl aflăm transfigurat minunat în poezia **Poetul**: „*Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și-amarul –În ranele tale durutul sunt eu,/Și-otrava deodată cu tine o beu/ Când soarta-ți întinde paharul(...)*”. (Flacăra, I, 1911, nr. 1, 22 oct., p. 3, și în vol. **Fire de tort**, 1960, cu o Prefață de Al. Săndulescu).

Pe de altă parte, parcurgând întreaga creație coșbuciană, aprecierile de mai sus nu par deloc exagerate, cel mult ar putea fi interpretate ca un gen de solidaritate emoționant-ardelenească, ceea ce nu ar impieta cu nimic asupra personalității și valorii poetului. Dimpotrivă!... Oarecum în sprijinul afirmației de mai înainte, trebuie subliniat faptul că, într-adevăr, creația sa are cel puțin două componente pe care le-aș numi, fără nicio reținere, complementare și care, nu doar îi garantează individualitatea, dar îi și îndrituiesc așezarea în loja de onoare a literaturii române, ele constituindu-se într-un întreg indisolubil pe care îl putem numi simplu și semnificativ: George Coșbuc.

Voi încerca în cele urmează, atât cât voi putea și în funcție de informațiile pe care le dețin, să readuc în discuție câteva elemente din biobibliografia sa, cele care particularizează, și

omul dar, cu precădere, opera, precum și circumscrierea ei la nivel de literatură națională. În această ordine de idei, personal consider că aplicarea în cazul său a etichetei „poetul țărănimii” este aproape total greșită, de fapt, fiind vorba de o expediție care îl încorsetează într-un câmp ideatic de creație limitat, ceea ce nu mi se pare semnificativ, deși trebuie să avem în vedere, indiscutabil, faptul că ponderea în poezia sa este rusticul, viața satului ardelean cu toate ale ei: situații, întâmplări, tradiții, însă opera sa constituie un întreg format din câteva componente reprezentative: rural, social, religios, sentimental, patriotic și, de ce nu?, popular. Însă, cel puțin în cazul său, Coșbuc nu s-a impus numai în poezie, ci a scris proză, a fost un foarte bun traducător, gazetar apreciat și redactor la câteva publicații importante: *Tribuna* (1884-1903), *Vatra* (1894-1896), revista magazin *Lumea ilustrată*, cu apariție bilunară (București, 1896), *Foaie interesantă* (1897), *Sămănătorul* (1901-1910)...

Este de menționat, fie și ca simplu fapt divers, că, între altele, marele fiu al Năsăudului are în palmares și o inovație în tehnica poeziei clasice de la noi, fiind, după cât cunosc eu, primul care a „importat” din orientul arab genul de poem cunoscut sub denumirea de *gazel*, căruia, însă, poetul ardelean i-a construit o aură „după chipul și asemănarea sa”, dându-i nu doar o conotație specifică, ci și o semnificație cu irizări național-ardelenești. (*Gazel*, „*Oamenii mă-nvinuiesc*”, **Convorbiri literare**, nr. 9/1891, 1 decembrie; **Lupta vieții**, *Gazel*, „*Copiii nu-nțeleg ce vor*”, **Vatra**, nr. 6/1894). Chiar Călinescu observă și recunoaște în **Istoria literaturii...**: „*Coșbuc nu este numai un desăvârșit tehnician, dar nu rareori și un poet mare, profund original (...)*” (p. 590). *Gazelul* a rămas un gen de poezie aproape exclusiv coșbucian abandonat la noi, sau și mai precis, în creația literară actuală.

Întorcându-ne la anul 1896, acesta este considerat a fi important și din punct de vedere al colaborării la periodicele *Viața*, *Povestea vorbeii*, *Epoca literară*, dar și fiindcă i se publică traducerea scrierii *Aeneis*, a lui Vergiliu, pentru care, în anul următor, 1897, la propunerea lui Bogdan Petriceicu-Hașdeu, Coșbuc este gratulat cu premiul Academiei *Năsturel-Herescu* în sumă de 20.000 de lei, traducere la care se adaugă și *Mazeppa*, de Byron. Concomitent, poetul lucrează intens și la traducerea câtorva capodopere ale literaturii universale: *Eneida*, *Odiseea*, *Divina Comedie*, *Sacontala*... Iar un an mai târziu, în 1897, an încărcat de realizări importante la capitolul traduceri: în revista **Familia** din Oradea publică, în traducere proprie, *Parmeno*, comedie în cinci acte de Terențiu... De asemenea, în același an, la Craiova apare *Antologia sanscrită – fragmente din Rig-Veda, Mahabharata, Ramajana*, creații traduse de Coșbuc, cu prefață și adnotări de același, și *Sacontala* de Calidassa, la București...

I se publică a II-a ediție a volumului de versuri **Balade și idile**, iar Enea Hodoș îi editează la Caransebeș volumul **Versuri și proză**, cuprinzând poezii, zicători, articole de filologie, amintiri din copilărie...

Tot la capitolul evenimente importante: începând cu 1 iunie 1897, revista **Foaie interesantă** îl are în calitate de conducător pe Coșbuc, printre colaboratori aflându-se Panait Cerna, I. L. Caragiale, Cincinat Pavelescu ș.a., în timp ce, în a doua parte a lunii noiembrie, îl găsim ca membru în Comitetul de redacție al revistei **Albina**, care își începuse apariția cu o lună mai înainte (1 oct. 1897). Dintre colaboratorii noii publicații, se remarcă istoricul și filozoful A. D. Xenopol, Acad. dr. C. Istrati, M. Sadoveanu, Emil Gârleanu, Al. Vlahuță, I. Slavici, Șt. O. Iosif...

Încet-încet, poetul devine o personalitate complexă, o individualitate în creația poetică și scriitoricească, excelent traducător și conducător de reviste, pentru care merite în domeniile culturii și literaturii de la noi, precum și ca o recunoaștere a valorii operei sale, un an mai târziu, în 1898, este ales membru corespondent al Academiei Române. În acest sens, nu e drept să facem abstracție de încă →

DUMITRU HURUBĂ

un merit al lui Coșbuc și anume: originalitatea operei sale, în special poetice, a constituit pentru mulți comentatori și cercetători materie primă de analiză literară și nu numai. Astfel, Petru Poantă remarcă adevărul indubitabil, la urma urmei, că, în cazul poetului născădean, „*Limba nu mai reprezintă un fapt arbitrar, stabilit prin autoritate; își are rațiunea ei de a fi. Limbajul renunță la uzanțe, la figuri, se deschide spre expresivitatea limbii vorbite, mai mult, spre concordanța între expresie și gândire.*” (în **Dicționarul scriitorilor români, A – C**, de Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995, p. 683). Interesant, însă, e și altceva, apropo de originalitatea creației poetice coșbuciene: în a sa ***Istorie a literaturii...***, Călinescu afirmă: „*Coșbuc nu este un clasic în toată accepția cuvântului. Nutrit cu literatură germană, cu legende și balade gotice, chiar în materie el vine cu multe romantisme pe care le acordă la tradiția lui Bolintineanu și Alecsandri.*” (pp. 585-586). În aceeași ordine de idei, Călinescu întărește ideea referindu-se la „*baladele*” poetului născădean, rămasă fără prea mare ecou în comentariile ulterioare, și anume: „*Culegerile lui Coșbuc, îndeosebi Balade și idile, Fire de tort, sunt presărate cu anume compuneri epice cărora li s-ar putea spune balade. (...) par și sunt într-o măsură inspirate de legendele lui Bolintineanu și ale lui Alecsandri.*” Urmează, în textul analizei călinesciene, nici mai mult nici mai puțin decât o trimitere spre un ținut ideatic și oarecum ciudat: „*Dar mai numeroase sunt baladele cu subiecte gotice, arabe, indiene, greco-latine. Toate laolaltă își au punctul lor de plecare în poezia germană. Genul fusese ilustrat cu putere de Schiller și reluat apoi de toți romanticii minori sau târzii în frunte cu Uhland și Platen.*” (p. 586). Astfel stând lucrurile, extrapolând și aruncând chestiunea într-un perimetru al derizoriului, ne amintim de acuzațiile penibile de plagiat vizându-l pe Coșbuc, ale ieșeanului Grigori N. Lazu, pomenit ceva mai înainte... Forțând puțin nota, am putea spune că însuși Călinescu nu a fost foarte departe de idee atunci când l-a făcut pe poet *compiler* (v. p. 584...) și cam... după cum rezultă din citatul meu de la pagina 586 din ***Istorie...***

Continuând comentariul, nu este lipsit de importanță cred, să amintesc un studiu al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea în care, probabil pentru prima dată, George Coșbuc este numit „poetul țărănimii”, sintagmă preluată și rămasă chiar în istoria literară ca un fel de blazon al poetului.

Între 1896 și 1899, poetul își continuă munca de creator și de traducător, deși în ultimul an al intervalului, el publică volumele de proză: *Fapte și vorbe românești. Carte de citire pentru toți românii* și, cu o prefață a sa, *Războiul nostru pentru neatârnare (1877 – 1878)*. Scrie și publică poeziile *Pe dealul Plevnei, Nunta în codru, Faptul zilei...*

La 7 iunie 1900, moare tatăl poetului, Sebastian Coșbuc, în vârstă de 82 de ani, este anul în care este ales membru corespondent al Academiei Române..

Următorul an, 1901, la 2 decembrie, apare periodicul *Semănătorul*, publicație literară având ca directori pe George Coșbuc și Alexandru Vlașu. Abia cel de-al doilea număr Coșbuc aduce lămuriri clare în ceea ce privește orientarea și conținutul noii reviste. Însă, un an mai târziu (1902), când conținutul revistei ia o turnură tot mai accentuat-naționalistă, ambii directori părăsesc publicația în care, trebuie să amintesc, poetul născădean publicase mai multe poezii, dar și unele satirice: *Unul de la Mărcuța, Un bou ca toți boii...* Însă, în același an, el scrie și publică mai multe creații poetice (*De profundis, Povestea cântării* etc.). Anul respectiv a fost, într-adevăr unul destul de bogat în evenimente între care aș aminti: Coșbuc a publicat volumul *Ziarul unui pierde-vară* (poezii); a fost „*numit șef al biroului administrativ și de corespondență din administrația Casei Școlilor.*” (G. Scribdon – I. Domșa, ***George Coșbuc***, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1965, p. 10). Interesantă mi se pare și demnă de a fi cunoscută, însărcinarea dată de Spiru Haret lui Coșbuc și Vlașu, „*să țină conferințe la țară pentru ridicarea nivelului cultural al învățătorilor și țăranilor.*” (idem. p. 10). Legat de respectiva activitate, cei doi vor publica o carte intitulată semnificativ *Carte de citire pentru școlile secundare și profesionale.*

În toată această perioadă, Coșbuc se află și în febra traducerilor

culminând cu munca la traducerea capodoperei dantești ***Divina comedie.***

În anul 1903, poetul primește una dintre cele mai grele lovituri ale vieții sale: încetează din viață mama sa, Maria Coșbuc, la vârsta de 75 de ani.

Un an mai târziu, în 1904, Coșbuc publică volumul de versuri ***Cânțele de vitejie*** care, după cum se cunoaște, va fi și ultimul de creație originală. Este anul în care editează volumul-antologie ***Crestomație pentru toți românii.*** Într-o cronologie ad-hoc, în anul 1905, în tipografia „Luceafărul” din Budapesta, se editează un volum de versuri de G. Coșbuc în traducerea unui oarecare Révai K.

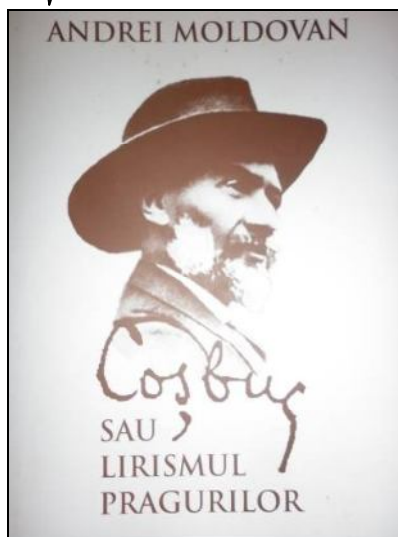
Cu toate-acestea, George Coșbuc rămâne, în primul rând, marele, finul și inimitabilul nostru observator al vieții rurale, al existenței general-rustice.

Desfășurarea evenimentelor în fiecare poezie a sa evoluează, adesea spectaculos, de la o fotografiere-blitz până ramificații în detalii care impresionează prin inedit atât cititorul cât și specialiștii în teoria și critica literară. Nici până la el și nici de la el încoace niciun poet român, clasic sau contemporan nu a reușit să comprime în creația sa atâta materie primă „rudimentară” sâtească așa cum a făcut-o el. Un simț al realității, dacă nu fabulos, în orice caz, aparte, i-a creat aura de unicat în poezia românească, statutul de *cel mai de seamă și mai „nemilos exploatator”* al mediului din care provenea: viața cu toate ale ei din satul nord-ardelenesc. Că, datorită lor, a rămas cel mai complet și mai complex ilustrator al vieții rurale, este mai presus de orice îndoială. Exemplele următoare sunt o parte dintre dovezile care atestă, fără tăgadă, acest adevăr: ***Atque Nos*** („*Jarna, când e lungă noaptea, s-adun finii și cumetrii/Și-apoi povestesc de-a dragul, stând pe lavițele vetrii...*”); ***Brâul cosânzâienii*** („*Nici flori mai mult să n-o dezmiere, /Să n-așle umbră-n codrul verde*”); ***Concertul primăverii*** („*Corul dintr-un fag înalt./Vor cânta-n sopran și-n alt/Graurii câmpiei/Turturelele-n tenor*”); ***Doina*** („*E plin de oameni câmpul,/Tu, Doino,-n rând cu ei./Moșnegi și oameni tineri/Și tinere femei/Adună fână-n stoguri/Și snop din spice fac*”); ***Dragoste învrăjbită*** („*Alba și-apoi verde și-a izbit din mână/Fusul plin și furca și-a umplut de lână/Lavițele vetrei./ Bine, fa, →*

dar ce-i?/A luat în urmă cusătura ei/Cea cu flori cămașa, soare de frumoasă/Și s-a dus în pragul tindei, ca să coasă"); **Dușmancele** („Auzi tu, mamă, câte-mi spune?/Și-aleargă-n sat să mai adune/Și câte porecliri pe-ascuns/Îmi pune"); **Iarna pe uliță** („Ba se răscolesc și câinii/De prin curți, și sar la ei./Pe la garduri ies femei./Se urnesc mirați bărbații/Din bordei); **La Oglindă** („Azi am să-ncrestez în grindă –/Jos din cui acum, oglindă!/Mama-i dusă-n sat! Cu dorul/Azi e singur puișorul,/Și-am închis ușa la tindă/Cu zăvorul."); **Mânioasă** („Am să merg mai înspre seară/Prin dumbrăvi, ca mai demult,/În priveghetori să-mi pară/Glasul Linei că-l ascult"); **Nebuna** („Voi o vedeți fugind prin sat,/Cu zdrențele șiroi,/Descultă-n ger, cu ochii supți/De cine râdeți voi?/Și după dânsa curioși,/De ce fugiți în roi?"); **Noapte de vară** (Care cu poveri de muncă/Vin încet și scârțâind;/Turmele s-aud mugind,/Și flacaii vin pe luncă/Hăulind."); **Nunta în Codru** („Dar sa vezi! La socru mare/Zgomote din zori:/ Pițigoiu-ntr-una sare,/Steag pe casă șoimul suie./Gheunoaia bate cuie/Ca s-anine flori."); **Nunta Zamfirei** („Și-n vremea cât s-au cununat/S-a-nțins poporul adunat/Să joace-n drum după tilinci:/Feciori, la zece fete, cincii,/Cu zdrângăneii la opinci/Ca-n port de sat.); **Pastel** („Eu cred c-a obosit pădurea,/Căci ziua-ntreag-a tot cântat/Și tace-acum gândind aiurea./Sub dealuri amurgește zarea,/Se-ntunecă prin văi cărarea/Și-i umbră peste sat."); **Rea de Plată** („Eu plec cu sacu-n spate./La calea jumătate/Cer plata, trei săruturi./Dar uite, felul ei:/Stă-n drum și să socoate,/Și-mi spune câte toate,/Că-s scump, că ea nu poate,/Că prea sunt multe trei!"); **Subțirica din vecini** („Ea mergea căpșuni s-adune, Frați s-adune"); **Trei, Doamne, și toți trei!** („Scria-n gazetă că s-a dat/Poruncă să se-ntoarcă-n țară/Toți cei plecați de astă-vară –/Și rând pe rând veneau în sat/Și ieri și astăzi câte unul/Din cei care-au plecat."); **Vântul** („Nu știe nimeni de-unde vine,/Și capu-i stă la sărutat!/De-ar fi măcar de-aici din sat/Voi, câți sunteți flăcăi ca mine,/Să-mi spuneți voi acum, e bine/Să faci ca vântul, nu-i păcat?")...

*

Coșbuc sau lirismul pragurilor

Cartea lui Andrei Moldovan, *Coșbuc sau lirismul pragurilor*, începe cu o frază-pilon pe care o îmbrățișează în general critica literară: „George Coșbuc face parte din acea stirpe de poeți care au crezut totdeauna că au o menire de îndeplinit, că sunt hărăziți să vină în întâmpinarea unor aspirații ale neamului lor”.

Prin acest volum, istoricul și criticul literar Andrei Moldovan promovează ideea că poezia lui George Coșbuc este într-o permanentă căutare a actualității, fără să facă afirmații categorice, dar vrea s-o pună într-o nouă lumină. În analiza fenomenului coșbucian, autorul acestui studiu de-o largă respirație critică, își propune să ne aducă în atenție două direcții distincte: una referitoare la opinia criticilor literari Eugen Lovinescu și George Călinescu, care vorbesc de o oarecare inegalitate a poeziei lui George Coșbuc, susținând că are „mult balast poetic, ce ar situa-o pe un loc modest în ierarhia lirismului românesc”, și o alta, promovată de Vladimir Streinu și Ion Pillat, care elogiază prozodia, ritmurile horațiene, arhitectura complexă a operei și, nu în ultimul rând, unitatea acesteia. Ion Pillat remarcă ținuta înaltă a expresiei poetice, construcția estetică a versurilor și strofelor, spontaneitatea inspirației, precum și originalitatea ei unică în literatura noastră.

Andrei Moldovan încearcă să înlăture formele de neîncredere care au învăluit opera lui Coșbuc, să îndeparteze „conul de umbră” aruncat de reprezentanții celei dintâi direcții amintite. Și o face printr-o docu-

mentare atentă, cu exigența și rigoarea criticului care nu are prejudecăți, nici păreri părtinitoare. Fiecare idee enunțată are un suport motivațional bine construit, fără hazard, așa cum menționează însuși autorul. Studiul pe text, comentariul și analiza stilistică sunt instrumentele care stau la îndemâna autorului pentru a dezvălui adevărul despre arta poetică a lui George Coșbuc.

Structurată pe șase capitole care pot fi considerate trepte ale evoluției liricii coșbuciene, lucrarea devine un punct de referință care luminează câteva aspecte esențiale: rostul poetului în lume, formația intelectuală a lui Coșbuc, originea mesajului poeziei coșbuciene, reconsiderarea creațiilor „minore”, receptarea operei din perspectiva trecut-viitor, legătura cu postmodernismul, lirismul pragurilor.

Prima parte a lucrării lui Andrei Moldovan intitulată „Tentația luministă” face referiri la natura mesianică a poetului pe care o ilustrează într-un mod convingător, citând versuri cu accente luministe din poeziile: Pentru libertate, *Ex ossibus ultor*, *In oppressores*, *Un cântec barbar* etc., a căror structură este analizată cu exigența și responsabilitatea unui exeget. În acest context, sunt evidențiate trăsăturile stilistice ale creației coșbuciene, semnalând prezența mai multor specii literare ale genului liric, între care adaugă și una nouă, cea a reportajului liric, folosind ca model poezia *Prahova* și nu numai. Tot autorul observă că George Coșbuc are un extraordinar simț al verbului, segment în care constă forța poeziei sale.

Despre nivelul de cultură al lui Coșbuc, autorul acestui studiu vorbește într-un mod foarte familiar, având în vedere mediul intelectual în care s-a format, precizând că școlile Năsăudului au dat de-a lungul vremii oameni de seamă care s-au remarcat pe plan cultural și științific, devenind academicieni, între care se numără și poetul din Hordou. În mediul academic a fost receptat drept un „om învățat” în sensul că era erudit și, mai ales, drept un scriitor profesionist. Mulți dintre contemporanii lui au lăsat mărturie despre cultura lui solidă și mai ales despre o foarte activă curiozitate intelectuală (Petru Poantă).

Formația lui culturală însă a fost confundată de unii cu teme-

MIRCEA DAROȘI

Lupta vieții

Copiii nu-nțeleg ce vor:
A plânge-i cumiția lor.

Dar lucrul cel mai laș în lume
E un bărbat tânguitor.

Nimic nu-i mai de răs ca plânsul
În ochii unui luptător.

O luptă-i viața; deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor.

Pe seama cui ? Ești un nemernic
Când n-ai un țel hotărâtor.

Tu ai pe-ai tăi ! De n-ai pe nimeni,
Te lupti pe seama tuturor.

E tragedie-nălțătoare
Când, biruiți, oștenii mor,

Dar sunt eroi de epopee

Când brațul li-e biruitor.

Comediant e cel ce plânge
Și-i un neom, că-i dezertor.

Oricare-ar fi sfârșitul luptei,
Să stai luptând, căci ești dator.

Trăiesc acei ce vreau să lupte,
Iar cei fricoși se plâng și mor.

De-i vezi murind, să-i lași să moară,
Căci moartea e menirea lor.

Doc. X

Trei zile-a stat în pește vestitul profet
Iona,
Și-a fost el pentru asta savant
ihitiolog?
Iar X e matematic și mare pedagog

Fiindcă-a stat și dânsul trei zile prin
Sorbona?
Când era mic, de dânsul prinsese
groază bona:
Spunea prostii mai zdravăn decât un
filolog
Iar azi cu tot refrenul: așa-i, cum zic,
mă rog,
Nu știe domnul doctor ce-i tropical și
zona.
De-a scris numai trei rânduri, sub
nume el și-a pus
Și diploma, subscrisă altcum de vrun
Gambrinus.
Iar de-ai vorbit cu dânsul, sunt sigur
că ți-a spus
De zece ori, că-i doctor în cosinus și
sinus.
Și te-ai convins! Proștia e uneori un
plus
Al minții, însă mintea lui X e proastă-
n minus.

GEORGE COȘBUC

dominante ale poeziei și publicisticii sale, iar ideologia sa literară redusă la ideologia sămănătorismului și poporanismului, motivându-se că are un orizont preponderent folcloric. Folosirea termenului de „capricii” în loc de „poezie minoră” împrumutat de la pictorul spaniol Francisco Goya, poate fi luat drept o licență a autorului acestui studiu sau un mod de explorare creativă și nu un semieșec creator care plana asupra unor poezii din creația lui Coșbuc.

Criticul Andrei Moldovan nu își propune o reabilitare a omului sau a academicianului George Coșbuc, ci a scriitorului cultivat și profesionist a cărui operă a avut un extraordinar impact asupra contemporanilor săi.

Nici nu încearcă să creeze un Coșbuc postmodern, pentru că ar fi un lucru deplasat. „Poetul este o statornică și importantă valoare la care poezii generațiilor ce vin se raportează tot mai mult. Opera poetului este deschisă spre marile probleme ale omului contemporan, căzut, înstrăinat de mit”, spune autorul.

Un alt termen, devenit capitolul V din această lucrare, se numește „Pragul”. Doar Gerard Genette îl folosește în sensul de paratext, adică o sumă a elementelor ce conduc la textul operei: formatul volumului, coperta, indicații editoriale, titlurile, prefetele, dedicațiile, ilustrația etc... În acest context, Andrei Moldovan dezvoltă analiza operei lui Coșbuc,

după care propune o altă accepție a termenului de „prag”, considerând poezia lui că „are în sine aspecte fundamentale, comune marii poezii a clasicității, cât și poeziei care se anunță la orizontul așteptării noastre. Situația în acest prag îi conferă nu doar valoare, ci și actualitate”. Este deosebit de plastică comparația prin care noțiunea de „prag” capătă un sens figurat: „aș spune că poezia coșbuciană este asemenea pragului care ne amintește că grădina și interiorul fac parte din același spațiu”.

Înainte de a vorbi despre postmodernismul operei coșbuciene, autorul studiului face o trecere în revistă a unor opinii și nume de valoare din critica românească și universală: Eugen Simion, Ov.S. Crohmălniceanu, Andrei Pleșu, Monica Spiridon, Ihab Hassan, John Barth și alții. Andrei Moldovan apreciază faptul că interesul pentru Coșbuc din perspectiva postmodernismului este un aspect ce trebuie luat în seamă. Interesantă este opinia autorului în ceea ce privește regăsirea unor structuri poetice coșbuciene în

lirica actuală, pe care o consideră drept un omagiu adus poetului.

Spre exemplificare, transcrie fragmente din creațiile lui Vasile Sav, Mircea Petean, Ion Mureșan, Ioan Pinteș și alții.

Acestea sunt doar câteva argumente care relevă un Coșbuc al actualității.

Deosebit de valoros și necesar pentru încununarea acestui studiu este eseul „Între Procut și Adam”, de la care derivă și termenii procusianism și adamism. Primul termen cuprinde pe acei „comentatori” lipsiți de puterea unei drepte evaluări a operei coșbuciene, iar cel de-al doilea pe cei care au făcut „reparații” critice aceleși opere, între care îl amintește pe clujeanul Petru Poantă, care, prin studiul său *Poezia lui George Coșbuc* merită să dobândească atributul de „adamic”.

Coșbuc nu trebuie încadrat în niște norme pentru a-i determina valoarea, pentru că el însuși este un „creator de norme”, spune autorul. El este un poet al veacului, al timpului și locului unde a viețuit și creat.

Complexitatea și excelența interpretare critică realizată de Andrei Moldovan îmi oferă posibilitatea să-l așez, fără teama de-a greși, între exegeții împătimiti ai operei lui George Coșbuc și să consider că acest studiu este un omagiu adus poetului de la a cărui naștere se împlinesc 150 de ani.

Nicolae Iorga – 145

NICOLAE IORGA CRITIC ȘI ISTORIC LITERAR

Spirit enciclopedic de factură renașcentistă, Nicolae Iorga rămâne la cei 145 de ani de la naștere (6 iunie 1871, Botoșani) personalitatea de primă mărime din istoria culturii române, reprezentând cu atâta strălucire știința și conștiința istorică, spiritualitatea poporului român în cele mai importante momente ale sale, vreme de o jumătate de secol, până la acel tragic sfârșit din 27 noiembrie 1940. Înzestrat cu excepționale calități intelectuale și cu o neobișnuită putere de muncă, la Nicolae Iorga, după spusele cuiva, totul a fost precoce și excepțional, ceea ce l-a determinat pe unul dintre maestrul săi, istoricul A. D. Xenopol, să afirme în 1910, în discursul de recepție la primirea lui Nicolae Iorga în Academia Română, când acesta nu-și realizase nici jumătate din uriașa lui operă: „Te întrebi, cu înminunare, cum a putut un creier să conceapă atâtea lucrări și o mână să le scrie!” La 17 ani intra la Facultatea de Litere din Iași și, în cursul unui an, reușea să-și susțină toate examenele. Își continuă imediat studiile la Paris, înscriindu-se la Școala de Înalte Studii, iar în 1893, la numai 22 de ani, după documentări asidue la Londra și Roma, primește titlul de doctor în istorie al Universității din Leipzig. Reîntors în țară în toamna anului 1894, s-a dedicat cercetărilor și scrierii istoriei naționale și universale, istoriei literare, criticii de artă, teatrului, literaturii, descrierilor de călătorii, ziaristicii, memorialisticii și politicii. A elaborat ample monografii despre principalele personalități din istoria națională, a alcătuit o istorie a românilor în zece volume, neexistând moment, sector sau problemă mai importantă din istoria națională asupra căreia Nicolae Iorga să nu fi adus o esențială contribuție. Pe la începutul secolului al XX-lea, Iorga a alcătuit cea dintâi mare istorie literară, începând cu literatura populară și încheind cu operele literare ale scriitorilor contemporani. În acest context, Iorga impune conceptul de *istorie literară*, oferind și prima operă clasică a istoriografiei noastre literare. Ca atare, în 1901 i se

tipărește *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688 – 1821)*, revenind după trei ani, în 1904, cu adevăratul prim volum al istoriei sale literare, *Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, continuat cu *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea de la 1821 înainte. În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului*, I-II, 1907-1909, acestea adăugându-i-se în 1934 *Istoria literaturii românești contemporane*, vol. I-II (1867-1890; 1890-1934), în timp ce din cursul său de prin 1927-1928 a rezultat *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică* (1929), o panoramă a peisajului sufletului național.

Nicolae Iorga a emis judecăți de valoare, cu o genială putere de observație și analiză, asupra operei cronicarilor, a personalităților Școlii Ardelene, ca și a scriitorilor din prima jumătate a veacului al XX-lea. Ca istoric literar, Nicolae Iorga este întemeietorul indiscutabil al acestei discipline, prin spiritul modern în care ea a fost concepută. În viziunea lui Iorga, istoria literaturii impune cercetătorului *erudiție multidisciplinară și talent literar* (*Introducere la Istoria literaturii românești*, vol. II), solicitându-i acestuia în plus și o anumită capacitate de a stabili relații între serii diferite de fenomene. „O istorie literară, susține N. Iorga în acest sens, trebuie să fixeze biografiile în mișcarea de idei a epocii, să pună în legătură cugetarea unuia cu gândirea generală a timpului. Istoria literară nu se poate înțelege fără istoria culturii.” În această ordine, istoricul literar mai este dator și cu o *cercetare estetică*, dar mai degrabă o critică psihologică, studiul operei relevând o personalitate, un temperament uman bine individualizat.

În privința activității critice, poziția lui Iorga se contura încă din ultimul deceniu al secolului trecut (*Pagini de critică din tinerețe*, 1921). Interesat de problemele tehnicii criticii literare, N. Iorga indică trei tipuri de analiză a operei literare, tipuri pe care le dorea complementare, într-o formă aproximativă de ceea ce, mai târziu, va constitui „critica totală”.

În acest sens, în studiul *Critica literară și anticicii*, publicat în revista „Arhiva” (II, 1890) și inclus după mai bine de trei decenii în volumul *Pagini din tinerețe* (Craiova, 1921), Nicolae

Iorga scria următoarele: „A lua opera, a arăta efectul estetic ce produce, a cerceta și a pune în lumină procedeele prin care artistul capătă această influență estetică, a deduce artistul din operă, aflând constituția lui psihică din chipul cum și-o manifestă în operele sale, a merge mai departe cu cercetările, a da starea artistului care a izbutit să întrupeze într-o operă vie aspirațiile și felul de a gândi și a simți al unei societăți întregi, iață sarcina criticului om de știință”. În operația de periodizare a istoriei literaturii române, N. Iorga realizează o grupare a capitolelor nu pe autori, prezentați cronologic, ci pe epoci, în funcție de principalele „curente literare”.

Perioadele sunt marcate prin câte o personalitate literară predominantă, ca, de exemplu: „Epoca lui Căntemir”, „Epoca lui Chezarie de Râmnic” sau „Expresia integrală a sufletului românesc: Eminescu”. Dacă în istoria literaturii clasice și contemporane a lansat opinii personale, în cunoașterea și aprofundarea operei lui Eminescu se înscrie în fruntea celor care se dedică eminescologiei.

Instaurată o dată cu seria articolelor publicate la „Sămănătorul”, Nicolae Iorga anunța apariția unei noi epoci de cultură, astfel încât ipostaza criticului de îndrumător în creația literară rămâne cu totul semnificativă pentru cultura românească, activitatea și studiile orientative formulate cu deosebire în paginile revistei al cărei animator a fost din iunie 1905 și până în 17 octombrie 1906, constituindu-se într-un moment de o deosebită importanță pentru criticul literar de direcție. Din această perspectivă, trebuie apreciat rolul lui Nicolae Iorga de a pune bazele unei discipline pe care a reprezentat-o cu strălucirea unui ctitor, dând de pe acum istoriei literare criteriile științifice atât de necesare.

ADINA IANCU

ANIVERSARE DIN NOU DESPRE PANAIT ISTRATI

Scriitor cu o existență desfășurată constant în forme dramatice, cunoscând de mic sărăcia și viața zbuciumată de care își va aminti mai târziu în paginile autobiografice ale volumului *Trecut și viitor și Căpitan Mavromati*, călătorind de timpuriu pe cele mai întortocheate trasee din lume, „fără bani, fără acte, fără chiar să fi plătit călătoria”, unde singurătatea și boala îl vor aduce în situații dintre cele mai disperate, **Panaït Istrati** reprezintă, atât în contextul literaturii românești, cât și al celei europene, „una dintre cele mai profunde și mai acute expresii ale problematicii artistice a secolului al XX-lea.” (Mircea Iorgulescu)

Părintele *Chirei* s-a născut la 10 august 1884, la Brăila, fiu al Joitei Istrati și al unui contrabandist grec, originar din Faraclata (Cefalonia). Își petrece copilăria la Baldovinești, satul de origine al mamei sale, urmează cursurile școlii primare din Brăila, pe care le termină de-abia după șase ani, rămânând în primii doi ani repetent. („Știința instrucțiunii publice n-a descoperit încă mijlocul de-a face cartea dragă copilului.”) Nevoit să-și întrerupă studiile, devine pe rând ucenic lui Kir Leonida, de pe strada Malului, „în vecinătatea scumpei mele Dunări”, apoi plăcintar, vânzător ambulant, ucenic la Atelierele Docurilor din Brăila, descoperă de pe acum plăcerea cititului, adolescența și tineretea lui Panaït Istrati fiind de neînchipuit fără a se lua în considerație această dimensiune esențială a existenței sale.

Debutază publicistic cu un articol în *România muncitoare* (nr. 4, 11 febr. 1907), semnând **Brăila, P. Istrati**, se alătură mișcării sindicale și greviștilor brăileni, a căror viață aspră o va evoca într-o suită de reportaje și, cu mult mai târziu, în romanul confesiune *Casa Thüringher*, reluându-și de prin 1913 călătoriile prin bazinul mediteranean, ajungând din nou la Cairo, unde scrie *Note din Egipt*, pleacă la Paris, își însușește secretele limbii franceze prin lecturi din clasicii francezi, îndeplinește cele mai diverse munci, nereușind însă să depășească condițiile de viață dominate de o cumplită mizerie. („Eu o duc prost cu sănătatea și cu moralul. Cred că ar fi mai bine să dispar. Deși aici e un paradis pământean, eu lăncezesc de urât. E rău când nu mai ai pe nimeni.”) Este salvat de la anumite gesturi dis-

perate și, la câteva luni, Romain Rolland îi răspunde la scrisoarea pe care Panaït Istrati i-o adresează în aceste tragice împrejurări, întâmplându-se ca, în octombrie 1922, cei doi scriitori să se întâlnească personal, bogata corespondență pe care o vor întreține dovedindu-se hotărâtoare în existența scriitoricească a lui Panaït Istrati. Revista franceză „Europe” îi publică la 15 august 1923 povestirea *Chira Chiralina*, cu o prefață elogioasă a lui Romain Rolland, povestirea urmând să fie publicată în volum, în 1924, la Paris și, în 1925, la București, în paralel cu tipărirea în „Europe” și apoi în volum a lui *Moș Anghel*, unul dintre cele mai intense și mai dramatice volume ale sale, în care eposul popular se îmbină cu eposul oriental al celor *O mie și una de nopți*. (Perrussic). Puternic creator de atmosferă, plasat sub semnul exoticiului și al pitorescului, Panaït Istrati relevă un anumit tip de sensibilitate dunăreană, de unde și calificativul de „un nou Gorki al țărilor balcanice”, dat de R. Rolland în prefața la *Chira Chiralina*.

Cartea este tradusă în 25 de limbi și nume prestigioase ale literelor franceze vor saluta pe „acest român, care ne aduce în dar povestirile sale populare,” „poet aspru și tumultos” (Maurice Martin du Gard).

Pe lângă alte judecăți ostile, se vor mai pronunța entuziaștii Maxim Gorki, Jean Richard Bloch („Nu e posibilă nicio ezitare. Conține toate trăsăturile măreției”), Cezar Petrescu, Tudor Vianu („A adus în lumea noastră o variație de probleme care nu poate decât să învieze.”), G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu („A intrat cu răsunet în cortegiul scriitorilor francezi, un fecior al acestui pământ.”), P. Constantinescu și Perrussic.

Între timp, colaborează cu povestiri, articole și interviuri la revistele „Mișcarea literară”, „Adevărul literar

și artistic”, „Facla”, „Viața Românească” și „Cuvântul liber”.

În 1925, se întoarce în țară, călătorește și leagă noi prietenii, este testat și acuzat, supravegheat și tratat ca „un comunist periculos”, vizitează Moscova și rămâne un timp la Kiev, unde asistă la turnarea filmului după *Chira Chiralina*, ajunge la Atena, unde, însoțit de Nikos Kazantzakis, susține, în 1928, o conferință de presă, stârnind un conflict puternic cu autoritățile grecești. Revenit în U. R. S. S., călătorește prin diferite regiuni ale țării și în 1929 se întoarce la Paris cu o imagine completă și exactă asupra statului totalitar stalinist.

Contrariat de efectele dimensiunii cultului personalității, publică *Confession pour vaincus* (*Spovedanie pentru învinși*, 1929), dezvăluind, printre cei dintâi, în maniera lui Andre Gide, „cangrena care rodea dictatura comunistă, pusă în slujba unei caste – nomenclatura” (Al. Talex). Provocat în bună parte și de scandalul dezvăuirilor din *Spovedania unui învins*, pe când povestitorul brăilean trecea drept un personaj ambiguu, un bolșevizant, procesul de deteriorare a imaginii sale ajunsese să cunoască asemenea forme, încât, în ciuda editărilor destul de frecvente de care avea parte, se ajunsese totuși ca, la doar o simplă lectură a vreunei cărți de a acestuia, cititorul să poată risca să devină dintr-o dată el însuși suspect. Este momentul izbucnirii unei grave crize de conștiință și de creație. Retras și dezorientat, Panaït Istrati se simte tot mai nedreptățit și nefericit, părăsit și contestat de prieteni, învinuit de fascism, de comunism, de fost „agent al Siguranței”, în ciuda neaderenței din acei ani la ideologiile totalitare de stânga sau de dreapta. Bolnav și demoralizat, revine în țară, se stabilește pentru scurt timp la Brăila și, mai târziu, prin 1933, după alte călătorii în Austria, Franța și Germania, revine în România, trăiește în București, nevoit să accepte munci dezonorante. „Izolată și neocrotită de nimeni”, „lipsită de orice venit”, într-o atmosferă de tăcere și crudă singurătate, scriitorul încetează din viață la 16 aprilie 1935, în Sanatoriul Filaret.

Scriitor de tip oriental, la care „darul povestirii este principal sa caracteristică” (Tudor Vianu), P. Istrati se situează printre scriitorii importanți ai perioadei interbelice, alcătuind împreună cu M. Sadoveanu și L. Rebreanu, „treimea cea de o ființă a celei mai unitare substanțe epice.” Profund →

ADINA IANCU
Spania

gravă și dramatică, opera lui P. Istrati este organizată în patru mari cicluri, urmărind evoluția destinului unui personaj, de la experiența copilăriei și adolescenței, până la vârsta lui matură:

I. Povestirile lui Adrian Zograffi (*Chira Chiralina, Moș Anghel, Haiducii – Prezentarea Haiducilor, Domnița din Snagov*); **II. Copilăria lui Adrian Zograffi** (*Codin*); **III. Adolescența** (*Mihail*); **IV. Viața lui Adrian Zograffi** (*Casa Thüringer, Biroul de placare, În lumea Mediteranei – Răsărit de soare și Apus de soare*).

La acestea, se adaugă experiențele autobiografice prezentate direct (*Pescuitul de bureți, La stăpân*) și întâmplările atribuite altor personaje și relatate însă tot la persoana întâi (*Neranțula, Țața Minca, Ciulinii Bărăganului*). Cele mai originale accente ale stilului său sunt vizibile și în alte scrieri ce nu se integrează acestor capitole (*Primii pași spre luptă, Trecut și viitor, Familia Pelmutter, Evadările mele, Pentru a fi iubit pământul*).

Proiectase, de asemenea, încă două volume pe care, prin moartea prematură, nu mai reușește însă să le scrie: *În derivă* și *Mama*. Adaptate doar parțial în limba română de autor, majoritatea cărților sale fiind traduse de Al. Talex între anii 1936 și 1943, titlurile sugerând locurile sau protagoniștii unor drame intense, transcrise cu măiestrie și cu o participare de mare autenticitate.

Scriitor român de expresie franceză, Panait Istrati dovedește o originalitate ce a impresionat chiar de la debutul său literar, fiind cel dintâi scriitor român care a avut instinctul limbii românești și a știut să ofere cititorilor francezi, în modul cel mai atrăgător și direct, anumite aspecte caracteristice ale vieții poporului român.

Opera lui Panait Istrati reflectă accentul dramatic al omului în lupta cu viața, adesea încercând să o domine, dar împrumutând mereu ceva din ritmul, dramele și suferințele acestuia. Unitară prin teme și viziune, toată literatura lui P. Istrati este o confesiune și o profesiune de credință, impresionând prin omenescul întâmplărilor, prin impresia de adevăr și lucru trăit.

Revendicându-și înrădăcirea cu sufletul românesc, continuând o tradiție în proza românească și ilustrând o tendință specifică, P. Istrati aparține, prin limba în care a scris, literelor franceze și se situează alături de Elena Văcărescu, Anna de Noailles și Martha Bibescu.

REMEMBER

EMIL GIURGIUCA (1906-1992)

Poetul s-a născut în satul Diviciorii-Mari (aproape de Gherla) în fostul județ Someș, din părinții Ioan Giurgiuca (preot) și Pelaghia. A urmat studii medii la Gherla din 1918 până în 1923, la Liceul „Petru Maior”, în a cărui publicație modestă *Scînteia* a debutat cu povestiri, apoi cursurile Facultății de Litere și Filozofie din cadrul Universității din București în perioada 1925-1929. A fost profesor la licee din Transilvania și București din 1929 până în 1965. Între anii 1933-34, a condus revista *Abecedar* din Brad, la început împreună cu George Boldea și apoi cu Teodor Murășanu, Pavel Dan, Mihai Beniuc și Grigore Popa, iar între 1965-70 a fost redactor-șef al revistei *Colocvii* și este autorul articolului „Cuvinte pentru început”, publicat în 15 aprilie 1941, în primul număr al revistei *Dacia*, asemănătoare ca orientare ideologică, politică și literară cu publicația *Dacia literară* de la 1840.

Primele poezii ale lui E. Giurgiuca sunt scrise în stilul lui George Coșbuc, Ștefan O. Iosif și Octavian Goga și au fost publicate în *Universul literar, România literară* din Aiud, *Țara noastră, Gândirea, Gând Românesc, Tribuna, Gazeta literară* și *România literară*. Prima sa carte a fost *Anotimpuri* (1938), urmată de *Dincolo de pădure* în 1943, ambele tipice, pentru poezia transilvăneană impregnată cu nostalgie pentru satul natal și pentru natură:

„Cum mă uit pustiu spre miazănoapte,
Cam la stînga drumului de lapte,
Te ghicesc câmpie cu izvoare,
Vale a Someșului cântătoare!” (...)

Colo-n lungul văii către Dej,
Lunecă o sanie-n vârttej,

Da’ nu-i sanie, ci arătare.

Voi mai face drumul ăsta oare?”

(„Cîntec de dor”, E. Giurgiuca, *Dincolo de pădure*, 1943, *Poeme*, București, 1989), ori:

„Bolnav de-amurguri mi-e cuvântul

Și sufletul nu-și vine-n ori;

Pe el mi-a înflorit pământul

Și valea către *Diviciori*.

Acolo-n val de ierburi, cerul

Pe capu-mi crengile-și întinse

Sub zarea fragedă ca mărul,

Mânându-mi gândurile-aprinse.”

(„Cîntec”, *Dincolo de pădure*)

Revoltat din cauza pierderii nordului Transilvaniei de către România în 1940, poetul a protestat în versuri, exprimându-și credința în drepturile

noastre istorice:

Un trist străbun pe-ogorele crăiești
Sădi copacul jalei românești.

De-o mie de-ani l-aud crescând,
stăpâne,

Sub el a noastre lacrimi curg fântâne.

În umbra lui străbunii se ivesc,

De-o mie de-ani în umbra lui jelesc.(...)

Ci, adevăr vă spun: de pe mormânturi

Sări-vor mâine pietrele în vânturi,

Sub ăst copac ce din furtuni s-alege

Înfricoșat, peste poporul rege.”

(„Copacul jalei românești”, *Poeme*)

Volumele: *Poemele verii* (1964),

Cântece de țară (1967) și *Semne pe*

scut (1972) au fost ultimele trei cărți ale

unui poet axat pe euforia soarelui și

contemplarea elegiacă. *Poeme*, 1989, cu

un „Cuvânt înainte” de Ion Dodu

Bălan, este o antologie care a inclus și

câteva poezii nepublicate anterior.

Emil Giurgiuca a alcătuit două

antologii ale altor autori: *Poeți tineri*

ardeleni (1940) și *Transilvania în poezia*

românească (1943) și a tradus scrierile

mai multor autori maghiari precum:

Zsigmond Móricz, Kálmán Mikszáth,

Géza Gárdonyi, István Örkény și

József Darvas. https://ro.wikipedia.org/wiki/Emil_Giurgiuca-cite_note-sasu-1

Despre complexa activitate a poetului,

Ion Dodu Bălan scria („Cuvânt înainte”,

E. Giurgiuca, *Poeme*, 1989):

„Sunt mulți asemenea poeți care ne

cucesc prin simplitatea și spiritul lor de

omenie. *Primus inter pares* e, în epoca

noastră, Emil Giurgiuca, omul care în

perioada 1933-1944 a jucat un rol esențial

în descoperirea talentelor tinere și

afirmarea literaturii ardeleni, atât prin

propria creație, cât și prin activitatea sa

de nobil și dăruit animator cultural...”

I. DĂMĂCUȘ

Restituiri

Pentru o integrală Aron Cotruș

(2)

Până la întoarcerea mea analitică la „Antologia selectivă” (ediția S.U.A.) și la memoriile „Pe urmele mele”, ediția de la Chișinău (2007), ambele semnate de Jon Cepoi, dau aici versurile în spaniolă, cvasi-inedite, ori mai bine zis necunoscute cercetătorilor săi avizați, Ion Dodu Bălan, Ion Cristofor și Alexandru Ruja.

Le-am publicat în „Almanahul Coresi 85”, de circulație restrânsă, ca să nu zic, locală, editat de Dan Tărchilă, secretarul Asociației Scriitorilor Brașov, V. Copilu-Cheatră, M. N. Rusu și Nicolae Stoie.

Dacă mi-amintesc bine, poema „Ay! el abisimo” este prima traducere în spaniolă într-o publicație românească. Ea are o mică istorie. (În redacția „Almanahului Coresi”, veteranul poet V. Copilu-Cheatră adusese din Spania o mapă înșesată cu xerox-uri după poemele în limba spaniolă scrise de Cotruș, probabil în perioada sa post-diplomatică de la Madrid).

L-am rugat pe posesorul lor, cam căpățânos, să-mi încredințeze mai multe dintre ele, să le dau la a fi traduse și reproduse în „Almanah”, în premieră.

Cu mare greutate mi-a dat, la îndemnul prietenului meu Dan Tărchilă, doar una singură, restul, spunea V. C.-P., sunt destinate „tovarășului” Ion Dodu Bălan, ministru la acea dată, și se pare cel care îl trimisese în misiune bibliografică în Spania, pe urmele lui Aron Cotruș.

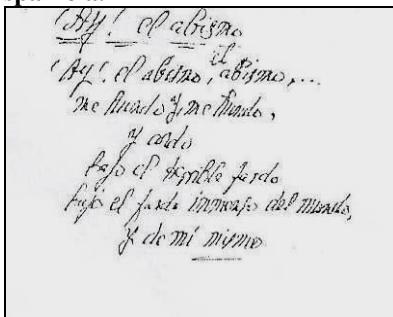
În paranteză fie spus, dacă distinsul profesor universitar Ion Dodu Bălan, astăzi venerabil octogenar, mai posedă acele copii Cotruș, i-aș sugera să nu le lase uitate în sertarele bibliotecii sale și să le încredințeze tiparului, completând astfel cartea sa revizuită despre „Viața și opera unui poet exilat: ARON COTRUȘ”, editura Altip Alba Iulia.

Reîntors, în 1985, de la Brașov la București, m-am grăbit să încredințez poemul de față (*Vatra veche* 8, 2016, p. 1, n. m., Nicolae

Aron Cotruș, diplomat în Spania (fotografie recuperată de M.N. Rusu)

Băciuț), din păcate rămas singular pentru viitorii cercetători ai operei nedreptățitului Aron Cotruș, doamnei profesoare Gabriela Necheș, astăzi o personalitate universitară de marcă, specialistă în limba, literatura și cultura spaniolă.

Este mult, este puțin, dar în mod sigur mult mai mult decât o fac unii dintre editorii de azi în a tipări antologii în care, în anii „de grație” de după 1989, numele marelui nostru exilat lipsește cu desăvârșire.*)

Se pare că acea campanie de obturare a poetului și diplomatului Aron Cotruș**), în cercuri editoriale diletante, continuă și astăzi.

Păcat, mare păcat!

M.N. RUSU

*) „Cele mai frumoase 100 de poezii ale limbii române”, alese de Petru Romoșan, Ed. Compania, 2001, și „100 din cele mai frumoase poeme de dragoste ale românilor”, alese de Petru Romoșan, Ed. Compania, 2003.

**) Aron Cotruș, poet și diplomat, 125 de ani de la naștere - 2 ianuarie 1891 și 55 de ani de la moarte - 1 noiembrie 1961 (N. red.)

PSALMUL DE ALUNECAT ÎN MINE

Poteca se înstrâmtă îngăduind doar verbul,
Lungi, nelumite zariști, grăbesc ca răsuflarea,
Pe lângă stâncă-și duce, trofeu de flăcări, cerbul..
"Alunecă în mine!" Prin neguri, urlă marea?

Spre ce adânc mi-e somnul de are-atâtea nume?

Și pe-al cui chip îl poartă obolu-n strânsul mâinii?

Pe povârniș e ploaie, și-acolo jos, în spume,
Înnebunite valuri își frec de fulger sânii.

Copilul de-altădată sub cămeșuța ierbii...

Talaz, culege-mi noaptea! Mă sfârtecă, stihie,

Dar lasă-mi doar cărarea ce-i bat moneda cerbii,

Heraldicului pește cioplit pe chinovie.

Ți se-oglindește ochiu-n străfundu-mi de zănoagă,

Întârzie cu-n greier, că-n limba Ta se roagă!

PSALMUL SEMNULUI ÎNALT

Semn bun, că rândunica zidi un cuib sub țeptân!

Pe unde mi-adorm ulmul, tu, verdele de cer du-l

Și zi-mi că-s rău, tristețea de nu știu cum s-o pieptăn,

Când despletești pe umăr, rotundului, demierdul.

Tu, ce mi-ai spus că floarea-i frumoasă prin tăcere,

De ce nu-ntrebi cum gustă sărutul și pelinul?

A vorbelor, doar vântul, li-e singura avere,

Dar buzelor? Tot rostul li-l profetește vinul.

Întârziind, femeii, Olarul, lung, pe roată,

O lacrimă se zice-i căzu peste descântec,

A șovăit mestecăn cu frunză delirată,
Dar se-ntrecu pe Sine și se opri în cântec

Sprea-adâncă frumusețe - prisăcii heruvicul,

Dumnezeirea-ntreagă scriind-o-n lut cu spicul.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Un SYMPOSIUM al Poeziei și Eticii

Raftul cu volumele primite de la poetul Ion Brad s-a îmbogățit cu încă unul: **Cocoarele în ultimul lor zbor**, poeme într-un vers, Ed. Tracus Arte, 2016. Noul volum poate fi socotit un corolar al operei celui venit din satul lui Timotei Cipariu. Cele peste 1200 de poeme într-un vers sunt flori de suflet și cugetare.

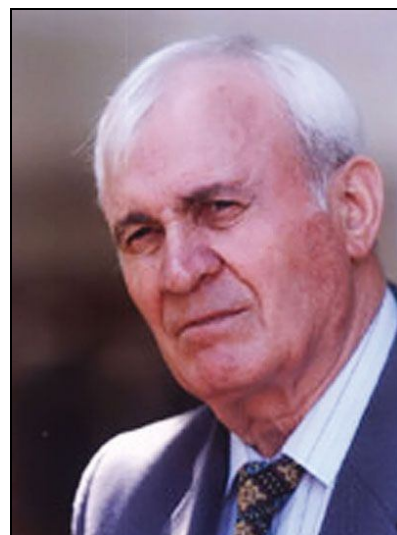
Poetul transilvănean a fost din totdeauna un **vates**, care și-a transmis mesajul subtil-metaforic, uneori și retoric-didactic. *Personanțele* mesajului său - iubirea de țară și neam, credința și lupta pentru idealuri - înfloresc într-o bogată tematică. George Coșbuc, Octavian Goga, Lucian Blaga - triada de aur a poeziei transilvane - și-au lăsat pecetea peste toți poeții din această străveche vatră românească. Amprenta lor e prezentă ca testament în lirica poetului din Cenade.

În recentul volum își dau întâlnire toate temele existențiale prezente în opera poetului de pe Târnave: copilăria, devenirea, originea, străbunii, mama, familia, satul natal, tradiția, istoria trecută și prezentă și stările de suflet și de spirit aferente (contemplația, melancolia, stoicismul, speranța, angajarea). Dar supratema este **marele zbor**: "În candelă, a treia vârstă își pălpăie singurătatea..."; "grea osândă, Doamne, cuvintele din urmă!" Poetul se află la "ora întrebărilor", când ni se înfățișează cu "trupul gol ca un copil" - frumoasă metaforă a sincerității și curățeniei în gând și suflet. Curgerea timpului este marcată metaforic: "Suferă de gălbinare pomii din grădina mea"; timpul e "recele contabil" și "hoț bătrân și lacom"; "neagra luntre a lui Caron"; "Un negru trandafir mi-arată ghimpii". La ultima vamă a drumului "de la vultur la fluturele cu <cap de mort>" poetul aude "cocoarele plecând, nu când se-ntorc, ca altădată..." Sentimentul care însoțește curgerea timpului nu este spaima, ci melancolia, o tristețe suportată stoic, întrebându-se "De ce n-adoce porumbelul ramura verde de măslin?" Poetul se simte "bătrân salcâlm în floare", privind înainte cu îmbărbătare: "Creșteți, uriașe flori, nu visați la dezfrunzire!" Se poate extrage un set de lexeme din câmpul semantic al timpului, contextul dându-le sens meta-

foric: *însurare, trecere, toamnă, umbră, amurg, lanț ruginit, apus, închide*. Poetul se autodefinește prin raportare la timp: "Vremea asta încruntată pare chiar obrazul meu..."; "M-a întrebat un pom bătrân, de-i sunt frate ori mi-e fiu...": "Îmi port în nume fala și sicriul..."

Multe din poemele într-un vers sunt instantanee vizuale și auditive, de gând și peisaj, ale locurilor natale (Pânade, Blajul, Târnava): "Pălcuri de arini și sălcii, apa doarme-n umbra lor..."; "Stejarul, bolta grea de catedrală... Bradul, numai turnul ei..."; "Văduva în doliu după nori s-ascunde luna..."; "O simfonie de lalele și hortensii parcă aud": "Cu albe candelabre aprinse se-mpodobesc castanii."

Fiu al "*Micii Rome*" și blagian în fibra lui adâncă, poetul Ion Brad nu și-a uitat obârșia (satul, pământul românesc, istoria, părinții, tradițiile și credințele), trăiește stenic conștiința și sentimentul continuității și permanenței. Toate formează conținutul testamentului primit și față de care are datoria de a-l transmite mai departe. Pentru poet acest <testament> e "ulcior cu apă vie". Strămoșii în "palma lor însângerată" - i-au "scris cărarea", "tresar în sânge încă vii strămoșii", iar noaptea stă "pe sub pământ de vorbă cu părinții"; Stejarul Iancului din Blaj și "Catedrala" i-au fost frați "în furtună"; în grădina părintească "pipăie toți pomii", de la străbunicul "patriarh desculț", care l-a învățat "să moară de hârnicie", până la el, care poartă "în nume fala și sicriul". Înaintașii sunt un număr incomensurabil, "De-ar învia [...] n-ar încăpea în tot Ardealul". Pânade, satul natal, e "sat

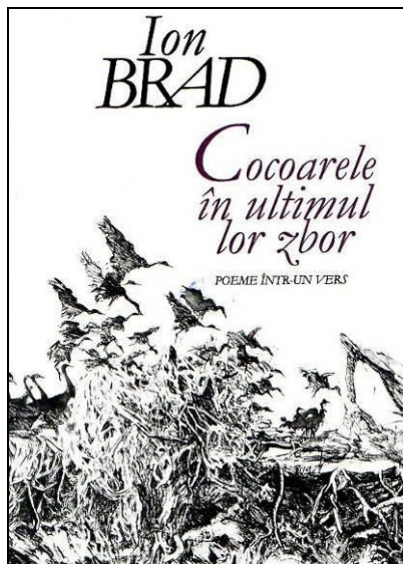

de cărturari" în care "Timotei Cipariu printre cărți era un voievod într-o cetate..." În chipul de icoană al mamei se oglindește acel număr incomensurabil: "Lacrimile-n ochii mamei - parcă plânge icoana..." Lacrima este istoria neamului, iar mama evocată de mai multe ori nu este doar mama trupească.

Obârșiei și istoriei aparține limba - certificat identitar, așa că nu întâmplător câteva din cele mai de seamă poeme într-un vers - cugetări, sunt despre: "Ființa noastră cea mai adâncă: dulce limba românească...". Ei, poetul i se închină ca unui idol: "Ca unui idol mă închin limbii supte de la mama...". Limba noastră românească trebuie iubită și păstrată, cere urmașul Școlii Ardelene, deoarece "Cu chirilice-n luptă s-a clădit latinitatea noastră...". "Chiar cu turcii și cu tătarii, Dobrogea e a lui Ovidiu..." Nu e greu să treci dincolo de litera zicerilor. Având asemenea rădăcini, atunci "când te târește soarta" nu "te schimbi în râmă" În această sferă tematică se aud cel mai bine sonorile liturgice ale "poemelor într-un vers"; suflarea religioasă e prezentă în toate.

Multe din "poemele într-un vers" sunt frânturi dintr-o *ars poetica*. "Focul care arde-n noi, se întreabă poetul, e din cer ori din pământ?" Poezia sunt "râni" ce-i hrănesc "trupul fraged". POETUL e pentru dăruire jefelnică: "Ca Herakles n-am primit doar o cămașă otrăvită..."; "Unde-i talent, nu-i bătrânețe și nici boală...", iar poezia "se schimbă în rugăciune". Poetul trebuie să fie într-o permanentă căutare a "mormântului prea frumoasei Sapho", și într-o mereu înnoire pentru că "Rugina →

IONEL POPA

este rutina în versuri”; poetul nu trebuie să se mulțumească a fi *cuc*, deoarece acesta “nu-și înnoiește cântările! Repetă...”, iar fără imaginație și gândire poetică rămâi “ou clocit de vânt” din care va ieși doar o “Noapte cu pene”.

Creația înseamnă muncă până la sacrificiu, acesta este înțelesul lapidar al versului: “Treizeci și trei de variante: Luceafărul. Treizeci și trei de ani a trăit Eminescu creator!” Poetul trebuie să fie demn și vigilent la tentațiile morale și sociale joase: “Tot vrea Păcală să mă-nhame la carul lui de măscărici...”; “Ticăloase vremi, nici frate, nici nănașul vostru nu-s!” Tradiția sănătoasă a înaintașilor trebuie respectată: “De ce să râzi acum de Arhimede cel adorat în vechime...”; “Ai literelor patriarhi sunt mai tineri decât noi”. Sonul eminescian trimite spre postmoderniștii de azi.

Poetul nostru nu se sfiește să cinstească pe strămoși și să le urmeze exemplu: “Nu regreta dacă ai fost pe vremuri brav ostaș al țării...”; “Fără culoarea țării tale - tablou confuz, al nimănu!”

Poetul e implicat în cotidian, de aici ținuta etică a versurilor - reflecții, multe din ele cu trimitere, fie directă, fie prin imagini de fabulă ori alegorie, la realitatea noastră imediată.

Aceste “poeme într-un vers” străbat întreaga gamă de la ironie la satiră.

Exemplele ce urmează n-au nevoie de niciun comentariu întregitor: “Nu-i bezmetică mulțimea, ia aminte împărate!”; “În haine noi și sclipitoare se deghizează ticăloșii...”; “Puneți pe mătură mâna! Aceleași grajduri mai împut pământul...”; “Un măturoi cât o pădure s-ar cuveni acestui timp...”; “În glas de trâmbiți ne-nșală auzul demagogii...”; “Parcă s-au mutat la noi și Gomora și Sodoma...”; “Prelați în odăjdii scumpe predică la zdrențuroși...”; “Mai sunt destule lighioane care mușcă surzând...”; “Se schimbă Tanda cu Manda și Moraru cu Șelmaru...”; “Sârme ghimpate, corzi utile orchestrelor de dictatori...”; “Prea multe creaturi născute din presă și televizor...”; “câte dintre-aceste staturi s-au culcat cu tatăl lor?”

Există în volumul pe care îl discutăm și ziceri în tipar folcloric: “Mândra se uită la stele și iubitul la mărege...”; “crește iarba și din

piatră, unde calcă om frumos...”; “<Mai am, mândro, azi și mâine>: cântec vechi de cătănie...”

În esența lor, “poemele într-un vers” sunt aforisme și cugetări.

Cu toate că între ele există diferențe de substanță și de nuanțe stilistice deosebirea dintre ele e dificil de făcut.

Aforismul e o definiție metaforică de o pregnantă lapidaritate și expresivitate; aforismul e de sine stătător, fără nevoia dezvoltării discursive.

Cugetarea, într-o formă mai mult sau mai puțin discursivă, exprimă concluzia unei experiențe, adevărul unei observații, cu posibilitatea dezvoltării ori a *legării* lor în lumina unei idei, a unei perspective.

Iată câteva exemplificări: “Albă ca fumul de jertfă tăcerea...”; “O bibliotecă e-nchisoarea cea mai frumoasă pe pământ...”; “Mereu murdar, cristalul șlefuit toată viața...”; “Numai bolnav înțelege, câți prietenți-au rămas în viață...”

La lectură constăți că “poemele într-un vers” nu sunt grupate nici tematic, nici alfabetic, lipsește și banala numerotare, care totuși e utilă pentru trimiterea la exemple; ai impresia de dezordine, de succesiune aleatorie. Impresia este falsă, cartea are o organizare a stolului de “*cucoare*”.

Poetul ne oferă un **mozaic**. După cum se știe, mozaicul ca operă de artă își are legile lui interne de

realizare și semnificare. Volumul *Cocoarele în ultimul lor zbor* are o organizare bine rostuită, de la prima pagină cu mottouri, până la ultima. Prezența extraselor *într-un vers*, din Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Ion Pillat, Constantin Tsatos, este gest prin care autorul cărții ne spune că se inte-grează într-o tradiție. Poemele într-un vers se înșiruie între unul de început și unul de sfârșit, care deschid porțile veșniciei, ambele stând sub emblema lui lucian Blaga: “Zăceau în mine ca-ntr-o închisoare. Eliberate vin la judecată...” și “Auzi ce spune Blaga: **Un aforism e Biblia-ntr-o frază!**” Doar în câteva cazuri este folosit semnul întrebării sau al exclamării, în restul punctele de suspensie. Utilizând această tehnică de punctuație poetul captivează atenția cititorului, dar și evită morga moralizatoare, didacticistă.

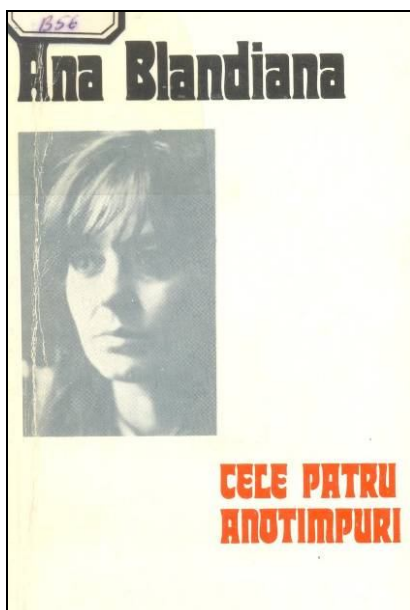
Titlul volumului, prin simbolistica lui, sună oracular: “Aud cocoarele plecând, nu când se-ntorc, ca altădată...” Cocorul este un simbol cu multiple deschideri, unele semnificații chiar specifice diferitelor culturi (cf. Jean Chevalier – Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri ...* Ed. Artemis, 1994, vol.1; Hans Biedermann, *Dicționar de simboluri*, Ed. Saeculum I O, 1997, vol.1).

În mitologia și folclorul românesc cocorul este “Pasăre augurală și simbol al imortalității [...] este vestitorul primăverii, mesager al altei lumi [...]. Zborul cocorilor constituia un adevărat <cod> pentru locuitorii satului tradițional, care după numărul lor, după forma stolului sau strigătele lor determinau norocul și belșugul din acel an.” (Ivan Evssev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Ed. Amacord, 1997, p.89) Titlul cărții este simbolic pentru că imaginea stolului de “*cocoare*” sugerează legătura dintre pământ (aici, poetul) și cer, dintre profan și sacru.

POETUL se adresează cititorilor: “Parcă-mi bateți cuie-n tălpi, când mă lăudați prea tare...” Adevărat! Îți batem cuie de aur, deoarece lectura “*poemelor într-un vers*” este o împărtașanie: <luați, acestea sunt gândurile și sentimentele mele !>

Aici punem punct recenziei convingși că nu am spus tot ce se putea spune, de exemplu despre zefirul religios ce adie prin filele acestei cărți sau despre ecourile Eladei.

PROZA ANEI BLANDIANA

Extrem de ambițioasă, în intenția de a proiecta umila aventură umană în ordinea cosmică, proza Anei Blandiana corespunde celor patru anotimpuri mai degrabă biografice decât naturale.

Ele nu trebuie interpretate doar prin prisma unui simbolism complex, deoarece au și o natură sugestiv-poetică, izvorând dintr-o imaginație delicată și anxioasă.

Prima, intitulată „Capela de fluturi”, stă sub semnul alegoric al iernii. E o proză fantastică, nu fără elemente suprarealiste.

Alegoria primăverii readuce motivul spaimei de senzualitate. Revine și predilecția pentru viziunile onirice, de exemplu în episodul cu tânărul care se agață de bara tramvaiului fără să o atingă și care piere apoi, ca și cum s-ar evapora.

Vara, maturitatea, amiaza sunt sugerate în „Orașul topit”, o narațiune ușor diluată în prima parte, vorbită mai mult prin evocarea plăcerilor, dar consistentă în imaginea orașului sub caniculă.

În „Amintiri din copilărie” e toamna senzualității: deodată plină de amintiri și amenințată de promiscuitatea senectuții.

Acestea au acel timbru cald și melancolic pe care-l dă biograficul, oricât transfigurat. Spațiile freneziei sunt acelea cunoscute din proza fantastică a tuturor timpurilor, de la Poe și Hoffmann la Mircea Eliade, închise, etanșe lumi în ramă.

Ana Blandiana scrie proză poetică, fermecătoare mai ales printr-o incizie între candoare și introspecție gravă. Anotimpurile sunt motivația gesturilor largi, falduri de purpură peste fereastra rămasă mereu închisă, prin care poeta poate vedea lumea ca un copil care se răsfață, dar care, de fiecare dată, nemulțumit cu atât, pornește la drum lung, colindând piețele și cimitirele, străzile metamorfozate.

Un preambul avertizează înaintea fiecărui capitol în legătură cu poziția sufletească și cu evoluția comportamentală a autoarei într-o situație sau alta, mersul pe jos fiind numitorul comun al tuturor justificărilor de acest fel.

Substanța cărții stă sub semnul unui temperament iscoditor, în ordinea ideilor, și excesiv senzual, inducând starea aceasta și lucrurilor cu care vine în contact, ca o zână totalitară, care întoarce fața anotimpurilor către propria-i existență.

Ana Blandiana oprește o clipă orologiile, le umilește și le lasă să se reabiliteze indiferent de anotimpul pentru care bat. Proza sa are toate atributele unei proze poetice, în cadrul căreia subiectul e redus la strictul necesar păstrării canoanelor genului, dominantă fiind capacitatea de sugestie crearea unei atmosfere subordonatoare care cuprinde, în cadrele ei fluide, gesturi și fapte, figuri și detalii, investite cu funcții simbolice ori conotații ritualice. Nu stratul aparent al povestirii este cel care interesează în aceste proze, cât mai curând dimensiunea abisală, aceea care structurează o tectonică a profunzimii și în care se regăsesc trecute prin retortele imaginarului subconștient toate obsesiile poetei.

Nuvelele sunt tutelate de dimensiunea temporală și implicit afectivă a câte unui anotimp, ce creează ori modelează nu numai atmosfera, ambianța evocatoare a narațiunii ci și tonalitatea scriiturii.

Bibliografie

I. Boldea, *Ana Blandiana*, Editura Aula, Brașov 2000, p. 40-42.

I. Hurjui, *Ana Blandiana – Cele patru anotimpuri*, în *Cronica*, nr. 13, 1978.

N. Manolescu, *Livada cu gutui*, în *România literară*, nr. 11, 1982

Prof. GABRIELA BANU
Șc. Gimn. „Oprea Iorgulescu”
CÂMPULUNG, JUD. ARGEȘ

ANA BLANDIANA - CASA DE SCRIS

“Casa de scris” a Anei Blandiana

Biroul de lucru

Semnând diplomele Concursului “Ana Blandiana”, Brăila, 2016

La „Casa de scris”, înconjurată de membrii Cenaclului “Nicolae Băciuț” din Brăila (președinte prof. dr. Gabriela Vasiliu), alături de fam. Pr. Dima și Răzvan Ducan (15 august 2016)

Melania Cuc

SCRISUL CARE NE TRANSCENDE

La cei 70 de ani pe care i-a împlinit în anul 2016, Melania Cuc are încă temperamentul unei adolescente. Înțeleg prin temperament o anume viteză a reacțiilor în viața de zi cu zi, o anume franchețe și spontaneitate în comunicare, rezultate dintr-o mare intensitate a sentimentelor; un mod senzual, pătimaș de a se raporta la viață, la oameni, la artă (pictură, poezie, proză...).

Cum există oameni care se nasc bătrâni, există și dintre cei ce nu îmbătrânesc niciodată. Iar Melania Cuc este din această ultimă categorie.

S-a apropiat de literatură prin recul temperamental față de un scriitor clujean (mai mult de cafenea) al anilor 60, „cu lulea și basc uzat” („primul scriitor cu cărți publicate pe care l-am văzut în carne și oase”) care se documenta în școala unde era elevă (la horticultură) pentru o carte despre adolescență. Cartea a rămas nescrisă, dar impostura omului a provocat-o: „Dacă ăla poate scrie cărți, voi scrie și eu!”

Dar nu senzaționalul vieții (pre-cum sinuciderea din dragoste a unui bărbat, spânzurat în bradul de peste drum de internatul fetelor de la horticultură), căutat îndelung în adolescență, va forma substanța perenă a literaturii sale, ci viața însăși, cu atât mai biruitoare, cu cât mai instinctuală, și chiar mai anonimă; a sa, a familiei sale, a satului și a neamului său. Fără ca vreuna din cărțile sale să devină biografie propriu-zisă, urmărită cronologic și mai mult sau mai puțin obiectiv. Ci o biografie interioară, transfigurată de fantasmale închipuirilor, fricilor, dezamăgirilor, idealurilor și entuziasmelor ce au bătut-o.

Iisus din podul bisericii (Carte din scrisori) este o astfel de biografie, apărută în 2006, la Editura Limes.

Scrisă în doar 11 zile (cam cât a cheltuit Sadoveanu pentru *Baltagul*), ea este o carte „născută”, nu făcută. (Nu întâmplător, cuvântul înainte al autoarei se numește *Naștere de Carte*.)

Formula epistolară se folosește de pretextul unui *Maestru*-destinatar, un receptor privilegiat, ideal, care

ar trebui probabil să întrezărească și să catalizeze germenele artistic din masa trăirilor adânci, acaparatoare, a amintirilor și reevaluărilor generate de lectura, pe suport electronic, a unei scrisori către întreaga planetă a cunoscutului scriitor columbian Gabriel Garcia Marquez, care simțea în ceafă suflul rece al morții.

Or, tocmai acest suflu a dat - de când e omul om - dimensiune verticală trăirilor noastre, risipite în anii tinereții pe orizontala vieții-de-aici-și-acum.

Arta există pentru că suntem muritori, pentru că ne asumăm acest destin, dar nu înseamnă că ne și împăcăm cu el. Pentru că vrem să-i opunem ceva Morții, ceva - dacă se poate - tot atât de peren și definitiv ca și ea. *Ars longa, vita brevis*, clamau cei vechi. Și naivi (zicem noi, cei de azi). Căci azi știm că nimic nu-i la fel de peren și definitiv. Dar continuăm să căutăm, să ne zbatem, să nu acceptăm. Și (re)descoperim, mai întâi, că putem lărgi cercul strâmt al vieții noastre cu cel al strămoșilor; că avem rădăcini și că în noi colcăie patima unor vieți anterioare, nu totdeauna împlinite.

Apoi descoperim, și vrem să credem cu patimă și uitare de sine, că Cineva a învins Moartea, călcând-o cu moartea însăși.

Toate acestea s-au strecurat și au dat în clocot în retorta de nu mult peste 100 de pagini, peste care Melania Cuc s-a aplecat unsprezece zile și nopți din 2006, dar a destinat-o să oglindească condiția omului de totdeauna și de pretutindeni.

„Am scris ca-n transă, ca și cum mi-aș fi făcut cadou o altă viață”, mărturisește autoarea în *Naștere de Carte*. Transa - formă a ieșirii din

sine cu resorturi emoționale - este o veche modalitate de transcendere a vieții individuale, de comunicare cu strămoșii și cu Lumea de dincolo, frecventă în cultele precreștine.

De altfel, s-ar putea urmări cum Melania Cuc redescoperă, nu atât pe cale de cunoaștere livrescă (care nu-i lipsește), cât pe cea a cunoașterii senzorial-empatică (unii ar zice: „feminine”), largi și cuprinzătoare arhetipuri ale vieții sufletești, credinței și creației (ceea ce rațiunea cristalizează conceptual doar ulterior).

Unul dintre acestea, făcut celebru de Apostolul Pavel, este cel al cunoașterii/ oglinirii cunoscătorului/ creatorului în obiectul cunoașterii/ în creație, dar și invers; de asemenea mărturisit de autoare încă din textul introductiv, *Naștere de Carte*: „Ei (strămoșii, n.n.) au vorbit, mi-au șoptit... întorși prin spațiu și timp, făcându-mi conjunctura astrală în rădăcini. Așa că nu sunt foarte sigură dacă eu am scris cartea asta sau ea m-a scris pe mine, alegându-mă dintre cei mulți anume ca să preiau și să duc mesajul din vechime.” (Altfel spus: „Acum vedem ca într-o oglindă, în chip întunecos, dar atunci vom vedea față către față. Acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște deplin, așa cum am fost și eu cunoscut deplin.” I. *Corinteni*, 13.12)

Un alt arhetip al vieții sufletești intense și creatoare, mai cunoscut prin profetii Vechiului Testament, dar redescoperit de Melania Cuc, este că, luat de valul trăirii emoționale intense, nu profetul (poetul, scriitorul) vorbește (el nu face decât să-și asume îndrăzneala de a deschide gura), ci Altcineva vorbește prin el (vezi sfiala unor Moise sau Iona, atunci când Iahve îi desemnează ca purtătorii Lui de Cuvânt). Cine anume? La Melania Cuc o primă aproximare a acestui Ceva care ne transcende pare a fi „sistemul meu biologic”, înțeles prin similitudine cu haosul pregenetic, în care se coagulează, cosmogonic, un prim punct („Dar deodată un punct se mișcă, cel întâi și singur. Iată-l.” - M. Eminescu), care va funcționa apoi ca nucleu al viitoarei Creații.

În cartea despre care discutăm, acest punct a fost Scrisoarea lui Marquez, care revelează „altmiteri” moartea: ca aflată aici, aproape, concretă: „Am atins, în paginile acestea ciudate, chiar punctul nevralgic al →

VASILE V. FILIP

sistemului meu biologic și sistemul aștrilor, așa cum se alege din haos nucleul stelei lunare. Totul a pornit dintr-un punct fix, de la *Scrisoarea lui Marquez expediată Planetei*, pe care am trimis-o la rândul meu altora (...) și am înțeles atunci că durerea mea adevărată scăpase din lesă, turbase, se zbătea să iasă în lume (...) Moartea era mult mai altminteri decât îmi impusesem s-o văd eu, s-o țin sub năframa de protecție cu care-mi legasem ochii și întrebările neputincioase. Durerea nevăzută, atroce, a dat tonul. Restul este numai poveste.”

Scrisul devine astfel „a muri prin viață” și, simultan, „a trăi prin moarte”. Adică a unifica contrariile, a fi conștient de unitatea lor (scriitoarea redescoperind astfel celebra formulă a lui Nicolaus Cusanus - *coincidentia oppositorum* - care l-a obsedat și pe Mircea Eliade). Rădăcinile sale, sursele de inspirație, sunt și ele antinomice: „continui să merg ca ologul între două cârje: ficțiunea și realitatea; prima mă trage în stânga, a doua în dreapta; între, noi, limes, rămâne doar șanțul”. Și totuși „șanțul” e, paradoxal, purificator, *cathartic*: ”Știați că scrisul ca stare este mult mai eficient și mult mai ieftin ca aspirina? Pe încercate. Nu-i acid, deci nici coroziv, și face minuni la mușcătura de șarpe, ține somnul în frâu de mătase, alungă moliile urâtului din suflet și casă, dă certificat de germinație de 100% ideilor năstrușnice.” Cum se poate constata, stilul e metaforic, uneori abundent metaforic. Și totuși, există o permanentă luptă cu metafora, mai precis contra acesteia (în fond, nu s-a luptat și Iacov, alesul Domnului, cu îngerul Acestuia?). Or, lupta cu metafora reia, la nivel stilistic, lupta dintre realitate și ficțiune: „De ce stilul meu se încâpățânează să se drapeze în metafore?” Intrând în joc, aş putea spune că metafora penetrează, ca apa, zidul de piatră spongioasă al realității trăite, rememorate, nu doar fără să-l năruie, ci drapându-l cu iederă verde și mirosuri de casă veche, așezată, care a adăpostit vieții și istorii. Adică înobilându-l.

Iar fiecare istorie are un Iisus al său spre care se desfășoară, pe care-L caută ca pe un nucleu ascuns de iubire și sens în masa amorfă a evenimentelor. Mai întâi vine Iisus din podul bisericii, cel care dă nu doar titlul cărții, ci și revelația destinului ei ideal, de Carte sacră,

căci e descoperit simultan cu un Evangheliar, achiziționat „la prețul unei perechi de boi” și dăruit bisericii satului, pe la 1904, de către străbunicul dinspre mamă al scriitoarei, care „purta costiță, ca Horia”. E porțița prin care scriitoarea are revelația lumii-Carte.

A unei lumi vechi, „anterioare nylonului”, a unei lumi prăfuite, „care irită pielea zilei de azi”. Poate de aceea trebuie să devină Carte.

Astfel încât și istoria bunicului se așază sub pecetea unei povești-arhetip: cea a lui Oedip, pe care acesta o povestea nepoatei amestecând-o cu elemente din **Cartea egipteană a morților** (cântărirea minții locastei în balanță cu o „scârnă de câine”). „Nu doar eu, toți eram, sau făceam pe artiștii în casa aceea, numai că bunicul era șeful incontestabil”.

În consecință, precum mării săi înaintași, (Oedip sau Iacov, ambii „aleși”, fie al destinului, fie al Domnului) acesta nu se ruga cu supușenie lui Dumnezeu, ci se certa „ca-ntr-o vecini” cu El: „Nu-i pasă de rumân!!!”, se revoltă moșul, când cu retrocedarea Ardealului de nord, odată cu satul său.

Dar înaintea căruții sale pășea prin glodul drumului Iisus, Iisus *al său* (precum îl însoțește cu vioara sa pe protagonist - un evreu tradiționalist, în veșnicul său exod - în scena finală a unei capodopere cinematografice hollywoodiene a anilor 70, un

muzicant: *Muzicantul de pe acoperiș*).

Un Iisus de tablă, ce trebuia să-i prelungească spre înalt fântâna (ce dădea semne de secătuire) a comandat și tatăl naratoarei, la târgul din Reghin.

Dar n-a mai ajuns să articuleze această reducere simbolică a lumii (dacă tot e vorba de arhetipuri, de nuclee ale imaginarului tradițional), căci a murit când povestitoarea abia împlinise 16 ani, de parcă s-ar fi așezat singur pe crucea fântânii, în locul Hristosului de tablă, să străjuie și ocrotească de acolo (din imaginar) viața ulterioară a fiicei.

Un Iisus mire ceresc pare a fi guvernat și viața mătușii, fostă călugăriță greco-catolică, alungată din mănăstire de cursul istoriei spre un ortodoxism forțat.

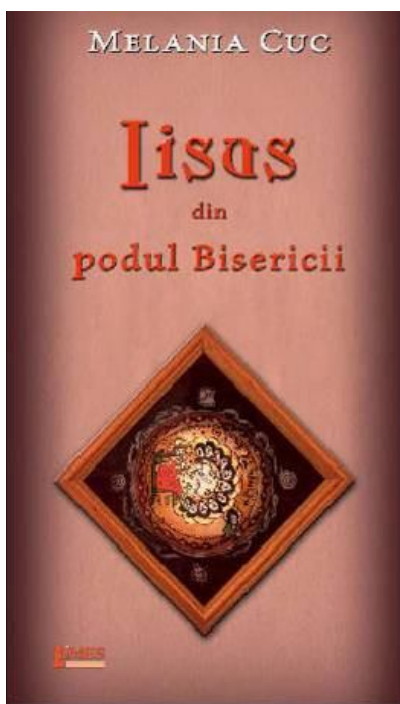
Iar fiica a descoperit câte un Iisus în mai toate momentele cheie ale vieții ei: în coliba de la vie, când îi alungă gușterul (un mic dragon, așadar) din păr; când o amenință cu cuțitul, lângă Dunăre, dezertorul, dezaxatul Condrat; în avionul prins de furtună, plonjând în goluri de aer (când îi lucește de pe pieptul unui cardinal de culoare, care doarme); în grădina Sfintei Sofia, de lângă Cornul de Aur; sau poate chiar în persoana episcopului greco-catolic Ioan Suciu, pe care l-a dat familia sa drept reper de credință altor familii din Ardeal.

Are, așadar, cu siguranță, un Iisus *al său*, chiar dacă n-a excelat niciodată prin habotnicie. Căci iată cum se definește (în același spirit contradictoriu) într-unul din *autoportretele* lirice (Ed. Nico, 2010): „Eu sunt rațională/ Nu intru în panică!/ Stau/ Sub coaja unui ou Faberge/ Așteptându-te,/ Dansez pe sârmă electrică./ Scot scânteii pe nări/ Ca un mânz sălbatic/ Prins la trăsură./ Eu sunt rațională./ Răbdătoare/ Și numai numele meu/ Ia din când în când formă de corabie./ Cu năframa neagră/ - Steag de pirat - / Umblu printre cruci albe/ Din cimitirul/ Cu urmele sandalelor lui/ Iisus.”

Un Iisus al vieții, dar și un Iisus al scrisului său.

Pe care Iisus îl înțelege „ca un reactiv din alambicul în care crește, din lacrimă de răs și plâns, chiar piatra filosofală”.

Confirm existența acestei pietre filosofale în literatura Melaniei Cuc. Căutați-o!

Cam calm sunt și cuvinte

Suntem o lume un
continent sentimental
o gaură de liniște grea
un adăpost de cuvinte abia
astăzi spuse niște căzute
frunze de toamnă albă
albastră galbenă neagră

care
ceva
unde
suntem
astăzi noi
poate mai bine
de un an blestemat

și eu sunt cam primordial
nespus de pozitiv un
optimist temperat

cine mai tace
la un grad înalt
de durere aleasă
pentru tine chiar
personal sonor

cânt imediat
îngust scris pe
un perete din Serbia

Poeții la Prizren

I-am mai șoptit
nevastei mele
o lozincă sinistră
proaspăt ieri
adusă acasă
din Metohia

Maica Domnului nostru
stabilită la Prizren
unde încă mai
trăiește o fată
o sârboaică oarbă
a ieșit brusc

în stradă
chiar în clipa
incredibilă cu
24 de poeți sârbi
aici aduși special
cu o cursă specială

vezi Măicuțo vezi
ai ars și tu degeaba
recunoști voluntar asta
nimeni n-a observat
flacăra ta de țipete
inima ta din Dumnezeu

Poeții la Bacovia acasă

Am fost și noi bine

invitați și găzduți
regal la Bacovia un
rege al versului sonor
și adverbial românesc

pe vremuri grele burgheze
avea și el o casă albă
am să vin la anul și eu
să mă văd cu ea și doresc
să-mi schimb culoarea
ochilor fără de lacrimi

i-am întrebat pe-acolo
(o mulțime de oameni buni)
ce fel de dragoste aveți
față de poetul nostru George
mai bine cunoscut ca Bacovia
al nostru frate foarte liric

ne spune unul doar atât:
bine că este cum este el...
îndrăgostit de lumea dureroasă
dar a noastră de tot inimă rară
creier limpede scris elegant
de viitor și de încurajare de om

Tot mai personal

N-am de unde
să aflu dacă
sunt om viu

ci nu poate
o stație
vie

am nevoie
de un Dumnezeu
întreg integral
neutru de alb

și cânt
un psalm
o rugăciune
oarbă la gură

pot să tac
o cupolă sub
și un clopot
peste sunet

dar totuși
poate încă
mai suntem

și avem un aer
avem o țară din lume
un Dumnezeu personal

Azi în Europa

azi în Europa
nu prea văd oameni

deschiși la suflet

o gaură adâncă
văd în aer

o explozie
de inimă tot
mai grea
și neagră

frate Răzvane
hai
vino repede
de tot

astupă
odată acest
potop la gură

vino cu vin de Recaș
nu cu vină
de la Haga

spre Dumnezeu de jos

Sunt și eu

un câine mărunț
și pestriț la bot
cel care cântând
trece prin lume

și vede și recunoaște
doar ură și dragoste
foame și sete
zile și nopți

mă tu câine
pestriț la bot
și suflet albastru
hai să lătrăm

spre lacrima vie
din ochiul Domnului
să fie pe lume
o liniște omenească

nu vezi cum sunt
pietrele și stelele
nu auzi cum acum tace
un univers

ADAM PUSLOJIĆ

PROMENADĂ

Are relații speciale cu această
Doamnă.
Seara, la finele tumultului cotidian,
îl ia în stăpânire:
i se strecoară-n sentimente și le
înflorează
cu răcoritoare senzații de spaimă,
îi acaparează gândurile și le dă
culoarea palidă a amurgului...

(S-a debarasat demult, precum teiul
de floare,
de catapeteasma podoabelor și de
ambiguități diplomatice).

I se prelinge după guler
ca un jungghi al unei contorsiuni
nocturne,
îi aduce rourări nostalgice sub
pleoape
și-i proiectează pe retină
imaginele sublime ale tinereții...

În această primă zi de toamnă
l-a luat la braț
neprefăcută, ajunsă la pragul durerii
și... iată-i străbătând orașul ostatec
canicului
ca două umbre inconsistente –

El și Doamna Tristețe

1 septembrie 2015

ORAȘUL CU NUME DE IZVOR

Ce oraș curgător!.. Ca un râu umflat
de ploile nesăbuite,
ca mierea topită în vara toridă
sau ca un melc evadat din propria
casă...
Ișșș... Șșșș... Paș-păș prin istorie...
Și dacă a fugit din propria casă,
ce poartă în cârcă?
La început au fost țăranii deveniți
târgoveți.
I-a purtat ca pe niște salbe... Sute de
ani...
Ei săltau în șeaua concavă ca firele de
grâu
căzând pe caldarâm,
râdeau cu gura până la urechi când
își vedeau pungile pline
și chefuiau prin curțile dărăpănate cu
lăutari mustăcioși și femei
desfrânate...

Au fost, mai apoi, drumeții rătăcitori
și cântăreții ambulanți.
Aceștia călăreau stând pe-o coastă,

gata să sară din șea
la prima amenințare.
Pe-atunci orașul avea mărimea unui
melc
urieșit de oglindirea în apele râului
răzvrătit –
era mai lat pe latură, mai înalt la
bolta-i cu două-trei cruce stinghere...
Din cauza apelor și-a urcat opincile
prăfuite în pomi,
a coclit la soare tarabele de lemn,
astfel
ca toate mărfurile deocheate să se
vândă...
Și a vândut grâul vorbelor,
spuză de povești și zgura
înjurăturilor.
Dar,
mai presus de toate,
speranțe pietrificate la temelia unei
biserici.

RÂUL RĂZVRĂTIT

Râul seamănă cu un taur prins în
lanțuri de coapsa colinelor.
Are mersul lent
și doar pișcat de streche la vreo
strâmtoare,
zvâcnește iuțindu-și apele,
prevestindu-și tropotul vijelios
când ploile neconținute vin să-i umple
șesurile.
Mierlele rătăcite prin lunci
îi cântă în miez de vară ca unui prunc
uitat de părinți:
*Liniști de ape
originare
pornite să sape
siaje spre mare.*
*Printre coline
murmură-ntruna,
în valuri line
vestesc furtuna.*

*Și când se rupe
cerul cu norii,*

*unda erupe
ca spuza ninsorii.*

*Apele-n clocot
pietrele spală –
sunetu-n clopot
brusc se răscoală.*

*Râu osândit
în ocne de piatră
neconținut
apele-ți seacă.*

Atunci, când a fost înlănțuit cu zăgaz
de lucrătură nemțească,
a mugit prelung către zare, apoi
și-a deplâns izvoarele,
și-a încordat firul apei să reziste
arșitei
și a continuat să sape, ca un gropar
sărac,
vechile siaje șerpuint spre Tiras.

3 septembrie 2015

LA IZVOR

Dă-i fiecăruia, Doamne, un loc la
izvor.
Mai ales celor chinuți de setea
cunoașterii.
Așijderi și celor ce vor să-și vadă
chipul oglindit în ochiul de ape...

De dimineață sună zurgălăii
memoriei. Mai viu, mai tare
decât cei ai cailor de acum cinci sute
de ani.

Aici, la izvorul de jos, țăranii au pus
la cale istoria.
I-au întretăiat drumurile, i-au așezat
în brațe o biserică,
i-au încețoșat ziua cu rugul
câmpurilor arse în calea primejdiei..

Pe firmamentul clipei s-au imprimat

chiote de bucurie și strigăte de
groază,
urale de victorie și plânsul înăbușit...
Aici, la izvorul de jos, sub colină, în
seri de toamnă
umbrele lor mai hoinăresc

în umbra plopilor încinși.

7 septembrie 2015

VALERIU MATEI

**(Din volumul în pregătire
Anotimpurile Chișinăului)**

frâu imposturii, disoluției și lăcomiei (la propriu, la figurat!)

Cei care scriu, trebuie să recunoaștem, nu sunt (sau nu suntem) toți cărturari... A ști alfabetul și normele ortografice minime nu conduc ușor la un astfel de statut... Există (și nu-l poți eradica) și mimetism... Înainte de '89, printre autenticii redactori de carte de la o prestigioasă editură bucureșteană, exista concluzia: "*dă-i unui tânăr astăzi să citească patru cărți de poezie și-o va scrie el pe a cincea*"... E un punct de vedere...

A scrie, după părerea mea, înseamnă a ridica (pe umeri, pe cuget!) o CRUCE a cărei "greutate" reală poate nu o simți toată viața... Nu degeaba afirmăm/proferăm că unicul și cel mai exigent judecător rămâne Timpul...

Așadar, d-le Marin Ifrim, viitorul este al bunei credințe, al dăruirii și al trudei **pentru** și **asupra** fiecărei silabe... E un **joc sublim** în care trișul/trișarea, sigur, se războiește implacabil.

– Am folosit formula „tipic miotică” doar în sensul metaforei înstăpânite, suprafolclorice. Eu nu cred că oile sunt mai proaste decât lâna pe care o produc. Sau laptele lor, nu văd de ce, a fost transferat în țâțele unei lupoaice cu sutiene latine, ca să nu zic de-a dreptul ceva ce ține de religie. Închipuiți-vă, acolo, la Roma, un lup sugând la oaie, o statuie ceva mai na(r)ativă...

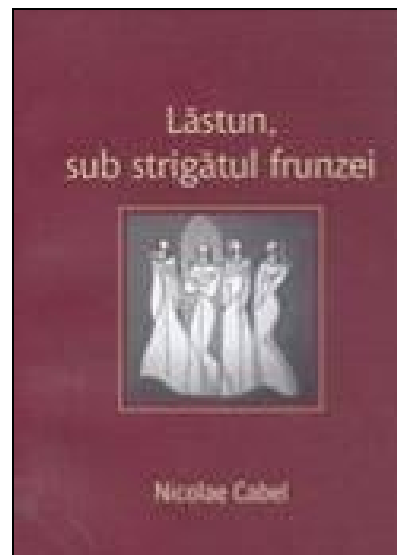
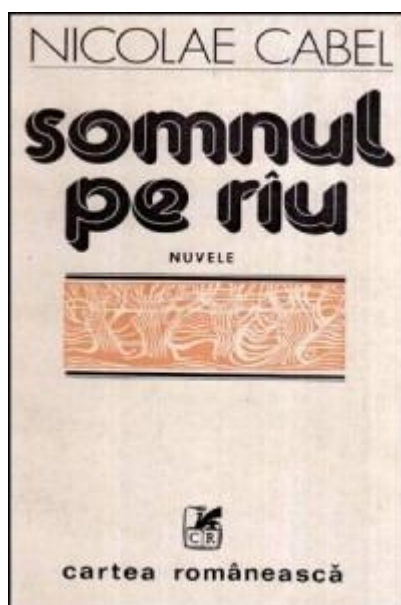
– Ha! Ha! Ha! D-le Marin Ifrim, știu, dumneata ai un umor coroziv, de bună, bună calitate... Și totuși, trebuie să-ți amintesc (istoria argumentează!) că *lupul roman* a supt la *oaia dacică* destul lapte-aur... Apoi a lăsat-o pradă migratorilor care i-au administrat și lui, *lupului roman*, lecții usturătoare... Și, că *oaia dacică* a rămas să se apere singură, protejată de spiritul marilor săi mentori spirituali și chiar (măcar în parte!) de duhul vindicativ al *lupului dacic*... E o concluzie **din** și **prin** fapta istoriei, chiar dacă nu stăpânim fiecare foarte bine mitologia acestui neam... Facem un salt în timp și, dați-mi voie, să mă întreb: oare de ce *Victor Emanuel al III-lea*, în 1906, i-a oferit în dar lui *Carol I de Hohenzollern* (neamț, nu?!) celebra statuie – *Lupa Capitolina* – la 40 de ani de domnie a acestuia pe meleagurile în care cohortele romane au cunoscut și înfrângeri? Apoi, după un secol și ceva, s-au retras pur și simplu, când totuși, se pare, încă erau

o forță?... Oare ce fel de rezistență/lecție au dat supraviețuitorii marilor luptători daci, care se metisaseră destul cu noul stăpân roman?... Dar marele imperiu, prin cohortele sale, a făcut cale întoarsă... Rog a mi se scuza exprimarea... Eu nu știu și nici din lecturile mele n-am reținut decât supoziții, justificabile pentru imperiul ce intrase în declin...

Fie că vrem, fie că nu vrem, *Miorița* rămâne un etalon... Mă gândesc acum la un aforism care mi-a marcat gândirea în adolescență, aforism de origine iberică retopit semantic de unul din popoarele Americii Latine: "*a surâde și a aștepta este, uneori, o manieră excelentă de a lupta!*"

– Mă reîntorc la poezie, la semnele minții. Ați făcut zeci de filme documentare, ați scris tot ce se putea a fi etic, cu o răspundere socială determinată. Sunteți mulțumit de miile de ore, de timpul dedicat unei pasiuni, căreia, la un moment dat, timpul îi poate refuza o cumpănă onestă, o recunoaștere aproape matematică? Ce proiect literar vă preocupă în prezent?

– Marin Ifrim, truda creativă (să zicem!) a fiecăruia dintre noi poate lăsa urme perisabile, urme durabile... Nu noi hotărâm... Noi, pretențios ori nu, facem... Retrospecția sau introspecția mea se traduce prin anii dedicați filmului documentar în România anilor '70, '80, colaborărilor la reviste literare, de film, la cele două cotidiene din Buzău și Focșani, prin anii de catedră (profesor asociat) la

I.A.T.C. "I. L. Caragiale", la Studioul Cinematografic al Armatei, la Editura Video a Ministerului Culturii sau anii de televiziune, după '90...

Intimitatea preocupărilor mele întru exprimare literară înseamnă și manuscrisele din sertar din care, prin selecție, s-au ivit două volume de versuri: *Cronos, pe balansoar* și *Aorta unei portocale*... Toate cele de mai sus, indiscutabil, se traduc oare în câte ore (seri, nopți)?... Ele fac parte din "crucea" existenței mele, cu nemulțumiri și spaime, cu bucurii neori și cu sentimentul (efemer) al unei izbânzi... Evidențe?!... Între acestea, selecția din poezia/opera unei inteligențe artistice numite *Dem Iliescu*, sau volumele evocatoare despre unicul meu mare mentor în arta filmului, profesorul și regizorul *Victor Iliu*...

Să știți, toate astea și încă altele nu pot atenua nemulțumirile sau regretul față de rostirile neterminate pe care propria mea viață le-a trimis într-o fundătură... Lung metraje și proze, îndeosebi... Mi-aș dori (îmi doresc!!!) o ediție definitivă pentru *Somnul pe râu*, dar și punerea în operă a altor nuvele începute în ultimele 3-4 decenii... Poate nu întâmplător (și cu un efort fizic nu oarecare) între 2009-2015 am ivit/tipărit 4 volume despre viața și opera lui Victor Iliu, 2 volume de poeme (editare/ sponsorizare), o casetă/DVD cu 10 filme documentare ale mele, inclusiv o monografie autobiografică; o altă casetă cu capodopera *La Moara cu noroc*... Și o colecție de poezie proprie cuprinzând ediția definitivă – *O cometă în cușcă* și încă 7 volume de poeme originale... E mult, e puțin pentru, repet, 7 ani... Adăugați un volum special – *Memo-*

ria, ca o capcană – ivit tot în acest interval...

Nu știu dacă am răspuns elocvent ultimei întrebări... Ar trebui să adaug faptul că mă onorează includerea mea între colaboratorii permanenți la *Cartelul metaforelor*, respectiv la *Caietele de la Țințești*. Colaborarea la acestea însemnând și o datorie de onoare pentru tinerețea plutonierului major (fanfară militară) *Gheorghe Cabel*, tinerețe în care flana cu versuri prin cenaclurile militare ale anilor '50, "coleg" cu *Mircea Radina* sau *Nicolae Tăutu*... Și care nu a fost altul decât tatăl meu... Putem zâmbi invocând zicala despre așchie și trunchi?...

Îmi fac un mic titlu de glorie din faptul că de la el, copilul de țăran din *Pogonele*, am moștenit și simțul umorului ce nu m-a părăsit în clipele de cumpănă... Și, slavă Domnului, am avut parte și dintr-astea...

Dacă tot *El, Cel-de-Sus*, va fi clement cu mine, voi continua confesiunile din *Memoria, ca o capcană*, acestea aliniindu-se sub titlul *Timp de vrajă, timp de vrajbă*...

Așadar, Domnule *Marin Ifrim*, dumitale și cititorului, îngăduință, rog și pentru viitoarea... spovedanie... Iar POEMUL sape-și albie mai adâncă, mai înțeleaptă...

post scriptum

când scrii cu gând, pe gând și pentru gând,

ai să auzi și *steaua* suspinând...

când scrii pe gând, cu gând și pentru gând,

tăcerea, ea, chema-va picurând...

când scrii, cu gând, pe gând și pentru gând,

pe-a ta *lumină* vei pași plângând...

când scrii pe gând, cu gând și pentru gând,

Geneza Orei vei slăvi oricând...

când scrii, cu gând, pe gând și pentru gând,

reptila morții o înfrunți râzând...

când scrii pe gând, cu gând și pentru gând,

ești *zeu* și *cerșetor* pe rând, pe rând...

când scrii, cu gând, pe gând și pentru gând,

de *dorul* tău nu te desparți nicicând...

NICOLAE CABEL
(Sînzien, 2016)

Vatra veche dialog

Prof. Dr. Anca Sîrghie

Anca Sîrghie

Despre cărți, reviste și româno-americiani...

(II)

S.D.: Stimată doamnă profesor, înainte de a vorbi despre cărți, mai ales despre cele pe care le-ați adus anul acesta pentru admiratorii domniei voastre din Lumea Nouă, pentru că știu de interesul pe care l-ați manifestat de-a lungul timpului față de istoria presei literare, vă invit să-mi spuneți câteva cuvinte despre ziarele și revistele românești din America, pe care le cunoașteți și la care colaborați.

A.S.: Cu plăcere. Nu întâmplător, am lăsat la urmă activitatea culturală de la New York. Ca cireasă de pe tort, vreau să amintesc o revistă patronată de Cenaclul literar "Mihai Eminescu" de acolo, care bate de departe realizările celorlalte centre ale românității noastre americane. La fiecare două săptămâni, în New York au loc reuniuni literare. Mult timp au fost numite "Întâlnirile de Vineri" prezentate de Aurel Sasu și Carmina Popescu într-o carte din 2005. La ele se lansează și acum cărți după cărți, chiar dacă este posibil să apară și unele perioade mai letargice ori sincope în luni de vacanță. Practica lor este una inteligentă și de mare eficiență, întrucât Cenaclul "Mihai Eminescu" nu se bazează numai pe activitatea scriitorilor locali. Am să vă dezvălui secretul reușitei lor: de fiecare dată când sosesc din România sau din alte țări europene conaționali, care sunt oameni de cultură, îndeosebi scriitori dornici să vadă

orașul și ajung în legătură cu părintele profesor Theodor Damian, care organizează cu elan și competență reuniunile cenaclului, chiar fără intenția prealabilă a invitatului, acestuia i se propune o lansare de carte, desigur cu volumele pe care autorul le deține, purtându-le cu el. Așa mi s-a întâmplat și mie prima dată când am ajuns la New York și doream să ofer lui Andrei, fiul părintelui profesor, o carte didactică de compuneri în limba română scrisă de mine în colaborarea cu Ada Stuparu. La proximus cenaclu i s-a făcut o prezentare frumoasă, socotindu-se laudabil faptul că nu au fost ignorați în cartea noastră nici scriitorii români din diaspora, ceea ce era un pas înainte pe linia integrării lor în patrimoniul național al domeniului. În anii următori, m-am dus pregătită din vreme, știind de acum ce se întâmplă. Aceste întâlniri ale cenaclului lor au loc într-un cadru frumos, bine ales, într-un restaurant românesc, în sala socială a bisericii sau chiar acasă la Theodor Damian, unde, în salonul bibliotecă, este o atmosferă deosebită, potrivită pentru aceste lansări de carte. Are părintele Damian și o grădină minunată, drept care atunci când este cald, asemenea reuniuni au loc afară, între flori. Important este că astfel se adună românii iubitori de literatură, acolo dialogând scriitorii din țară cu cei româno-americiani.

S.D.: Așa este. Îmi amintesc la rândul meu cu plăcere de ocazia avută cu câțiva ani în urmă, la invitația părintelui Theodor Damian, să prezint în cadrul acestui cenaclu cartea domniei voastre intitulată *Aurel Cioran, Fratele fiului răătăcitor*. Mărturisesc că și noi, aici, la cenaclul nostru din Colorado, ne-am dori să ajungă cât mai mulți scriitori români din țară. Din păcate, nu știu cum se face, dar avionul cu scriitorii nu are escală și la ... Denver.

A.S.: Bineînțeles, la Denver nu este același ritm de ofertă culturală ca la New York, aici nu există atmosfera privilegiată a unei metropole. Dar mai este ceva esențial și tocmai acolo se cere să ajung, ca să răspund întrebării puse. Există la New York revista *Lumină Lină*, în care se valorifică activitatea cenaclului și sunt prezentate manifestările culturale românești din metropolă. Dar nu →

SEBASTIAN DOREANU

numai. Revista s-a născut din elanul părintelui Damian, care a adunat în jurul lui un colectiv de scriitori, oameni de cultură, artiști, iar revista este îngrijită, frumoasă, bogată și diversificată sub raport tematic. Pe lângă textele publicate, ea are curajul să vină în fața cititorilor cu o retrospectivă în imagini, cu fotografii de la toate evenimentele desfășurate de-a lungul întregului an. Ele sunt astfel "arhivate", iar revista câștigă în interes și prin acest album, ca istorie literară în imagini. Țin să-mi argumentez punctul de vedere, amintindu-l pe Confucius care afirma că "o imagine valorează mai mult decât 10.000 de cuvinte", iar în vremea noastră succesul vizualului, susținut de atâtea inovații tehnice, este o evidență. În plus, cei de la *Lumină Lină*, și în special părintele Theodor Damian, mai realizează ceva ce nu am auzit la nicio altă publicație, nu numai din diaspora, dar nici la vreuna din țară. Este vorba de *Zilele Lumină Lină*, o manifestare organizată anual în România, de fiecare dată în alt oraș, ales ad-hoc, dacă vreți. Oamenii locului oferă ospitalitate, iar părintele Damian invită scriitorii din întreaga țară și din străinătate, care să se întâlnească cu scriitorii locali. Toată lumea este în câștig. Pe de o parte, creatorii locali cunosc oameni de cultură, scriitori în special, din diferite zone de românităte. De asemenea, revista *Lumină Lină* se popularizează astfel în sensul cel mai concret, întrucât sunt lăsate sute de exemplare pentru toți cei care doresc să o citească și implicit să colaboreze, iar în felul acesta revista este alimentată mereu cu noi forțe. Cei care doresc să publice sunt onorați să știe că vor apărea într-o revistă new-yorkeză, și încă într-una dintre cele mai bune ale exilului literar românesc.

La Grand Rapids, în Michigan, apare o altă publicație, *Lumea Românească*, de care am pomenit mai devreme. Am văzut revista online, am văzut și numere pe hârtie, înainte chiar de a-l cunoaște pe publicistul Mihai Gheorghiu. Revista sporește în mod constant și este într-o creștere valorică. Așa cum am observat și la alte publicații ale diasporei românești, revista nu este doar o oglindă a evenimentelor ce au loc în America. Prin colaboratorii externi care trimit materiale din Europa și, desigur, mai

ales din țară, se realizează o sinteză a situației internaționale. Citind aceste ziare și reviste românești din străinătate, am fost interesată să înțeleg punctul de vedere al românilor din afara țării față de evenimentele noastre. Pornesc de la premisa că cei din România privesc prea de aproape evenimentele ce au loc și nu pot judeca obiectiv în comentariile lor din presă. În țară, chiar fără să vrem, îmbrățișăm punctul de vedere al uneia dintre tabere, în timp ce din străinătate totul se vede altfel, mai detașat și, de aceea, citesc cu interes presa din exil, chiar dacă uneori mi se pare prea înverșunată și eu, în principiu, mă feresc de extremiști, căutând undeva la mijloc adevărul.

Vreau să mai amintesc o revistă românească de cultură foarte bună, *Origini*, care apare în Georgia.

După plecarea prea devreme dintre noi a lui Gabriel Stănescu, poet și jurnalist de excepție, doamna profesoară Virginia Stănescu face eforturi să apară în continuare această revistă, care și-a păstrat formatul. Fiecare număr are o temă propusă din timp colaboratorilor. S-a păstrat aproape neschimbat colegiul redacțional, dar din păcate, și aici o spun cu mare părere de rău, revista nu mai apare regulat.

S.D.: Vă propun să aruncăm o scurtă privire și asupra presei culturale românești a vecinilor noștri din nord, din Canada.

A.S.: La Montreal, sub îngrijirea lui Alex Cetățeanu apare revista *Destine Literare*, ce s-a impus pe plan cultural, în ultimii ani, atât pe continentul nord american cât și în țară. Alex Cetățeanu, scriitor la rândul său, a avut inteligența practică de a atrage alături de el două publiciste redutabile, Maria Muguraș din Deva și Daniela Gâf de la Iași, iar fetele acestea au un talent ieșit din comun în a se implica și a colecta materiale din toate părțile, astfel că revista a devenit o adevărată sinteză pan-românească. Nu aparține exclusiv unei zone, nici Canadei sau Statelor Unite și nici României, ea este a românilor de pretutindeni, ceea ce îi conferă o valoare deosebită. Acest lucru se vede prin bogăția materialului publicat, prin creșterea numărului de pagini de-a lungul timpului. Ea a ajuns astăzi, iată, la numere duble de peste trei sute de pagini. Adică este o revistă cât o

carte. În ea mi-au apărut multe articole și sunt realmente încântată.

La Toronto, de mulți ani, Puiu Popescu are, pe lângă Cenaclul "Observatorul", menționat mai devreme, revista cu același titlu, iar în California ziaristul Viorel Nicula scoate la Sacramento, cu o pasiune neînduplecată ziarul *Miorița USA*, în care adesea public reportaje trimise din țară, cu evenimente culturale la care particip. În afara acestor reviste pe care le cunosc personal, ca să spun așa, mai citesc o revistă californiană, *Clipa*, din Anaheim. Astfel țin să închei panoramarea presei românești pe care o cunosc, dar există, bineînțeles și alte publicații românești de bună calitate în America.

S.D.: Pentru că am vorbit de activități culturale, nu vreau să trecem prea ușor peste ce se întâmplă aici, la Denver.

A.S.: Merită să menționez că în acest oraș de la poalele Munților Stâncoși activează de peste cinci ani Cenaclul „Mircea Eliade”, al cărui inițiator și director sunteți, dragă domnule profesor Doreanu. Eu socotesc că un asemenea cenaclu face cinste românilor din aceste locuri. În cei 5 ani știu că s-a citit din lucrările unor scriitori locali, au fost invitați scriitori din țară și sunt mândră să mă număr printre ei, de asemenea, au venit scriitori români din alte țări, în special din Canada. La fiecare întâlnire prezentați ultimele apariții editoriale pe care le primiți din țară dar și cărțile scriitorilor români din diaspora. Eu sper ca cenaclul dumneavoastră să devină o instituție de cultură românească puternică pe continentul american. Am văzut ce teme, absolut interesante, au fost propuse în toți acești ani, de la prezentări ale unor scriitori clasici și contemporani la problema Basarabiei, poezia închisorilor sau șezătoare cu proverbe și zicători. De fapt, am urmărit din țară activitatea acestui cenaclu, la apariția căruia mi-am adus și eu contribuția, cu tot elanul și din convingere. V-aș îndemna să găsiți niște strategii de atragere a mai multor români iubitori de literatură și sper ca distanțele sau diferitele confesiuni religioase să nu fie piedici în creșterea și continuarea unei așa de frumoase activități culturale. Ar trebui să realizați, pe moment, un CD cu imagini mai semnificative din activitatea celor 5 ani de cenaclu și →

pe acelea să le proiectați pe ecran mare la diferite evenimente ale comunității voastre de aici. Sunt convinsă că mai există în comunitatea dumneavoastră conaționali care s-ar putea antrena în activitatea cenaclului, dacă ar fi mai edificați. De fiecare dată după ce am fost invitată să conferențiez sau să prezint noi apariții editoriale, am scris în presă cu plăcere despre Cenaclul "Mircea Eliade", ca el să fie cunoscut în America și în România. Sunt bucuroasă că cenaclul dumneavoastră a ajuns să fie o inimă românească pulsând aici, departe de țară. Puteți fi convins că în felul acesta cultura locului este apropiată, chiar pusă în dialog cu România.

S.D.: Vă mulțumesc, stimată doamnă profesor, pentru frumoasele cuvinte despre cenaclul nostru și suntem onorați de faptul că anul trecut v-ați lansat aici, în premieră, cartea domniei voastre *Lucian Blaga și ultima lui muză*. Știu că ați dus această poveste de dragoste mai departe, în întreaga Americă și în Canada. Acum am aflat cu bucurie că pentru acest volum v-a fost decernat de curând Premiul Uniunii Scriitorilor, filiala Sibiu, pentru care vă rog să primiți felicitările mele. Am înțeles că ceremonia va fi în luna mai, dar dumneavoastră nu veți putea participa la ea, aflându-vă în America. Anul acesta ați poposit în mijlocul nostru cu o nouă apariție editorială, tot pentru o primă lansare, iar întâlnirea de astăzi a fost un adevărat regal spiritual. Pentru că este vorba în acest volum despre Radu Stanca, căruia i-ați dedicat 30 de ani din viața, vă invit, aşadar, să vorbim despre... Radu Stanca.

A.S.: Între anii 1975 și 1981, mi-am preparat teza de doctorat având ca subiect pe Radu Stanca. Se pare că a fost primul studiu monografic dedicat lui. Pentru mine a fost încurajator faptul că după ce am terminat această lucrare, ea a fost citită de Constantin Noica, iar filosoful și-a manifestat entuziasmul. Fără să-l fi rugat, Noica a redactat un referat, considerând că este o lucrare importantă pentru cercetarea unui scriitor așa de puțin cunoscut în perioada aceea. Am publicat astfel, ca studiu monografic, volumul *Radu Stanca și obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru și, bineînțeles, articole pe aceeași temă în diverse publicații românești.*

Mai târziu, mi-am propus recuperarea unor poezii și a articolelor antume publicate de Radu Stanca în presa vremii, astfel că în 2012 a apărut volumul *Dăltuirii*, pe care l-am editat împreună cu Marin Diaconu. Este rodul unei cercetări a dânsului de peste zece ani în presa românească ce acoperă perioada cuprinsă între anii 1932 și 1962. Marin Diaconu a cercetat la Biblioteca Academiei din București, pagină cu pagină toate aceste publicații, în timp ce eu am făcut același lucru la Biblioteca Astra din Sibiu, străduindu-mă să explorez și valorific local ce mai rămăsese neinclus în edițiile realizate în timp. Ca o prelungire a acestui volum, continuând cercetarea și descoperind mereu alte și alte noi materiale, am publicat anul trecut o lucrare de 720 de pagini, *Radu Stanca. Profil spiritual*, tot în colaborare cu Marin Diaconu. Radu Stanca este privit aici poliedral. În debut, puteți consulta *Repere biobibliografice și spirituale*, aduse la zi. Apoi, sunt selectate texte importante de-ale autorului, l-am lăsat astfel să se autodefinească prin scrisul său.

Pe un alt plan, apar selectate textele exegetice reprezentative, texte semnate de diferiți cercetători, istorici și critici literari. Urmează o bibliografie exhaustivă, în care au fost menționate toate volumele apărute până în 2015 și le-am prezentat cuprinsul, astfel că oricine dorește să se apropie de Radu Stanca poate găsi în această lucrare tot ceea ce este necesar pentru cunoașterea lui.

S.D.: Care a fost contribuția specială a domniei voastre în volumul care va rămâne un reper sigur în exegeza scriitorului?

A.S.: M-am ocupat, în acest volum, de un capitol care mi-a răpit multe zile și pentru care am consumat o enormă energie cu interviuri și rescrieri de texte. Mi se spune adesea, stimate domnule Doreanu, că am o energie inepuizabilă. Ei bine, atunci am simțit că s-a terminat toată. Este vorba de capitolul *Evocări*. Am avut ideea să mă adresez celor care mai sunt încă în viață dintre cei care l-au cunoscut pe Radu Stanca. Țineam să valorific mai ales mărturiile celor care n-au avut șansa, până acum, să-și depene amintirile. Dar nu m-am oprit doar la aceștia. Am găsit actori de la Sibiu care au jucat alături de Radu Stanca și vreau să-i menționez pe:

Mircea Hândoreanu, celebrul Ion Besoiu, Eugenia Barcan, Todor Portărescu, Paul Mocanu. Mulți dintre ei nici nu mai sunt astăzi printre noi. Pot afirma că am prins ultimul tren... După apariția volumului monumental *Radu Stanca. Profil spiritual* anul trecut, am avut impresia că în acea amplă și sofisticată structură, *Evocările* au rămas un capitol umbrat. Am decis să le scot la lumina într-o nouă carte. Și astfel am publicat acest volum, *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai*, pe care l-am lansat astăzi în premieră la Cenaclul "Mircea Eliade" din Colorado. Formularea "în evantai", care ar putea să pară unora un balast, își are rostul ei, dovedind că Radu Stanca este aici privit din multe unghiuri de vedere. E o deschidere pe care o dovedesc în primul rând evocările. Am adăugat la cele deja existente în ediția precedentă unele noi, impresionante, deosebit de valoroase. Care este noutatea în recenta carte de evocări? Am solicitat texte și actorilor care au jucat în spectacole cu piesele lui Radu Stanca fără să-l fi cunoscut personal. Îmi vin în minte acum numele actrițelor Adela Mărculescu, Gabriela Neagu și Geraldina Basarab. Actorul Dan Hândoreanu a relatat cum l-a văzut pe celebrul regizor plângând, el evocând aspecte total necunoscute din anii ultimi ai lui Stanca la Sibiu. Actorul Emil Cătălin Neghină a depănat amintiri despre felul cum s-a apropiat el de poezia lui Radu Stanca. Am solicitat mărturii de la prietenii lui Radu Stanca, de la cei care l-au cunoscut în afara scenei. Noutatea absolută este alta, interviul făcut cu soția lui, Dorina Stanca, cu care am sărbătorit împlinirea a 88 de ani și mărturisirile ei făcute într-o premieră absolută sporesc valoarea volumului.

Capitolul următor al cărții, intitulat *Interpretări*, sintetizează cercetările mele din ultimii ani, studii cu care m-am prezentat la diferite sesiuni științifice, la simpozioane și am simțit nevoia să le găsesc un loc în acest volum. Ultimul capitol este al *Reportajelor* de la diferite lansări de carte despre Radu Stanca. Încerc să demonstrez că Sibiu este un centru prin excelență pentru continuarea cercetărilor asupra lui Radu Stanca și pentru promovarea imaginii lui. La București, la Iași, la Cluj, peste →

tot în țară se poate face câte ceva în această direcție, dar nu suficient, ca să întrecă orașul nostru. Sibiul are actori care mergîn școli, în instituții, în facultăți ca să recite din creația lui Radu Stanca. Suntem profesori la Universitate care vorbim studenților despre el.

S.D.: Ce ne puteți spune despre soarta operei sale?

A.S.: Radu Stanca a scris cincisprezece piese de teatru care sunt prea puțin valorificate chiar și în zilele noastre. Dezinteresul pentru cultură este la modă în aceste vremuri. Dar revin la volumul amintit. Cu regret trebuie să spun că teatrul din Sibiu nu-și face datoria cum ar fi normal, ținând cont de faptul că Radu Stanca este patronul spiritual al instituției teatrale sibiene. Actualul director a promis cândva că va pune în scenă, anual, câte un text de Radu Stanca, dar până acum nu s-a ținut de cuvânt.

Caragiale a scris cinci piese de teatru, iată că Radu Stanca are de trei ori mai multe și cu toate acestea majoritatea sibienilor nu cunosc piesele lui, iar despre el unii știu doar că dă nume unui edificiu public. Paradoxal e faptul că numele lui nici nu figurează pe fațada instituției teatrului sibian.

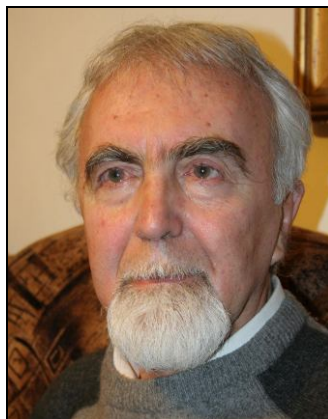
S.D.: Dragă doamnă Anca Sîrghie, vă urez mult succes în prezentarea acestei noi cărți în comunitățile românești din Lumea Nouă și, de ce nu, vă doresc să câștigați un nou premiu literar.

A.S.: Într-adevăr, în următoarele trei luni am un program încărcat în America. Am fost invitată din nou la Cleveland, unde va fi "o seară cu scriitoarea Anca Sîrghie", căci se va vorbi despre această nouă carte, pe care o va prezenta publicistul și poetul Aurel Pop, sosit și el din România.

Evenimentul acesta va fi urmat de o lansare în Troy, Michigan, după care voi trece în Canada, la Societatea "Graiul Românesc" din Windsor și voi încheia la Câmpul Românesc, în iulie, unde sper să vă revăd și chiar vă invit de pe acum să prezentați această carte.

S.D.: Vă pot asigura că un asemenea moment chiar figurează în programul propus de mine. Vă mulțumesc pentru timpul acordat și vă așteptăm de fiecare dată cu drag la cenaclul nostru.

Vatra veche dialog

Ion Lazărescu „TALENTUL E DE LA DUMNEZEU, DOAR STRĂDUINȚA DEPINDE DE AUTOR”

(II)

*„Aș vrea ca și sfârșitul să mă prindă
lucrându-mi brazda;
să mi se pară că există o continuare”*

– Vă exprimați artistic prin mai multe limbaje – prin scris, dar și prin fotografie. Să le luăm pe rând: ce e scrisul pentru dvs.? E așa cum notați în romanul *Vreme închisă: manuscrisele „te vor proteja de frigul morții, așa cum te-au izolat de viață”*? *Scrisul ca pavăză împotriva morții, dar și a vieții?*

– La ce bun să emit la minut niscai fraze acroșante ori speculative? Nici vârsta nu mă mai lasă... M-aș rezuma să afirm că scrisul este unul dintre actele umane-sociale care sunt menite să dăinuiească, să rămână. Cele mai multe dintre acțiunile, gesturile, cuvintele noastre sunt ale momentului, ele dispar odată cu clipa, de parcă n-ar fi fost niciodată, ca într-o prestidigitatie. Or, scrisul, ca printr-un decret zeiesc, e sortit să rămână. Depinde de voința cuiva (de reaua lui voință!) ca el să fie neantizat: șters, ars etc. Dar până una-alta, el a existat și a expus privirilor un mesaj. Și depinde de autor ca acele cuvinte scrijelate pe coala albă să merite atenția noastră de azi sau din viitor. Scrisul e una dintre formele duratei, ale dăinuirii. Iar dăinuirea este o aspirație dintotdeauna a omului. A scrijelit pe pereții peșterilor, pe carapacele de țestoasă, pe oase-omoplate, pe lemn, pe papirus, pe ceramică, pe hârtie, în sfârșit! –

mereu îndârjit să lase o urmă a trecerii sale, iar de s-ar fi putut, un mesaj personalizat, adresat celor din viitorime. Scrisul, așa cum îl văd eu, este o abordare pozitivă, creativă. Te apuci de scris, ai renunțat la inactivitate, te-ai decis să faci o faptă bună și de folos nu doar pentru persoana ta. E ca și cum ai merge la câmp, la arat, la semănat, la plivit. Acolo nu „tragi negru peste verde / că stăpânul nu te vede”, adică nu prășești de mântuială, ci o faci cu maximă seriozitate și mai ales cu bună credință. Pentru că scrii ceva spre folosință, iar nu ca să arunci praf în ochii vechilului. Ce-i drept, și soarta scriiturii seamănă și se aseamănă cu lucrarea țaranului.

Mereu m-am gândit la acest aspect, în lungile campanii de prospector, solidarizându-mă în absolut cu bietele mele gazde, umili „muncitori cu sapa”, vorba Topîrceanului. După truda de zile și săptămâni, totuși soarta recoltei nu prea mai depinde de pălmașul gliei, ci de ceasul cel bun. Vijeliile, seceta, molimele, lăcustele... De aceea m-am simțit mereu solidar cu investiția de muncă și de speranță a țaranului, care înaltă privirile spre cer și așteaptă îndurarea Celui de Sus. Aș vrea ca și sfârșitul să mă prindă lucrându-mi brazda; să mi se pară că există o continuare. Fapta rea să se curme cât mai grabnic, iară fapta bună să meargă mai departe, prin forțele benefice induse.

De fotografiat m-am ocupat din același motiv: o fotografie „imortalizează” un aspect de viață, o situație, un personaj care mi-a reținut atenția. Nu am ținut din prima fotografia artistică, ci pe cea mărturisitoare. Colegi de-ai mei, nevoiți să-și petreacă duminicile pe teren, se înființau la nunți, la botezuri. Făceau fotografii, câștigau bani de o r(o)ată la mașină... Eu am lucrat, vreme de ani și ani, la un ciclu, prin forța lucrurilor rămase inedit, de „Oameni pe care i-am întâlnit”. Îi surprindeam de vorbă la gard, la fântână, cu miei la păscut, întorcând fânul, venind acasă cu o franzelă la subțioară („Au adus pâine!”). Am fotografiat în vara lui 1979 în cătunul Fețeni din jud. Vâlcea un omuleț nu mai înalt de 3 șchioape, în fața casei sale, în opinci, îmbrăcat s-ar fi zis în vestonul cu care făcuse armata →

RODICA LĂZĂRESCU –

(războiul de la început până la sfârșit: „și în partea aia, și în partea-ailaltă”, după propria mărturisire.) Abia la dezvoltare am observat că la casă avea numărul 13. Am intitulat fotografia: „Viața cu numărul 13”. Cu mult curaj și cu noroc schimbător, am reușit să strecor unele dintre aceste fotografii cu „Oameni” printre fotografiile din celălalt ciclu: „Pietre”, cu care am avut expoziții în București, în diferite orașe din țară, dar și la Luxemburg! Nu mi-e la îndemână să explic de ce am făcut toate acestea, într-o vreme de cruntă înapoiere, când ba nu se găseau filme, ba nu se găseau soluții de dezvoltat; spun pe scurt: mi s-a părut că merită.

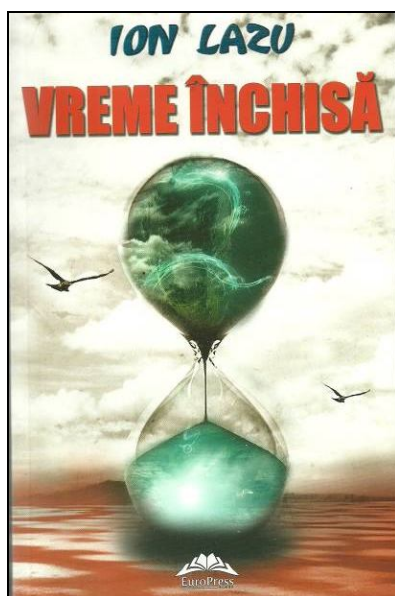
La un moment dat, prin 1974, am dat din întâmplare, în afara perimetrului de lucru, de o văiuță pe care apar trovanți, niște concrețiuni grezoase cu forme ovoidale, dintre cele mai insolite. De o mare frumusețe formală. Le-am „vânat” în mediu natural, pe acea văiuță, pândind impactul razei de lumină pe suprafața rugoasă a pietrelor, atingerea dintre diafan și materia sub forma ei primordială. Am întregit, în decursul câtorva ieșiri din acea vară, un ciclu de cca 200 fotografii cu virtuți artistice. Și am predat editurii materialul, cu un eseu de 20 pagini despre frumosul din natură și din artă. Că albumul a apărut, redus ca pagini și ca dimensiuni, după o amânare de vreun deceniu, nu mai contează acum. Eu făcusem, pe cât îmi stătea în puteri de bine, ceea ce depindea de mine. Într-un moment de inspirație, pe acea văiuță a Gresarei, am fotografiat o bătrână ciucită lângă o piatră, la rugămintea mea, desigur – două siluete asemănătoare la modul foarte sugestiv. Este fotografia care ar fi trebuit să „lege” cele două cicluri: Pietre și Oameni. Cred că este cea mai reușită fotografie a mea; rămasă inedită, cum spuneam; nu mă pot despărți de ea, o țin deasupra mesei de lucru. Iar albumul *Natura sculptează* s-a bucurat de un deosebit succes. Am avut această atitudine în toate întreprinderile pe cont propriu: am făcut pe cât se poate mai bine acea parte care a depins de mine. Fără să mă împiedic de întrebarea: am sau nu am talent? Bănuind că un răspuns afirmativ nu m-ar ajuta cu nimic, ba dimpotrivă. Multe lucruri rele am observat la cei cărora talentul li se urcă la cap.

Veneticilor „le-a lipsit un alt nume de autor”

–*Ce le-a lipsit, totuși, Veneticilor, foarte bine primit de critică, să fie măcar cât Cartea șoaptelor (nu mă refer la realizarea artistică, ci la recunoașterea, să-i zicem, oficială sau oficializată printr-un premiu)? Ghinionul de a fi apărut în același an? Marketingul poate? Alte cauze extraliterare, politice eventual?*

– Cum singură ați spus: *Veneticilor* le-a lipsit marketingul. Dar le-au lipsit multe alte lucruri, dacă nu luăm în discuție calitățile scripturale intrinseci. Le-a lipsit un alt nume de autor, făcut să ia premii și făcând mai întâi el însuși tot ce trebuie în acest scop. Unii cititori s-au sesizat. Costi Stan a vorbit fără echivoc despre o nedreptate flagrantă. Radu Voinescu vedea cartea mea intrând imediat în manualele de literatură; Ana Blandiana spunea că nu cunoaște un mai frumos omagiu adus mamei etc., etc. Eu ce să zic? Nu scriu pentru premii. Ba, mai mult, am o anumită teamă de premii, căci în anul 1970, când debutasem cu un volum de proză, am câștigat și premiul întâi la un concurs pe țară pentru subiecte de film. Succes răsunător, răsplătit pe măsură. Însă filmul ca atare nu s-a făcut niciodată. Împotriva evidenței că mai marii culturii nu voiau să facă filme bune, ci numai filme pe linie, pentru care aveau un set de scenariști oportuniști, pe cât de bine plătiți; am perseverat (cu acel gen de autism pe care l-ați sesizat), am scris un nou scenariu,

care și el a stat în portofoliile Caselor de film preț de 7-8 ani, mereu cerându-mi-se modificări, eliminări etc. Înțelegând cum stau lucrurile în cinematografia aservită cauzei, am transformat scenariul *Rămășagul* în romanul cu același titlu, apărut la Cartea Românească în 1982; idem am procedat cu scenariul/romanul *Capcana de piatră*, idem cu scenariul *Veneticii*, căci la început în saga basarabenilor tot despre o abordare cinematografică fusese vorba. După așteptare de zece ani, am scos romanul, la o editură care, neprimind subvenția de la stat, a topit tirajul. Asta m-a ambiționat să scriu și o parte a doua a romanului cu refugiați. Una peste alta, trecând prin etapa de scenariu, romanele mele au avut de câștigat în cursivitate, rigoare, epică etc. Nu e vorba deci de ghinionul de a fi apărut cu *Veneticii* mei în același an cu *Cartea șoaptelor*. Oricum, bătălia (premiilor) era pierdută din start. Iar la drept vorbind, găsesc umilitor pentru autor să se prezinte cu cartea spre a participa la competiția premiilor. Precum că altfel comisia ar putea să nu fi aflat de apariția cărții tale. Dar dacă duci cartea și onor comisia nu o citește, ori nu o ia în discuție? Scriitorul Al. George povestea cu haz/cu amărăciune că, luând un premiu, la calende, a găsit cu cale să le mulțumească membrilor comisiei. A constatat că niciunul dintre ei nu citise cartea... Deci în cazul meu, nu *Cartea șoaptelor* a fost ghinionul – orice altă carte semnată de un ins „bine plasat” ar fi avut câștig de cauză în fața mea, care nu am un nume în literatură –, ci acel unic premiu, luat chiar la început, mi-a purtat ghinion. Iar mai simplu spus: nu am scris niciodată în vederea unui premiu, ci m-am străduit să mă apropiu de performanța scripturală. Că nu mi-a ieșit decât prea rar sau deloc, asta e altă problemă. Talentul e de la Dumnezeu, doar străduința depinde de autor. Aici e locul anume unde musai să ne facem lucrarea, până la capăt. Cauzele extraliterare? Politicul? Nu vreau să bat monedă pe asta. Fapt este că *Veneticii*, ajuns la ediția a patra, definitivă, și dăruit de mine cu autograf absolut tuturor scriitorilor veniți din Basarabia, nu a fost încă lansat la baștină; și *acolo* nu s-a scris un singur rând despre... Dar e prea trist, deci să trecem... →

Și iată că, răsturnând toate datele problemei, în toamna trecută am primit premiul Opera Omnia al Filialei de proză București. Tocmai într-un an când nu scosesem nicio carte de proză. A trebuit să înțeleg că erau în cauză toate cele vreo 20 de cărți de proză, începând cu 1970, apărute în acești 45 de ani. Câte o frunzuliță pentru fiecare carte, din coroana de lauri, abstractă. Cred că după acest episod suprarealist, mă pot întoarce în anonimatul benefic...

„Politica (...) a decăzut la forme monstruoase de corupție, sub fațada coșcovită, ca vai de lume a democrației”

– *Apropo de politică – în ce relații vă aflați cu doamna asta (zic unii de moravuri ușoare)?*

– De câțiva vreme am scos din grila de preocupări această rubrică, ea mi-a supt în primii ani de după Decembrie întreaga energie spirituală. Nădăjduind, sperând, implicându-mă. Tropăind și scandând în fața ambasadei Ruse, până n-am mai rămas decât câțiva demonstranți. Nu m-am plasat în fruntea Pro-Basarabia, nu am ocupat loc în cușca lui Ilașcu, nu... Am mărșăluit cu gloata, crezând că o voință liber exprimată, printre alte mii și mii, va aduce Binele.

În primele luni din 1990, am luat pe cont propriu o acțiune de colectare de cărți românești pentru școlarii din Basarabia. Pe 30 martie, m-am prezent la U.S. din Chișinău cu un TIR înțesat de cărți, le-am descărcat în marele hol al sediului USM. Cu o mașină oferită de conducerea Uniunii, am dus un mare pachet de cărți, pregătit special pentru școlarii din comuna mea natală. Cărți alese pe sprânceană, din toți marii noștri clasici, spre luminarea elevilor de la baștină. De curând, primesc un mail de la un profesor din comună, îmi scrie că a găsit într-o magazie acel pachet, nedesfăcut, după un sfert de veac... Fără comentarii. Dar câtă obidă în suflet! Câtă obidă...

Cât privește politica din eterna și dulce România, a decăzut la forme monstruoase de corupție, sub fațada coșcovită, ca vai de lume a democrației.

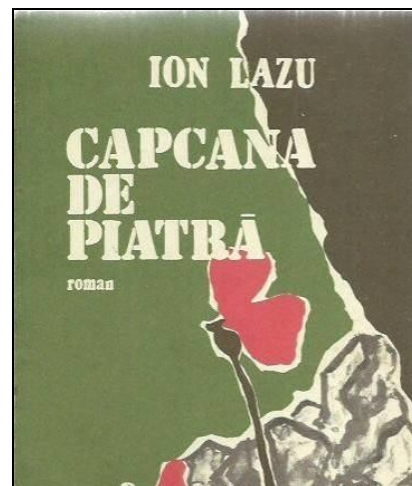
Orice loc eligibil fiind o sursă prea-mănoasă de venituri ilicite, candidatura costă nu glumă, apoi cel propulsat în fruntea bucatelor musai să-și achite datoriile, obligațiile, să-și

ajute ciracii, să și-i îndatoreze; o face din părtinirea celui ce oferă mai mult la obținerea contractelor cu statul. Un stat eminentemente impozitar, s-a spus. În Sectorul III, cel mai mare din Capitală, de două decenii se bagă banii în gărdulețe (în unele locuri aceste gărdulețe mereu înălțate, deși absolut inutile, au depășit 3 metri); borduri peste borduri, anvelopări pe sprânceană (pe șpagă prestabilită), bănci una lângă alta; în loc să se construiască 5-10 mari parcări subterane, cu pază și plată, se proliferază parcările la suprafață, luând una sau două benzi din lățimea bulevardelor – vezi Bd Liviu Rebreanu: pe 2 km, parcări pe ambele sensuri, cu locșor pentru fiecare mașină, delimitat cu borduri pe trei laturi – iar bordurile! Și de fapt mașinile sunt parcate în zone nelocuite, fără pază; s-au investit sume enorme și materiale peste poate în Parcul IOR: foste alei pietruite, de 2-3 m lățime, au devenit autostrăzi, placate cu granit, cu andezit, desigur materiale aduse din străinătate – adevărate piste de lansare. Ar părea o risipă abracadabrantă, dar ne e clar că o treime din costuri intră în buzunarele edililor. Și ce mi-e din Sectorul III până în Panama?! Masoneria, mafia, serviciile interne, dacă nu chiar SIE. Parlamentul, o sucursală a Penitenciarului general.

„Declanșez în clipa când mă simt răpus de frumusețea lumii naturale”

– *Să trecem la lucruri mai plăcute! Ce anume vă reține atenția și vă face să immortalizați acel ceva într-o fotografie?*

– Declanșez în clipa când mă simt răpus de frumusețea lumii naturale. Asta ca să nu lungesc vorba. Lumea ca atare, dar cu deosebire pădurea, munții, cursurile de apă, aspectele naturale m-au vrăjit dintotdeauna. Într-o primă excursie la munte, cu un grup de colegi liceeni, am fost vrăjit de frumusețea lumii montane, care se prezenta pentru prima oară ochilor unui adolescent crescut la câmpie, între zări scunde, fără deschidere. Șocul peisajului alpin a fost năprasnic, încântarea mea a dat peste răscol. Mi-am dat seama pe loc că nu-mi doresc nimic mai mult decât să trăiesc la munte, sub un cer paradisiac. Peste un an sau doi, alegerea geologiei ca facultate a fost de la sine înțeleasă.

Îndemnurile spre filologie ale profesorilor au căzut în gol.

Nu e exclus ca dintre toate simțurile, la mine văzul să fie cel mai așezat, ori cel mai artist. „Lumina creează umbră, iar umbra creează relief”, spunea Blaga. După cum cade lumina, lucrurile ni se prezintă sub aspecte mereu altele; putem surprinde armonia formelor, care ne încântă, ne extaziază. „Trecând printre coloane de păduri /... / Și să mă-nalț prin hornul unei raze”, scriam, în tinerețe. Fusesem impresionat de o expoziție internațională de artă fotografică, la București. Imediat mi-am cumpărat un Smena, cel mai ieftin aparat fotografic, și marea vânătoare de imagini a început. Nu s-a ostit nici astăzi, cu vârsta, cu potopul de imagini care ne asaltează. Prin parcuri văd școlari care-și fac fotografiile, apoi se uită la ele și râd de mama focului. Nimic rău în asta. Însă n-ar întoarce tableta și să ia la bani mărunți scoarța unui platan, cicatricile unei sălcii bătrâne, o scorbură răsturnată, ori reflexele de la marginea lacului. Viața e mult mai largă, necuprinsă, mereu surprinzătoare. Ci ei nu se au în vedere decât pre sine, în „cercul lor strâmt”. Cineva care dă ocol copacilor poate părea suspect, nu?

La întâlniri culturale, toți confrății iau posturi academice, detașate. Eu mișun prin colțurile sălii, iau imagini cu marii scriitori, postez pe-al meu blog. Sunt de-acum sute și mii de imagini cu scriitori, cu case unde au locuit. Sunt coautor la un album cu case de scriitori din București; alte câteva sute de imagini le-am oferit MNLR, apoi USR, fără rezultat. De ce fac eu, și nu fac ei toate astea? Poate deja am explicat unele aspecte...

Vatra veche dialog

Constantin Gaidric
„Copacii mor în picioare”

(II)

- În anul 2007 ați fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. Este o recunoaștere impresionantă a profesionalismului dumneavoastră. Povestiți-ne despre acel context și condițiile favorizante ale acestei numiri.

- Am fost ales membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei în anul 2007. Cred că până la titlul de profesor universitar sau cercetător e o recunoaștere a profesionalismului și meritele persoanei. Membru al Academiei poți deveni doar dacă pe lângă calități apar și unele circumstanțe favorabile ce deseori nu depind de persoana în cauză.

Să ne amintim câți scriitori clasici, pe care îi citim și astăzi, nu au fost membri ai Academiei Franceze, iar mulți din foștii membri ai Academiei Franceze sunt uitați cu desăvârșire.

- Ați scris nenumărate studii și cărți de specialitate. Puteți să enumerați câteva titluri și tematica pe care o abordează?

- Am început cercetările cu metode de optimizare, inclusiv multicriterială, cu precădere pentru unele probleme de funcționare a întreprinderilor de transport auto. Cu timpul, acumulând o experiență nu prea reușită de conlucrare cu cei ce ar fi trebuit să fie beneficiarii acestor cercetări, m-am orientat spre sistemele suport pentru decizii (SSD). În aceste sisteme, destinate ajutorării decidenților, se mizează pe conlucrarea sistemului cu persoana, iar soluția propusă de sistem este mai ușor acceptată, deoarece în elaborare participă decidentul. Calculele de rutină în SSD îi revin calculatorului, iar decidentul este cel ce alege varianta, care în cea mai mare măsură

corespunde viziunii sale de „optim”. Am luat în ghilimele, deoarece nu orice soluție optimală, în sensul inclus în modelul matematic, ține cont de toate criteriile de care se conduce decidentul, dar și de unele preferințe ale sale, care în fond nu pot fi formalizate și incluse în modelul procesului. Deci, am trecut de la sisteme rigide la unele ce conlucrează cu persoana.

Am publicat ceva peste 150 lucrări, inclusiv 2 monografii, 3 capitole în monografii colective, 2 dintre ele reeditate de 2 ori în SUA. Am fost coeditor la 3 culegeri de articole științifice.

Dintre titluri: *Luarea deciziilor. Metode și tehnologii; Considerente asupra edificării societății informaționale în Moldova; A decision support system for Resources planning in scientific and technical programs; Fuzzy evaluation processing in Decision Support Systems; Decision support systems in ultrasound diagnostics; Concept of computer-aided tools for diagnostics and classification of early stages of non-alcoholic fatty liver disease; Emergency-SonaRes: A System for Ultrasound Diagnostics Support in Extreme Cases; SonaRes Platform for Development of Medical Informatics Applications; Re-engineering of SonaRes Knowledge Base for On-Site Triage Task in Mass Casualty.*

Din titluri se vede că toate preocupările mele țin de luarea deciziilor - mai înainte în probleme legate de transporturi, repartiția finanțării proiectelor în cadrul unor programe de stat.

Ultimii ani sunt dedicați diferitelor probleme ce îi preocupă pe medici: diagnosticarea, stabilirea unor criterii pentru categorizarea anumitor maladii.

Conlucrând cu specialiști de cea mai înaltă calificare, după lungi discuții începem a înțelege limbajul medicilor, iar dânsii înțeleg ce pot cere de la noi. Cu atât mai mare este satisfacția ambelor părți - a medicilor că au obținut un instrumentar performant care îi ajută să găsească o cale reușită de tratament al pacientului, iar al informaticienilor că au reușit să elaboreze ceva nou și util. De fiecare dată căutăm să vedem ce este deja realizat în lume și, dacă este ceva similar, să găsim soluții care înlătură neajunsurile lor.

- Ne cunoaștem de câțiva ani prin intermediul evenimentelor științifice organizate fie de dumneavoastră, fie de noi cei de la Facultatea de Informatică din Iași. Cum și când s-a produs această puternică colaborare între cele două instituții?

- În anul 1992 am participat la o conferință organizată de un membru corespondent al Academiei Române, H. N. Teodorescu, după care au urmat vizite reciproce de câteva ori pe an a colegilor din Institutul de Informatică Teoretică și a Facultății de Informatică din Iași la Chișinău și ale colegilor mei la Iași.

Vă fac o destăinuire.

Vin la Iași cu dragoste de câte ori am cea mai mică ocazie. Și colegii din Iași sunt printre cei mai așteptați la Chișinău. Dar și la București am colegi, prieteni.

Cum? Probabil nu numai tangențe în cercetare, dar și ceva mai mult decât colegialitate între persoane, iar aceasta a condus și la oficializarea relațiilor între instituții.

- Aveți rude în România? De unde această dragoste necondiționată de poporul român?

- La Bacău, din 1940, a locuit un unchi al mamei, pe care l-am vizitat fiind invitat la Uzina de avioane (produceau, mi se pare, avioane de vânătoare tip MIG) pentru consultații. Dânsul a fost la Chișinău de câteva ori. La întrebarea de „dragoste necondiționată de poporul român” cred că aș răspunde cu întrebarea: Dumneavoastră iubiți poporul român?

- Sunteți redactor-șef al unei reviste de limbă engleză numită semnificativ „Computer Science Journal of Moldova”. Care sunt obiectivele și dezideratele acestei publicații? Cu ce alte reviste ați colaborat și colaborați în prezent?

- Cu 24 ani în urmă, cu un grup de colegi (printre care Svetlana Cojocaru, Victor Ufnarovski, Iurie Pecerski, Galina Magariu), în urma unor lungi și controversate discuții, am inițiat, prima în Republica Moldova, revista de informatică și singura pe atunci de limbă engleză. Anul 1993 nu era din cei ce favoriza editarea revistelor. Nici salariile nu se achitau la timp. Am avut norocul (să vedeți că atât de frecvent vorbesc de noroc), de domnul Andrei Vartic și fundația culturală Basarabia, care →

DANIELA GÎFU

cât a existat, dar, spre regret, a existat numai un an, a plătit facturile tipografiei, celelalte lucrări fiind voluntariatul colegilor.

Cum scriam în adresarea către cititori, **revista pentru noi era un simbol real al independenței noastre** și sperăm că va fi utilă și interesantă. Simbol al independenței, deoarece nu trebuia să cerem permisiunea Moscovei pentru a o edita.

Scopul nostru primordial a fost și este de a promova cercetările efectuate în Institut și în Universitățile din Republica Moldova, dar și de a iniția colaborări cu colegi din centrele de cercetare din Europa și din lume.

Cu satisfacție pot să constat că pe lângă autorii tradiționali din România, Rusia, Ucraina, publicăm rezultatele cercetătorilor din Franța, SUA, Germania, Italia, Elveția, Vietnam, Suedia, Bulgaria, Polonia, Spania, Marea Britanie, Mexic, Ungaria, China, Austria, Grecia, Japonia, India, Iran, Finlanda, Canada și încă vreo 15 țări.

Sunt onorat să particip în colegiile redacționale a unor reviste științifice din România, Ucraina, Federația Rusă, Bulgaria...

- Știu că nu v-ați retras din activitate niciodată cu adevărat. De fapt, sunt oameni care nu se "pensionează" niciodată, ceea ce mă determină să vă întreb, ce proiecte de viitor aveți? Am în vedere tărâmul profesional, fără însă a-l ignora pe cel personal.

- Nici nu intenționez. Încerc să continui elaborarea unor sisteme informatice pentru medici. Este un domeniu care, pe lângă atractivitate, ar fi de real folos pentru populație.

Se resimte însă dificultatea interacțiunii cu medicii. Până acum am avut norocul să colaborăm cu persoane extrem de receptive și doritoare să realizeze ceva nou. Sper să reușim și în alte proiecte.

Vârsta de pensionare am depășit-o. Mai am câteva datorii: doi doctoranzi să-și termine cercetările, un proiect cu colegii din Germania și Austria să-l realizăm. Și atunci mai vedem.

- Curând, pe data de 11 septembrie, veți împlini 75 de ani! O vârstă frumoasă! Un secret pe care merită să-l dezvăluim cititorilor noștri! În realitate, prin această extraordinară statură athletică, păreți mult mai tânăr.

Cum ați reușit să vă mențineți forma fizică și această prospețime de invidiat? Faceți sport? Aveți o dietă specială?

- Orice vârstă are farmecul ei. Nimic nu am de ascuns. Ceva ce ține de ereditate.

Și tatăl era înalt, și cei doi fii suntem de aceeași statură. Cu 4-5 ani în urmă puteam face schimb de costume.

Am lucrat permanent. Nu am făcut sport (nu de performanță) decât până la 22 de ani. Nu am dietă și nu am avut.

- Când am aflat că ziua dumneavoastră este pe 11 septembrie, ca să n-o uit, imediat am asociat-o cu tragicul eveniment din America, 11 septembrie 2001. Ce părere aveți, dumneavoastră, care ați trăit o viață în Moscova, de situația politică mondială?

- Eram cu colegii la o cafea, celebrând împlinirea a 60 de ani, când cineva mi-a spus de eveniment. L-am rugat să nu anunțe, altfel câțiva din cei prezenți, care aveau copii în SUA, ar fi plecat, cu toate că nu ar fi reușit să-i contacteze. Cred că de vreo 20 de ani, când am înțeles că nu am nici cea mai mică posibilitate să influențez evenimentele, când m-am dezamăgit de politicianii din Republica Moldova, am încetat să mai citesc ziare, să privesc emisiuni politice. Pe Internet pot citi informația succintă și, numai rareori, mai detaliată.

G. Simenon, cunoscând președinți, prim miniștri și alți mari demnitari din multe țări se mira cum de ajung la putere persoane cu așa

calități intelectuale și morale. Și la marile puteri se întâlnește acest fenomen. Exemplele le cunoaștem.

- Deoarece acest interviu este mai puțin convențional, mi-am permis să vă pun unele întrebări care nu aparțin de domeniul științei. Aș mai avea o ultimă întrebare. Ce vă bucură și ce vă supără cel mai mult!?

- Mă supără și mă întristează ce se întâmplă la noi, în Republica Moldova.

Am avut mari speranțe, însă cei ce au ajuns la putere confirmă spusele lui G. Simenon. Orizontul lor, atitudinea față de educație, știință, față de popor denotă poate nu rea voință, însă cert neprofesionalism și lipsă de scrupule. Nici cea mai bolnăvicioasă imaginație nu ar promova ceea ce se promovează în Republica Moldova.

Prea puține lucruri mă bucură. Dar să nu exagerez.

Mă bucură copiii și nepoții. Mă bucură colegii, succesele lor. Mă bucură că reușim să realizăm unele proiecte cu colegii din România, Germania. Tinerii talentați mă bucură. Aș vrea să fie mai mulți și mai insistenți.

Mă bucură că încă mai este ceva de care mă pot bucura.

- În sfârșit! Aici, la Iași, cu nespuse bucurie mărturisesc faptul că am reușit să duc la bun sfârșit acest interviu! Vă mulțumesc mult pentru ... răspunsuri și vă doresc bucurii și sănătate!

Iunie 2016

ONOMASTICA - RAMURĂ „LATERALĂ” A LINGVISTICII? (I)

După cum se știe, disciplina lingvistică al cărei obiect de studiu îl reprezintă numele de persoane este onomastica. În literatura de specialitate, delimitarea sferei onomasticii se face conform principiilor propuse de lingvistul francez Albert Dauzat, în 1925, într-o lucrare de referință pentru studiile ulterioare dedicate acestui domeniu, *Les noms des personnes* (Delagrave, Paris, 1928): onomastica reprezintă „studiul numelor proprii în general”.

În lingvistica românească, onomastica este percepută drept disciplina care studiază numele proprii de persoane și de animale, precum și numele de locuri.

Iată de ce, în studiul riguros și sistematic cu care își deschide impunătorul *Dicționar onomastic românesc*¹, N.A. Constantinescu observă că unii lingviști folosesc în mod impropriu acest termen doar pentru categoria antroponimelor, deși recunoaște că el însuși a procedat uneori la fel, pentru concizie.

Interesant este faptul că, în lucrarea sa fundamentală dedicată acestui domeniu, *Nume de persoane*², acad. Al. Graur definește onomastica drept „o ramură oarecum laterală a lingvisticii”, declarându-se astfel adeptul concepției potrivit căreia aceasta ocupă un loc marginal în domeniul filologic.

Desigur, viziunea marelui savant se cere asumată cu rezervă, contribuția onomasticii la evoluția unui idiom fiind incontestabilă, atâta timp cât numele proprii, în calitatea lor de elemente lexicale, se supun legilor generale de dezvoltare a limbii, suportă modificări fonetice, sunt receptive la mijloacele de îmbogățire a vocabularului și participă cu sensul pe care îl au la realizarea comunicării.

Oglindă a evoluției relațiilor sociale și a mentalităților din cultura în care apar, numele proprii (antroponimele, mai ales) constituie un domeniu foarte dinamic, în care, pe lângă procesele curente de arhazare ori adopție de neologisme, se produc și variate mutații specifice: trecerea apelativelor la nume pro-

prii și invers (ca în cazul poreclelor, devenite nume proprii: *Buzatu, Colțea, Dibaciu, Flămând, Mutu, Smucilă, Turbure, Uscat* ș.a.), particularizarea mijloacelor de prescurtare (v. hipocoristicele, cu reducerea corpului fonetic al cuvintelor, după modelul limbii engleze, în special – *Andu*, de la *Alexandru*; *Dani / Dany*, de la *Daniela*; *Theo*, de la *Theodor* ș.a.), tendința de suprimare a flexiunii nominale (constituirea așa-zisului „subgen personal”, menit să conserve, pe cât posibil, integritatea numelui propriu, pe parcursul flexiunii – ex. formarea G.D. cu articol hotărât proclitic: „lui Radu”, „lui Carmen” ș.a.), modificările semantice prin tropi (de ex., utilizarea numelui autorului/inventatorului, ca metonimie pentru operă/obiect – „un Rembrandt”, „un diesel”) etc.

Pe de altă parte, legăturile onomasticii cu celelalte discipline lingvistice sunt multiple și derivă chiar din specificul acestui domeniu. În condițiile în care numelui propriu i se recunoaște „valoarea de monument de limbă care conservă și atestă fapte lingvistice petrecute în diferite perioade ale dezvoltării unei limbi”³, onomastica vine în sprijinul studierii istoriei limbii, permițând reconstituirea unor forme dispărute din vorbirea curentă.

Onomastica este strâns legată și de dialectologie, cele două ramuri completându-se reciproc: numele proprii pot conserva stadii arhaice ale unor fapte de limbă din graiurile populare, ajutând la interpretarea lor; în același timp, unele nume proprii nu pot fi explicate decât prin intermediul unor cuvinte regionale, formele respective

nemaigăsindu-se în limba română literară actuală. Incontestabile sunt legăturile onomasticii cu etimologia, „domeniul cel mai fascinant al lingvisticii”, în opinia lui Christian Ionescu, deoarece „face posibilă reconstituirea istoriei cuvântului și descoperirea adevăratului lui înțeles”⁴.

În cazul numelor proprii, afirmă lingvistul, examenul etimologic este mult mai anevoios decât în cel al cuvintelor comune, lipsa atestărilor documentare și a informațiilor de calitate conducând la interpretări anecdotice și fanteziste.

Dar onomastica aduce informații prețioase și pentru variate alte discipline, situate în afara domeniului lingvistic. Prin asocierea metodelor proprii cu ale studiului istoriei, poate fi reconstituit onomasticonul românesc vechi, perioadă cu perioadă, începând cu secolul al XIV-lea. S-a observat, de pildă, că o parte dintre boierii ale căror nume sunt pomenite în documentele Țării Românești și ale Moldovei din sec. XIV-XVI poartă nume turcice, de origine peceneagă și cumană: *Aga, Aman, Aslan, Baba, Balaban, Buga, Borcea, Borza, Buzdugan, Caraiman, Cazan, Cerchez, Colceag, Deșliu, Djuvara, Dușma, Hamza, Mischie, Moruz, Soliman* etc. Având în vedere că după 1550 astfel de nume se întâlnesc tot mai rar, s-a tras concluzia că familiile boierești respective pot fi, la origine, de neam turcic.

În același mod funcționează și conexiunile dintre onomastică și geografie. Explicarea numelor de diferite origini se poate face cu mai multă precizie ca urmare a cunoașterii zonelor de influență directă (bilingvism). Astfel, o mai mare concentrare a numelor proprii de origine maghiară sau germană este firească în Transilvania. Aici pot fi întâlnite nume ungurești, precum *Almaș, Ciomortan, Coposu, Corlat, Farcaș, Ghimiș, Herța, Jinga, Moga, Mogoș, Potra* sau germane, precum *Haneș* (< Johann), *Härman* (< Hermann), *Dridu* (< Dietrich), *Ludu* (< Ludwig). Se adaugă la aceste nume de familie, relativ izolate, forme ungurești ale unor nume calendaristice frecvente la românii din →

ILEANA IONIȚĂ-IANCU

Transilvania și alterate ca o consecință a bilingvismului îndelungat: *Blaj* (Vlasie), *Dămăcuș* (Dominic), *Dieniș* (Dionisie), *Endreș* (Andrei), *Gabor* (Gavril), *Ianăș* (Ioan), *Ișțfan* (Ștefan), *Miclăuș* (Nicolae), *Șandru* (Alexandru), *Tâmaș* (Toma), *Tador* (Teodor).

În Dobrogea, sunt frecvente nume proprii de origine turcă, precum cele invocate mai sus, în timp ce sudul țării comportă influențe clare bulgărești și sârbești. De altfel, numele proprii de origine veche slavă formează grupul cel mai important între antroponimele românești, ocupând același loc în onomastica noastră, precum elementul germanic în aceea a popoarelor romanice din Apus. Ele au pătruns pe multiple filiere: în epoca migrațiunii vechilor slavi; imitate prin modă, după secolul al X-lea, în etapa ascensiunii politice și culturale a țaratelor din sudul Dunării; prin traduceri, în epoca slavonismului cultural; prin intermediul refugiaților sud-dunăreni, de sub jugul otoman ș.a.m.d. De exemplu, primii voievozi români și rudele lor poartă nume slave ca: *Dragoș*, *Bogdan*, *Litovoi*, *Seneslav*, *Tihomir*.

Alte nume slave cunoscute, atestate în inscripții și documente și însoțite de numeroase derivate (unele create în limba română) sunt: *Bran*, *Buda*, *Cerna*, *Dobre*, *Dragu*, *Iaru*, *Neag(oe)*, *Pârvu*, *Preda*, *Radu*, *Slavu*, *Stan*, *Stroe*, *Vlad*, *Voicu* ș.a. Parte dintre ele au fost primite în forma inițială, compuse cu *-mir* și *-slav*: *Dobromir*, *Dragomir*, *Neagomir*, *Radomir*, *Vladimir* (toate alternând pe *-mir* cu *-slav*).

Uneori, sociologia și psihologia aduc date esențiale pentru lămurirea etimologiei unor nume proprii – mai cu seamă din categoria porecelor.

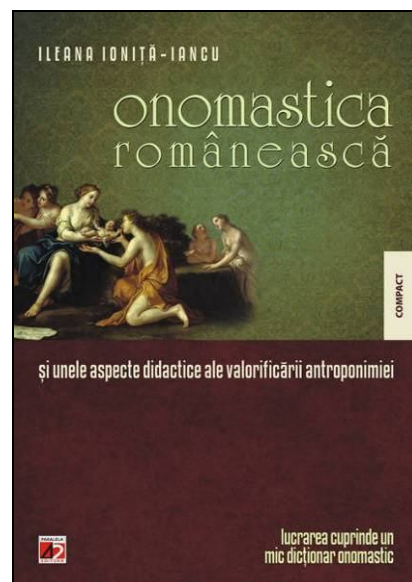
Imitația, înclinația spre maliție, respingerea diformității, atitudinea condescendentă, disprețul față de cei inferiori, spiritul ludic sunt tot atâtea resorturi specifice psihologiei individului sau a grupului, ce conduc la atribuirea de supranume ironice și denigratoare celor din jur.

Un studiu atent al distribuției porecelor pe teritoriul țării noastre evidențiază faptul că tendința în discuție se manifestă îndeosebi în

Câmpia Română – constatare care, de asemenea, merită o interpretare sociologică (știută fiind starea de sărăcie care a afectat adeseori, de-a lungul timpului, satele din sudul țării) și psihologică (referitoare la firea zeflemitoare și ascuțitul simț critic al locuitorilor acestei zone).

Cercetarea supranumelor românești scoate în evidență bogăția și varietatea lor, criteriile de „acordare” a porecelor fiind uneori de-a dreptul surprinzătoare: aspectul fizic (*Bărbosu*, *Căruntu*, *Chelu*, *Cârnu*, *Grasu*, *Scurtu*), însușirile morale (*Blându*, *Captare*, *Flămând*, *Mutu*, *Smucilă*, *Tăcutu*), defectul dominant (*Friptulea*, *Furul*, *Mațgros*, *Cherdivară*, *Păcală*, *Sprințaru*, *Ușurelu*, *Vioiu*); practici magice și superstiții (*Deochetu*, *Dragu*, *Lepădat*, *Singur*, *Șerban*, *Uitatu*, *Urātu*); diferitele viețuitoare (*Ariciu*, *Berbec*, *Cioară*, *Ciocărlie*, *Cotoi*, *Coșofană*, *Cucu*, *Epure*, *Grangur*, *Gaur*, *Leu*, *Lupu*, *Măgar*, *Oaie*, *Pupăză*, *Puiu*, *Racu*, *Șoimu*, *Țapu*, *Ursu*, *Vidră*); plantele (*Arbore*, *Boboc*, *Bujor*, *Busuioc*, *Ciupercă*, *Creangă*, *Dafin*, *Frunză*, *Mazăre*, *Paltin*, *Pepene*, *Plopu*, *Verzea*); fenomenele naturale (*Brumă*, *Fulger*, *Furtună*, *Negură*, *Ploaie*, *Soare*, *Vifor*, *Vijelie*, *Vântu*) ș.a.

Nu poate lipsi din această expunere măcar o mențiune cu privire la relațiile complexe dintre onomastică și religie. În anumite perioade ale istoriei lor, aproape toate popoarele au fost conduse, în alegerea numelor, de credințe religioase, cu scopul de a așeza nou-născutul sub protecție

divină și de a-i asigura astfel supraviețuirea. Devenite tradiționale, transmise din generație în generație, de la un popor la altul, aceste nume alcătuiesc astăzi un patrimoniu universal, din care oamenii se inspiră conform convingerilor, mentalităților și gradului lor de cultură.

O consultare rapidă a unui dicționar al numelor de persoane⁵ permite evidențierea „conviețuirii”, în inventarul antroponimic românesc, a unor nume religioase de diferite proveniențe: *Isidor* (compus de la numele zeiței egiptene Isis), *Samson* (nume al unui zeu din vechea religie babiloneeană), *Igor* (nume rus, de proveniență germanică, format de la numele vechiului zeu al fertilității și al prosperității, Ingwio), *Atena* (numele zeiței grecești a înțelepciunii), *Iuliu* (nume latinesc format de la Iovis, numele divinității romane supreme) ș.a.

Note

¹ N.A. Constantinescu, *Dicționarul onomastic românesc*, Ed. Academiei, Buc., 1963.

² acad. Al. Graur, *Nume de persoane*, Ed. Științifică, Buc., 1965.

³ Sabina Teiuș, *Studii și materiale de onomastică*, Ed. Academiei, Buc., 1969, p. 5.

⁴ Christian Ionescu, *Mica enciclopedie onomastică*, Ed. Enciclopedică Română, Buc., 1975, p. 12-13.

⁵ De ex., Tatiana Petrache, *Dicționar enciclopedic al numelor de botez*, Ed. Anastasia, Buc., 2000.

AMURGUL IUBIRII

(XXXIV)

Iubirea se desparte de sexualitate pentru a redeveni (aproape) o moralitate față de celălalt, dar o moralitate minată de lipsa de universalitate, ceva în genul prieteniei. E doar o grijă morală față de celălalt, dar numai față de *unul*, selectat după principiul: "Iubesc pe cine iubesc și nu iubesc pe cine nu iubesc". Lui Augustin, care credea că nu-i putem cunoaște pe ceilalți decât prin prietenie, postmodernitatea pare să-i răspundă: nu suntem morali decât în iubire. Din acoperire morală pentru relațiile interpersonal sexuale, ea a putut deveni morala specifică postmodernității pentru orice fel de relații interumane, pentru că sexualitatea s-a prezentat singură pe sine, sub valoarea imediată a plăcerii. De aceea, erotic, mai vechea iubire-pasiune și mai noua iubire romantică au devenit plicticoase pentru o mare parte din tânăra generație (sau au fost preluate de consumismul artistic hollywoodian sau telenovelistic ori de consumismul comercial kitsch al Sfântului Valentin). Prin urmare, iubirea ia locul datoriei morale, iar plăcerea erotică ia locul iubirii. Oricum, iubirea ca acoperire în resemnificarea morală a sexualității juca un rol moral ambiguu și se autonomiza de morală, ca interfață a sexualității. De aceea plăcerea poate apărea pe aceeași poziție ambiguă, cel puțin aparent cu totul detașată de iubire. Am putea spune că iubirea a fost o plăcere a sufletului și, forțând un pic retoric lucrurile, plăcerea ar fi o iubire a corpului. Însă, oricât ar părea de paradoxal, dacă plăcerea este libidinală, adică legată de tensiune și de descărcarea ei, atunci estomparea opreliștilor moralității, ștergerea rușinii nu este un câștig pentru eroticism, ci mai degrabă

pentru indiferență. În dorință, când dispăre obstacolul, dispăre și potențialul pe care acesta îl zădărnicește. Ceea ce a fost iubirea-pasiune față de suflet este acum preludiul în raport cu corpul erotic. Iubirea-pasiune caută tensiuni sufletești cât mai mari, eroticismul detensionări cât mai mari. Desigur, nu întreținerea tensiunii - ca în iubirea-pasiune, care cunoștea totuși și mici căderi de tensiune -, ci descărcarea ei este cea care produce plăcerea, dar intensitatea plăcerii măsoară diferența de potențial produsă de acumulările anterioare, de obstacolul care le face să se acumuleze.

Postmodernitatea pare că duce până la capăt dezvrăjirea iubirii occidentale: asistăm la amurgul iubirii ca dorință metafizică. Dacă sexualitatea devine propriul ei semn și se reprezintă pe sine ca simulacru, mai este atunci posibilă dorința metafizică? Da, numai că acum Absolutul este acela al plăcerii, iar dorința devine dorință de plăcere absolută. Da, întrucât, împotriva optimismului luminist și pozitivist al primului Freud, cel care atribuia inconștientul numai bolnavilor psihic, și conform celui de-al doilea Freud, care consideră inconștientul general-uman, lui Lacan și Foucault, nu putem cunoaște dorința: inconștientul nu poate spune discursul ei, iar conștiința nu-l poate înțelege. Inadaptările sunt datorate faptului că în existența noastră corpul încarnază efecte pe care nu le putem cunoaște de la început, ci le putem doar repera în complexe, refuzările și suferințele care fac ca viața noastră să fie a noastră. Putem interpreta efectele in-conștientului, dar travaliul lui nu poate fi nici măsurat, nici temperat.

Soluția psihanalizei lacaniene nu mai este una moral-clasică, a vieții echilibrate, ci un fel de a ști ce să faci cu această energie incalculabilă și "non-metodică" a existenței noastre.

De la începutul istoriei omenirii, sexualitatea umană și reproducerea biologică a genului uman s-au structurat una pe cealaltă prin relațiile de înrudire în succesiunea generațiilor. În acest sens, sexualitatea a putut însemna transcendență în raport cu individul, pentru că îl includea într-o ordine simbolică, supranaturală din perspectiva lui. De aceea ea păstrează o aură a transcendentului. Prin urmare, sexualitatea umană nu a fost și nu va putea fi

niciodată un act pur natural, ci unul intens semnificat, modelat și reglementat socio-cultural.

Ca oricare dintre funcțiile umane cardinale, sexualitatea n-a fost lăsată în voia ei, în "naturaletăea ei", ci a fost semnificată și resemnificată constant, chiar și atunci când nu este semnificantul a ceva, ci simulacrul ei însăși.

Acum, mai ales după detașarea sexualității de reproducere, într-un fel sau altul, această idee a fost larg acceptată - implicit de către orientarea de dreapta, creștină, care vrea legiferate relațiile sexuale (or, ceea ce aparține naturii, esenței nu are nevoie de legiferare), și explicit, exuberant de activiștii *queer*, care savurează formele relațiilor sexuale "postnaturale".

Omul și-a câștigat o tot mai mare autonomie față de natură, devine propriul său proiect. Cel mai evident se manifestă aceasta într-un domeniu care aparent aparține în om naturalului: sexualitatea. Așa cum bine observă Michel Foucault, sexualitatea umană nu este atât un adevăr de descoperit, cât unul de construit: în post-modernitate îndeosebi, adevărul sexului nu poate fi înfățișat, ci doar creat. Acum, când sexualitatea este propriul ei semn, este redistribuită social mai ales ca imagine, imaginai și imaginar.

În decursul câtorva decenii, cultura societăților occidentale a trecut de la obligația procreării sau a ascezei la obligația orgasmului.⁶ Obligația plăcerii, "bucură-te de sex!", a devenit între timp un imperativ categoric: sexul e pentru plăcere, fără raport cu *cine* sau *de ce*.⁷ Granițele dintre plăcerea hetero- și homosexuală s-au estompat. Așa cum pentru secolul al XIX-lea modelul "dragostei romantice" a fost iubirea prostituatelor, pentru secolul nostru am putea spune că modelul este iubirea homosexualilor - gay și lesbiene. Practic nu se mai poate spune ce este "sexul autentic". (Paradoxal, pare mai ușor de spus ce anume este iubirea autentică.)

AUREL CODOBAN

6. Vezi Angus McLaren, *Sexualitatea secolului XX. O istorie*, București, Ed. Trei, 2002, p. 88.

7. Sexul pentru plăcere înseamnă preludiu prelungit, sex fără penetrare, sex oral, anal, sado-masochist și alte forme considerate înainte perverse.

Când poetul își devine propriul înger

Dacă aș fi dat o simplă căutare pe net cu numele poetului preferat Nicolae Băciuț, aș fi găsit lesne ultima sa carte, *La taclale cu Dumnezeu*, Editura Vatra Veche 2016. Am cerut-o printr-un mesaj privat chiar poetului (îndrăzneală nu glumă, din partea mea). Doream nespus să o citesc, fascinată fiind de poezia religioasă a poetului mai sus amintit și iubitoare a acestui gen poetic în general. Mai citisem poezie scrisă de Nicolae Băciuț, publicată în revista *Vatra veche* pe care o patronează, precum și pe pagina de facebook, dar o carte întreagă nu mi-a fost dat să am spre lectură, delectare dar și cugutare la cele înalte ale spiritului.

Inspirației, poetul îi spune stat „La taclale cu Dumnezeu”. E un titlu incitant, îndrăzneț.

Știu că această poezie vine de undeva, din eter, dintr-o anumită stare de curățenie sufletească, fiind trimisă atunci când Dumnezeu vrea, unora. Acești fericiți devin vase alese ale Harului divin ce curge din Cer spre ei, pentru a-i face mesageri ai Cuvântului ce zidește.

“N-am stat la taclale cu Dumnezeu decât atunci când a fost voia Lui, fiindcă toate poemele mele sunt scrise în această stare, dintr-un suflu, așa cum ele mi-au fost inspirate, eu nefăcând decât să traduc în cuvinte mesajele pe care le-am primit (*Când stai de vorbă cu Dumnezeu*).”

În fiecare carte de poezie citită caut filonul acela neprețuit de spiritualitate ce convinge că poezia este dată doar celor aleși. Ea este un talant primit la naștere ce trebuie înmulțit, dar nu oricum, ci spre împreună cuminecare întru Cuvântul ce zidește sufletele. Omul este făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, după cum spune psalmistul David, “Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el.” (Ps 8)

“Numai tu nu spui nimic,/ numai tu spui totul/ numai tu ești pleoapă,/ numai eu sunt ochiul,/ numai tu ești iarnă, fără de zăpezi /- eu sunt doar lucarnă când doar ziduri vezi,/ eu sunt trup de aer,/ când tu ești veșmânt,/ eu sunt doar silabă,/ când tu ești

cuvânt.”/ (*Paralele inegale* – Năsăud, 10 ianuarie 2014).

Sufletul poetului plutește într-o lume de dincolo de lume, eliberat de trup și parcă mutat în altă dimensiune, cea edenică, visată de fiecare muritor, trăitor al credinței, ce crede că viața nu e doar “un prag uitat de casă” ci o Casă veșnică dintr-o Împărăție mai presus de toate împărățiile.

“Du-te, du-te, /și mă lasă/ ca o streășină de casă,/ ploilor să țin de palme,/ până când,/ sub cer senin,/ foșnetul de aripi calme/ doar pe umeri îl mai țin./ Du-te, du-te,/ și mă lasă/ ca un prag uitat de casă,/ peste care niciun pas/ nu e umbră, nu e ceas./ Du-te, du-te și tot du-te,/ toate vămile-s trecute./ (*Vămi* - 30 aprilie 2014)

Sunt în acest volum poeme ce au fost puse pe muzică. Cu acestea am interacționat mai întâi și pot afirma după citirea și chiar recitirea unora care mi-au plăcut în mod deosebit, că aproape toate poemele din acest volum ar putea fi puse pe muzică. Aceasta le-ar aduce un plus de popularitate.

Iată un exemplu de text pus pe muzică, deja memorat de mine după o primă ascultare: “Pe-aici a trecut Dumnezeu/ și le-a uitat toate la vedere,/ ici-colo câte-o urmă de zbor,/ ici-colo câte-o cădere./ Pe-aici ai trecut și tu/ și n-ai lăsat nicio dimineață – / ici-colo o urmă de zi,/ ici-colo o Schimbare la Față./ Pe-aici trec și eu,/ ca o secundă uitată,/ ca lacrima lui Dumnezeu./ “(*Și eu* - Satu Mare, 10 mai 2014)

În poemele acestui volum, nu avem de-a face cu o invocare, căutare a divinității, nici cu incertitudini ori îndoieli. Dumnezeu există, poetul are o relație cu El și dorește marea întâlnire: “Doamne, care ești în cer,/ Doamne din cuvinte,/ într-o margine de ler,/ o să-mi pun veșminte,/ într-o margine de zi,/ o să fiu o zare,/ la nepuse întrebări/ semnul de mirare./ Doamne, care ești în cer,/ Doamne, nu veni la mine,/ într-o margine de ler,/ voi fugi la tine./ (*Margine de ler* - 19 septembrie 2014)

Este multă curățenie sufletească, credință statornică izvorâtă direct din inimă, fără patetisme și cu atâtea conotații teologice câte sunt necesare, încât eu, cititorul, nu am decât a mă înfrupta din aceste roade ale cuvintelor, coapte la căldura iubirii

celeii mai presus de toate iubirile, devenite poezii prin Harul divin.

Am scris aceste rânduri cu sfiala și emoția ce mă blochează de fiecare dată, când mă aflu în fața unei vibrații poetice atât de înalte, încât nu îndrăznesc să o cuprind în sărăcia cuvintelor mele.

Îi doresc poetului Nicolae Băciuț nu gloria perenă a acestei lumi (o și are!), ci să ajungă grădinar în Rai (după ce va mai scrie o mulțime de cărți) și să trimită câte o poză cu florile pe care le va îngriji acolo, pentru a ilustra minunatele sale poeme!

“Nu-ți cer nimic,/ de ce ți-aș cere,/ când, Doamne,/ singur știi ce vrem –/ zăpezii cum să-i ceri să fie albă,/ iar ierbii/ cum să-i ceri să fie verde/ și sfiorii, cum să-i ceri/ să fie ghem?// Nu-ți cer nimic –/ mi-ajunge viața/ din care-mi iei/ câte puțin –/ nici strugurilor nu le ceri/ să fie vin,/ nici soarelui/ să uite dimineața!// Nu-ți cer nimic –/ la Judecata de Apoi,/ din mine/ dacă mă ridic,/ nu voi fi singur,/ suntem doi.// Nu-ți cer nimic –/ Dar dacă, totuși,/ Vrei ceva să-mi dai,/ să mă faci, Doamne,/ grădinar – / dar grădinar în Rai! (*Grădinar, în Rai*, 27 ianuarie 2016)

Acest volumul trebuie așezat împreună cu cărțile de rugăciune pentru a citi din el în linștea nopții, după rugăciunile de seară.

Poemele din cartea *La taclale cu Dumnezeu* sunt aducătoare de liniște, de lumină în suflet, de îngeri buni și de vise frumoase ce au culorile florilor din Eden.

DORINA STOICA

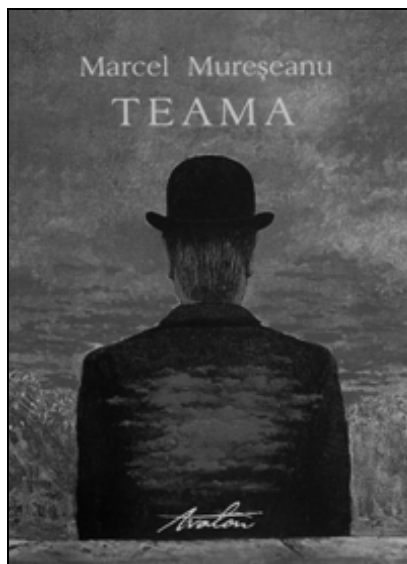
POEME ALE SUFERINȚEI

Prin toate nuanțele și detaliile de structură, poemele din recentul volum publicat de Marcel Mureșeanu sub un titlu destul de sever și auster (*Teama*, Cluj-Napoca, Editura Avalon, 2016, 83 p.) fixează cu o gravă intensitate ipostazele lirice stârnite de fiorul obsesiei sau chemării lumii de dincolo.

Îmbogățit de la o carte la alta, autentic și cu mult mai intens, Marcel Mureșeanu propune o viziune asupra vieții în toată gravitatea ei, de asurare lucidă a dimensiunii tragice și neliniștitoare a realității în fața revelației impuse de confruntarea cu moartea: „Oră de plângere: ziua bate-n amurg // Noaptea bate-n răsfângere...” Atât de importantă pentru meditația lirică de totdeauna, poate una dintre cele mai omenești și mai fertile sub aspectul rezonanței afective, tema morții apare și aici, prin toate formele tot mai pregnante de reprezentare, ca o imagine profundă a unei stări reflexive. Puterea de a se sustrage unor categorii afective devenite uzuale și a se plasa într-o realitate marcată de adaptarea la alte impulsuri și trăiri devin pentru poet stimulatoare în a descoperi valoarea morală și forța poetică a vulnerabilității și fragilității omului dominat de sumbre presimțiri: „Sunt tânăr. Mă dor oasele. / Am întâlnire cu timpul. / **Ascultă cu câtă sălbăticie bate vântul frunza-n dungă!** / Această patimă îi lipsește Timpului / de-a nu se mai întoarce printre noi!” Ori: „Când bate moartea la ușa ta, / larg să-i deschizi, că nu este ea! / **Așteaptă-ți jumătatea ta rămasă vie!** / Unghia întunericului crește / și când te aștepti mai puțin stinge lumânarea.” Pe aceste temeuri de neliniști și de îngrijorări fără leac, poetul inventează pricini de suferință („Puținul pustiu ce ne-a mai rămas / e și el acoperit cu nisip! / **Nu poți plânge de două ori cu aceeași lacrimă.** / Prin trupul femeilor trece un murmur / ca de mulțimi în fața Parlamentului de Iarnă...”), trecându-se rapid de la un gând la altul, într-un fel de amestec de teamă și inhibiții ce duc finalmente la o încordare a percepției: „Noapte de august. Atât de multe-s stelele aici / încât întunecă bolta!” Din acest unghi, Marcel Mureșeanu are asupra morții și a lumii miticului Caron viziuni diferite,

de la obișnuitele reprezentări biblice și mitologice pline de simboluri („Un vierme roade partea goală dintre gratii, muncind zadarnic, împlinindu-și visul...”) la unele percepții metaforice cu semnificații clovnești, ambigue, ca simplu reflex al omului de a reduce tragicul prin ironie și a impune adevărata esență a realității: „Iepure de zgoră, cu pântec de lemn, / ce creatură zămisliță-n infern!” Sau: „În acest cimitir toți mă cunosc, / nu mă crede nimeni când fac pe mortul.” Putem desprinde din astfel de reprezentări că tristetea despărțirii definitive și a reîntoarcerii spre moarte este mărturisită ca pe o experiență specific umană, la tensiunea unor stări duse la hipersensibilitate, dar și dintr-o perspectivă comprehensivă, specific argheziană a motivului morții ca joc, fără emfază sau cine știe ce altă suspectă solemnitate.

Corporalitatea vie a descrierilor din cele 60 de cvintine care alcătuiesc acest spațiu poetic se asociază cu tresărirea unei conștiințe gata să-și asume mesajul suferinței și al amărăciunii („Mirabilă noapte și-afurisită / de-afară mâna mi se întoarce smolită! / **Sunt piatra în care sculptează durerea**”), într-un registru al tonalității dominat printr-o rostire amară și de o necruțătoare luciditate, la intersecția meditației senine, contemplative, cu teroarea și spaima de moarte a unui eu hipersensibil și acut interiorizat în fața asperităților existenței: „Ah, nu mai veni, nu mai veni / duh de o noapte, duh de-o zi! / **Pe sub cortină o dără de sânge se scurge în sala goală!** / Treci vară, treci vară, / ca apa prin

sită rară!” Înțelese din acest unghi, orientat de altfel și de evidența titlului, poemele lui Marcel Mureșeanu se constituie într-o sinteză combinatorie de reflecție și vibrație totalizantă atingând deodată întreaga intimitate a ființei aflate în unul din momentele cele mai dramatice ale sale („Mare curaj e acela / de a trăi până la moarte! / **Ce-i dai umbrei tale de noaptea ei?** / Toamna intră în malul iernii ca un distrugător orb / într-un țarm fără far. Ai cui suntem?”), astfel încât, simple și omenești, și pline de profunzimi excepționale, în ciuda concentrării de cea mai curată rezonanță a discursului liric impuse de rigoarea cvintetului în care poetul a ales să se exprime, aceste mărturii sunt percepute ca expresii și reflecții destul de apropiate prin planul profund al tonului de simbolurile credinței populare: „În paie calde se naște mielul. / Deasupra, cuibul gol de rândunică. / **Împroprietărește-mă, Doamne, cu pământul din mine!** / Mergem la pas încet, în toamnă, printre vii, / cerul cu-arcada spartă sângera.”

Percepută ca o experiență a durerii, marea cutremurare a morții este mărturisită fără grabă în poeme de o austeritate de loc rigidă, tema covârșind prin intensitatea și gravitatea rostirii, prin calitatea spirituală a emoției create de fiecare imagine, multe dintre ele de-a dreptul excepționale: „O floare de tei se încumetă / să înmiresmeze gura de șarpe... / **Fiecare nor e făcut în alt Atelier!** / O floare de vânt taie umbrele cu palele petalelor ei →

ADINA IANCU
Spania

ascuțite / și le aruncă în apa de dedesubt, albind luminile.”

Cu volumul *Teama* de Marcel Mureșeanu ne aflăm în fața unei poezii dramatice, proaspete și cu o afectuoasă încărcătură, în care, cu pasionată deznădejde sau, alteori, cu o severitate paradoxal de tandră, cu sinceritate sau în accente de exasperare și adâncă sfâșiere lăuntrică dusă până la o paroxistică încordare afectiv-senzorială, se mărturisesc multe lucruri crude legate de asumarea riscului existențial.

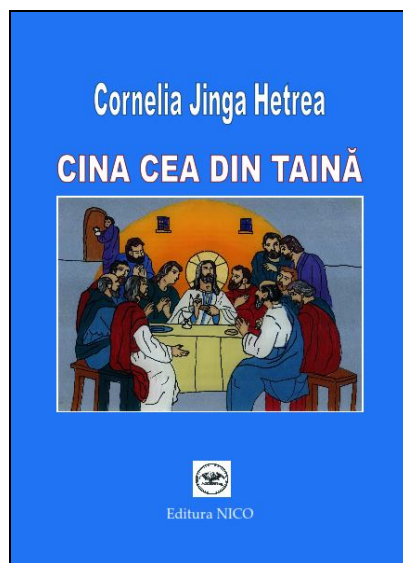
De altfel, unitatea volumului *Teama* se face simțită tocmai în acest plan mai profund al premonițiilor, prin detaliile chemate să refacă tristețea despărțirii definitive, cu toate reverberațiile grave produse de aceasta în sfera unei conștiințe asaltate și exasperate de emoțiile clipei așteptate: „S-a făcut târziu, roata cerului s-a înfundat / până la butuc în carnea nopții! / **Topite-voi, noapte și-n forma Corbului te voi turna!** / Ce frunză roșie pe ochiul apei! / Să fie toamna?!”

Puritatea tonului liric încântă pur și simplu, cuvântul dovedindu-se încă o dată atât de direct în surprinderea formelor unui joc teribil de grav, având drept miză viața și moartea, zbaterea între cele două lumi, cea a convingerilor în viața de dincolo și cea a lumii de pe pământ.

În enunțuri de o dureroasă acuitate, punctate adeseori de interogații și enunțuri exclamative, metaforele se succed din abundență, pline de vitalitate și de o prodigioasă forță iradiantă („Avea obrazul zugrăvit în sânge / și ușa gurii smulsă din țâțâni... / **Paltinul, galbenul, lumenul, semnul...** / Oră de plângere: ziua bate-n amurg / Noaptea bate-n răsfrângere...”), generând o frenezie senzorială, cu îndrăznele asociative din abundență: „Un lepros atârnat de-o frânghie / a încercat în vis să mă mângâie. / **În afara vieții și-a morții, a treia cale arată-mi!** / Vai cât de mult se zbate moartea / ca să rămânem în viață!”

Dincolo de unele schimbări esențiale intervenite în variantele existenței sale literare, Marcel Mureșeanu își menține nealterată identitatea originară dincolo de timp, poemele din volumul *Teama* dovedindu-se creații lirice de esențe ale vieții interioare, de mare noblețe lirică și distincție expresivă.

Cina cea din taină

Grigore Vieru spunea: *Nimeni nu știe mai bine ca inima secretele creierului. Poezia ar fi secretul creierului scăpat din gura inimii.* Să-l credem pe cuvânt pe marele poet român basarebean și să admitem că și poeziile Corneliei Jinga Hetrea reprezintă secretul creierului ei, scăpat din gura inimii.

Cartea „Cina cea din taină”, ca titlu, are legătură și cu lucrările sale de pictură, fiindcă autoarea prezentei cărți de versuri (dar și ale altor cărți de versuri) este și o pictoriță talentată, unde florile, alături de icoane, sunt subiecte predilecte.

Cu siguranță și florile au o cuminenție a lor, dar este una a firescului impersonal și nu una nativă sau asumată conștient, cum este cea a cuminenției (cu și fără ghilimele)..... umane.

Lăsând filosofia cuminenției deoparte și intrând în viscerele cărții, se constată, după citire, locul incubației și locul scrierii poemelor (ca adnotări în josul fiecărei poezii): Lăpușna, localitate de la izvoarele râului Gurghiu și de la poalele munților cu același nume, unde se află o mănăstire românească, încă din secolul 18, și (la) „casa de pe colină” din Trei Sate, localitate rurală pe valea Târnavei Mici, nu departe de Sovata, unde autoarea s-a mutat de curând.

Cartea este una preponderent religioasă, dar nu în sensul urmăririi *ad litteram* a învățăturilor Bibliei și a Sfintei Treimi, ci a raportării sale, ca *testie gânditoare*, direct la Preaînalt,

Cornelia Jinga Hetrea asumându-și o relație directă cu Dumnezeu.

Fortând nota, *pe firul scurt* am spune. Ea este convinsă, și o spune metaforic, că este o relație biunivocă de iubire, ea iubindu-l pe față pe Dumnezeu, iubire pe care, de asemenea, simte că o primește de la acesta prin numeroase semne. **Nihil Sine Deo** pare a spune poeta, simțind peste tot prezența acestuia, prezență căruia i se raportează, atât în existență fizică cât și în cea spirituală, inclusiv în cea care presupune „mânuierea” cuvintelor: *Dumnezeu mă ascultă,/ pentru că-i cânt lui Dumnezeu.// Ziua-i lumină ce bate în gândul meu,/ când îl respir pe Dumnezeu.// Brazilii se înclină, întind brațele/ și depun sărutări, pentru Dumnezeu.// În fața pașilor mei se petrec întâmplări/ ce-și iau zborul, spre Dumnezeu.// Cuvintele devin stol de fulgi/ dansând, pentru Dumnezeu.//... (Aici și acum).*

A ajuns să-și simtă ființa aflată sub mâna ocrotitoare, tutelară, a Domnului fiind atentă la semnalele dimprejur, feedback s-ar spune acuma, modern: *Pentru că eu cântam,/ cineva-mi răspundea.// Pentru că eu dansam,/ cineva mă-nsoțea.// Pentru că eu priveam,/ cineva era ochean de mătăasă.// Și când mă gândeam,/ cineva-mi întorcea gândul/ ca pe o brazdă de curând mănoasă.// Când mâinile-mi erau nemișcate,/ cineva mă înlănțuia cu seninătate.//.... (Răgaz).*

Biserica-mănăstire de la Lăpușna a fost un loc al bucuriei. Spune autoarea: *...și plâng de fericire, când în biserică/ sufletul mi-l ocrotesc (Verbele durerii și ale bucuriei).*

Ca altundeva să spună: *Nu-s singură, cu mine e vestea/ că totul e bine în înalturi,/ și-n meri poposesc amintiri/ cu mama și tata alături (Casa de pe colină).* Sau: *...n-a fost decât un vis/ dar e aproape/ când mănăstirea se va ridica/ la șapte (poezia Ca o maică).*

Aici (adică acolo, la mănăstire) unde *pacea adulmecă alb de hârtie (Inspirație)* o face să aibă și să vorbească de **Sentimentul de bine - Am sentimentul că totul e bine,/ și aici,/ și acolo/ unde-au plecat cei mulți/ și parcă,/ binele s-a așternut în locul meu,/ în locul pe care-l ocup,/ fără să vreau,/ fără să știu,/ aici,/ unde zăpada înflorește/ pentru →**

RĂZVAN DUCAN

sufletul meu/ și pentru Dumnezeu. Acest sentiment de bine, care trebuie citit în cheia liniștii și firescului lucrurilor, face ca autoarea să se bucure și de înconjur, ca alte fațete sau ca posibile răspunsuri ale lui Dumnezeu.

De exemplu, atunci când ghioceii dorm sub cloșca zăpezii (Nămeții bucuriei), sau când vântul se scuză/ din lipsă de vești/ și pământul pat moale frământă/ la pești... (Și rele....și bune).

Ce rost au toate astea, te-ai întreba. Răspunsul îl află într-un vers din **Poezia mea**: ....Să fii bun și să ierți/ să-nțelegi fericiri ce nu pier/ răstignite-n dorinți/ ce alunecă-n zări/ când fiii se duc la părinți.

Versuri de credință a rostului curriculum-ului ei vitae, dar și a dorinței de a fi înțeleasă de către Dumnezeu se găsesc și în poezia, cu iz de epitaf, **Pagina 13 decembrie - Ca o carte deschisă la pagina 13 decembrie 1953,/ mă prezint în fața judecătorului/ să nu uit ce am de spus,/ să nu uite să mă răsfoiască,/ cu blândețe și înțelegere/ pentru tainele mele/ insuportabil de inseparabile./ Binele și răul sunt nepărtinite,/ tăcerii îi pun flori/ și nu mai intru în amănunte/....**

Iubirea autoarei față de Dumnezeu nu este una încrâncenată și acaparatoare. Ea nu îl agasează cu iubire pe Preaînalt, trăindu-și iubirea într-o mare de liniște: contemplativă, admirativă și creatoare.

Și desigur, în aceste condiții inima ei toarce sensibilități.

În carte mai găsim și alte poeme notabile, precum: **De-a pururi să-nflorească nuci, În capul oaselor, Casa de pe colină, Întâlnirea din stele, Infatuare, Nesiguranță, Tabula rasa, Indiscreție, Matca imaginației, Aici și acum, În așteptare, Și s-a dus, Unde ești? Frământări, Amprenta sărutului, Trebuie, Cu glas șoptit.**

Ca o continuare a versurilor, în carte sunt redată, de data aceasta într-o poezia a vizualului, și câteva reproduceri color ale unor icoane, unde Cornelia Jinga Hetrea vibrează prin intermediul culorilor. Fie poezie, fie pictură, sunt de fapt modalități diferite ale aceleași mărturisiri.

29 iulie 2016

EGOMETRIA

Egometrie este al doilea volum de poezii publicat de Elisabeta Boțan, o ediție bilingvă română-spaniolă care demonstrează maturitatea expresivă la care a ajuns autoarea ce trăiește în Alcalá de Henares, o lucrare ce cuprinde șaptezeci și cinci de scrieri, majoritatea fiind scurte.

Publicat de Editura Limes, Colecția ARCA, volumul începe cu un prolog scris de Daniel Montoly, care expune versantul existențial al poeziei scrise de Elisabeta Boțan, ce se auto-definește în deschiderea cărții: "Eu sunt cea care arde pe rugul cuvântului".

În efect, poeta știe că cuvântul este un foc ce renaște, din cenușile sale se înalță limbajul.

În poemul inaugural ce dă titlu cărții, autoarea își definește geometria ca "labirint de cicatrici fosilizate". Aceste poeme sunt scrise în căutarea ființei sale, versul liber este ales din nou pentru a-și exprima frământările și afirmă că: "poezia e singurul nostru teritoriu/dincolo de el nu existăm" ("Chintesenta iubirii").

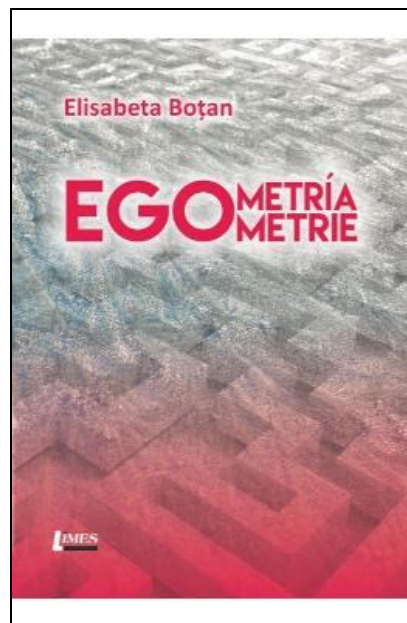
Elisabeta Boțan face din cuvânt începutul și sfârșitul existenței sale, prin el descrie lumea ca "Tărâm de litere", în el își găsește adăpost când îi lipsește ființa iubită. Cuvintele sunt prelungirea ființei sale și a ființei pe care o iubește.

Poeziei Elisabetei Boțan nu-i lipsește nici romanticismul, și îi dedică soțului său mai multe poeme ("Adorm în brațele tale /și mă trezesc în cel mai frumos poem"); și nici duioșia, ca în "Poem pentru Bianca":

"Mă cuprinzi, copilă, în zborul tău de culoarea prafului strălucitor, și ne pierdem pe cerul din desenele tale până la izvoarele metaforei".

Însă întâlnim, de asemenea, compoziții unde înșelăciunea și tristețea se fac stăpânii versului într-un discurs metapoetic unde cuvântul, din nou, poemul și limitele sale, stabilesc un tablou iluzoriu în formă de miraj.

În ordinea internă ce formează volumul de poezii pe secțiuni tematice, iese în evidență poemul pe care îl dedică memoriei tatălui său

"Apus" și "Iremediabil" care încearcă să exorcizeze pierderea prin intermediul cuvântului, pentru că nici măcar amintirile "rânite și decolorate de timp" nu o mai lasă să se întoarcă la el.

Dar își găsește loc și critica socială, așa ca în "Szomna" unde denunță cazul unei fetițe de etnie romă care s-a sinucis pentru că familia sa nu a lăsat-o să studieze, și în "Je suis Fachunda", asasinatul public în Kabul al unei tinere afgane.

Poezia este materia pe care Elisabeta Boțan vehiculează întreaga carte, versuri, cuvinte, litere, cu dorința de a evada din retorică pentru a ajunge la esența poemului, și, de aceea, versul său se subțiază, astfel că poemele "Fiica lui Idmon", "Hazard" și "Bunului meu prieten" adoptă o formă de cascadă.

Poemul este punctul de pornire și de sosire, unde uneori se identifică cu sufletul, iar alteori, se transformă în năzuința care o împinge să scrie "hartă de cuvinte" pentru a se salva de la moarte, de la nimic.

GREGORIO MUELAS BERMÚDEZ,

(Doctor în Istorie Contemporană, critic literar și de film)

(publicat în ziarul MUNDIARIO).

**Traducerea în limba română:
ELISABETA BOȚAN**

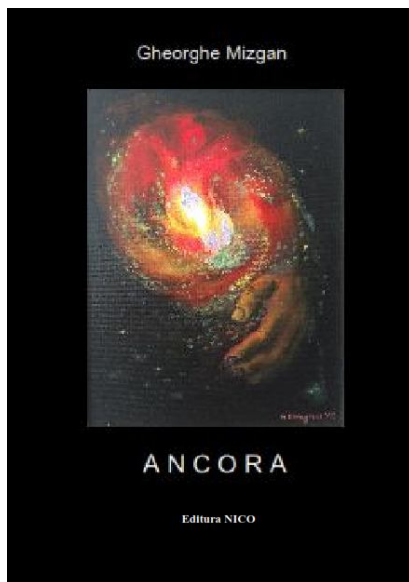
Ancora

DIN TAINELE SIMȚIRII SE
NAȘTE POVESTEA IUBIRII

Gheorghe Mizgan vine în fața noastră cu un univers plin de sensibilitate și idei originale. Îmbinarea între cuvinte neavând doar rostul vorbirii, potrivit darului ce ne-a fost dat odată cu viața însăși. Este logică aplicată, simțire profundă și însăși esența lui *a fi* trece pe aici... Trăirea se poate face în ritmul ei firesc sau încet înspre cât mai mult echilibru, sau... alergat din substanță în fapt, acolo unde inevitabil apar „Torente”: „Din ziduri imense, lumina te-mbie;/ Încet, viscolul eului te clatină./ Vremelnic, gânduri apasă/ Din greu, pe muchia inimii/ Scufundând-o-n reflexii de lumini adiacente...”

Un a'propoș al existenței tradus în real, după ce trecut fiind prin filtre destul de amare dincolo de aparență, cu dulce doar în unghiuri alternative fizicii, de altfel fiind inerente și complementare intersecțiilor obișnuite, deoarece aici e vorba de dimensiuni altele grele cele ale sufletului... Pașii care construiesc însăși drumul, astfel aș considera poetica lui Gheorghe Mizgan, în majuscula-i formă de excepție lirică: „Tremur de lumini pe un fundal amar,/ Suspine izvorăsc, se sting în van;/ Talazul de ape-n răstimpuri se-adună,/ Se varsă-n șuvoaie cu ochiuri de spumă/ Și maluri abrupte, scurmate-n adâncuri,/ Brăzdate-n fiorduri mai tremură încă./ Torente-abătute vibrează-n adâncuri,/ Din cer se-aud iarăși cânturi./ Lumina difuză mai mângâie eul./ Dar eul nu vede, ci-asculță eseul./ Eseul păgân al sufletului său,/ Purtat de unda-ndreptată spre hău/ În valuri spumate, năclăite de-amaruri;/ Unde ești, Tu, cu seninele daruri?” (*Torente*).

Curată și înțeleaptă răstălmăcirea adeseori ludică a zisei ordini când acolo a răvășirii, se produce trecând din tablou energic în cascadă fără de reguli de nici un fel, întocmai pentru ca spiritul să parcurgă liber oriunde și oricândul. Descriptivitatea este remarcabilă, împreună cu expresivitatea făcută astfel încât să fie de larg înțeles în conținut multivalent alcătuindu-se. Dedublarea de așteptat este cu sau fără voia autorului acestor fibre de viețuire închegate într-un organism mai greu definibil, funcțional

din oricare parte privindu-l și oricărui test ar fi supus spre încercare și evident omologare. Interconectivitatea fiind aceea calculată spre a se putea desfășura în indiferent care spațiu dimpreună cu timp. Fenomenul epic transcende în virtualitatea deja definită, dând amprenta necesară existențialului. Raportarea la divinitate este clară. Are loc precum viața atinsă de o fină tangentă pornită chiar din inimă spre desăvârșire/absolut.

De multe ori indefinibil din pricină de noțiuni induse, tocmai ce se întâmplă: „Am ajuns la răscruce de gânduri,/ Am ajuns la un apus autumnal,/ Când corzile de gitară plâng./ Plâng plânsul meu/ Ce uit să-l vărs pe vreascuri./ Am ajuns o volbură/ Ce vrejul și-l închipuie,/ Căci vrejul său./ Luat de invizibila mână,/ Stă alături de alte vrejuri/ Într-un pod cu ieșire la cer./ Am ajuns în miezul caisului putred,/ Pe o faleză îngreunată de vise./ „Cântecul vrejului”/ Mai sună-n corzile volburei./ Pierdut în refrene amare./ Am ajuns în pragul frământărilor./ Dincolo-i abisul, dincoace-i amarul... / Rămăi, tu suflet,/ atârnat în veci/ de neantul tău./ Căci trupurile-s reci./ Să vin-o mână caldă/ Să-l ridice, // Dar mâna cald-acum/ în prag de vise,/ O altă mân-o prinse/ În culise./ Am ajuns, am... ajuns” (*Amar după paravan*).

Visele, iluziile se prăbușesc peste realitate dintr-un imediat aparent într-un inventiv alt imediat care nu ar putea intra într-o suficiență referindu-ne la minimal subliminal până la extravaganța maximalizării ajustate în sine.

Real-definire... „Ancora” este sau ar putea fi o exprimare autentică a ceea ce înseamnă starea spre completitudine.

Ce-ar fi dacă ar fi așa: „Într-un pod cu ieșire la cer./ Am ajuns în pragul frământărilor.”

Într-o reciprocitate bine gândită și expusă, folosind antiteza la rang de artă în conceptul unui necesar bine justificat, tocmai ce are loc „Speranța”: „Suntem două ființe care,/ trec în pas de orologiu/ în permanentă căutare/ cum ziua și noaptea;/ tu lumina, eu întunericul./ Speranța noastră: înserare și zori.”

Mirarea dacă există se transformă în certitudine atunci când fără a nega fațetele temporale, se produce efectul miracol, ca un suflu de forță care conduce energiile spre real-fantastic, în fapt spre normalitate neîndoielnică. Poetul își asumă jumătatea sa aceea fără urmă de orgoliu atribuit instinctual, în timp ce lasă evantaiul imagistic total până aproape de incendiar, în seama celeilalte jumătăți categorice.

Asemănător pe undeva, dar mai explicit în limbajul pur al poemului de dragoste unde caracteristic dorința se îmbină cu certitudinea dar și cu inerentă însă meteorică departe de permanentă așteptare, prea mult spus îndoiala... „Resemnare”: „Tu, pocul/ dorințelor mele/ aflat în mâinile/ fetei Morgana./ Eu zburătorul neostenit/ spre chipul tău,/ alături de icoana ta./ Aș vrea/ ca tu să fii râul,/ eu albia/ tu frunza,/ iar eu vântul./ Din pocal/ să-mi astâmpăr setea./ Chipul tău/ în palmele mele/ să suradă,/ buzele mele/ să culeagă dulceața/ sărutului tău,/ iar mâinile să se bucure/ de frăgezimea/ sânilor tăi./ Între noi un zid., zidul eternității,/ zidul așteptărilor,/ pe care,/ cu-nfrigurare citeșc:/ – Resemnare!”

Îmbinarea atinge aura perfecțiunii, e acea simbioză fericit găsită, se poate afirma astfel fără absolut nicio exagerare din termeni, precum nici din motive sau intenții.

Spațiul liric în care Gheorghe Mizgan percepe și transpune, este foarte vast și transcende neașteptat de generos, nu sunt cognoscibile și desigur nici descifrabile ezitări. E de la sine la sine, iar prin exercițiul reușit al exteriorizării, ajunge la ținta care trebuie atinsă pentru a exista cu adevărat!

DANIEL MARIAN

STAMPE ȘI EMOTII FINE

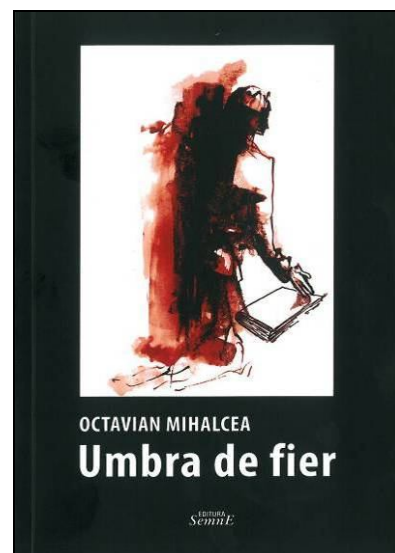
Recentul volum al lui Octavian Mihalcea, **Umbră de fier** (Editura Semne, București, 2016), continuă linia poetică inițiată în **Epicriza** (Editura Semne, București, 2011), extinzând aria de potențialitate a semnificabilului imagistic oferit de fața nevăzută a lucrurilor și decantând mai atent rezultatul actului contemplativ. Dacă în **Epicriza** prevalau distorsiunile conceptuale și succesiunile derutante de sensuri ambivalente, în volumul de față poetul organizează mai riguros scenariul vizionar, țintind spre o prevalare a simbolisticii oferite de imagine față de exprimabilul conținut de limbaj.

O gestică a sugerării prin secvențe imagistice se află tot timpul cu un pas înaintea dezvoltării enunțiative, dând astfel loc de începere unui straniu univers compus din elemente dispartate, alergându-se unele pe altele sub gravitații solubile în picăturile de disperare ce stropesc tablourile suprarealiste, groțesti sau abstractoniste: *Atenție la universul fosforescent! Total neacademică litografie purtându-ne pe doar bănuite căi. Ambiguitatea evidențiază prima direcție secretă, stare sufletească transportată lângă meridianele enigmei (muzica stelei așteptate să nască)...(Regim)* Noi începem cu ceea ce e sfârșitul cauzei care ne-a creat par să sugereze poemele lui Octavian Mihalcea, iar prin această răsturnare cochiliile înțelesurilor secunde se sparg, lăsând ca vuietul lor să inunde pajiștile pe care statuile cuvintelor își spun rugăciunea: *Moartea nu poate fi influențată. Nici teama de ea. Cumplită energie a zeilor. Se descarcă furii peste patimi, mâinii revenite la origine, cu neputință de uitat. Prizonieri din afară spre interior, amintim mormintele sufletului. Captivitate strânsă la piept. Doar șamanii dansează frenetic lângă Apolo cel prea părăsit sub Lună.*(Captivitate) Între imagine și elementul denotativ poetul interpune aluzii estompate sau *ingenunchieri transparente*, invocând *vopsirea semnelui în negru*, ceea ce duce la pierderea lui ca reper de cognoscibilitate. Prin aceasta, spațiul dintre imaginea poetică și mesajul receptat de cel care o decodifică devine un câmp autonom, construindu-și de sine stătător o simbolistică ce nu va influența numai actul interpretării, ci întreaga configurație a mesajului receptat: *Romburi crăpate ca model pentru episodul colfului, când plantele oglindesc intrarea într-o zonă foarte sensibilă, deloc întâmplătoare. Atenție la rugurile*

fără ființă! Mereu vertijul, deasupra îngerului pământean, atrage unghiurile foarte reci. Aproape, inima ca o roată de sticlă trăitoare în poate singurii ochi ce știu să mulțumească.(Roată de sticlă)

Obiecte de muzeu, artefacte, panoplii – sunt imagini care se desfac și curg peste un peisaj atârnat în lanț: *Arde legenda – mozaic excomunicat cândva. Prim rol. Urmăriți artefactul omenesc nud. Sau chiar poziția sabiei peste verdele strălucitor. Peisajul atârnat în lanț. Totuși panoplia va suferi. Spectacol matur despre orologii. Doar plăcile se acoperă cu ceară lângă templul cărbunelui. Prin vis revin fântânile. Plutesc icoane de ceai.*(Orologii) Poemul devine o stampă manevrată de privire iar imaginea pe care vrea s-o sugereze este o deschidere spre o altă perspectivă, în care lucrurile se orânduiesc spre a ne sugera semnificații ascunse: *Poezia trezește oricând culoarea ochilor. Artificiu la o scară deloc oarecare. Porțelanul va zbura pe o mare spirală de argilă arsă. Căi fără reguli. Așa cum se știe, aici, topoarele vor fi mereu violete. Tăioase trupuri sub pendulă. E așteptat steagul altor ochiri. Pelicanul viitorului regal. Inel sub formă de trandafir.*(Efect)

Pentru cititor, salturile paradoxale ale tușelor descriptive par derutante, uneori chiar ilogice: *Acea mișcare lentă, braț tocmai trezit din vis, așa cum fin încercuiești secretul la poalele munților. Mare grijă la oase – reci contaminări ce așteaptă întoarcerea. Studiul se va repeta îndelung. Cu ochiul iarăși fix. La sfârșit vei decupa capul și aripile puțin obișnuite.*(Capul și aripile) Vrem sau nu vrem, poemul ne duce cu gândul la scriitura automată, la acea voce care îi rostește lui Breton formidabila frază ce va deveni emblema suprarealismului: E acolo un om tăiat în două de o fereastră. Și logica și legile fizicii sunt abandonate de supra-realiști, în favoarea unui joc al hazardului în emiterea discursului poetic. Octavian Mihalcea are grijă să infuzeze realitatea cu o doză emoțională aptă să deschidă, prin tehnica dezvoltării minuțioase, ca o strângere lentă de cortină, revelații subtile: *Spui că doar acolo e liniște. Nu ard parfumuri grele, despre care nici nu ai vrea să vorbești. Pare că vegetația protejează dovezile. Afară simți (da, chiar așa e cuvântul cutremurător!) cum te vânează altă liniște. Poate nu există, nu poate exista. Mai bine zbori cu îngerii și aroma teilor. Tușe salvatoare.*(Altă liniște) Alte poeme sunt parcă ecouri ale unor voci aflate în transă, descriind secvențe dintr-o lume ambiguă, unde obiectele

expuse sunt dizolvate în atmosfera de o stranie inconsistență. Cel care le privește e la rândul său un actant ambiguu, - poate fi poetul, ca ghid cu remarci stupefiantă sau poate fi Obiectul însuși, transformat în observator al propriei halucinații: *Așa e realitatea eterului. Trist exil al flăcărilor diafane. Rădăcinile sunt nepieritoare, doar cheia supliciului însingurează atingerile odată prețioase. Amenințarea pândeste lumina. Florile iau trup animal. Joc inconfundabil (libertatea eterului). Umbră purtată cu încredere pe sub clopot. O singură noapte. O singură apă. Un singur astru fără durere.*(Libertatea eterului)

Neîndoielnic, Octavian Mihalcea știe să-și aleagă perspectivele ce sugerează o relație invizibilă a obiectelor cu realul, din care nu doar imaginea este semnificativă, ci și absența ei ca preludiu al dezvoltării ce va urma. Am putea spune că lucrurile se retrag în cămașa semnificației lor inaparente, spre a lăsa loc liber unei interpretări eidetice. Așa cum planul de fundal al unei picturi este *invizibilul pe care privirea îl intuiește în realul din față devenit transparent* (Nicolai Hartmann, Estetica, Ed.Univers, 1974, pg.87), la fel înțelesul secund al enunțului poetic poate deschide un fel de vizibilitate a invizibilului într-o multitudine de interpretări suverane: *Tot mai regretatele adâncimi vestesc discreția lagunei. Mereu nouă, mângâierea măștilor pierdute. Din globul necunoscut vorbește legea redusă la esență. Valul – înaltă robie miraculoasă. Punere în scenă. Castel vestitor.*(Castel) Din acest punct de vedere, *Umbră de fier* este și o colecție de impresii fine despre relația dintre omul aflat la apogeul receptării și mijloacele tot mai sofisticate prin care universul obiectual îi este revelat.

NICOLAE BOGHIAN

Un nou demers recuperator

Consecvent rolului său de cronicar literar, Cornel Galben își continuă demersul recuperator și prin recenta sa carte, **Poeții Bacăului la început de mileniu: debuturi 2000-2010**, apărută la Editura Pallas Athena (Focșani, 2015).

Integrată în seria de studii consacrate culturii din aceas-tă zonă a țării (cele șapte volume despre **Personalități băcăuane**, primul volum dintr-un proiect mai am-plu, poate, despre **Scriitori băcăua-ni**), această carte apare în tandem cu **Poeții Bacăului la sfârșit de mileniu. Debuturi 1990-2000** (Editura Studion, Bacău, 2005).

S-ar spune că neobositul cronicar are rezerve inepuizabile de entuziasm pentru a înfrunta inerentele impedimente care apar atunci când îți propui să cercetezi, să selectezi, să discerți valoric un material atât de vast și neomogen. Poate că acest avânt își află izvorul în acel sentiment al responsabilității pe care îl aveai, din plin, vechii cronicari moldoveni (mai ales în sensul că ceea ce ne salvează cu adevărat este cultura, consemnarea acelor evenimente, idei prin care omul își afirmă menirea). Numai că dezinteresul crescând față de literatură, adevăr evident în societatea noastră de astăzi, conferă o aură donquijotescă acestui demers recuperator. De altfel, autorul însuși resimte profund gustul amar al dezamăgirii, după cum mărturisește, în prefața, intitulată semnificativ **Gânduri de rămas bun**: „Din păcate, eforturile mele n-au avut sorți de izbândă în totalitate, dar cele câteva mii de texte mai mult sau mai puțin poetice parcurse au avut darul să mă edifice cât de cât în privința poeziei

scrise de băcăuani în anii din urmă, deși puțini dintre ei au dat dovadă că și-au înțeles menirea și că nu au publicat doar de dragul de a-și vedea numele pe coperta unei cărți.“ Preocupat să discearnă între *veleitari* și *poeți cu har*, cronicarul țese o poveste în jurul versurilor semnificative, încercând să aducă la lumină ceea ce strălucește, dezavuând, totodată, ceea ce este artificial sau contrafăcut.

Drumul căutărilor printre *mii de texte* poate fi anevoios, mai ales când acestea aspiră la statutul de poezie, pilulă concentrată de idei și trăiri, căci uneori decorul de mucava te poate amăgi cu vii culori, iar alteori, susurul izvoarelor adânci poate fi mai greu sesizabil...

De aceea, cutezătorul căutător al lui Orfeu încearcă să descopere lumea fiecărui poet, să-i descifreze chipul lăuntric făurit din frânturi de poezie, fie că este vorba de o aspirantă aflată în pragul adolescenței (Anca Adochiței), fie de un veteran (Dan Petrușcă).

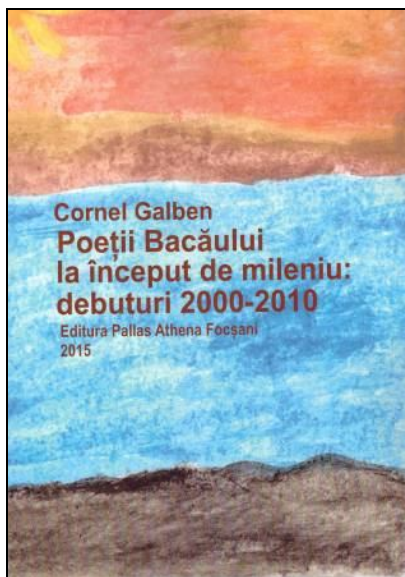
Ceea ce par să aibă în comun poezii este un soi de narcisism cultivat cu ardoare, complicat, adesea, de incursiunea în subconștient: „Uitându-se în oglindă, se vede pierdută între două lumi paralele, descompusă în *cioburi-jumătăți* de o fantomă cu *ochii de foc*.“ (**Lumi paralele**, p. 7). Dar portretele cronicarului devin ele însele oglinzi mai ample, poate mai misterioase încă, ale poeziei înseși, în toate registrele și tonalitățile ei: când persiflant-amare („Aflată sub *semnul leilor și al fecioarelor*, poeta își varsă *greața virginității/ Pe lacrima iubirii*

și chiar dacă *Hidoșenia își aruncă flegmatic șoldurile*, luciditatea – *mânjită plăcere a suferinței* – triumfă în cele din urmă, Alina Mihaș detașându-se de *cimitire(le) venerice*, de *praful orașului meu incestuos...*“ (p. 148), când *incitante, pline de trăire, iubire și fantezie* (p. 55).

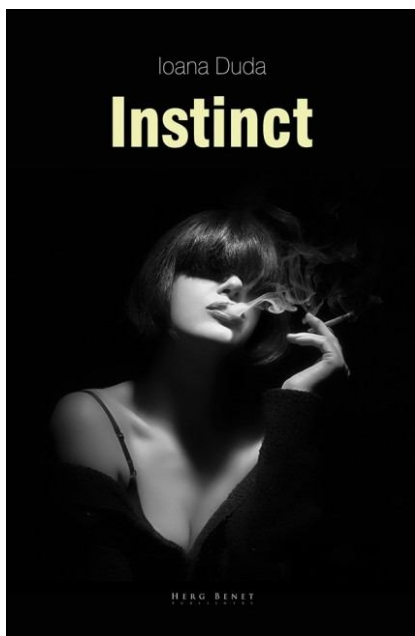
Ca dominantă stilistică a scriiturii, vizibilă mai ales în titlurile alese de cronicar, sesizăm predilecția pentru metafora definitorie, ca un fel de concentrat al lumii poetice, o imagine emblematică a spiritului creator: *Îndrăgostitul de lumi*, *Hoțul de vorbe*, *Stareța propriei singurătăți*, *Stinghera Penelopă*, *Poetul nimicului*, *Voievodul cuvintelor*, *Un suflet în care se „coace lumina“*, *Poetul cu „pielea răzvrătită“*, *Magul rătăcitor*, *Cu sufletul în palmă*, *Străjerul cuvintelor*, *Toboșar al vremurilor noi*. Astfel, suita de cronici și recenzii capătă rolul unui caleidoscop ce surprinde lumini, culori, imagini diverse (*Inventarul existenței*, *Ieșirea din labirint*, *Calea către adevăr*, *Sarabanda amintirilor*, *Vitrina în care dorm mirii*, *Fericirea cu ochii triști*, *Lumina din cuvânt* etc), într-un ritm alert, dar păstrând mereu un ton moderat, cu accent pe ceea ce descoperă mai prețios în textele parcurse cu tenacitate sisifică.

Dincolo de măruntele concesiilor pe care cronicarul, în bunăvoința sa, le face, căutând irizări poetice și în versuri care par simpliste consemnări banale (dar există, nu-i așa, și o poetică a banalului) sau copilăroase și cuminți înșiriri de cuvinte, acest demers recuperator, chiar dacă ușor eclectic, reflectă, mai presus de toate, un interes nobil de a păstra, prin aprecieri pertinente, ceea ce s-a publicat în acest spațiu de cultură într-o perioadă anume. Astfel, această carte vine să întregască suita de studii ale mult apreciatului publicist, editor, cronicar literar Cornel Galben, care, deși își propune mereu să nu se mai lase angrenat în astfel de proiecte de amploare, care-i devorează timpul, atât de prețios pentru fiecare dintre noi, se sacrifică de fiecare dată, căci aceasta este vocația oricărui creator autentic, dar și a mentorului spiritual a cărui menire este să îndrume, să valorifice și să consemneze tentativele creatoare, stabilind măsura în care se apropie de *modul de aur al lirei*.

VICTORIA HUIBAN

Ioana Duda și Instinct-ul ei

„Aș fi vrut să studiez teatru. M-am hotărât prea târziu. Așa că am dat examen la Jurnalism. În 2002. În 2006 eram absolventă a Facultății de Jurnalism și Limba Engleză din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

Am lucrat mulți ani în presă. Apoi m-am îndrăgostit și am renunțat la tot. Am plecat peste o mare și câteva țări. Mai precis în Italia. M-am reîntors după trei ani. Nu mai voiam presă scrisă. Știam că nu se poate trăi decent din asta. Așa că m-am angajat într-o multinațională.

După vreo șapte luni, am avut o tentativă de suicid. Cu pastile și alcoolul. Prea slab. Alcoolul.

Când m-am trezit, după vreo două zile, m-am uitat pe geam. Și mi-am dat seama cât de norocoasă sunt că încă pot să văd soarele, copacii, să o pup pe mama și să îi spun că o iubesc.

Prietena mea cea mai bună mi-a dat numărul unui psihoterapeut.

El m-a «deblocat». Mi-a spus, acum aproape patru ani: «Scrie». Și am început. De atunci nu m-am mai oprit.

A fost ca și când am început să curg din mine. Am explodat. Și o fac în fiecare zi. Respir. Mănânc. Iubesc. Rănesc. Părăsesc. Fac sex. Fumez. Beau. Ca să scriu. E cauza mea finală. Mă scriu.”

Cui aparține această lungă și tulburătoare confesiune care ar putea fi ea însăși subiect de operă literară? Nu știi câți dintre cei care au citit rândurile de mai sus ar putea bănuși că acestea aparțin unei debutante, o nouă prozatoare numită Ioana Duda.

Aceasta și-a lansat prima carte la Bookfest 2016, intitulată „Instinct”, la Editura Herg Benet și scrie într-un mod surprinzător, cu o naturalețe dezarmantă astfel încât, indiferent că te afli la primnele pagini sau la jumătatea cărții, nu ai niciodată impresia că te afli în fața unei debutante; nu-i mai puțin adevărat că se vede faptul că, totuși, Ioana Duda nu scrie pentru prima dată, că a existat înainte o experiență de om de presă și de blogger, iar această așteptare până după vârsta de 30 de ani pentru a publica primul volum, poate fi un exemplu pentru cei care se grăbesc să debuteze oricum și cât mai repede...

Personajul-narator (Ioana Duda) este un OM PUTERNIC care știe să se bucure de frumusețea lumii, dar nu oricum, ci așa cum dorește ea, fără compromisuri umilitoare...

La fel și discursul ei este unul în care se amestecă ironia și autoironia, detașarea cu omeneasca înțelegere și, deloc în ultimul rând, poezia cu

limbajul frust, direct și usturător ca o lamă de bisturiu care ajunge la țintă, indiferent că este sau nu pe placul celorlați: „De fiecare dată când am încercat să devin altceva sau altcineva, pentru a plăcea, m-am transformat într-o femeie tristă, frustrată și ghionoaie, care habar nu mai știa cine este. Atât de dureros devenea încât, după un timp, îmi dădeam două palme. Și îmi reveneam. Vă jur pe sufletul meu că dorința de a plăcea dăunează grav sănătății.” Cea mai mare provocare și dorință a celei care a cunoscut încă din copilărie și apoi în studenție iadul lipsurilor de tot felul, iar când s-a făcut mare a constatat că lumea e un bălci al deșertăciunilor și ispitelor de tot felul, este să rămână ea însăși, să nu-și piardă „instinctul”, acea „voce” interioară care o ajută să-și apere libertatea, echilibrul și bucuria de a trăi: „Instinctul.

Nu mama, nu tata, fratele, iubitul, soața, nimeni altcineva. Numai vocea aia, care se aude din străfundurile ființei tale, îți spune ce e bine. Care îți e calea. Fii rebel, deosebit, nebun, neînțeles. Spune ce crezi, ce simți. Fii curajos! Da, fii altfel decât toți din jurul tău.

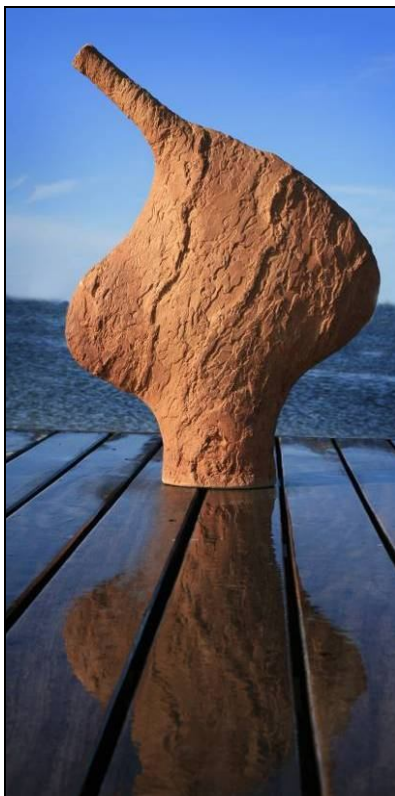
Personajul-narator vorbește și se comportă ca un OM LIBER, fapt pentru care, îndrăznesc să spun, această carte a unei debutante este mai mult decât o lectură de vară, „Instinct” devine un util exercițiu de redescoperire a libertății pe care, de prea multe ori, o uităm din cauza conformismului social cotidian de care nu mai putem scăpa, iar acest final merită (re)citit de fiecare dată când simțim că nu mai există speranță: „Aseară i-am scris unui prieten: Nu se poate ca toată suferința mea să fie în zadar.

Nu se poate să nu existe un rost. Îmi e tot mai greu să cred, dar nu pot să renunț.

Dacă renunț, am pierdut. Iar eu nu pierd. Nu am dreptul să pierd. Și azi, după toate pe câte le știți, că v-am spus aproape tot, am câștigat. Toate luptele de până la cei 32 de ani. Pentru că am avut curaj și am crezut în visul meu.

Chiar și când nu mai aveam niciun motiv să cred. Atunci, cu atât mai mult.”

GEORGE MOTROC

DUPĂ 58 DE ANI,

DOI OAMENI RĂI

În procesul de continuă evoluție a literaturii noastre, fiecare etapă surprinde organic matreialul de viață, de gândire și sensibilitate caracteristică istoriei și specificul nostru național se constituie o verigă din trairicul lanț....

Toți scriitorii, dacă au avut talentul necesar pentru a înscrie o pagină în Istoria literaturii noastre, poartă însemnele unei vechi și stabile tradiții, topind în operele lor, obiceiuri și înțelepciunea milenară a popului nostru „născut poet...”

Apreat pentru activitatea sa de prozator, reporter, dramaturg și scenarist, Nicolae Țic este readus în actualitate cu volumul de schițe și povestiri *Doi oameni răi*, după 58 de ani de la topirea celor 10500 de exemplare apărute la Combinatul Poligrafic Casa Scânteii „I.V.Stalin din București în 1958.

Prin grija soției Anastasia Țic și a scriitorului Miron Țic, fratele merelui dispărut, volumul a văzut lumina tiparului la Editura Călăuza v,b din Deva cu o prefață a scriitorului D.R.Popescu. Acesta a scris, în 1995, romanul *Capote și Nicolae Țic*.

Cele nouă piese ale volumului (*Decorația, Călăuza, Moartea crâșmăriței, Doi oameni răi, Unul la fel ca ceilalți, Doamna Viorica, Cărușul și Tudor*), concepute preponderent obiectiv dar și subiectiv, sunt rodul activității de reporter a lui Nicolae Țic, „în palaorea acelor ani” când „adevărul trebuia integral păzit?” Cum se întrebă D. R. Popescu.

Mediul uman preponderent sondat este cel muncitoresc și țărănesc, într-o vreme când partidul era cuvântul - cheie. Ideea sacrificiului devine plurivalentă; nu rareori autorul ilustrează spiritul capabil de revoltă, dar și de jertfă. Se pune accent pe subordonarea ființei individuale de către cea colectivă, considerată dreaptă de progres spiritual.

Titlul volumului susținut nu numai de povestirea cu același titlu, ci și de cupluri de personaje din alte povestiri care își fac simțită această

latură a caracterului..

Prima povestire, *Decorația*, evidențiază camelionismul președintelui, Gavrea, care, din răutate și dispreț, îl anunță pe Ilarion Bujdea, brigadier în gospodărie, că a doua zi trebuie să meargă la raion, pentru a-și ridica decorația.

„Cioroiul”, cum I se adresa Gavrea, s-a pregătit minuțios în vederea primirii decorației, a îmbrăcat cele mai bune haine, și-a luzstruit cizmele cu... funingine „pentru ca, a doua zi, Gavrea și ceilalți să-l umilească; „Te-ai lovit la scăfărlie..., coiroiule?”

Toți, în frunte cu „a lui Jurca” și-au dat seama că „s-o cânt Gavrea, fiindcă avea susținere la raion”...

Ca personaj, Ilarion este bine realizat, reprezentativ pentru omul simplu, cinstit, muncitor, dar naiv, deși, în final, ajunge la o amară concluzie; „Eu te credeam om, Gavrea, om...” Cu ani în urmă, Gavrea a fost luat de milă în șatra lui Ilarion, dar ajuns în funcție mare, fără merite, a devenit „un om rău”, „o cutră.”

O dramă cumplită încorporează *Moartea crâșmăriței*, dramă consumată tot în lumea satului. Se confruntă „doi oameni răi, Vrunea – crâșmărița și nepotul ei, Vasilici. Ambii erau avizi după bani și foloseau căi necinstite pentru a-i obține.

Nepotul a făcut și trei ani de închisoare, iar la moartea mătușii, găsimu-i punga cu banii „vechii”, i-a îndesat în gură” și a fugit, fiind

adevărate scene naturaliste în acesată sruetură narativă.

Doi oameni răi îi are ca protogașiști pe tânărul Costea, un libertin care și-a găsit „nașul” în persoana lui Letan, „cel mai de nădejde miner din Lupeni”, care l-a adus pe calea cea bună.

Cei doi sunt caractere puternice - Costea, copil orfan, a crescut pe stradă, fără un ideal în viață, arogant, „o podoabă”, cum îl ironiza secretarul organizației. Letan, miner cu vechime de peste 32 de ani, „suferise... cât zece la un loc”, încă din timpul grevei din douăzeci și nouă. Era cel mai de nădejde miner din Lupeni, stârnind invidia lenșilor care-l ponegreau.

Ca și în alte povestiri, autorul recurge la privirea retrospectivă, când prezintă periplul vieții lui Costea, care a pornit din Galați, trecând prin Hunedoara și Simeria, pentru a ajunge în Valea Jiului. Mai cultivă dialogul viu, cu replici bine conduse, ca în finalul povestirii; -Bădie, zise Costea, am glumit și eu... Dar de azi înainte, unde vrei mă duc, N-am pe nimeni. Și n-o să-ți pară rău că m-ai întâlnit !

Unul la fel ca ceilalți îl are ca protagonist pe Matei Iuga, miner mândru că brigadă ca a lui nu s-a mai pomenit...”

El brava, proliferând idei precum „nu-i în stare să iubească”, „bărbatu-i bărbat și nu capră”, „nu dau doi bani pe bărbații care-și pierd capul”, nu vrea să danseze, fiind el „responsabil de brigadă...”

În brigada lui, a fost repartizată „Silvia de la o lămprie”. La început, el s-a opus, dar apoi s-a îndrăgostit de ea și în final s-au căsătorit..

Merită menționat monologul interior prin care autorul pătrunde în forul interior al prsonajelor; Matei: „Vai dar sucit m-a făcut cine m-a făcut”; „Oh, cap sec...” Silvia: „De ce s-a mâniat pe mine? Pentru că i-am răspuns așa? Dar el n-a vorbit urât cu mine?”

Deși vroia să pară altfel, Matei e „unul ca ceilalți”.

O altă povestire obiectivă este *Cărușul*. Un țaran din Bretea, Păvăluț Bogdanca, s-a întors din război „cu picioarele degerate și fără mâna stângă”. Drama lui ia proporții: →

MARIA TOMA DAMȘA

pământul luat, iar nevasta plecată, și în final, când își găsește casa o ruină, un țângău.

A cerșit ani în șir, devenind foarte rău, apoi și-a cumpărat căruța și cal, devenind „cărăuș”, dar „îi ura pe toți și nu avea milă de nimeni”.

Tânărul care voia să ajungă la Bretea era de la partid și i-a promis să-i dea înapoi pământul.

I-au atacat trei bărbați care l-au călcat în picioare pe tânăr, omorându-l.

Povestirile *Doamna Viorica* și *Tudor* sunt concepute subiectiv.

Ultima este mai amplă și constituie drama personajului principal.

Deși Tudor - activist de partid tânăr, dar bolnav, îi recomandase pe Mihael Badea - biroul de partid s-a opus ca acesta „să fie anunțat de ședință”. Tudor a ajuns în timp util, a luat cuvântul și a mai rămas câteva zile în București consultând câțiva doctori vestiți.

S-a reîntors singur la senatori, anunțându-l pe doctor: „Poftim, am venit. N-am murit”

Autorul, personaj-narator, își amintește cum l-a cunoscut pe Tudor, în iarna lui patruzeci și cinci, la Făgăraș, într-un miez de noapte, într-un, cămin al activiștilor.

Tudor era „subțirel, îmbrăcat într-un costum curat, cântând și dirijând”, „n-avea palton, trecea vântul prin el ca prin sită”.

Împreună făceau muncă politică prin sate, însoțiți de Sanda, „dragostea vieții lui Tudor, o fată veselă, devenită și ea activistă. Ei pregăteau reforma agrară, urmărind naționalizarea pământului grofului, urmând „să vestească lumina și adevărul partidului”.

Tudor trebuia să organizeze celula de partid într-un sat. „În drum spre Făgăraș, l-au găsit oamenii aruncat într-un șanț, bătut, zdrobit. A zăcut luni de zile în spital. Se subțiasse la obraji”.

Recunoscând că este „bolnav de plămâni”, Tudor afirmă: „Dacă nu vreau să mor, nu mor”.

A fost internat în spital, dar doctorii nu-i dădeau nicio șansă. În sanatoriul din Predeal a stat vreo două luni, doctorii stabilind că „plămâni se vor însănătoși, dar s-a îmbolnăvit de rinichi”.

Reîntors la București, Tudor s-a înscris la Facultatea de Filosofie,

doriind să lucreze la un ziar, dar „Organizația de partid s-a opus, dorind să-l sacționeze...”

În ciuda avertismentelor doctorilor, Tudor era foarte vesel, dornic de viață, optimist. Când aceștia i-au prezis că va mai trăi doar optsprezece zile, Tudor a reacționat:

„...nu se poate!. Eu trebuie să trăiesc... Am douăzeci și cinci de ani...” „omul nu se lasă doborât... Nu mor”, îi mai spune Sandei. În final, s-a supus unei operații, deși medicii l-au asigurat că „e o aventură”.

Povestirea are un final deschis, cum au marile opere, autorul neelucidând faptele..

Nimeni nu mai întreba dacă Tudor mai trăiește ori nu. „Socotesc absurdă această întrebare.”

În realizarea de excepție a personajului, autorul recurge la o varietate de procedee; portretul fizic, dar, mai ales, prezentarea poliedrică. Vorbe, faptele personajului sunt caracterizate pentru optimismul său, pentru capacitatea de a rezista cu stoicism bolii: „Măi omule, ai sarcina să trăiești, - auzi tu?... Medicilor le atrage atenția că au datoria să încerce tot ce se poate încerca”.

În ansamblu, volumul ne convinge că mesajul povestirilor este realist, fără ostentație.

Poate tocmai „normalul” personajelor a supărat autoritățile timpului, autorul nereușind să fabrice oameni noi, care „trebuia să perceapă realitatea nu așa cum era, ci cum ea trebuia să fie”, „înfierând istoria bolnavă a zilei de ieri și binecuvântând prezentul eliberator și viitorul înfloritor”, cum afirmă D.R Popescu.

Dintre calitățile volumului, mai amintim: adecvarea lexicului la modul de viață a personajelor, reconstituind atmosfera de epocă, valorificarea expresiilor populare în situații specifice („a-și râde de cineva”, „a se lua în colți”, „a se lua în răspăr”, „a se lua la hartă etc.), arta dialogului, alternanța planurilor narative, raportul subiectiv/ obiectiv, stilul sobru, fără încercături stilistice intuite, având în vedere problematica realistă a conținutului textelor și, nu în ultimul rând, crearea unor personaje viabile redeșteptând conștiințele.

Ca și în restul operei lui Nicolae Țic, autorul dă măsura talentului și a responsabilității față de neamul său.

Iubirea ca paroxism al suferinței

Romanul *Zodia sudului* (Ed. **Ex-Ponto**, 2014, ediția a III-a) al scriitorului Costache Tudor este în primul rând o carte a iubirii și mai apoi una a suferinței. Cele două stări – iubirea și suferința – sunt inseparabile în dinamica epică și ating, nu de puține ori, paroxismul, după care cititorul crede că nu mai poate exista un dincolo. Și totuși, într-un mod blând, apelând la un stil confesiv și la un ton grav, niciodată întrerupte de vreo inflexiune eclectică, naratorul își poartă cu sine cititorul tot mai departe pe drumul inimaginabilului.

La nivel obviu, semantica titlului s-ar traduce printr-o predestinare sub semnul soarelui, adică al luminii, al vieții, al bucuriei. Înțelegem însă, după primele pagini parcurse, că „sudul” se referă la zonele geografice din care provin tinerii dascăli Livădaru. Elena este originară dintr-un sat oltenesc, iar Radu, dintr-o localitate dunăreană din partea de miazăzi a Dobrogei. Crezând în dragostea lor atât de frumoasă și fără cusur, încât îi surprindem adesea pe protagoniști mirându-se că au meritat un asemenea dar din partea lui Dumnezeu, devin soț și soție tot în sud, într-un mic orașel dobrogean. Punctul cardinal invocat în titlu capătă, către sfârșitul romanului, o schimbare neașteptată de areal geografic, care nu face decât să →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

continue drumul nedreptăților destinate ce lovesc familia Livădaru: fiul cel mare, Ștefan, va cunoaște iubirea și se va stinge în Africa de Sud.

Prima imagine cu care debutează romanul este una care anulează din start promisiunea unei desfășurări epice pline de lumină. Iarna, viscolul, gerul ce ia în stăpânire spațiul citadin în care trăiesc tinerii soți Livădaru, în contradicție totală cu fericirea lor crescândă și aproape nefirească, par să fie premonitorii: „Turna de sus de parcă s-ar fi rupt toate băierile cerului, furându-le oamenilor bucuriile și speranțele, sporindu-le îngrijorările“.

Nu neliniștesc însă cititorul, condus de către narator să urmărească evoluția iubirii, cu tot ce implică aceasta: bucuria soților de a se privi în ochi, de a-și vorbi și de a se asculta unul pe altul, de a se căuta și de a se găsi tot mai profund în structurile de cuplu afective și carnale, de a trăi împreună o metafizică a supremului omenesc.

Venirea pe lume a fructului dragostei lor – un copil frumos și sănătos – îi împlinește și din punct de vedere familial.

Romanul este împărțit în zece capitole, care poartă, fiecare, un titlu. Dacă primul capitol, numit **Vestea**, vorbește despre o iubire luminoasă, care nu cere dovezi, sacrificii etc., în toate celelalte iubirea trebuie să dea forță soților Livădaru pentru a face față suferințelor ce par să nu se mai oprească.

Puterea dragostei va constitui un liant în familia zbruciumată, un izvor de speranță într-un mâine izbăvitor, apoi, când nici această speranță nu mai poate pune balsam pe răni, constatăm o mutație dimensională, cea a lui Radu, nevoit să-și ia forța de a merge mai departe de pe tărâmul amintirii, singura în stare să-i mai aducă puțină liniște.

Șirul suferințelor începe după nașterea celui de-al doilea fiu, Costin. Când își dau seama că micuțul nu este sănătos, merg cu el din spital în spital, din doctor în doctor, chiar și la vraci, până când sunt încredințați că nu mai este nimic omenesc posibil de făcut pentru infirmitatea pe care o va purta cu sine toată viața.

Cum doar Dumnezeu mai putea interveni în acest caz, ruga tinerilor dascăli va cuprinde și întrebarea firească: „De ce, Doamne?“

Stările de durere profundă sunt atât de impresionante, încât cititorul devine părtaș la suferință, deși cu siguranță nu aceasta a fost intenția autorului.

Iată una dintre scenele zguduitoare, relatată, în alternanța de voci confesiv-narative el-ea, de Elena: „...cu pas șovăielnic ca un hoț, da, ca un hoț, te-ai apropiat de celălalt pătuț și ai îngenuncheat și ai rămas așa, privindu-l pe Costin. (...) Te-ai aplecat asupra copilului care dormea și ai început să plângi, într-un amestec de tânguire și de rugă. (...) Tu știi că nu te-am văzut niciodată plângând? Aseară a fost întâia oară. Eu nici nu știam că băbații plâng. Dumnezeu, câtă suferință, fără să înțeleg de ce...“.

Ca și cum casa Livădarilor ar fi constituit spațiul unui blestem în care Dumnezeu era oprit să intre, se declanșează și boala incurabilă a frumoasei și puternicei Elena. Fiecare nouă operație este o nouă bătălie în lupta cu moartea, și nu numai a ei, ci și a soțului care îi stă alături mai ales cu sufletul. Nu e scutit nici el de atingerea fizică a nenorocului și are un accident de mașină, în urma căruia e nevoit să stea circa opt luni în spital.

Introspectiv și, într-o oarecare măsură, psihanalitic, Radu sintetizează la un moment dat suferința din casa lor astfel: „Elena, fata mea, știi de când nu te-am mai văzut eu zâmbind? Și ce bine îți stătea râzând...“.

Această formă de adresare, „fata mea“, subliniază puternica afecțiune de soț și de protector a lui Radu care poate fi orice pentru iubita lui soție,

mai puțin Dumnezeu în care continuă să creadă necondiționat. Ștefan, fire voluntară, inteligent, înțelegând bine vremurile precare ale societății românești, trăindu-și impetuos vârsta, hotărăște de unul singur să emigreze și o face fără să spună părinților ce are de gând. Se întoarce abia peste cinci ani, când mama nu mai este să se bucure de vederea și de îmbrățișarea lui. Și pentru că șirul suferințelor nu se întinsese până la capăt, Ștefan, care se logodise cu o frumoasă roșcată din Africa de Sud și care răzbătuse și începuse să pună bazele unei cariere de succes, dar mai ales care era îndrăgostit și fericit, moare într-un accident. În urma acestei noi tragedii, Radu simte că a murit a doua oară, după ce mai avusese această cruntă senzație odată cu trecerea în veșnicie a Elenei.

Revolta sa e blândă ca și caracteru-i frumos, discretă așa spune, întrucât nu învinovățește pe nimeni, nici măcar pe Dumnezeu: „Am trăit așa cum îmi fusese hărăzit, străduindu-mă să-mi duc cu demnitate crucea pe o Golgotă de care am avut continuu parte. Greșisem mai puțin decât alții și, cu voie, nu știu să fi făcut rău cuiva“.

Deși își vede fiul și îl înmormântează creștinește în România, simte că nu poate face altfel decât să ajungă la locul unde s-a petrecut întâlnirea fiului său cu moartea pentru a-i sădi, acolo, o cruce.

După ce îndeplinește și această ultimă datină și datorie față de fiul decedat, urcă în avion spre România, unde îl aștepta, în căruțul cu roțile, celălalt fiu, Costin. „Călătoresc spre a treia și ultima moarte a mea“, își încheie „povestea” scriitorul Costache Tudor.

Cartea emoționează de la prima și până la ultima pagină și datorită faptului că, citind-o, nu ai cum să nu înțelegi că întâmplările și trăirile au un fundament real.

Sunt de remarcat luciditatea și precizia infimezimală cu care scriitorul, cu har, cu sensibilitate și cu voință de a retrăi totul de dragul amintirii celor dragi lui, a transpus pe hârtie tragismul unui trecut mai mult decât nedrept.

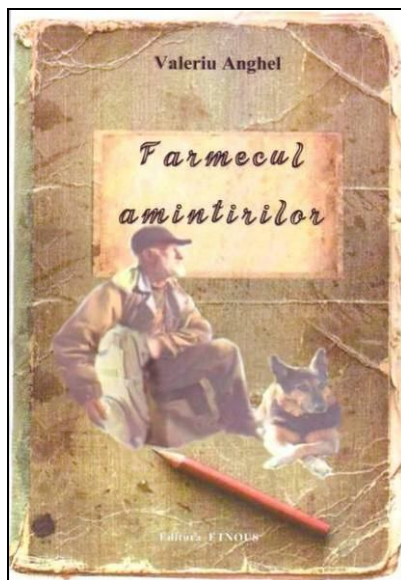
Parcurgând **Zodia sudului**, cititorul simte cum pe obraz îi curg lacrimile domnului Costache Tudor, prozator de mare forță epică al spațiului tomitan și nu numai.

NOSTALGIA TIMPULUI CRESCUT ÎN URMA NOASTRĂ

După trei romane, **Printre sătrari** (1998), **Ispita** (1999) și **Deținutul 13002** (2000), caracterizate global, de către Grigore Codrescu, drept „purtând, toate, același stil și compoziție îngrijită”, apreciere la care subscriem întru totul, **Valeriu Anghel** revine, în 2015, cu un volum de memorialistică intitulat **Farmecul amintirilor** (Editura Etnos, Brașov, 135 p.). Într-o prefață intitulată *Mitul copilăriei și puterea amintirilor*, Grigore Codrescu afirmă următoarele despre prozator: „Autorul la care ne referim noi acum trăiește din plin puterea seductivă a amintirii dublată de mitul copilăriei. Fiul învățătorului din satul Tărăța, comuna Pârjol, s-a născut și a crescut într-o familie excelentă de intelectuali ai satului, a făcut școală bună și a citit mult, dar pe cât o arată proza lui, a și fost întruchiparea unui spirit infantil, zburdalnic și intuitiv, fiind copil inteligent și cu o bogată imaginație”.

E adevărat că majoritatea întâmplărilor rememorate (15 din cele 20 episoade) sunt din anii copilăriei autorului și a fratelui său Dorin (Del).

Naratorul, care se identifică, bineînțeles, cu personajul principal, povestește cu har o sumedenie de pozne caracteristice vârstei inocenței depline. Ce e curios e că, la o sută de ani de la episoadele știute de noi din *Amintirile...* marelui humuleștean, cele retrăite de Valeriu Anghel sunt, destule, cam aceleași. De pildă, episodul sustragerii ouălor de sub cloșcă amintește de cel cu pupăza, acela intitulat „La scăldat”, de acela similar la Creangă, cel intitulat „La furat de pere”, de acela cu cireșele mătușei Mărioara sau, la fel, cel cu furtul strugurilor din via „Țatei Frăsâna”. După cum altele, cum ar fi: „învierea mortului” (care se dovedește a fi fost doar în moarte clinică), „cioara din sobă”, „vinul sustras din butoiul plin, completat apoi cu apă”, „târgul de hramul bisericii”, soldat tragic, din păcate, pentru un flăcăiandru, și altele, firește, nu mai amintesc de Creangă. Asemănările însă, atâtea câte sunt și păstrând proporțiile de rigoare privind o seamă de imponderabile, nu

dovedesc, oare, afirmația humuleșteanului potrivit căreia „așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când i lumea asta și pământul, măcar să zică, cine ce-a zice”? Și nu numai că așa au fost, pentru că Valeriu Anghel dovedește, prin **Farmecul amintirilor**, cartea despre care vorbim, și că așa „vor fi”. Însă poate că nu acest aspect este cel mai important, fiindcă împrejurarea predispune la reflecții de genul: cum vor arăta, oare, amintirile din copilărie, evocate, eventual, de cineva, cândva, prin 2100, să zicem? Și, mai ales, cum va arăta, în genere, copilăria evocată atunci? În 50 de ani, adică între 1955-1960, când se petrec cele mai multe din întâmplările povestite în **Farmecul amintirilor**, în școală s-a trecut de la tăbliță la tabletă. De aici reflecțiile de mai sus... Să-i lăsăm însă pe cei trăitori în 2100 să răspundă ei la aceste întrebări și să constate ceea ce va fi de constatat. Episoadele povestite de Valeriu Anghel dau, de asemenea, naștere și la o altă serie de întrebări. Mai după fiecare pozna, copiii își încasează, din partea părinților sau din aceea a părții vătămate, dacă prichindeii nu scapă cu fuga, pedepsele de rigoare: cu melesteul de mestecat mămliga sau cureaua de la pantalonii tatălui sau în tot felul de chipuri, de tot hazul cele mai multe, din partea altora. Uneori, părinții se mai ponderează unul pe altul, mai ales tatăl într-o anumită împrejurare, ca altădată Ștefan Apetrei Ciubotariul: „Lasă-i să zburde, interveni tata, să simtă copilăria, că cine știe ce vremuri or fi când or fi mari, ce greutăți și necazuri or da

peste ei! Abia peste mulți ani aveam să aflăm câtă dreptate au avut vorbele lui” (p. 46). Și acum întrebările: Cine greșea? Părinții de atunci care-și pedepseau aspru odraslele pentru orice greșală? Sau pedagogii atunci, la fel? Ori cei de azi care, deși ar vrea, unii dintre ei, să administreze corecții celor care greșesc, n-o mai pot face cu niciun chip? Între altele, pentru că moravurile s-au schimbat fundamental, dar și că, pe de altă parte, conflictul dintre generații s-a acutizat de așa manieră, încât intoleranța nu mai poate fi acceptată. Și, în egală măsură, afirmația lui Creangă, de acum peste o sută de ani, își mai păstrează labilitatea? Firește că da, având în vedere că ea e formulată la modul trecut.

Dar cartea lui Valeriu Anghel nu se oprește numai la anii fericiți ai copilăriei. Cu episodul „Primii bani”, cei doi frați, foști copii, intră în anii adolescenței, apoi în maturitate, își pierd părinții – mai întâi tatăl, salvat într-o primă instanță de intervenția oportună și insistentă a credinciosului și inteligentului câine Bill, apoi mama și, în final, moare, înainte de vreme, și fratele Del, fostul copârtaș la năzdrăvăniile din copilărie. În genere, ultimele episoade ale cărții sunt scrise cu sentimente amestecate de duiosie cu dramă, dar, una peste alta, cum se spune, asigură o lectură proaspătă, captivantă, punctată fie de frăgezimea poznelor târzii, unele mai ingenioase decât altele, fie de gravitatea vieții oamenilor maturi care alunecă inexorabil spre senectute și exitus.

Harul narativ, forța evocatoare, spiritul de observație, capacitatea de a selecta faptele și amănuntele cu adevărat semnificative sunt însușiri de netăgăduit ale scriitorului Valeriu Anghel, comune atât romanelor, și amintirilor despre care a fost vorba aici. Și fiindcă veni vorba de romane. Cel puțin **Printre sătrari**, dar nu mai puțin celelalte ar trebui să cunoască noi ediții. De lectura lor, al căror stil firesc, lipsit de crispări și artificii prețioase, intrigă ș.c.l. sunt la ele acasă, e păcat să nu beneficieze cât mai mulți cititori. Cum am mai spus, Valeriu Anghel e un scriitor cu har narativ real și ne stârnete oarecum mirarea faptul că din 2000 n-a mai publicat decât anul trecut. Dar fiecare și le știe pe ale lui.

A.GH. OLTEANU

O carte-protest

...legile în învățământ sunt astfel gândite, încât profesorul să fie atras și el în latrina vulnerabilității.

De fapt, de ce anume ține stresul cadrului didactic la nivel național? Poate că și de faptul că, în ciuda tendinței de descongestionare a programelor școlare, acestea sunt tot mai volburoase și mai complicate, iar educația, cu cât este mai teoretizată, cu atât mai mult n-ajunge să fie pusă-n practică. Și nimica nu-i stresează mai mult decât faptul că legile în învățământ sunt astfel gândite, încât profesorul să fie atras și el în latrina vulnerabilității. O spune la modul cel mai serios un profesor de liceu, cu zeci de ani la catedră, **Nicolae Suciu**, scriitor totodată, în cea mai recentă apariție editorială a sa, **Sindromul de exaltare în Sud-Estul Noii Europe** volumul I, Ed. Limes, 2016, și care face parte din „Colecția Romanului Românesc al Secolului XXI”.

Și este într-adevăr un roman al secolului XXI, atât prin ingeniozitatea construcției, prin frazare cât și prin problemele abordate, unde primează cele ale învățământului românesc postdecembrist, văzut din interiorul lui, dar și regimul instaurat și noua mentalitate a omului nou, mereu „nou” de la un regim la altul, cu ideea „buricatului” cu orice preț, pentru bani, funcții, notorietate.

Problematicile profesorului de acum sunt multe, unele corecte dar împovărătoare, altele absurde sau fără logică. De exemplu, testul psihologic. Spune autorul: *Așadar cine pune întrebările din testul pe care îl completăm noi în fiecare toamnă? MECTS-ul român pentru profesorii români? Nicidecum. Întrebările sunt puse de specialiști occidentali în franceză, engleză sau germană pentru dascălii lor francezi, englezi sau nemți și vizează strict problemele lor psihologice, legate de nivelul de viață, de salariu, de așezarea geografică, de climă, de mentalitate, de religie, de limbă... Nu vizează problemele noastre psihologice...*

Sau: *I se repetă din capul locului dictonul latin Scripta manent...și i se acordă (profesorului-n.m.) calificativul numai în funcție de felul cum are documentele puse la punct, nu cu ce*

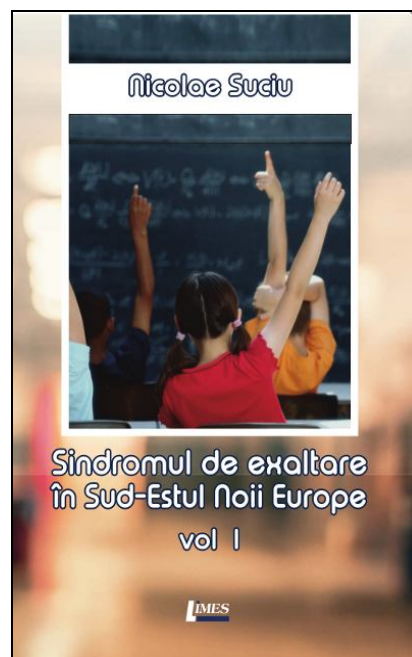
știe el.

Profesorul, la modul generic, figura centrală a romanului, este cel căruia i se cere „câte-n soare și în stele”, dar și i se dă, în acest nou „saeculum”, după 40 de ani de muncă... o pensie de mizerie în medie de 250 de euro pe lună, venit cu care nici măcar sacoșa de medicamente pe lună nu și-o poate achita. Adică pensia de profesor fiind echivalentă cu impozitul pe care cei cu pensii grase îl dau la stat. Și totuși, și în aceste condiții, un profesor dedicat „cauzei învățământului”, mai abilitat decât alți intelectuali, ascultă din când în când de „vocile interioare”.

Astfel de profesori puțini, câți au mai rămas la nivel național, constituie, cu siguranță, un pericol social și pe motiv că mințile lor nu mai pot fi „coaflate” după noile standarde destinate fâuririi omului nou.

Cartea este concepută ca *O pagină de Web, pe care vor putea publica articole oricine: elev, părinte, bunic, femeie de serviciu sau profesor și nu va mai fi nimeni condiționat atât de numărul de pagini, cât și de absența cititorilor, care înlocuiește vechea revistă a școlii, „Fantezia”, „mâncătoare” de bani pe hârtie de xerox, pe toner, pe uzura calculatorului, pe înfoliatul coperților... propusă chiar de directorul școlii, în Consiliul de Administrație. Aici, pe acest web, autorul, inserează într-un dialog mut: „vocile interioare ale profesorului”, inserții ale socialului „larg” prin „presupusa voce interioară a inginerului”, dar și ale altora, „așchii de jurnal”, dar și pline de trist pitoresc, reclamații și nemulțumiri ale unor părinți, către directorul școlii, dl. Umbră, referitoare la unii profesori. Un veritabil vas de expansiune, chiar o supapă de deflatare psihică, desigur, în limita limbajului propriei educații și înțelegerii a lumii, de care este capabil fiecare „postac”.*

Sesizările către direcțiunea școlii ale neșcoliiților „reclamații de serviciu” dau savoare romanului: „Domnule director... dl. diriginte la ora lui de dirigenție care nu-i nici obligatoriu.... le cere elevilor să citească multe romane... Păi așa se face educație, d-le director? Să-i învețe pe elevi cum să spânzure ca personajul principal de-acolo, din roman? (E vorba de „Pădurea spânzuraților”- n.m.)

Să-i învețe să lase fetele gravide și să le dea cu sapa-n cap celor care le iubesc, ca în Ion? Sau să învețe să prindă oamenii la drumul mare și să-i scurteze sau să-i lungească omorându-i pe patul lui Procust, ca în romanul lui Camil Petrescu? În loc să studieze romane de iubire pe internet... Sau: Domnule Director, subsemnata..., vă rog controlați modul cum sa-u dat rechizițiile la clasa VI D, deoarece-ce copilul meu,..., na primit nici o rechiziție. Adică la unii a dat doamna dirigintă porție dublă, adică două perechii de rechiziții, ca să aive părinți puturo-și ce să le vindă ieftin, ca să be-ie banii și să le pișe pe garduri. Precizez că dacă nu rezolvați problema, no să mai las pe copilu la școlă. 30.10.2013. Mulțumesc antici-pat. Cu respecte.... Sau: Domnule director, Întru-cât copilul meu,... și întru-cât doamna profă de istorie ia dat la copilu meu,...o palmă în curtea școlii deau văzut toți copi și au râs de el, rog insistent să vorbiți cu profa ca să n-e cheamă la școală, ca să n-e cere scuze și la mine și la bărbatu meu și să n-e despăgubește cu 1000 de euroi, că altfel o dăm în gât....

Toate acestea la.. Pagina de Web: liceulnostruliceu. Document intern. Grad de confidențialitate DDD. Sursa: Dosarul „Școala părinților. Reclamații-sesizări așa cum alte inserții sunt la Blogul cadrului didactic. Sursa: Arhiva blog 2013 rragnet. Blogspot.com. →

RĂZVAN DUCAN

Multă ironie, tristă ironie, de un realism ce de multe ori frizează suprarealismul, și asta pentru că, așa cum spune un gropar, *acum profii ăștia au ajuns mai rău ca noi, groparii... Măine, poimăine îi vezi purtați în lesă și scoși la plimbare de către elevi...*

.. Așa că bietul profesor ... pare a fi, pe mai departe, un veritabil elastic de chiloți, care la ordin, se poate întinde în mod nelimitat și nedeterminat între obligația de a-și desfășura activitatea între camerele de luat vederi, dreptul de a-și spune păsul (mare lucru!) pe draga de Pagină Web și legat de grădina zoologică ca un nemai-pomenit loc de atracție. Etc., etc.

Cât despre societate, sunt peste tot „radiografii” acide, unde „părțile” vorbesc despre „întreg”, creionându-l și punându-l în evidență. Spune autorul: *Nomenclatura marginalizată, care o înlocuia deja pe cea nemarginalizată, hotărâse, în numele unei națiuni marginalizate 90%uciderea „celui mai iubit fiu al poporului”, nemarginalizat... Apoi după mineriadele propriu-zise au venit înlocuitorii de mineriade: „România post- Caritas”; „România post-tele Robingo Show”...Și acum ne vom confrunta, cât de curând, cu „România în Noua Europă”.* Ca apoi, la modul general, să se dea un verdict celor cu bun simț, mai puțin băgăreți: *Modestie egal prostie. Viața de azi nu mai permite omului să fie modest.* În societate, *totalitarismul propriu-zis a fost înlocuit cu totalitarismul transparent.*

Anomaliile noii lumi sunt la tot pasul: supermarket construit pe un fost cimitir, (*Mergem la Cimitir, la șoping*), autorul făcând și un marketing al supermarketului, care e pliat până la suprapunere pe modul gregar de gândire al omului de rând; despre studiile făcute cu „sacoșă”; despre cum se intră în „cercul” exclusivist al parveniților, (*...nu școala, nu pregătirea, nu cultura e aia care-ți aduce grosul. Profesiile alea îți aduc doar bani de țigări, nene. Poziția, ea e cea care contează. Poziția. Or poziție fără bani doldora e ca pișatu fără bășină;...Cu povești despre calea cea dreaptă, despre verticalitate etc. Basmе, basme, basme...*) etc.

În carte sunt și câteva personaje, aflate nu pentru a dezvolta povești epice lungi ci pentru a creiona stări de

fapt: Vasi care joacă tenis cu fiul său, Leonard, dându-i lecții de ceea ce înseamnă „a răzbate” (*Nu fugi după principii, fiule. Lasă-le în seama nebunilor; Pancove, pancove, pancove... A crede în democrație e ca și cum ai crede că există viață de apoi. Ca și cum ai crede că zboară bivoli ca elicopterele militare*); profesorul Dinu Grama cu Corifeu (*Corifeule, aici, în România, rromii au voie să facă orice, fără ca nici măcar să fie trași la răspundere. Probabil că asta înseamnă nediscriminare, dar eu, noi n-am știut*); cu Frimu (cel ce își vânduse scheletul), cu domnul Cuțari, fost profesor de desen, cu domiciliul prezent într-un cavou de cimitir etc.

Toate acestea ca să se revină mereu la situația profesorului în noua democrație. Chiar cartea începe cu un tablou „apocaliptic” din punct de vedere ....dăscălesc, unde dezafectarea unui laborator de biologie-anatomie, pentru a face loc noilor metode și mijloace de învățământ europene, duce la situația hilară de aruncare la tomberon a materialelor didactice în frunte cu vestitul schelet didactic, însoțit de toate organele anatomice „umane”, sub privirile portarului școlii și a fostei profesoare de biologie, acum pensionară, care, în spiritul unui reflex, îndeasă în sacoșe, rinichi, inimă, ficat, plămâni etc. pentru a le salva de tomberon, „cimitir pentru obiecte de inventar”. Este, de fapt, o schimbare de lume și nu neaparat una mai bună.

Lumea „devenită” este cu mult sub așteptări. Este o lume cu o sumă de valori pervertite sau chiar răsturnate, cărora autorul îi găsește valențele ascunse, sub masca ipocriziei. Redarea este ironică într-o tragi-comedie, care își depășește limitele. Textul lui Nicolae Suciuc este un

amestec fericit între lumea plină de savoare autohtonă, probată de excelențele scriitoricești ale lui Caragiale și Tudor Mușatescu, adusă acum la zi, și absurdul-școală al unui Eugen Ionescu și al unui Matei Vișniec, într-o frescă admirabil concatenată, plină de expresii și nuanțări, ce țin de talentul deosebit al autorului. Nicolae Suciuc disecă „totul” până la submultipli și „atomi”, până ce te întrebi dacă negru „dovedit” este negru cu adevărat și dacă albul „dovedit” este și el alb, și nu altceva!

Nici în trecut și cu atât mai puțin acum, „cadavrul didactic” - cum spuneau unii politrucii certați cu școala adevărată, nu i s-a dat și nu i se dă ce trebuie și merită.

Această carte este un protest, unul inteligent și foarte bine scris, la adresa clasei politice, dar și a societății civile, anesteziată de televiziuni, preocupate mai mult de manele și găinării populiste, decât de educația serioasă a odraslelor lor.

Sunt puțin peste 200 de pagini acaparatoare, pline de nerv, fantezie creatoare și recreatoare ale unor imagini, întâmplări, stări, situații.

Întrebările pe care le pune autorul sunt mai multe decât răspunsurile date/primate, iar răspunsurile nasc noi întrebări, într-o lume pulverizată de incertitudini.

Odată luată în mână, cartea nu mai poate fi lăsată jos. Se citește dintr-o suflare. Mai rar asemenea cărți!

Ca o refulare în amar și o autoironie persiflatoare, autorul spune: *Și de ce, mă rog, să mă nasc într-o altă țară? Ca să mor de plictiseală și de lipsă de imaginație?*

E un halou de protecție asemeni ideii că la profesor, stresul de fiecare zi - așa cum spunea un profesor șugubăț- e ca sarea-n bucate!

Nevoia de transcendență

și „Trilogia burgundă” a lui Darie Ducan

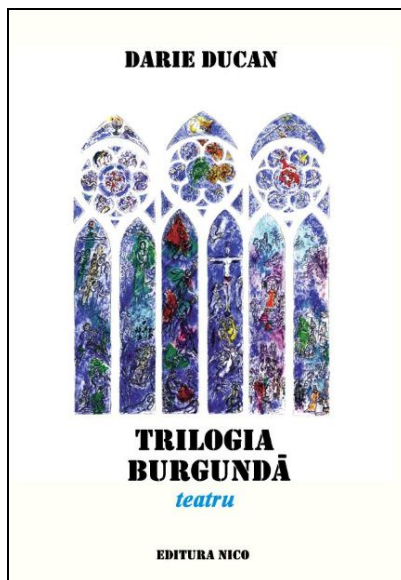
Moartea tragediei (1) și ideea de dezechilibru între cele două componente ale acesteia, (imanența și transcendența) nu aveau să aducă totuși, la cumpăna dintre veacuri, la depărtarea dramaturgiei de o posibilă salvare sufletească, alunecarea în tragicomedie și înfiriparea metateatrului (2) confirmând această idee.

Cele trei piese de teatru care alcătuiesc **Trilogia burgundă**, Ed. NICO, Tg.Mureș, 2014, a tânărului dramaturg, Darie Ducan, reprezintă, în primul rând, o nouă modalitate de abordare a realităților începutului de mileniu, examinând anxietățile omului de astăzi, așa cum, la rândul lor, au făcut-o toți exponenții teatrului de avangardă. Darie Ducan propune încă de la primele replici ale celor două femei din **Efetul Cehov asupra ochilor tăi**, un teatru criptic, gata tot timpul de a provoca cititorul-spectator, să fie tentat să găsească în spatele aparențelor, o nevăzută substanță.

Personajele, fie ele Vanda și Sonia - două prostituate aflate în plină criză a identității, fie Titus, un bătrân senil, alături de soția Ana și o vecină, Ioana, din **Tituba**, bulversate de duritatea vieții prin care trece Sofia, fiica lor, traseistă undeva (Ana: "...ea e pe străzi bunul tuturor..."), în Franța, încearcă să se consoleze cu gândul că aceasta, chiar dacă ar fi ucisă, n-ar avea cum să mai moară (Titus: "Doar nu puteau și să o omoare și să o dea la telefon, nu?";).

Nu mai vorbim de personajul feminin din **La Blouse Roumaine**, care încearcă din răspuțeri să se adapteze ritmului de viață scurtcircuitat de alienare, posesor și el, al unui destin universal. Personajele lui Darie Ducan se zvârcolesc continuu între obsesia imposibilității descătușării de rutina vieții banale, de teluric, și tendința cănească de a înfrânge limitele materiale, fie prin încropirea unor forme ludice (Sonia "Ia crema și începe să ungă scara..."), fie prin tornada lingvistică (Titus: "...nu-ți îngheață secul atunci când înghiți în sec."), întru înălțarea spre celest.

Lesne se observă că dramaturgul parcurge cu ușurință drumul de la o

realitate exterioară (Titus: "...la o vârstă la care mai bine te-ai împrieteni cu formolul, să-l convingi două-trei zile să te țină întreg"; - E scris undeva. Nici să adorm nu mai pot de atâta căcat"; "Bolul alimentar face și el parte din destin"; "Prostata... Pot scrie cu ea alexandrine"; Personajul din **La Blouse Roumaine**: "Toate sting lumina peste tine./ Și ea e stins în stins peste stins";), de a face față loviturilor unei societăți bolnave, încremenită în stereotip ("Grele ca atunci când dai send la al 480-lea email să/ cauți de muncă./ Cu toată greutatea te lași într-un clic"; "La capătul fiecărui apel/ sunt doar roboți./ Apoi îți bagă muzică de Chopin") și imobilizată în curpenișul penuriei financiare (Vanda: "Oricum, mai bine decât ultima dată, când ai făcut-o pe bonuri de masă...") - la o realitate interioară care ar ține de o întrebare cheie care ar suna cam așa: Cine sunt eu? Nu cumva am devenit un obiect?

Dramaturgul oferă stări de spirit ale unor oameni aflați la capătul răbdărilor, forțați de spaima de a nu se mai recunoaște ca oameni.

Vanda, Sonia și personajul din **La Blouse Roumaine**, în clipele lor de relaxare, pe parcursul nopții mai ales, încearcă să facă slalom-printre jaloanele stadiului de underground al vieții: banii, chiria, avorturile, presiunea matroanei, scârba de a mai face sex, obsesia înghițirii oricărui lucru, ca și cum ar fi un sex masculin, neputința de a se relaxa sunt aduse, toate, ca de altfel și personajele din **Tituba**, în pragul dezumanizării.

Îndoiala, neîncrederea în forțele proprii, spaima de a nu deveni obiecte (Titus: "Nici măcar rahatul meu nu mă mai ține minte"; "Până la urmă ce auzi despre tine ajunge să te modeleze și tu să fii alții"; Personajul din **La Blouse Roumaine**: "Noi unde suntem dacă și acolo/ ni se înmormântează imaginea. Cu bani în mâini"), scârba de tot ceea ce se petrece în jurul lor (Vanda: "Intră în tine și gata. Terminus. Vindecă. Pune în ordine lumea (...). Vâri ce vrei. Și un cuțar. Și o mobilă. Și un dulap"; Personajul din **La Blouse Roumaine**: "Se făcea că eram în card, în altul, în antecameră, în virament"), anxietatea - sunt tot atâtea trepte ale avatanelor acestor personaje aflate pe buza hăului care se deschide spre Neant.

Panicate că nu se mai pot sprijini pe nimic, ele caută totuși, slavarea sufletescă (Titus: "Totdeauna e bine să înjuri. Dacă îți în tine devii trist... cel mai trist"; Didascalie: "Titus închină un pahar de coniac cu fiecare (pempărs) și ascultă cvartetul Rossamunde de Schubert"; Didascalie: "(Titus) Leagănă pe rând pemperșii murdari"; "A citit ea cele scrise. Le-a împlinit. De-aia m-am vindecat. O ureche mare ne ascultă, Ana..."; Didascalie: "Ioana... cântă un cântec de leagăn"; Vanda: "De aia și când o faci e bine să urli..."; "Liniștește-te că o să fie bine. O să rezistăm, ne avem una pe alta..."; Sonia: "Acu nu îmi rămâne decât să-l uit. Să îmi provoc o anestezie"; Vanda: "...să uiți și să fii permisivă, să lași să facă ce vor cu tine"; Ioana: "Niciodată nu-ți pierzi speranța chiar dacă nu mai ai pe card alta"; Ana: "Și ai ecou. Și există"; "Numai pentru că nu vrem să tăcem mălc înaintea noastră"; "Mi-ai zis că ți-a zis că iubirea dezmiardă sori"; Personajul din **La Blouse Roumaine**: "Nu e definitivă nici asta, moartea"; "Dumnezeu mă va ajuta, în marea/ lui blândețe...").

Gorgonele, Harpiile și Erinile par a băntui sufletele ciuruite de cioburile existenței. Sonia unge scara interioară cu cremă Nivea, ca și cum, albind-o, alifia ar contracara nenorocirile acumulate peste zi, ale urmărilor actului sexual, singurul job, care nu mai seamănă cu ceea ce ar trebui el să fie; să reziste la repercursiuni, ca și personajul din **La Blouse** →

NICOLAE SUCIU

Ibsenienii

Ibsen, Călinescu

...Sociologicește, s-a luat ca exemplu de inadaptare cazul lui Eminescu. Însă Eminescu nu este un inadaptat. Nimeni nu este în măsură de a se adapta pe toată întinderea vieții, ci își adună forțele într-un singur punct. Eminescu avea ca direcție a spiritului său gloria.

Niciun român nu și-a înfăptuit această țintă mai din plin, încât, în sfera superioară în care vroia să trăiască, poetul *Lucașfăruului* este un mare adaptabil, care a trebuit să renunțe prin chiar izbânda lui la mulțumiri mai mărunte, de ordin mai mult pecuniar. Eroi lui Ibsen au această falsă aparență de inadaptare. Însă ei sunt niște adaptați superiori, care, urmărind după un plan hotărât realizarea idealului în generațiile următoare, se abstrag din prezent. Putem oare să numim pe martir un inadaptat? Există o tehnică a martiriului prin care cel rezistent la încercările seculare își atinge în mod infailibil ținta. (p.578)

... Prea multă poezie, ibsenismul, adică conflictul de idei, mitologismul, o anume ținută expresionistă,

constând în schematism și o relativă stilizare și deci caricare a gesturilor, împiedică teatrul lui Lucian Blaga de a fi reprezentabil, deși nu e deloc lipsit de patos și de repeziciune scenică.. (p.880)

...Dacă geniul lui N. Iorga era viforos sau șăgalnic, acela al lui V. Pârvan era muzical și solemn. Când, după câteva clipe de așteptare, studenții priveau spre ușa ce se deschidea, apărea în fața lor Brand. Pastorul Brand al lui Ibsen, cu haina neagră încheiată auster până sus, călcând pe un ghețar.

Însă văzut de aproape, pastorul n-avea în ochii săi pătrunzători durități nordice, iar tristețea încruntată într-o ironie gravă îi dădea înfățișarea unui actor tragic. /.../ Când sfârșea, actorul tragic redevenea Brand. Brand al lui Ibsen, care ieșea cu haina încheiată până sus, cu o încruntare visător-ironică în colțul gurii, călcând

învăluind în neguri, ca pe un ghețar. (p.950-951) (*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1986).

*

Astă-seară se joacă Noica

Noica s-a vrut bucurie, într-o ordo gaudii, cu Augustin-Rafail - "bucură-te și fă ce vrei", cu un personaj al lui D. H. Lawrence - "Nulla dies sine laetitia". "Ca pe o bucurie am simțit și ultimii ani de închisoare." Soka (durere) se face sloka (verset) la Valmiki, melancolia se face vers la Eminescu, filosofie la Noica. Bucurie (sukha) după durere (dukha) – Wulf is on an island, I on another (poem celt). Filosoful român și-a găsit moartea alergând după un șoarece, altfel, servitorul zeului elefant Ganesh, al cunoașterii. Poetul tamil Subramanian Bharati fu ucis în templu de elefantul căruia i se închina, iar Gianni Rodari doborât în Africa, de alt elefant. Viața e jiva, jiva e Shiva, Shiva e jiva. "Fie-ți milă, Doamne, de cei care te-au omorât".

GEORGE ANCA

→

Roumaine ("Sunt nopți în care îl visez/ din bucăți de lego și mă sperii/ îl visez pe piața de organe/ și tresar. El e încă în mine"). Obsesia rutinei zilnice, care le transformă în adevărați roboți, nu numai că le obligă să vadă în bărbați niște brute, dar, în absența oricărei plăceri, au senzația că ele ar putea înghiți orice obiect, inclusiv cartea lui Cehov, pe care unul dintre bărbați o citea în uterul ei, cu ochiul său miraculos. Rememorarea unor momente cheie din copilărie sau din prima tinerețe, apelul la numele unor arhetipuri creștine, vorbirea în dodii, ca în **Iona** lui Sorescu, maimuțarea gratuită, jocul aproape infantil (Ana: Atunci spune "Șase sași în șase saci. Sași cosași cu cap-n saci"; Ioana: "Șase sași în șase saci. Sași cosași cu cap-n saci"), violența, înghițirea de către Titus a limbii fiicei sale Sofia, adusă de Ana din Franța, într-o urnă, dialogul lui Titus cu pemperșii murdari de propriile fecale

par a fi căile de acces ale acestor personaje, măcar spre parțialul transcendent din ele.

Dacă toate cele trei piese de teatru care alcătuiesc **Trilogia burgundă**, izbesc prin originalele didascalii, unele alcătuite numai dintr-un singur termen, cum ar fi în **Tituba** ("Șurub; Monedă; Fular; Șmirghel, etc.), aparent fără nicio legătură cu replica pe care o monitorizează, **La Blouse Roumaine** rămâne unică în felul său nu numai prin monologul dialogat, aproape glisând spre eseul cu care se încheie volumul, trăsătură care amintește de **Teatru descompus sau Omul-pubelă** a lui Matei Vișniec, dar și prin ingenioasa structură concretizată în aranjarea replicilor în rânduri inegale ca lungime, similare versurilor albe.

Se ivește întrebarea: în ce măsură dramaturgia lui Darie Ducan ar avea toate șansele, într-un viitor nu prea depărtat, de a reprezenta o bornă de hotar în dezvoltarea dramaturgiei

românești, tocmai prin concretizarea, măcar parțială, a unuia din preceptele lui Artur Artaud: "teatrul este dublul unei realități care depășește imediatul" (3)?

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

1. Balotă, Nicolae *Lupta cu absurdul*, ed. Univers, 1971, comentează cartea lui Antonin Artaud, *Le Theatre et son double*, Gallimard, 1938, la p. 433: "Artaud știa (...) că teatrul este o mare putere; că în ciuda eclipsei patosului în drama contemporană, teatrul poate să trezească toate conflictele care dormitează în noi."
2. Thomas G. Rosenmeyer, "Metatheater": An Essay on Overload, Arion, vol 10, nr. 2, 202, p. 91: "Metateatrul e o formă specifică de metaficțiune"
3. Artaud, Antonin, *Le Theatre et son double*, Gallimard, 1938.

Dicționarul de abrevieri românești și străine

Dicționarul de abrevieri românești și străine cuprinde abrevieri utilizate ori apărute în tipărituri din România, în general, până în anii 1990 - 1991. În urmă cu treizeci de ani, doi tineri absolvenți filologi ai Universității bucureștene, *Gheorghe* și *Maria Sarău*, au purces la consemnarea unor abrevieri pe fișe și la colectarea lor, în vederea elaborării unui dicționar de abrevieri, acestora alăturându-li-se, cu doi ani în urmă, și tânărul masterand *Daniel Samuel Petrilă*.

Poate că reînnoirea ideii de a se publica această contribuție lexicografică i se datorează celui din urmă, care a stăruit pe lângă profesorul său, *Gheorghe Sarău*, să nu arunce fișele deja îngălbenite, căci merită, spunea el, un mic efort de a le verifica, completa și culege.

În felul acesta, echipa s-a mobilizat și, iată, autorii pot oferi o imagine a abrevierilor utilizate în spațiul geografic românesc până spre anii menționați (În treacăt fie spus, nu a avut același „noroc” un alt corpus de fișe, realizate de *Gheorghe Sarău* și de fosta lui profesoară din facultate, regretata *Olga Murvai*, pentru un dicționar similar, de abrevieri în limba maghiară, utilizate în perioada comunistă, ce au așteptat în zadar un potențial cercetător, cunoscător al limbii maghiare, ce să fi fost interesat să valorifice fișele într-un fel sau altul – ca o lucrare de licență, de pildă, ori care să-i fi motivat pe cei doi cercetători să nu renunțe la ele, cum, de altfel, s-a și întâmplat, în cele din urmă).

Fișele din **Dicționarul de abrevieri românești și străine** cuprind abrevieri excerptate din peste 80 de lucrări lexicografice, din mass media, din tipărituri ale vremii, înțelegând, aici, perioadele interbelică și comunistă, consemnându-se domeniile de proveniență a fișelor: agronomie (*agr.*), biologie (*biol.*), chimie (*chim.*), fizică (*fiz.*), geografie (*geogr.*) matematică (*mat.*), militar (*milit.*), muzică (*muz.*) etc. (v. *Lista cu abrevierile utilizate ca indicații suplimentare în Dicționar*).

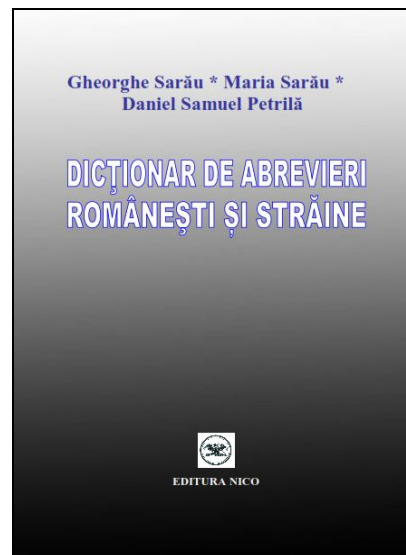
Așadar, ne aflăm, cumva, în fața unei opere restituite, dacă avem în

vedere informația reperată și structurată, îndeobște, până în decembrie 1989. Se cuvine menționat faptul că abrevierile inserate în *Dicționar* au fost definite așa cum au fost reperate, păstrându-se, așadar, echivalările identificate și extrase din sursele disponibile - sintagme care, în traducerile originale, respectă sau nu exact termenii constitutivi ai abrevierilor/ ai părților de cuvinte abreviate – sau chiar, de multe ori, reproducându-se (între paranteze pătrate sau rotunde) descrierile și definițiile pentru abrevierile în cauză, așa cum ele au fost excerptate din sursele utilizate, indiferent de limbă (din acest motiv, pe alocuri, informația pare a fi livrată într-o manieră descriptivă, uneori redundantă, alături însoțită de detalii ce țin de intimitatea „istorică” a structurii definite prin abrevieri).

Este de precizat și faptul că – acolo unde a existat - am lăsat informația și în limbile maghiară sau germană, avându-se în vedere că sursele utilizate din România au inclus și lucrări lexicografice în aceste limbi.

Pe de altă parte, atunci când abrevierile sunt definite în limbi de largă circulație (engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă) și nu am identificat, în paralel, echivalentele lor românești, am preferat să nu le oferim echivalarea în limba română, căci demersul nostru nu are un asemenea scop (de a insera echivalarea lor, de a inculca o anumită interpretare, definiție, a sintagmelor abreviate), misiunea noastră fiind doar de a oferi designul abrevierilor și echivalărilor lor în momentul și în contextul definit.

Ca tehnică de abordare, ne-au servit și lucrările similare, ulterioare, elaborate de fosta noastră profesoară - neobosită cercetătoare și azi - *Maria Dumitrescu*, de numele căreia se leagă o serie de contribuții de această factură, date la iveală atât pentru

domeniul limbii ruse, cât, mai cu seamă, și pentru cel românesc. Aproape an de an, ilustra rusistă, prof. univ. dr. *Maria Dumitrescu*, s-a dedicat, cu câțiva ani înainte de Revoluția din 1989, domeniului lexicografic românesc, cuvintelor recente și abrevierilor intrate în limba română. Stau mărturie, de pildă, două serii lexicografice ale autoarei, de mare importanță pentru limba română, pe de o parte, „D.A.L.R.-ul” (*Dicționar de abrevieri ale limbii române*, București: Semne, 2000, 120 p; v. și: edițiile progresiv îmbogățite: *Dicționar de abrevieri ale limbii române D.A.L.R. – 1990-2002*, Botoșani: Agata, 2002; *Dicționar de abrevieri ale limbii române D.A.L.R. – 2003-2007*, București: Editura Semne, 2009, 218 p.), iar pe de altă parte „D.C.R.-urile” (*Dicționar de cuvinte recente*, pentru materiale din anii 1990-2009, cu ediții: 1999, 2000, 2002-2006, 2008-2009, apărute prin grija Editurilor „Agata” din Botoșani și „Semne” din București). Ar fi de dorit ca abrevierile regăsite în cele două mari surse (în prezentul *Dicționar* și, deopotrivă, în cele trei contribuții similare ale profesoarei *Maria Dumitrescu*) să facă obiectul unor cercetări lingvistice, iar abrevierile să fie – la rândul lor – extrase, revizuite, îmbogățite și incluse în vizibile ediții de profil, cuprinzătoare și aduse la zi. Până atunci, vă oferim, cu modestie, contribuția noastră, care – posibil – va fi utilă din mai multe perspective.

GHEORGHE SARĂU, MARIA SARĂU, DANIEL SAMUEL PETRILĂ

Artă și semnificație

După o riguroasă carte despre *Simbolica artelor non-verbale* (Editura Ethnologica din Baia – Mare), inițial teză de doctorat îndrumată de Marta Petreu, o garanție în plus a seriozității demersului autorului, Ioan Marchiș este prezent în librării cu volumul *Nodul dacic* (Editura Eikon), volum în care, după cum se menționează și în prefața semnată de criticul de artă Constantin Prut, autorul reușește să supună „substanța culturii patrimoniale unei analize profunde” și, nu în ultimul rând, dintr-o evidentă perspectivă originală.

Autorul are ca punct de plecare considerații generale despre nod, apelând în mod firesc la dicționarul explicativ al limbii române, pentru a urmări apoi nodul în contextul semnificațiilor lui simbolice și de profunzime.

Trimiterile la o serie de cărți de referință, un Guenon, cu a sa *Simboluri ale științei sacre* sau binecunoscutul *Dicționar de simboluri* al lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, se face firesc și cu zgârcenie, pentru a le aduce în sprijinul punctului de vedere personal asupra modurilor simbolice ale nodului, asupra „funcționalităților imagistice” ale acestuia, dar și asupra funcțiilor lui „metafizice, simbolice și arhetipale”.

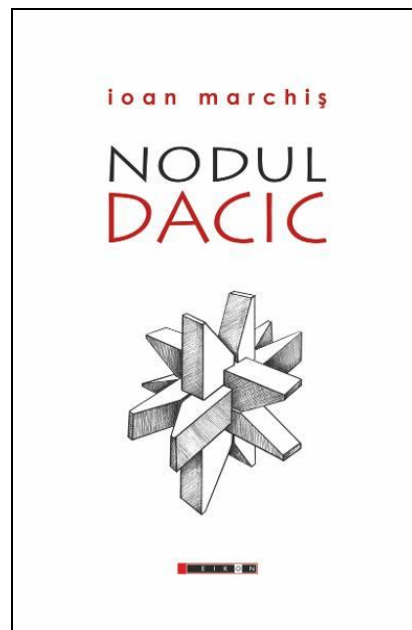
Prin formația sa de artist plastic și filosof, Ioan Marchiș urmărește nodul dacic din perspectivă estetică, dar și din perspectiva de profunzime, a funcțiilor pe care le are nodul în cultura din Maramureș și nu numai.

Demersul fenomenologic al autorului trece dincolo de nivelul prezenței estetice a nodului, pentru a accentua rolul motivului în plan existențial, ca semn al expresiei și al relației individului cu întregul. Nodul este înțeles ca o relație esențială, ca legătură năzuind spre unitatea întregului, dar și, în egală măsură, ca un centru al lumii și imagine particulară a Labirintului. Cu multă dezinvoltură, Ioan Marchiș urmărește prezența nodului în arta modernă, în special la Brâncuși și la Mihai Olos. Admirabile pagini eseistice sunt dedicate „Sărutului” brâncușian, unde nodul „strânge” și unește masculinul și femininul, orizontul nodului

materialul însuși fiind evident reconsiderat: „Ochii celor două personaje care se îmbrățișează se unesc într-un cerc tăiat, semnificând iubirea edenică, unirea sufletului și nu iubirea sexuală. «Sărutul» lui Brâncuși nu e un sărut al cărnii, ci al sufletului. Dante, atunci când o privește în ochi prima dată pe Beatrice, în 1724, în Florența, simte că privirile lor le-au îngemănat sufletele pe vecie. Aici nu e vorba de carne, ci de suflet. «Sărutul» lui Brâncuși e unirea ochilor, nu unirea sexuală. E refacerea «celui de-al treilea ochi», al clarviziunii.

Dezvoltarea sexualității, după alungarea din Paradis, duce la atrofierea «celui de-al treilea ochi». În acest fel uniți, cei doi ochi devin poarta unirii sufletelor. E iubirea edenică, perfectă și nemuritoare. Pe stâlpul «Porții sărutului» sunt simbolizați cei doi ochi uniți ca două cupe care primesc lumina iubirii divine. Ei refac Unitatea și multiplicitatea, ca și în cazul iubirii sexuale.” Citez un alt fragment, pentru profunzimea și frumusețea demersului eseistic, tot din capitolul dedicat lui Brâncuși: „Dublurile sacre, oglindirile din geometria sacră, nu se opun, ci se armonizează prin iubire. La nivel arhetipal, simetria nu duce la dubluri concurențiale și rezolvarea lor prin violență («Sărutul» lui Brâncuși, «Poarta Sărutului»). Cele două părți simetrice se oglindesc una prin cealaltă, prin iubire soluționând astfel criza mimetică.”

Pagini captivante dedică Ioan Marchiș nodului labirint, cu atenția acordată centrului nodului sacru care „atrage cu energia lui sacră toate semnificațiile legate de regenerare”, în centrul nodului sacru pregătindu-se în mod semnificativ „o naștere, adică cea dintâi”, cu atât mai mult cu cât „nodul este un altar de trecere în lumea neființei.”

O mențiune cu totul specială merită „Labirintul și hrana”. Labirintul este înțeles ca un circuit obstacolar în centrul căruia există moartea reală ori simbolică, ce „devine energie pentru o nouă naștere, o nouă treaptă de inițiere, o nouă formă sau funcție”. Se poate accepta forma circulară ca labirint dacă centrul său „produce un nou proces ciclic sau o ridicare la un alt nivel (în cazul inițierii)”. Departe de a fi un spațiu al închiderii, labirintul devine spațiu al anulării unei condiții, prin „consumarea” acesteia și prin eliberarea alteia: „Hrana parcurge un rit funerar, un circuit de descompunere și transformare în elementele necesare centrului (inimii simbolice, vieții).

Un aliment trebuie să se descompună în labirint (sistemul digestiv) pentru a se putea transforma în energie pentru centru (corp, inimă, viață). În concluzie, nodul labirintului este „drumul spre Centrul Sacru.”

Admirabil este și capitolul dedicat horei și labirintului. Legătura dintre horă și labirint este asigurată tomăi de ideea consumării simbolice care definește labirintul. Ca și labirintul, hora consumă o ipostază a individului și îl eliberează în altă condiție și sub semnul altui orizont. „În moarte, scrie Ioan Marchiș, dacii vedeau doar o poartă către altă viață, spre viața eternă. De aceea, Hora lor, la înmormântare, trădează înțelegerea morții ca punte înspre o nouă →

MIRCEA MOȚ

viață paradisiacă, alături de Zamolxis sau Gebelesis.” Cântecul horei întoarce spatele morții și descompunerii, celebrând o nouă ipostază, viața și creația în ultimă instanță: „A hori este verbul bucuriei vieții.”

Pentru autorul *Nodului dacic*, la fel de semnificative mi se par admirabilele pagini despre *Fusul cu țurgălăi* (*Zurgălăi sau Zdrangăne*).

După cum suntem informați, în zona Maramureșului fusul cu țurgălăi făcea, prin rotația sa, un sunet continuu, menit s-o asigure pe mama aflată în altă odaie că fiica sa nu a întrerupt lucrul pentru a se săruta cu feciorul drag. Analiza este dublată la Ioan Marchiș de o vizibilă plăcere a jocului speculativ, care încălzește textul și face deosebit de atractive mai ales paginile unde autorul nu-și trădează vocația de eseist. Ioan Marchiș vede în fus un „simbol falic”. Cititorul are parte de adevărate delicii lingvistice: „Poate este interesantă aici și o remarcă lingvistică: fusul ca element vertical, axial, este și simbol falic, iar în limba română, cuvintele *falus*, *paloș*, *fus* sunt apropiate lingvistic și simbolic, fiind elemente ascendente, masculine (*phalus*, *phalos*, *phus*). Imi permit să-i spun autorului, printr-o caldă complicitate, că Ion D. Sârbu socotea că atributul de *fălos* al ardeleanului ar proveni tocmai de la *falus*, ceea ce nu este adevărat, dar faptul nu diminuează cu nimic savoarea textului cunoscutului scriitor, dimpotrivă.

Sub semnul acestui credibil simbol falic, torsul își accentuează dimensiunea feminină și ritualică, devenind, dincolo de utilitatea sa indiscutabilă, într-adevăr „o chemare muzicală la dragoste, la unire, la viață.”

De o indiscutabilă profunzime, purtând, și aici, amprenta punctului de vedere personal, este capitolul *Nodul și Cupa Graalului*, cu interesante abordări ale cupei ca jumătate a Oului cu încărcătura sa simbolică și cu pertinentele pagini despre „cupele închise” (notabilă interpretarea, din această perspectivă, a „Coloanei Nesfârșitului” a lui Brâncuși).

Prin finețea demesului său hermeneutic, Ioan Marchiș proiectează arta maramureșeană / românească în context universal, întărind ideea că o serie de experiențe străvechi au fost inserate în structurile artistice ale creației populare și camuflete în substanța acestora.

Trecute vieți de autori și cărți, ziare și reviste

- de la romantism la proletcultism-
de Constantin Bostan,
Ed. Timpul, Iași, 2015, vol.I

Cartea este una de recitare, în spirit *nichitastănescian*, și de aceea am abordat-o altfel decât alte cărți citite. Bogăția de date, legăturile culturale și nu numai din interiorul fiecărui subiect, solicită la maximum cititorul, mai ales că aceste subiecte sunt interesante și prin ineditul lor. Așa s-a născut acest comentariu, compus dintr-un număr de comentarii individuale egal cu numărul temelor abordate de autor.

Sub titlul *Călătoriile unui „viteaz” îndrăgostit de România*, se acunde povestea fascinantă a unui scriitor și istoric francez, Jean Alexandre Vaillant (1804-1886), pe care destinul l-a purtat în Țara Românească (1829) și unde a „devenit curând un harnic cititor în învățământul muntean...”. Va reorganiza și moderniza Colegiul „Sf. Sava” din București; va deschide școală, de toți feciorii de boieri „părăseau dascălii greci și alergau la școala franțuzească”; va organiza „cea dintâi școală gratuită pentru fete etc. Va realiza un dicționar și o gramatică a limbii române, îndrăgostindu-se iremediabil de „principatele danubiene”, pentru care a militat în vederea unirii lor, anticipând chiar și unirea cu Transilvania. Călător neobosit, cu pasul, cu căruța, cu calul, cu iscodirea și condeiu, acestuia i se datorează „cea dintâi descriere a unei

ascensiuni în Bucegi, unde, pe la începutul lui august 1840, a reușit... prima arborare a tricolorului românesc (avant-la-lettre) pe înălțimi montane”.

Consacrându-se unor serioase studii asupra Țărilor Române, publică la Paris, în 1844, o monumentală lucrare în trei volume, așa cum spune autorul „carte de iubire pentru istoria, cultura și frumusețile naturale ale țării...”, intitulată „La romanie ou Histoire, langue, littérature, orographie, statistique des peuples de la langue d’or, ardaliens, vallaques et moldaves, résumés sous le nom de romans”. Ar merita un articol separat acest francez care s-a atașat atât de mult de români, atât de mult încât va scrie descumpănit: „...generalul rus Kisselef (care actualmente poartă numele unui bulevard important din București- n.m.), omul țarului, a fost ridicat pe un pedestal, iar cetățeanul francez Vaillant, partizanul dinastiei din iulie¹, supus oprobriului public. O, români! Cumpăniți lucrările lor și vedeți care din ei v-a dat și v-a iubit mai mult”. De ar ști dl. Vaillant câtă dreptate are privitor la necumpănirea lucrurilor de către români. Generalul Kisselef continuă să zâmbească disprețuitor, de acolo de unde e. Români, în schimb, onor la ocupant!

„Metoda nouă de scriere și citire pentru usul clasei I primare” (Iași, 1868), abecedar de Ion Creangă et. Comp., reeditat în mai multe rânduri, completat de broșura „Povățuitoriu la citire prin scriere după sistema fonetică” (din 1876), dar și o carte de citire în trei părți destinată celorlalte clase primare, „Învățătorulu copiilor. Carte de citit în clasele primare cu litere și slove cuprinzându învățături morale și instructive” (Iași, 1876) sunt lucrările care au stârnit în epocă entuziasm, inclusiv între intelectualii de marcă (Titu Maiorescu, Mihai Eminescu etc), dar și piedici în apariția lor din partea, în special, a unor politicieni înguști (se putea altfel!). Însăși Mihai Eminescu, ca revizor școlar al județelor Vaslui și Iași, în anii 1875-1976, va scrie despre „Povățuitoriu...”: „Deosebirea între metoda propusă prin această broșură și învățătura mecanică, precum se profesază ea în genere în școlile noastre, este deosebirea dintre învățământul viu, intuitiv, și meca-nismul mort al învățării pe →

RĂZVAN DUCAN

de rost, al memorării de lucruri neînțelese de copii, este deosebirea între pedagogie și dresură”.

Eseul *Ion Creangă - un povătuitoriu cu bucluc* al autorului este tocmai pentru a-l aduce pe marele pedagog și povestitor, hâtrul Creangă, în adevărata lumina, fiindcă, așa cum spune autorul acestei cărți, „meritele pedagogice ale lui Creangă sunt evocate azi mai mult „după ureche”, în eventuale rostogiliri circumstanțiale de „cuvinte mari”.

Ioan Ianov (1836-1903), „acest jovial necunoscut celor de azi, immortalizat totuși într-un bust de bronz de pe aleea personalităților ieșene din fața teatrului Național „Vasile Alecsandri”, a fost viceprimar de Iași, de două ori deputat, devenit și vicepreședinte al Senatului României. „Publicist și militant unionist”, colaborator la diverse gazete, junimist, „motivul parțial neuitării trăgându-i-se până la urmă din prestația de cupletist cu îndestulă priză în Iașul bântuit de racile politice și sociale, încă mustind de „cânticelele” lui V. Alecsandri, pe care – programatic ori doar ca epigonică resurse – incisivul comediograf parlamentar „le-a repliat”.

Cântecelul comic „Von Kalikenberg (Concesionar)” este cel care l-a făcut celebru, deoarece aborda un subiect fierbinte al acelor zile Afacerea/Scandalul Stroussberg, scandal izbucnit în 1870, pornind de la contractul de concesionare pentru construirea căii ferate Roman-București-Vârciorova, total în defavoarea României, încheiat dubios cu consorțiul antreprenorului B.H. Stroussberg din Germania.

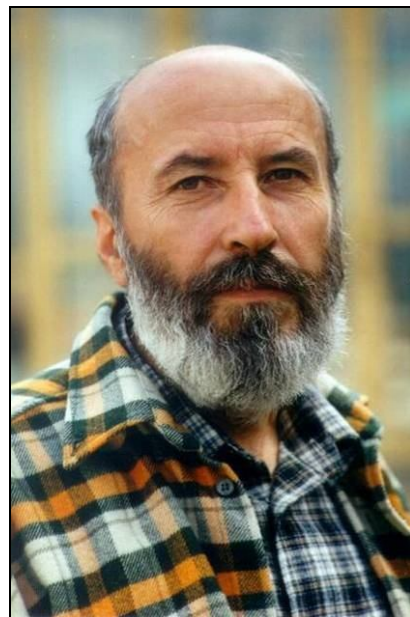
Fraudă financiară în defavoarea statului, proastă calitate a lucrărilor, sunt doar două din cutumele acestui contract. De altfel, titlul materialului d-lui Constantin Bostan se și numește, inspirat: *Ioan Ianov și V. Alecsandri: Politică ....cu cânticele*.

În „Publicitatea, acum un veac și (aproape) jumătate...” autorul face „o scurtă și amuzantă ochire” prin coloanele de publicitate din ziarul *Timpul* al anilor 1876-1884, ca „retro-realități”. O „relaxantă abordare” ce dovedește că „publicitatea nu e doar „trâmbița comerțului”, ci și generosul însemn al „tuturor posibilităților”. Din acest „colț de carte” ne zâmbesc „en-detail” reclamele la produse cosmetice, magazine de îmbră-

cămintе, vânzări, închirieri, cereri de serviciu sau servicii diferite oferite potențialilor clienți, cum sunt lecții date de un „profesor de danț după repede metodă”, sau „zaiafet onorat de însăși muzica militară a Regimentului I-ii” etc.

Chintesența unei alte teme de cercetare se găsește chiar în titlul ei: „*Șezătoarea*” și *Artur Gorovei – Din peripețiile unei reviste de folclor și ale editorului ei*, revistă apărută, cu întreruperi, între 1892 și 1929, ieșind de mai multe ori în volume cu caracter de anuar, fiindcă din varii motive „graficul de apariție nu a fost respectat”. A fost un travaliu pentru avocatul-publicist Artur Gorovei, „omul-orchestra”, care a făcut practic totul, acesta neuitând însă și de ajutoarele de nădejde primite în timp de la Spiru Haret și cărturarul G.T.Kirileanu (1872-1960), acestuia din urmă, dându-i-se prețuire, peste ani, de către autorul cărții, prin faptul că a fost așezat ca patron spiritual al unei fundații culturale din Piatra-Neamț, constituită chiar de către domnia sa. De altfel domnul Constantin Bostan, cu un trecut de decenii ca și bibliotecar, inclusiv director la Biblioteca Județeană „G.T. Kirileanu” din Piatra Neamț, a făcut o pasiune din a-i cerceta viața și opera, pasiune materializată prin scrierea și apariția volumelor: „G.T.Kirileanu. Un destin sub semnul lui Creangă și Eminescu la Palatul Regal”, Piatra-Neamț, Acțiunea, 2011; „G.T. Kirileanu. Contribuții documentare” (în colaborare cu Valentin Ciucă), Piatra Neamț, 1970 și a edițiilor: „G.T.Kirileanu sau viața ca o carte. Mărturii inedite”, Ed. Eminescu, București, 1985; „G.T.Kirileanu, Scrieri”, vol. I. Colecția Restitutio, Ed. Minerva, București, 1989; „G.T.Kirileanu, Scrieri” Vol. II. Colecția Restitutio, Ed. Minerva, București, 1997, „G.T.Kirileanu, Martor la istoria României (1872-1960). Jurnal și epistolar”, Vol.I-III (1872-1920)”, Ed. RAO, București 2013-2015.

În eseul *G.T.Kirileanu și „Istoria...”* lui G. Călinescu, Constantin Bostan comentează și analizează cauzele care au făcut, ca cel puțin, după imediată apariție a „Istoriei literaturii române de la origini până în prezent” (ediția 1941) de George Călinescu, G.T. Kirileanu să o caracterizeze „lipsită de cumpăt”,

vorbind despre „aproximațiile socio-etnologice” ale acesteia, despre „disprețuirea lui G. Călinescu (pentru Creangă - n.m.) din această carte, cu caracter pamfletar”. Autorul face „exerciții cu aromă de arheologie literară în localizarea însemnărilor lui Kirileanu”, propunându-și prin argumentele lui Kirileanu de mai târziu la o „reabilitare” a acestuia în raport cu „Istoria...” lui George Călinescu. De altfel, G.T. Kirileanu, însuși, dă prețuire „Istoriei...”, prin trei succesive notații, de la sfârșitul Indicelui alfabetic: „Cetii la Crăciun 1941 în Piatra-Neamț. G.T.Kirileanu./ Răsfoit în zilele grele, 20 nov. 1952./ Răsfoit ca de rămas bun în mai 1958”.

Un exponent al generației de „scriitori evrei internaționali” este Eisig Sigler (1895-1987), care și-a început cariera literar-publicistică „anagramându-și patronimul în oglindă”: Sigler/Relgis, devenind cunoscut ca Eugen Relgis. Născut la Iași, copilărintă și adolescentînd (forțând cuvântul) la Piatra Neamț, acesta a făcut publicistică și a scris cărți (romane) unde și orașul de sub „Pietricica” este invocat. A avut preocupări timpurii în aprofundarea culturii iudaice. Convingerile sale umanist-pacifiste, din perioada neutralității României (1914-1916) a făcut să militeze pentru o „internațională a intelectualilor”. Spunea Relgis: “ Dacă proletarii încep să pregătească era socialistă, intelectualii trebuie să pregătească era spirituală”. Așa cum spune autorul acestei cărți a fost “unul din “frumoșii nebuni” ai marilor utopii”. →

În 1942, emigrează în Argentina, pentru ca apoi să fie nevoit să plece în Uruguay, unde în 1955, este nominalizat de noua patrie pentru Premiul Nobel pentru literatură. A conferențiat, a scris „proză poetică” dar și cărți de versuri. Autorul redă citate semnificative din cel care a fost „pietean”, având deopotrivă și statutul de „cetățean al omenirii”. *Eugen Relgis – necunoscut* este titlul perfect al acestei povești.

Memoriile primei și unicei femei din legislativul de la Chișinău, cel care la 27 martie 1918 a proclamat unirea Basarabiei cu Patria-Mamă sunt redată comentat în eseul-cercetare *Elena Alistar, unica femeie din sfatul țării, în mărturii întregite*. Manuscrisul dactilografiat, scris de Elena Alistar, intitulat „Amintiri din 1917/1918”, a fost găsit de autor între „comorile arhivei cărturarului G.T. Kirileanu”. Învățătoare și doctor, Alina Alistar a trăit trauma de a nu putea vorbi și învăța în limba ei, într-un timp în care Basarabia era supusă unui riguros demers de rusificare. Nevoită, ulterior, să plece la Iași pentru a putea deveni medic, ea se reîntorce în Basarabia, afirmându-se în lupta de organizare și emancipare a românilor moldoveni, cât și, ulterior, de unire.

Pseudo-glosarul unui histrion de geniu prezintă controversa iscată în jurul „explicațiilor unor cuvinte și expresii folosite în „Amintiri din copilărie” - partea a III-a” scrise de către Ion Creangă pe câteva foi, date lui Titu Maiorescu pentru Livia, fiica lui Titu Maiorescu, care nu înțelegea sensul unor „moldovenisme”. Paternitatea acestui glosar (glosar primit de G.T. Kirileanu de la Titu Maiorescu) este pusă sub semnul întrebării, cercetătorii degrevându-l pe Ion Creangă de „o nemerită și jignitoare paternitate asupra buclucașului glosar”, pornind de la probe precum „cele zece traduceri în franceză, un galicism, un verb conjugat, două denumiri științifice de animare, în latinește, plus invocarea lui La Fontaine”, extrase din niște foi cu care genialul humuleștean nu are în comun decât faptul că le-a furnizat (histrionic?) materia primă...”.

Fiind cercetătorul și monograful de elită a lui G.T. Kirileanu, dl. Constantin Bostan, speculează la modul pozitiv încrengăturile de

legături și prietenii cu oamenii importanți ai timpului său, pe care acesta le-a avut, născând subiecte precum cel intitulat *Octavian Băncilă – „un proletar necăjit”*.

În uvertura acestuia comentează și redă prefața din 1954, în „curat militantul stil al epocii”, a lui Anton Coman, alias Petru Comarnescu, a monografiei-album „Viața, lupta și opera lui Octav Băncilă”, Ed. ESPLA, pentru ca, în continuare, să-și aducă, prin „câteva file de contribuții epistolare”... deplina și dreapta prețuire a unor opere și a unor oameni. Biografiile lui Octav Băncilă și G.T. Kirileanu sunt puse în paralel, inclusiv în latura lor comună, convergentă, acesta publicând 61 de epistole ale celui socotit, în spirit proletcultist, „pictorul muncii, pictorul poporului muncitor” către G.T. Kirileanu, epistole aflate la Muzeul Literaturii din Iași și care relevă, printre altele, latura altruistă a scriitorului nemțean.

În aceeași idee este și materialul *N. Iorga, admirator și ghid al Reginei Maria*, unde autorul îl aduce pe G.T. Kirileanu, „bibliotecar și cronicar al Palatului Regal, dar și mijlocitor, pe atunci (anul 1915-n.m.), al multor contacte ale lui Iorga cu membrii familiei regale”, ca „martor” al vanităților și aspirațiilor pe plan politic ale marelui istoric, în contextul tensionat și incert al anilor de neutralitate a României, când Nicolae Iorga propune Reginei Maria să-i fie ghid (și aceasta primește) în vizitarea bisericilor și mănăstirilor din București, în „itinerariile ei de continuă descoperire a României”.

Rădăcinile țărănești, sangvinice și atitudinale ale lui G.T. Kirileanu sunt probate în eseul *Un țărănist la „Curtea lui Vodă”*. În pofida faptului că timp de peste un sfert de veac acesta a fost în slujba Casei Regale a României, unde s-a bucurat de prețuirea regilor Carol I și Ferdinand, a Reginei Maria, dar și a unor înalți demnitari, așa cum spune autorul, G.T. Kirileanu „s-a manifestat constant, pe parcursul întregii sale vieți, ca un bun cunoscător al realităților din lumea satului românesc, fiind un slujitor ba discret, ba frontal, al cauzei țărănești”.

Mihail Davidoglu și „poziția partidului” este o „saga” a măririi și (de)căderii în uitare a unui autor dramatic, nu lipsit de talent (căruia

însuși Liviu Rebreanu i-a dat în 1937 „aripi” de încurajare), Mihail Davdoglu (1910-1987) și a unei piese de teatru „Omul din Cental”, piesă dezbătută „critic”, de o seamă de „tovarăși”, responsabili ai culturii, în iunie 1947. Ce au spus ei despre piesă, considerată, ideologic, „adevărată cotitură istorică în viața noastră teatrală”? O spune salutar autorul cărții: „Și tovarășul începe a vorbi... Vorbește și vorbește... Ce spune el? Desigur, doar lucruri categorice și foarte adânci...”. Prin „pătimașă sa angajare partinică și, inevitabil, proletcultistă”, Mihail Davidoglu a avut soarta piesei sale, dizolvându-se „rapid și sigur în uitare, începând din a doua parte a anilor '50...”.

Revenind mai în zilele noastre, dar neuitând de „zilele lor”, ne este reliefat cameleonismul lui Silviu Brucan, pendularea sa ideologică între cel care a fost secretar general de redacție la „Scânteia” (începând din septembrie 1944), unde a înfierat și el cu „mânie proletară”, tot ce nu era conform cu politica partidului adus la putere în România de tancurile sovietice, și apoi politotogul „democrat” al anilor '90, ex-stalinistul devenit anti-ceaușist, unul dintre semnatarii „scrisorii celor șase”, membru al F.S.N., devenit „domn profesor” și „analist politic”. „Totul” în „Scânteia” și *Silviu Brucan, pe culmile „stilistice” ale indignării...*

La „purecat” este luat și „viitorul poet, jurnalist, prozator, director de teatru, publicist, academician și președinte al breslei scriitorilor”, Zaharia Stancu, în materialul *Zaharia Stancu versus Iuliu Maniu*. Întrucâtva, asemănător lui Silviu Brucan la „Scânteia”, acesta a știut după 23 august 1944 ce carte trebuie jucată, prefigurându-și la „România liberă”, direcția politico-jurnalistică de urmat. Deosebirea de jurnalistul amintit este că Zaharia Stancu nu a mai prins schimbarea din '89, când probabil ar fi dat-o și el „la întors”, dându-se „Descult” de ideologia pe care a servit-o și care i-a dat o bună perioadă „caimaucul” vieții. Zaharia Stancu scrie „Înscenării de la Tămădău”, o anvergură de serial „întru falsa iluminare și larga excitare a maselor populare”, contra „fugarilor”, cei mai mulți membri ai P.N.Ț., ce îl aveau ca ideolog pe Iuliu Maniu. →

O figură „desprăfuită” de autor și apoi „prăfuită” la loc este cea a lui Jebeleanu, în ironicul și speculativul titlu *Eugen Jebeleanu - surâsul urii(shimei)*, shima însemnând insulă în limba japoneză, după cum ne semnaleză autorul.

O conjunctură care l-a făcut să scrie (în „Cuvântul liber, 16 iunie 1936) despre un tânăr arestat și implicat în Procesul de la Brașov - Nicolae Ceaușescu, a fost faptul care l-a făcut ulterior să fie „unul dintre cele mai influente personaje din breasla scriitorilor”. Materialul invocă și arsenalul lexical al înfierării unui dușman al poporului, octogenarul Simion Mehedinți, eminent savant, părinte al geografiei moderne românești, spirit enciclopedic, academician, pedagog..., care ”s-antâmpat” să fie și junimist și să fie prezent, la o conferință închinată lui Eminescu, cu ocazia centenarului nașterii acestuia. „Pășind pe această cale, poetul-flamură și creangă de măslin chiar a avut o viață mai bună, deplin reconfortantă ideologic, social și pecuniar”, „copleșit cu atâtea sinecuri oficiale și o viață multilateral dezvoltată, cu ceremonii și vizite prin cele străinătăți....”. Etc.

Cartea este eterogenă prin varietatea subiectelor cultural-istorice abordate și omogenă prin unitatea stilistică, dl. Constantin Bostan învățând bine, după zeci de ani de stat printre cărți, să respecte cărțile și să le dea atenția cuvenită.

Având chemare pentru cercetare, un condei rafinat și o minte elaborată de ins doct, domnia sa a reușit mai mult decât convingător să aducă în atenție, scuturând praful uitării, figuri știute și mai puțin știute din literatura, cultura și istoria noastră, cu acerbia celui chemat pentru astfel de lucruri.

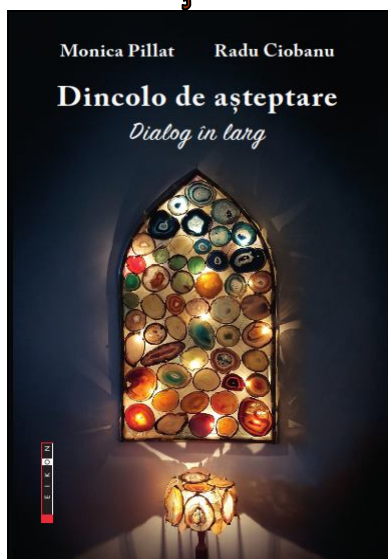
O carte excelentă, o carte care lasă amprente adânci în memorie și pe suflet.

28 august 2016

Notă:

1. Dinastia/monarhia din iulie - regim politic în Franța instaurat după revoluția din iulie 1830, caracterizat prin promovarea ideii de suveranitate populară în detrimentul dreptului monarhic divin.

AȘTEPTAREA ȘI REEVALUAREA DEMNIȚĂȚII UMANE

După ce în volumul „Dialog peste Atlantic” experimentase interesante dezbateri, cu prietenul din anii de școală, pe subiecte de larg interes, Radu Ciobanu a acceptat propunerea doamnei Monica Pillat de a „dialoga într-o carte” pe tema așteptării, într-o largă perspectivă filozofică, literară, istorică, morală și umană. Așa s-a născut volumul *Dincolo de așteptare* (Editura Eikon, 2016), al cărui titlu sugerează nucleul pe care se anvelopează opiniile celor doi autori - **poeta Monica Pillat și prozatorul Radu Ciobanu** - campioni ai culturii în sensul larg al cuvântului.

Bogăția acumulărilor livrești, a experiențelor personale și a reflecțiilor filozofice de mare profunzime din acest complex dialog antrenează cititorul în înțelegerea și perceperea propriilor îngândurări, dându-i răspuns la posibilele întrebări, declanșate de afirmația domnului Radu Ciobanu în romanul *Nemuritorul albastru*: „Poate că toată bucuria și, la urma urmelor, însuși rostul vieții stau în așteptare”. Subtitlul *Dialog în larg* deschide perspectiva libertății de abordare a temelor lansate spre dezbateri, recurgând la metaforica navigare „pe marea gândurilor”, într-o ambarcațiune imaginară, pendulând „melodic” de la un subiect la altul. Imaginea vitraliului de agate de pe prima copertă se compune și se descompune printre luminile și umbrele contururilor colorate, precum gândurile partenerilor din dialogul epistolar, ba provocați, ba provocatori în „așteptarea” anco-

relor viețuirii, a dezvăluirii identității și înțelegerii haloului spiritual al celui alt.

Datele biografice și scrierile autorilor enumerate la începutul cărții dezvăluie cititorului personalitatea și largul orizont cultural al celor doi scriitori, care „nu se cunosc decât din scris”, apreciindu-se reciproc pentru calitățile literare, filozofice și umane, țesute discret în urzeala operelor fiecăruia. Sugestive sunt cele două strofe, de la începutul și de la sfârșitul cărții, desprinse din volumul de poezii al regretatei Nicoleta Ciobanu, dezvăluind esența dezbaterilor și abisurile sufletești ale omului superior, neobosit scormonitor al descifrării misterelor vieții.

Poeta Monica Pillat, talmăcind vise și întâmplări, cu evidentă aplecare spre transcendent, e o credincioasă practicantă, dezvoltând acest dialog original sub semnul ocrotirii Divinității. Prozatorul Radu Ciobanu fiind „un șceptic declarat, realist, dar nu blocat în idei fixe”, abordează sensibilă temă a credinței și a misticismului în complexitatea lor interpretativă. Cu toate acestea, cei doi se apropie sau se îndepărtează pe platforma dezbaterilor, completându-se admirabil prin argumente și contraargumente convingătoare, patinând inteligent, sub abajurul aceleiași așteptări, pe evantaiul diferitelor teme existențiale: credința, iubirea, traiul creației, viața și moartea, mântuirea etc. Călătoria imaginară în larg devine un permanent prilej de provocare a capacităților de analiză și de sinteză ale interlocutorilor, care interpretează realități ale viețuirii sau descifrează subtilități ale impresionantului bagaj livresc, ajutându-i să-și clarifice și să-și argumenteze opiniile. Dacă pentru poetă „scrisul ca plutire” este o metaforică ieșire „în larg”, prozatorul consideră că e „maxima concentrare asupra adâncurilor propriului sine”.

Conținutul volumului, defalcat în cele douăsprezece capitole cu generic sugestiv, dezvăluie cititorului *etape ale creației* (plăsmuirea, declicul declanșator, inspirația, misterul compoziției, finalul eliberator al travaliului) sau *fețe ale realităților copleșitoare ale vieții* (singurătatea, soluțiile după naufragiul existențial, salvarea prin resursele spirituale, efectul balsamic al amintirilor cu cei dispăruți etc.). →

LIVIA FUMURESCU

Capitolul *Ora astrală*, cu intenția unei prefețe, furnizează detalii despre geneza cărții și despre dispoziția pseudocălătorilor. Monica Pillat, invadată de „bucuria unei neliniști”, apelează la ritualul religios aprinzând lumânări, care să-i confere certitudinea ocrotirii și ajutorului Divinității, iar Radu Ciobanu insistă pe lumânarea ce „să ardă pentru întreg universul”, convins că „totul are un vers”. De aici și concluzia că „nu putem lua în discuție așteptarea fără să luăm în considerare și rostul, noima, sensul care o (sau nu o) înobilează” (R.C.). Pentru orice scriitor, „ora astrală” e acel „timp hărăzit, ceas de grație, ceasul fast” al descoperirii „tonului just” (R.C.), fiind „un timp providențial al rodirii” (M.P.). Ca și în aviație, începutul (decolarea) și sfârșitul (aterizarea) sunt cele mai „dificile în orice proză”, mai ales că „așteptarea are multe întruchipări și presupune o multitudine de nuanțări” (R.C.). De aici și deosebirea dintre „a aștepta” și „a fi așteptat” în contextul realității, când „suferința deschide un drum inițiativ” (M.P.) Așteptarea în relație cu timpul, perceput ca aliat sau ca dușman, duce la diferențierea „așteptărilor bune” de „așteptările rele”, sau la deosebirea dintre „așteptări în gol” și „așteptări în plin”. În toate, rol hotărâtor au răbdarea și speranța, fiindcă „o suferință teribilă te face să urci o treaptă pe scara înălțării spirituale” (M.P.), chiar dacă „durerile sufletești supreme, cele ale profundeii intimități, nu se pot calma” (R.C.).

Folosind inițialele numelor, vom semnala paralelismul intervențiilor celor doi autori, evidențiindu-le valoarea complementară.

Derulând printre amintiri despre persoanele dragi sau *comentând impresii* („puterea memoriei de a găsi prin păienjenişul ochilor drumul înapoi spre propria identitate” - M.P., când „omul e o jucărie a hazardului” - R.C) și *învățămintele desprinse din propria experiență sau din lecturi* („încrederea și loialitatea salvează totdeauna marile iubiri” - R.C.), cei doi invocă oaspeții din anturajul familial, din Nevăzut (Dinu Pillat, Cornelia Pillat, mama, Nicoleta, Bunu și Buna etc.) sau eroi din cărțile citite (Hamlet, Ulise, Don Quijote etc.). Intercalând și comentând poezii sau afirmații ale unor poeți (Arghezi, Topârceanu, Ioan Alexandru, Edgar Allan Poe etc.) sau ale unor per-

sonalități (Pleșu, Noica, Adrian Marino, Einstein, Virginia Wolf etc.), autorii reușesc să definească și să explice categoriile etice și estetice aduse în discuție: *răbdarea* („cea mai grea virtute”), *solidaritatea familială* (din jurul lui Dinu Pillat, a lui Bunu în vacanțele petrecute la Vad), *valorificarea timpului*, ferind „înglodarea minții în mărunț” („exemplul vieții modelate totdeauna de așteptări care îi devin substanță și rost” - R.C., când „în acele clipe de așteptare lăuntrică ceva din adânc iese la lumină” -M.P.), *speranța și credința*, ca resurse de rezistență ale oamenilor încercați, precum ale deținuților din lagărele comuniste („supraviețuind prin accesul la spiritualitate”) etc.

În capitolele *Misterul compoziției* și *Scrisul ca plutire*, autorii își revaluează harul, talantul, „puterea creatoare... necurmată sfâșiere” (M.P.), declanșând „acea transă euforică” (R.C.), recunoscând dificultățile potrivirii cuvintelor, convinși că scrisul „se asociază cu o stare muzicală de spirit”, dar și cu pictura („ca stare de meditație și visare” - M.P. sau ca „întâlniri de gând” - R.C.).

O interesantă abordare a relației om-Divinitate pornește de la sfaturile și profețiile lui Isus în viziunea biblică, continuând cu „drumul naufragiului lui Isus ca om” în cei trei timpi (timpul naufragiului, al credinței în suferință, timpul împlinirii făgăduinței și un timp al întoarcerii Fiului la Tatăl - R.C.) și „triumful lui ca Dumnezeu” (M.P.) Tema naufragiului real sau existențial coroborată filozofic cu tema singurătății se regăsește în „rostuirea... unei noi întemeieri... de noi perspective și așteptări” (R.C.). Robinson Crusoe, „pentru a nu-și pierde repera... își construiește un adăpost, ține un calendar...scrie un jurnal...cultivă solul și îmblânzește animalele pe insulă” (M.P.). Toate aceste preocupări ajută eroul să îndure mai ușor singurătatea, precum adeseori e salvatoare și scrierea unui jurnal, care favorizează „armonizarea contrariilor dinăuntru și dinafară” (R.C.), câtă vreme autorul își sondează adâncimile „deoarece atât linia dreaptă cât și cea șerpuitoare au aceeași destinație finală: desăvârșirea de sine” (M.P.). Remarcăm valoarea aforistică a afirmațiilor cu un evident rol formativ-educativ asupra cititorului în înfruntarea echilibrată a neprevăzutului, căci „cultura și

spiritualitatea sunt singurele soluții de supraviețuire” (R.C.), precum în detenție „iluminarea lăuntrică” și descoperirea lui Dumnezeu (M.P.). Amintirile și lecturile celor doi conving că „Speranța și așteptarea, care de cele mai multe ori se confundă, sunt sarea vieții” (R.C.). Discuțiile se poartă sub semnul cuvintelor lui Pascal : „Nu m-ai căuta, dacă nu m-ai fi găsit”, parafrazat „nu m-ai aștepta dacă nu ai fi cu mine”, descifrând „așteptarea ca dar, ca test și condiție a mântuirii” (M.P.).

Înlăturând aparentul înveliș al multor aspecte ale realității pentru a le descoperi valorile cognitive, interlocutorii provoacă debateri estetice complexe, regândind noțiuni care să confirme evoluarea spirituală a artistului-creator. Aflăm că darurile lui Dumnezeu se regăsesc în „Splendoarea lumii, în rațiune și în timp, toate trei spre bucuria de a le folosi”...deși omul „vandalizează Splendorile lumii, sfidează Rațiunea și își bate joc de Timp, folosindu-l nu pentru a înfăptui, ci pentru a născoci noi mișelii întru năpăstuirea semenului (R.C.). Raționamentele se corelează cu tema singurătății omului modern, a omului istoric și a artistului, care se refugiază „în singurătatea creației”.

Structura mozaicată a cărții cuprinde eseuri, memorii, descrieri de natură, reflecții, admirabil împletite pentru descoperirea țărnelor salvator al certitudinilor așteptate și dorite, care să insuflă forța necesară în dramatica încheștare cu neprevăzutul.

În „omenirea cuprinsă de sminteală”, călătoria celor doi scriitori-filozofi s-a constituit într-o „cale inițiativă, deși târzie” (R.C.), „în așteptarea unor răspunsuri la neliniștitoarele întrebări ale largului...ocrotiți de sufletele celor nevăzuți, de eroii romanelor iubite, de propriile nădejdi, întâmplările vieții și ale închipirii rezemându-se continuu unele de altele” (M.P.).

Cititorii acestei captivante cărți, care „deschide noi orizonturi ale așteptării...ca posibilă motivație existențială”, se vor îmbogăți cu un „suport spiritual”, descoperindu-și acea „comoară din adâncuri”, care duce la „dobândirea echilibrului” și la „iluminarea lăuntrică”(R.C.), necesare omului pentru „veghea roditoare... unde darul lăsat își cere sporirea” (M.P.).

„Mocanii voineșteni...”

Cartea pe care mi-am propus să o prezint a fost lansată la... Sântilia de la Covasna-Voinești. O carte scrisă cu multă dragoste și dăruire. O carte scrisă de covășneni, chiar dacă are un singur autor – Florentina Teacă. Titlul s-a dorit a fi foarte explicit: *Mocanii voineșteni, străjeri ai românismului în Arcul carpatic transilvan*. A apărut la Editura Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2016, cu 276 de pagini, într-o prezentare grafică de excepție, cu o bogată iconografie color, aproape pe fiecare pagină. Menționăm că este al șaselea volum din *Colecția Centenarul Marii Uniri (1918-2018)* și are o prefață scrisă de prof. Vasile Stancu.

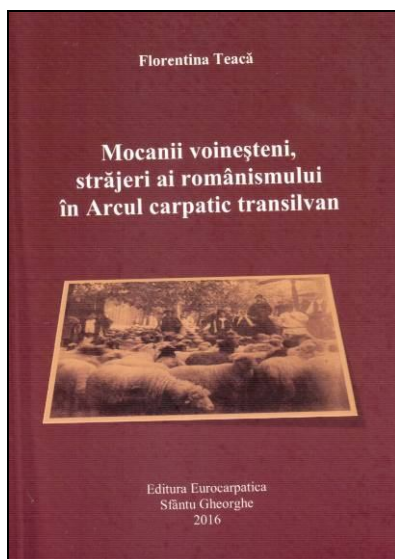
Autoarea reia afirmația mai veche precum că „*neamul românesc este neam de cioban*” (N. Muntean, *Noui zări pentru oieri și oierit*, Sibiu, 1935, p. 18), motivându-și astfel titlul de *Mocanii voineșteni, străjeri ai românismului...*

De ce „mocani”? „La noi, se folosește, în mod tradițional, cuvântul mocan”, mărturiseste autoarea.

Cartea, ce are pe fiecare pagină, cel puțin o dată, menționat cuvântul „mocan” sau „cioban”, este structurată clar în zece capitole: *O privire subiectivă asupra subiectului; Felul și înfățișarea mocanilor voineșteni; Băta ciobănească: strajă, ajutor și artă; Rânduieii la stână – mai vechi, mai noi; Oile: averea și sufletul ciobanului; Câinele ciobănesc românesc: o abordare plurivalentă; Măgari, cai, porci, vite și păsări în jurul stâniei; Poftă bună la masa ciobanilor!; Cu fluierul, cu vocea, cu vorba, cu jocul; În loc de încheiere.*

Menționând titlurile capitolelor, am prezentat în sinteză conținutul cărții. Ce fel de carte este? Cum poate fi încadrată? Deși autoarea nu este de profesie cercetător științific în domeniul etnografiei și folclorului, volumul *Mocanii voineșteni...* se încadrează, în cea mai mare măsură, în acest domeniu. Astfel calitatea de bază a autoarei e folosirea documentului etnografic, a informatorilor și a unei bibliografii specifice, clasică dar și electronică, oferită de mijloacele moderne ale internetului.

Prima pagină a volumului notează mărturisirea autoarei Florentina Teacă: „*Cartea mea e o cercetare etnografică-afectivă a păstoritului din Voinești, cu accentul pe cele mai de demult*”. De ce s-a încumetat să aștearnă pe hârtie viața ciobanilor voineșteni, cu truda lor de veacuri, cu bucuriile și tristețile lor?

Pentru că are conștiința apartenenței la acest neam, pentru că simte că are „o datorie, aceea de a întoarce măcar o parte din cât am primit de la acești oameni mândri, statornici, harnici”.

Autenticitatea informațiilor se bazează pe faptul că tot discursul autoarei se axează pe mărturiile adunate de la oamenii din comunitate, în diferite moduri. Cu multă răbdare și cu deosebită dragoste, i-a ascultat pe cei în vârstă, a cules informații de peste tot, din spațiul virtual, de la elevii care-și întrebau părinții și bunicii despre problemele ridicate de profesora lor etc. Informațiile au fost verificate, prin folosirea mai multor surse, inclusiv a bibliografiei din spațiul județean și național.

Adăugăm preocuparea îndelungată a autoarei în domeniul acestei problematice și folosirea fotografiilor vechi solicitate întregii comunității a localității.

Lăsând la o parte scrisul propriu-zis, profesoara Florentina Teacă are meritul de a-și structura materialul, de a fixa capitolele și de a solicita informații. Cartea este scrisă pe baza informațiilor obținute și pe baza fotografiilor vechi. Autoarea începe printr-o prezentare generală sau chiar printr-o întrebare („*Ce înseamnă o stână?*”), trezind curiozitatea cititorului, apoi notează concis „*amplasarea ei este un lucru care cere multă socoteală*”, după care „dă cuvântul” celui care a stat o viață în stână: „*Lăsăm pe Sabin Opreanu să ne spună cam cum arată locul ideal pentru o stână din zona noastră*”, informație prezentă pe o jumătate de pagină sau mai mult. Alteori există un permanent dialog cu informatorii, menționați în text sau la subsolul textului, cu numele, vârsta și localitatea.

Aproximativ aceasta este tehnica folosită de Florentina Teacă.

Sentimentul acut al apartenenței la „*inima mare a ciobanului*” este prezent ca un fir roșu în întreg volumul. Mai mult, considerăm că tocmai acest sentiment constituie liantul tuturor capitolelor.

Remarcăm înclinația autoarei și pentru cercetarea filologică. Astfel redă de multe ori ziceri ori locuțiuni din lumea evocată: „*E o vorbă despre cineva dezorientat, nu întreg la cap: Ești ca o oaie căpiată!*”; „*Multe boli are oaia, dar boala cea mai mare e ciobanul prost!*” Adăugăm prezența unui interesant subcapitol „*Dicționarul oilor*”.

Asupra multor pagini sunt tentată să stăruie. Băta ciobănească este descrisă pe larg, ea „*nu este un simplu obiect – are multe întrebunișuri și valențe*”, este „*însemn, toiaș, sprijin, unealtă, portativ și armă*”.

În capitolul „*Oile: averea și sufletul ciobanului*”, mi-a atras atenția descrierea unui produs mai... special, seul. O notație interesantă prin ineditul alăturării a două... viețuitoare: „*Albina și oaia au luminat casele oamenilor câteva mii de ani! Din ceară și din „său” s-au făcut acele lumânări, care nouă ne par nu cu o însemnătate esențială, dar care erau atât de folosite mai demult*”.

Ultima pagină a cărții e o concluzie subiectivă a autoarei: „*Această carte a început a se scrie acum 2000 de ani, în umbra cetății dacice de la Valea Zănelor, de la primul dac care a stat lângă turma lui de oi*”, cartea „*e scrisă de cei care au avut răbdare și mi-au răspuns la felurile mele întrebări și mi-au împărtășit din cele știute din străbuni*”.

Cartea Florentinei Teacă însumează mărturii verbale și iconografice reprezentative pentru viața mocanilor voineșteni de-a lungul unei perioade îndelungate de timp.

Ea se constituie într-un volum interesant și util deopotrivă cititorilor din localitatea Covasna, din zona de curbură a Carpaților, cât și pentru toți cei ce doresc să afle informații despre ocupația principală și statornică a poporului român. Ca o sugestie, la sfârșitul volumului ar fi binevenită o listă a informatorilor și o alta cu autorii surselor fotografiilor, cu date biografice și profesionale minime.

Felicităm inițiativa profesoarei Florentina Teacă de a edita o asemenea carte de suflet și în același timp de specialitate etnografică, utilă multor categorii de cititori care doresc să-și cunoască istoria. Îi dorim succes în realizarea altor cărți care să-i mângâie sufletul, cărți care să mângâie sufletul comunității în care trăiește.

LUMINIȚA CORNEA

Ocean întors

N. Steinhardt despre Sergiu Celibidache

„Mormântul morților este inima celor vii”. (Jean Cocteau)

Vizitez, la fiecare sfârșit de iulie, mormântul - din inima mea - a Monahului Nicolae de la Rohia (pentru mine, simplu, Nicu). Născut la 29 iulie 1912, a fost prietenul pe care l-am iubit și admirat pentru vioiciunea lui cuceritoare și exaltarea pe care o transmitea celor din jur. Deși prieten cu toți membrii familiei, avea subiecte diferite de conversație pentru fiecare: cu mama (pentru el, *Juna*) discuta despre pictură, cu fratele aborda literatură și filosofie, cu tata dezbătea probleme juridice, iar cu mine (pentru el, *Cântăreța*) vorbea despre muzică. Dedicția alăturată este scrisă mamei pe cartea "Critică la persoana întâi" de N. Steinhardt, Ed. Dacia 1983.

Anul acesta, ca să-i *aud* din nou glasul, (exact cum scria, așa și vorbea), am reluat cartea "Dumnezeu în care spui că nu crezi - scrisori către Virgil Ierunca 1967-1983" (Ed. Humanitas 2000), fidelă oglindă a calităților intelectuale și morale ale lui Nicu. Fiind vorba despre muzica pe care o comentam împreună, copiez scrisoarea 191 (pg. 225-227) despre Sergiu Celibidache (1912-1996), cu ocazia împlinirii - în august 2016 - a două decenii de la moartea marelui dirijor.

București, 29.I.'78

Iubite Virgile,

Îți scriu sub impresia unei puternice emoții.

De vreo două zile se află în țară Sergiu Celibidache. Repetițiile lui au stârnit curiozitatea, interesul și entuziasmul bucureștenilor. Mica sală a Ateneului - la toate repetițiile, libere - a fost luată cu asalt. Iar concertele s-au transformat în sărbători; ovațiile abia de iau sfârșit, asistența e electrizată.

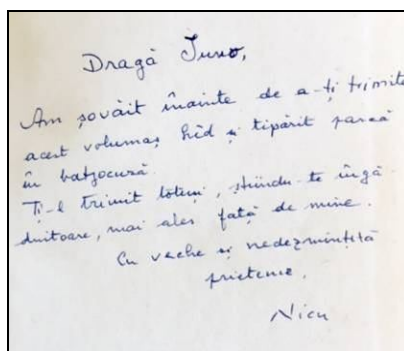
Programul cuprinde *Alborada* de Ravel, *Pasărea de Foc* (suită din baletul cu același nume de Igor Stravinski, n.r.) și *Simfonia a IV-a* de Brahms. Toate redacte magistral, *c'est peu dire*.

Dar punctul culminant al concertelor e altul, e bucată de

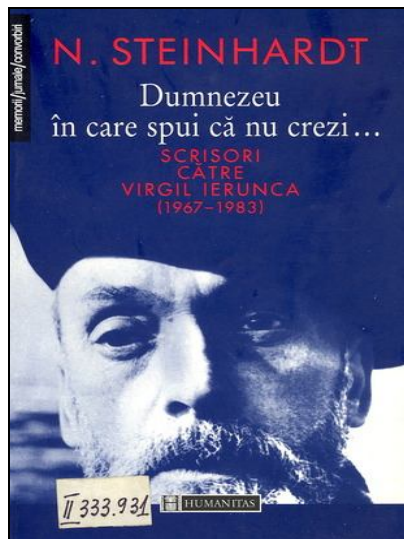
supliment: *Rapsodia I* de Enescu. Am auzit-o și eu cu George Georgescu, Enescu și Ormandy. Cunosc discul, faimos, al lui Ormandy, și am auzit *Rapsodia* executată sub bagheta lui chiar aici, când ne-a vizitat cu orchestra din Philadelphia - e mult de atunci.

Care Ormandy, ce orchestră! N-am auzit *Rapsodia* până acum!

E inimaginabil ce a făcut SC din bucată aceasta. A transfigurat-o, a înduhovnicit-o, a recreat-o! Mai întâi a descompus-o în note și măsuri; în jumătăți și sferturi de ton, eleatic; apoi, heraclitean, a reasamblat unitățile în ritmuri de foc, vrajă și esențe.

Dragă Juno,
Am povăit înainte de a-ți trimite
acest volum; răd și tipărit până
în bășoacă
Te-l trimite totuși, știindu-te îngă-
duitoare, mai ales față de mine.
Cu veche și nedezmănată
prietenie.
Nicu

Cum să încerc a-ți spune ce a făcut?

A dirijat rece-structuralist și nițel ironic-cinic, din tinda conacului boieresc, pentru ca, apoi, surâsului nițel superior să-i urmeze brusc, total, înflăcărea. A coborât din tindă, s-a prins în horă și a început a juca nebunește, dionisiac - dar, a! aici e secretul - nepărăsindu-și, totuși, inteligența. Și, nesolemn - aici e superioritatea față de, bunăoară, Montherland. Și nici condescendent sau dogmatic-teoretic - și aici e superioritatea față de Tolstoi: scenă cu contele Rostov. Sandei (Sanda Șora, fiica filosofului Mhai Șora, n.m.), mie, tuturor celor care încercăm a desprinde caracteristicile fenomenului românesc, executarea lui S.C. - vreau să zic execuția rapsodiei de S.C.- le deschide o poartă ferecată: asta e Sesamul! Nu, cuvinte nu găsec, nu mă pot exprima, sunt pierdut, topit, înmărmurit, uluit, făcut praf, galvanizat, învins, răpit.

Să știi că nu exagerez: am asistat la o "lucrare", la un "praznic", la o incantație, o ceremonie sacră - dar, încă o dată, nesolemnă, negrandilocventă, absolut degajată, liberă, "veselă", euforică, mereu controlată de un zâmbet conștient și, totodată, aprinsă de un foc lăuntric, o vioiciune, o "virtute", o truculență ne vulgară, o bărbăție neostentativă, o siguranță neîngimfată...

Nu mai știu ce spun. E ca și cum ar fi apărut deodată pe scena Ateneului toți de-a valma: Decebal, Eminescu, Creangă, Blaga, Urmuz și toate zânele, și toți îngerii păzitori ai meleagurilor și cerul local s-ar fi despicat în zîmbete, stăpînire de sine, tumult, foc, rațiune, eleganță, deasupra unui pămînt duduind de impetuzitate și elan. vital. De necrezut! de neimaginat! Covârșitor! O revelație!

Chapeau Bas! Mă cutremur.

Nicu

VERONICA PAVEL LERNER
Toronto / Canada

PE VREME DE SECETĂ

E secetă-n lume și-n inimi e plâns...
De sete, pământul în pântec s-a strâns.

Pesemne că Tatăl ascuns e-ntr-un râu
Sau poate în spicul zănat de grâu.

E secetă-n oameni, în trupul de lut...
Fântâna iubirii de rău s-a umplut.
Fecioara se roagă-n genunchi printre miei,
Un înger se-adapă din lacrima ei.

E secetă-n mine, în mâna de var...
Cuvântul mi-i cruce când urc pe Calvar
Și-n miezul său dulce, cu sânge mânăjit,
Poemul se naște, spre-a fi răstignit.

ÎNSTRĂINARE

Doamne, cât pustiu încape într-o simplă jumătate
De gutuie sau de nucă! Sâmburii cu dor de ducă,
Uită glie, uită cruce, uită soră, uită frate
Și-ncolțind în țări străine, pe picioare se usucă.

Doamne, cum mai plâng părinții opintiți în tocul ușii!
Îi aude numai Sfânta, Maica Pururea Fecioară...
Sus pe laviță-o fetiță strânge mâinile păpușii,
Le sărută cum măicuța pe-ale dânzei, bunăoară.

Doamne, câți bătrâni frâng astăzi colțul înnegrit de pâine
Și înghit cu-amare lacrimi fiecare-mbucătură,
C-au muncit o viață-ntreagă ca să aibă pentru mâine
Și-au albit de dor la tâmple, singuricuc în bătătură!

Doamne, nu lăsa să piară obiceiurile sfinte,
Adă-ți, Tată, fiii-acasă, chiar de vremea e târzie,
Taie boii și vițeei, fă din lacrimă cuvinte,
Din cuvinte o fântână, din fântână poezie!

DE MÂNĂ CU DUMNEZEU

De mână cu Tata mă plimb prin grădină:

Pe umeri ne cad albe flori de lumină
Sau poate-s Iisusii ce n-au apucat
Să ducă-n spinare al lumii păcat.

La braț merg cu tata. Miroase a soare.
Arhanghelii-și cată în mine răcoare –
Țes ape prin ierburi al malului scut
(Sau poate sunt pruncii ce nu s-au născut).

Se face-ntuneric. Mi-e foame de aer.
Sub luna de piatră, cu noaptea mă-ncacier.
Deschid o fereastră. În Raiul din piept
Mă fac mică, mică și zorii-i aștept.

CRUCEA CU POEME

În ploaia ce cade pe prispă și-n gând,
În miezul de pâine, în trupul flămând,
În gura-nsetată de-al arșiței bici,
Nimicuri mi-s pașii din ce-n ce mai mici.

Femeie de piatră, femeie de râu,
Mă fac punte apei, să-i pun morții frâu.
Sămânță-aruncată taman în deșert,
Cu-o gură mă mângâi, cu alta mă cert.

Nimic sunt și totuși la Tatăl din Rai
Mă plec în lumină, eu, firul de pai,
Să-mi pună pe umeri o cruce mai grea,
Poemul să curgă din inima mea.

ZVONURI DESPRE MINE

Se tot zvonește-n paraclis
Că viețile trecute mi-s,
Dar ochii mei, de cer sătui,
Își dorm amarul în gutui

Și zeei-și strigă prin tolcer,
Zăbavă morții dacă-i cer,
Când, întinați de ploii și vânt,
Trudesc lumina din cuvânt.

Se tot zvonește în aval
C-aș fi trecut de-al morții val,
Dar mintea mea s-a așezat
Să-mi scoată versul la mezat;
Pe unde mor, pe unde curg,

Încalce plânsetul pe-un murg
Și-l mână mereu pe deal, în sus,
Să-și urce crucea cu Iisus.

VINDECARE

Mă întreb cum e să umblu de mână cu Dumnezeu,
să alergăm prin livadă,
să culegem cireșe,

să fiu de față când tămăduiește orbii și surzii,
schilozii din naștere,
leproșii,
ateii,

să-mi pună mâna pe creștet
și brusc să mă trezesc vindecată de mine.

CU MÂINILE ÎMPREUNATE

Sub lună îmi împreunez mâinile.
Sunt una cu Dumnezeu din mine,
unicul viu și adevărat,
făcător al cerului și-al pământului,
al coastelor mele de femeie și mamă.
N-am nimic de ascuns:
în pântecul meu numai El locuiește,
prin gura mea,
doar gura Sa rostește cuvinte.

Sub lună îmi împreunez mâinile:
nimic nu poate fi mai frumos decât liniștea de acum,
mările de nisip,
secunda în care mieii și lupii își ling unii altora pielea.

ARMINA FLAVIA ADAM
Marele Premiu la Festivalul de Poezie Religioasă, Ediția a XVII-a, Mănăstirea Lăpușna, 2016

Iluzia depășirii condiției umane

Mă biciuiește cu îndemn ridicol
Țipătul vanitos, strident, în timpane:
Nesocotirea stupidului pericol
Al iluziei depășirii *condiției umane* –
Orgoliul nebun al existenței
mundane.

Mă ispitește „căutarea degradată”
A cunoașterii *adevărului absolut*,
Soarta tragică, neelucidată,
Fire neputincioasă, dar revoltată,
Bâjbâind în datul necunoscut.

Mă neliniștește sumbra viziune
Că nu există nimic după *Viața-de-
Apoi*.
Nu ni s-a făcut nicio divină
promisiune...
Mi-este ca un dor de *starea de ne-
ființă*
Pe care n-a expus-o nicio credință,
De aceea neînchipuită, dinainte de
NOI.

Destin blestemat

Te întreb, neînțelesule Dumnezeu,
De ce ai dat sentința: NAȘTERE!
Tocmai în absența cugetului meu
Și l-ai dăruit cu-o neroadă
cunoaștere?

Am primit resemnat osânda cu chinul
Printr-un act de originară injustiție,
Care mi-a hotărât *imuabil* destinul,
Neputința să schimb *inițiala* condiție.

Acum, că-am ajuns la capătul lumii,
Împinge-mă să ajung din nou în
GOL!
Am sorbit destul cupa deșertăciunii,
Sunt sătul de-al vieții perfid protocol.

Naștere – viață – moarte – *Viață-de-
Apoi!*
*Inutil și tragic ocol faci, Doamne, cu
noi!*

Firea – ne-firea

„Să fac pe Diogene am renunțat”
demult,
Au recunoscut și alții, cu temei,
Dar de câte ori întâlnesc *prostul-cult*
Repet tristele șoapte ale lui Galilei:
„Și totuși se-nvârt”, deși nu vedeți.
„Nimic nu se pierde, totul se
transformă!”
Lavoisier e valabil, *aici*, dar e greu
Să înțeleg, din această firească
reformă

Cum va fi rațiunea și sufletul meu.
Vor avea ele un conținut și o formă?
Și ce va deveni superba simțire?
Dar trupurile noastre, simfonia unirii,
Ce vor fi ele în ipostaza *ne-firii?*

Constatare

Am călcat pe cărările toate, proscris,
Ale acestui *destin tragic*, sunit,
Să nu rămână nimic nerăscolit
Ca să caut care ne este aici *rostul*,
decis
Pe Pământul pe care ne-am trezit,
De la naștere până ni se-mplinește
sorocul,
Petrecându-ne cum ne-a fost norocul
În *condiția originară* închis,
Și n-am găsit decât explicații banale,
Cunoscutele taclale existențiale,
Contrare, științifice sau mistice.
Cu umbre de necunoaștere, critice,
Deși avem și bucurii de tot felul aici...
Totuși suntem triști, căci o privire
sumară
Ne arată cât suntem în Lume de mici,
Când ne punem întrebarea amară:
Care e scopul *în-ființării* – omenești?
Să constatăi că există... să nu știi cine
ești!

Total detașat

Mă mulțumesc cu bucurii ne-
nsemnate,
Căci fericirea în lumea aceasta de
trudă
E ca o stea stinsă-ntr-un petec de
noapte,
Închipuită de imaginația noastră
zăludă
Și utopic plasată în Paradisul promis –
Cel mai extravagant al omului vis.
O promisă închipuire, cum s-a decis.
S-o ducem naivi până la moarte
Consolați cu: *asa ne-a fost scris*
Și cu: **toate pe lume-s deșarte**.
Deci, și învierea-minune,
Nu poate fi decât deșertăciune!

Destin mașter

Doamne, ce destin mi-ai hărăzit
Când m-ai înzestrat cu rațiune,
Ai știut că-s în plus pedepsit,
Să judec voi fi cumplit ispitit,
Fără să pricep a „Creației tale
minune”.

Stupid e că ne-ai dat o viață în clocot,
Cu-o soartă blestemată... pesemne în
joacă!

Nu-s trist că sfârșesc cu-n urlet de
clopot
Și cu sunete stridente, ritmate, de
toacă;
Nu-s trist că m-ai limitat în toate,
Ci că-mi dau seama de această
realitate
Și că nu mi-ai limitat și dorința de
cunoaștere,
Dar m-ai lăsat cuprins de *condiții*
originare maștere.

Răzvrătit

Toate perspectivele mi se închid.
Viața e un joc de *preferans* stupid
Pe piscurile de bunătați ajung trișorii
Oneștii nu se aleg cu nimic
Lașilor li se atribuie victorii
Cumpătarea le este moral inamic.

Sunt sătul de-„ndelungata răbdare”
Vehiculată de-o *sfântă credință*
Care susține o luminată salvare
Prin bunătațe, blândețe și pocăință,
Reducând totul la umilință.

Și-atunci dacă mă răzvrătesc
De ce-s un nemernic proscris?
Și față de sistemul bizar omenesc,
Și față de cel în Ceruri închis.
Bunuțul și drăguțul de Dumnezeu

Nu mă poate cu lanțuri lega de stânci
În trupu-mi uli să facă răni adânci
Că nu-s deloc prin fapte un *prometeu*.
Vouă vă cunosc hainul procedeu.

Nu vi s-a schimbat deloc mentalitatea,
Sunteți aceeași plini de un negru umor
Întrucât vă gândiți să-mi luați
libertatea
Călcat, „din întâmplare”, cu un
„motor”.

DORIN N. URITESCU

(Din volumul în pregătire
Condiția umană tragică)

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

19. Familia –nucleul etno-spiritual și modelul organizațional și funcțional al națiunilor

Un aspect revelator și important al dimensiunii sociologice a romanului capodoperă *Sacrificiul* este modul cum Mihail Diaconescu a evocat epic unele familii românești înainte, în timpul și după primul război mondial.

Romulus Brad, unul dintre personajele principale ale romanului, student în Drept la Viena, Onuț Brad, tatăl său, și Floarea Brad, mama sa – țărani cu neamuri în Munții Apuseni, cu frică de Dumnezeu și rușine de oameni, sunt portretizați în primul capitol al romanului, respectiv în peisajul magnific de la Cărpinet, satul lor de la izvoarele Crișului Negru.

Tot în primul capitol este înfățișată familia avocatului Dr. Ioan Ciurdariu-Ciordaș de la Beiuș, devenit la finele romanului martir al cauzei românești.

Soția sa Viora Ciordaș este poetă, animatoare a unui cenaclu literar la care vin intelectualii orașului. Cenaclul său a fost elogiât, între alții, de Nicolae Iorga.

Copiii soților Ciordaș, Ovidiu și Scumpa, sunt bine educați și sensibili, urmași autentici ai părinților care îi iubesc și îi cresc.

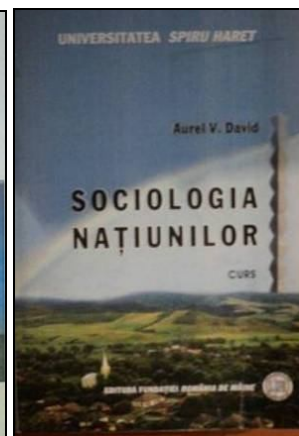
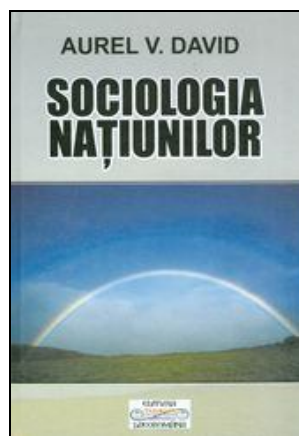
La București, Romulus Brad este acceptat în familia bogătașilor Morărescu. Felicia Morărescu este logodnica lui Brad. Fratele ei, Barbu, este implicat în lupta contra invadatorilor veniți în România din Reichul German și Imperiul Austro-ungar. Familia Morărescu este fericit împlinită prin legăturile dragostei, devotamentului și puterii de sacrificiu.

În roman, este portretizată și frumoasa și inteligenta Erszbét dr. Lányi, amanta contelui István Tisza, primul ministru al așa-numitului Regat Milenar Maghiar. Simțul afacerilor, lăcomia de bani și de averi nemuncite, câștigul fără scrupule o caracterizează pe această frumoasă doamnă, cinică în cele mai neînsemnate manifestări. Convingerile ei despre familie sunt foarte lejere, ca, de altfel, și ale unor politicieni corupți de la Viena, devotați „*drăguțului de împărat*”.

Prezentarea unei familii românești sau non-românești în cuprinsul romanului *Sacrificiul* atestă forța analizei psihologice și sociologice practicate de Mihail Diaconescu.

Avem convingerea că modul cum Mihail Diaconescu prezintă familiile puse în relație și în acțiune în *Sacrificiul* are nu numai o importantă funcție artistică, ci și una morală și simbolică.

Pentru acest motiv, credem că este necesar ca în cuprinsul analizelor pe care le dedicăm acestui roman să amintim de relația pe care sociologia națiunii, obiectul principal al preocupărilor noastre, o are cu sociologia familiei. Familia, o realitate despre care se discută mult și în variate moduri în romanul *Sacrificiul*, este nucleul etno-spiritual și modelul organizațional și funcțional al națiunilor.

Fiecare națiune se definește ca *unitate socială* în interiorul căreia se produc modificări succesive ale funcțiilor în modalități dependente de capacitatea de procesare socială a informațiilor. „*Națiunea - afirma sociologul Dimitrie Gusti - este singura unitate socială care își ajunge sieși, în înțelesul că nu cere pentru deplina ei realizare o unitate mai cuprinzătoare, fiind în stare să-și creeze o lume proprie de valori, să-și stabilească un scop în sine și să-și afle mijloacele de înfăptuire, adică forța de organizare și propășire în propria sa alcătuire. Nicio altă unitate socială nu ocupă un loc asemănător în domeniul vieții sociale*”.

Nucleul etno-spiritual și modelul organizațional/funcțional al națiunilor este *familia*. Aceasta este definită, de regulă, ca „*formă socială de bază*”, realizată prin căsătorie sau concubinaj neformal, care-i unește pe soți (părinți) și pe descendenții acestora (copiii necăsătoriți). Această formă socială de bază e „*veche de când lumea*”. Ea a evoluat însă odată cu integrarea sa în fundamentele națiunilor, adică a organizărilor sociale perene.

Gestionarea familiei a fost preluată de organizări socio-politice sau confesionale diverse, în speță statele și entitățile religioase, care i-au croit un făgaș sinuos și instabil, flancat de ideologii și cutume generate de ideologii. De aceea, vreme de milenii neștiute *familia* a fost considerată ca proprietate a bărbatului, recunoscut, de facto ca „*tatăl familiei*”(pater familias) și de drept ca „*genitor*” - adică „*persoană care procrează, în raport cu cel procreat*”.

Ideologii au identificat din interes partizan „*funcțiile familiei*”, alăturând, tot din interes de partid sau bazându-se pe anumite dogme religioase, funcția socială și funcția biologică. De regulă, cele mai aprinse dezbateri și cele mai extravagante percepții privind *familia* se poartă și astăzi în jurul funcției de „*reproducție umană*”, respectiv capacitatea familiei de a produce urmași pentru asigurarea generației următoare. Prin această funcție se asigură reproducerea biologică a unei națiuni. De aceea, participanții la aceste dezbateri, indiferent de culori politice sau dogme religioase, sunt convinși, pe fond, că *familia*, ca bază biologică a oricărei societăți depinde de fecunditatea soției și bărbatului.

Despre starea actuală a familiei în societățile așa-zisele „*democratice*”, dar și în societățile zugrumate de regimuri totalitare se vorbește fără încetare, iar mijloacele de informare nu conțin să →

AUREL V. DAVID

vorbească despre această „*celulă de bază*” a societății. Însă, în prezent, adopțiile tot mai frecvente de copii, înmulțirea cuplurilor de homosexuali și lesbiene, precum și înșămânțarea artificială a mamelor au creat o mare breșă și o rană sângerândă în esența *familiei*.

Importanța *familiei* în orice societate rezultă, în primul rând, din *funcțiile sociale* ale acesteia. Asupra lor au căzut de acord ideologii și sociologii.

În cazul familiei, sesizăm funcția *economică* (asigurarea materială și protejarea față de lipsuri și boli); funcția *juridică* (protejarea juridică membrilor familiei în societate); funcția *politică* (asigurarea unei poziții legitime în societate); funcția *religioasă* (practicarea și transmiterea la generația următoare a tradițiilor religioase); funcția de *socializare* (formarea capacității de adaptare și motivare în conviețuirea socială).

Pentru eroii principali ai romanului *Sacrificiul*, familia este o realitate firească și sacră. Așa cum acționează pentru protejarea familiei, ei luptă și pentru drepturile națiunii române. În convingerile lor, națiunea este, de fapt, tot o familie, dar mai mare și mai complexă.

Raportându-ne la modul cum Mihail Diaconescu prezintă familia ca nucleu etno-spiritual și model organizațional și funcțional al națiunii române, ne amintim, fără să vrem, că în prezent se duce o aprigă luptă generată de ideologi împinși din spate de „*cercuri oculte*” pentru a explica beneficiile și riscurile modelelor familiale. În acest vârtej ideatic pervers, în prezent sunt prinse cinci modele familiale, respectiv: *modelul bazat pe drepturi*, *modelul bazat pe drepturi și responsabilități relaționale*, *modelul comunitar*, *modelul contractualist* și *modelul tradițional*.

- **modelul bazat pe drepturi** - familia trebuie abordată din perspectiva legislației familiale, care recunoaște natura politică și caracterul negociabil al normelor și valorilor sociale; drepturile articulează relațiile dintre oameni: fiecare libertate de acțiune a unui individ impune constrângerea de a fi respectată de ceilalți; drepturile trebuie să țină cont de dependențele și inegalitățile din cadrul familiei; drepturile specifice relațiilor de familie sunt: drepturile la custodie, dreptul la divorț, drepturile maternale și paternale, vizite și întreținerea oferită copiilor; acestea se circumscriu dimensiunilor normative ale relațiilor familiale.

- **modelul bazat pe drepturi și responsabilități relaționale:** familiile sunt asociații cu caracter privat și entități modelate de ordinea politică, iar viețile oamenilor sunt concordante modelelor culturale; individul este entitate distinct individuală și persoană implicată în relații de dependență și responsabilitate; drepturile nu mai sunt privite, deci nu mai aparțin indivizilor ca rezultat al auto-conservării, ci mai degrabă decurg din relațiile interumane; relațiile din cadrul familiei se înscriu în contextul relațiilor de vecinătate, religioase, etnice etc.;

- **modelul comunitar:** familia este expresia relațiilor personale și sociale mai ample decât cele individuale și nu se sprijină în primul rând pe înțelegeri contractuale și acorduri; „*comunitarii*” susțin că nicio persoană nu devine autonomă fără a parcurge mai întâi o perioadă îndelungată de *dependență*; indivizii sunt „*modelați*” de apartenența la anumite comunități etnice, regionale și religioase ale căror valori pot fi diferite de cele ale societății predominante;

- **modelul contractualist:** are ca punct de pornire individul autonom, stăpân pe sine și legat de ceilalți doar prin acorduri, iar căsătoria este un parteneriat încheiat conform voinței părților; soții pot decide între ei modul de administrare a relațiilor personale și financiare în timpul căsătoriei și în eventualitatea unui divorț. Statul nu se amestecă în încheierea contractelor;

- „**model tradițional**”: familia este o asocieră, are „*caracter privat*”, fiind alcătuită dintr-un bărbat, o femeie și copiii lor naturali; în această familie soțul își exercită rolul asupra soției și copiilor, este responsabil pentru asigurarea mijloacelor economice necesare gospodăriei sale și reprezintă familia la nivelul sferei publice; la rândul ei, mama (soția) răspunde de organizarea vieții domestice, conduce gospodăria, îngrijește și educă copiii.

Dezbateri aprinse, adesea aproape de conflict deschis, sunt în statele Europei democratice în privința **formelor de familie**, pornind de la prima formă de familie cunoscută în istorie: *familia matriarhală* (capul familiei fiind mama) sau mai târziu *patriarhală* (capul familiei fiind tatăl). În decursul istoriei, în Europa s-au născut și dezvoltat „*familia mare*” - unde pot trăi împreună mai multe generații și „*familia mică*” - cu un număr de membri de familie mai restrâns. În paralel, s-au dezvoltat așa-numita „*familia nucleară*” (*familia simplă*) - compusă din soț, soție împreună cu copiii minori care locuiesc și se gospodăresc împreună - și „*familia extinsă*” (*familia lărgită* sau *familia compusă*) - care cuprinde pe lângă nucleul familial și alte rude sau alte generații.

Familia simplă încă mai este considerată în Europa unitatea minimală de organizare socială și nucleul celorlalte forme de structuri familiale, iar *familia extinsă*, tot mai rară în Europa răsăriteană, datorită migrației masive în Occidentul Europei, încă mai adună sub același acoperiș trei generații: copiii, părinți și bunici.

În societatea europeană actuală, familia cu copii încă este acceptată ca modelul ideal al unei familii. Însă, unii arhitecți ai Uniunii Europene lucrează de zor pentru a impune o altă clasificare a familiei, precum și alte modele de familie decât cel tradițional. Aceștia își motivează demersul, prin faptul că în Europa democratică sunt acceptate așa-numitele „*forme moderne de familie*”, în care includ și perechile necăsătorite - „*parteneri*” cu sau fără copii, proprii sau adoptați.

În unele cercuri comunitariste se eludează *familia monogamă* - în care doar două persoane sunt căsătorite - propunând aberații, respectiv asigurarea libertății de ființare chiar pentru *familia poligamă* (îndeosebi un singur bărbat căsătorit cu mai multe femei).

Multă propagandă se face din cercuri oculte sau organizații civice nedefinite așa-numitei „*familii monoparentale*” - în care copiii locuiesc doar cu unul dintre părinți. Precum se știe, fenomenul se poate petrece ca urmare a deciziei unei femei de a da naștere unui copil fără a fi căsătorită sau fără a locui cu un bărbat, a divorțului, a decesului unuia dintre părinți, a înfierii de către un adult a unui minor sau a separării părinților.

*

Înfățișând într-o acaparantă manieră epică și simbolică o parte din infinita dramă a relațiilor umane, dar mai ales o succesiune de evenimente văzute în contextul lor social, istoric și moral, romanul *Sacrificiul* →

ilustrează convingerea autorului că, prin capacitatea perenă de îngemănare organică a „genezei” cu „patria”, familia exprimă și întreține microuniversul generator de relații sociale de comunicare, bazate pe încredere, sinceritate, susținere și afectivitate pozitivă între oamenii „conștienți de sine”, precum și toate trăsăturile fizice și spirituale ale unei națiuni, începând cu „vârsta socială” și terminând cu identitatea.

Familia definește, în corpul națiunii române, în mod fundamental, raporturile dintre generații (gr. „genos”). Ea constituie, din vremuri imemorabile, tipul nuclear de comunitate umană alcătuită din oamenii legați între ei prin relații de consangvinitate și înrudire, care trăiesc împreună, cooperează și asigură continuitatea de generații în timp, spațiu și spirit. Mai ales – în spirit.

În corpul națiunii române, familia îndeplinește funcțiile de gestionare a necesităților sociale, de producere de resurse energetice și informaționale, de socializare (prin instruire, educație și afectivitate) și de reproducere a resurselor umane (în cadrul cărora relevante sunt elitele sociale). Aceste funcții (attribute) sunt preluate de națiunea română prin oameni cu competențe profesionale și socializante, prin comunitățile încorporate și prin organizații cu funcții explicite.

Familia socializează oamenii și îi desăvârșește ca „ființe sociale”, le dezvoltă competențele profesionale și socializante, îi pregătește pentru roluri sociale în „serviciul semenilor”. Acest nucleu comunitar-organizațional generează și întreține relațiile de conlucrare, prin acțiuni sociale (activități comune), care generează valori sociale și satisfac necesități sociale. Astfel, oamenii devin procesori de informații, capabili să inițieze norme sociale necesare reglementării comportamentului în interiorul comunităților, organizațiilor și formulelor socio-politice dezirabile satisfacerii necesităților sociale. Acestea sunt, de regulă, normele acceptate de poporul român, devenind norme și valori pentru națiunea română.

Fără să ne raportăm la mediile familiale în care s-au născut, au crescut și s-au format sufletește, civic și moral, personajele principale ale romanului *Sacrificiul*, respectiv Romulus Brad, Dr. Nicolae Bolcaș și Dr. Ioan Ciurdariu-Ciorțaș nu pot fi înțelese. De aceea, credem că nu întâmplător Mihail Diaconescu a insistat în mod special asupra contextelor familiale în care ele evoluează.

Pentru acest motiv, *Sacrificiul* este nu numai un roman istoric, un roman psihologic, un roman social și un roman parabolă, ci și un roman al familiei, așa cum în cultura și literatura română au mai realizat Duiliu Zamfirescu în ciclul Comăneștenilor, Hortensia Papadat-Bengescu în ciclul Halippilor, G. Călinescu în *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru*, Petru Dumitriu în *Cronică de familie*. Acest fapt conferă romanului *Sacrificiul* attribute artistice, respectiv compoziționale, specifice.

*

Romanul *Sacrificiul* confirmă teoria potrivit căreia fiecare națiune are un anumit tip de organizare familială, adică de reglementare a relațiilor dintre bărbații și femeile de vârstă matură și dintre aceștia și copii (urmași). Indiferent de modalitățile de organizare, familia este definitorie pentru națiunea română. Mai precis, este defi-

nitore pentru „modul și arta de a trăi” a națiunii române.

În acele vremuri de sacrificiu pentru neam și țară, de la începutul secolului al XX-lea, partea națiunii române prinsă în corsetul Imperiului austro-ungar s-a diferențiat de celelalte națiuni aflate în aceeași situație, respectiv cehi, slovaci, sârbi, sloveni, croați, polonezi, ucraineni, după gradul de cuprindere al grupului familial, după forma de transmitere a moștenirii, după modul de stabilire a rezidenței noilor cupluri, după modul de exercitare a autorității în cadrul familiei.

Românii ardeleni, bănățeni, crișeni, bihoreni, sălăjeni, maramureșeni etc., trăiau în acele vremuri, de regulă, în două tipuri de familii nucleare: familia părinților sau familia de origine, în care dețineau rolul de copii și familia pe care o construiau - în care aveau rol de soț sau soție și care constituia un alt nucleu comunitar-organizațional.

Romancierul a sesizat faptul că viabilitatea națiunii române în acele momente era dependentă în mod fundamental de dinamica familiei, întrucât ea a fost cea care a asigurat succesiunea de generații și a menținut capacitatea oamenilor de a se raporta peren la „geneză” și la „patrie”.

Romanul *Sacrificiul* oferă și o nouă perspectivă de evaluare a destinului națiunii române: națiunea română va exista atâta timp cât va exista familia, ca nucleu și model de organizare a „ființei sociale”. „Caii troieni” care vor să distrugă națiunea română vor trebui să distrugă mai întâi familia română, începând chiar cu propria lor familie. Ei vor trebui să renunțe la ideea de a fi născuți (natio), să accepte că sunt incapabili să se raporteze la „geneză” prin succesiune de generații, dar și la ideea de a avea o „patrie”.

Comunitățile de români aflate pe tot cuprinsul Imperiului austro-ungar au constituit grupuri sociale (comunități), după modelul familiei. Acestea au fost rezultatul socializării, al nevoii de resurse, de comunitate și de protecție. Comunitățile respective au generat și afirmat „solidaritatea organică” a românilor, „de la vlădică la opincă” și au întreținut relațiile de conlucrare pentru satisfacerea nevoilor sociale. Romancierul a surprins în chip magistral momentul în care românii eliberați de sub asuprirea austro-ungară au construit, după modelul familiei românești, organizații gestionare, cunoscute generic prin sintagma „autorități publice”.

Prima misiune a acestora a fost apărarea familiei, adică a nucleului etno-spiritual al națiunii române.

Argument pentru Transilvania sufletului meu...

(I)

Transilvania este un cuvânt simfonic, deoarece sunetele sale par să rostească în același timp, în perfectă armonie, o melodie plăcută auzului. Izul arhaic și misterios al termenului se revarsă și asupra locurilor denumite astfel, înobilându-le cu atributul eternității. Prozaic spus, Transilvania e o provincie istorică, regiune a României, parte integrantă a României și efigie a identității românești. Dar, sub aspect oficial cel puțin, nu a fost întotdeauna așa, iar ceea ce a fost trebuie să fie cunoscut. Referirile la Transilvania s-au adunat în timp, multe, deopotrivă literare, științifice și istorice, scrise cu sufletul și cu mintea, chiar dacă autorii nu au avut întotdeauna cele mai generoase și altruiste intenții.

De la începuturile istoriei, Transilvania a fost „un loc de ispititor belșug și de trecere a oștilor”, cum ar fi zis Nicolae Iorga. S-au perindat pe aici multe neamuri, între care mai cunoscute și mai statornice sunt dacii, romanii (latinofonii), daco-românii, slavii, românii, ungurii, secuii, sașii. S-au succedat și multe stăpâniri, regimuri politice, dominații, dintre care nu lipsesc a Imperiului Roman, a imperiilor stepei, a voievozilor Gelou și Gylas, a Regatului Ungariei, a Imperiului Otoman, a Imperiului Habsburgic. Din 1918, Transilvania aparține României nu pentru că ar fi fost cucerită de Regatul României de atunci, nici datorită drepturilor istorice ale României, nici ca urmare a deciziei marilor puteri, nici ca rezultat al nobleței românilor care s-ar trage din romani – civilizatorii lumii de odinioară etc. Transilvania aparține României dintr-un motiv simplu, acceptat destul de recent în dreptul internațional: românii reprezentau și reprezintă majoritatea absolută a locuitorilor acestei țări, iar voința românilor la 1918 a fost unirea provinciei cu România. Această voință a majorității coincide și coincide cu dreptul popoarelor la autodeterminare, drept recunoscut în ianuarie 1918 de Congresul SUA, la propunerea președintelui Woodrow Wilson. Acest principiu fundamental a fost apoi re-

cunoscut de toate puterile învingătoare în Primul Război Mondial. Prin urmare, românii s-au încadrat în 1918 în ordinea mondială de drept de atunci, ceea ce a determinat Conferința de Pace de la Paris, din 1919-1920, să nu facă altceva decât să valideze hotărârea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, ca și deciziile similare, luate anterior (în același an 1918) la Chișinău și Cernăuți. Deși lucrurile nu au fost atât de simple cum sunt rezumate aici, apartenența Transilvaniei la România se bazează nu pe o conjunctură trecătoare, ci pe realități măsurabile și incontestabile. O dovadă în plus în acest sens este faptul că și după Al Doilea Război Mondial – timp în care aproape jumătate din marea provincie istorică fusese dată de Germania și Italia Ungariei –, pornind de la aceleași realități etno-demografice, granița de vest a rămas neschimbată, pe vechile aliniamente, stabilite (cu greu) în anii 1919-1920.

Prin urmare, Transilvania este parte integrantă a României, iar acesta este un dat care nu mai suportă discuții. Firește, etniile principale ale Transilvaniei – românii, maghiarii și germanii (sașii și șvabii) – continuă să scrie despre trecutul „Țării de dincolo de pădure”, cu sensibilități proprii, istorii paralele. Prin acestea, românii își deplâng soarta lor multiseculară de iobagi, de supuși ai domnilor de pământ unguri, germanii (cei mai mulți mutați acum în patria originară a neamului lor) evocă nostalgic vremurile burgurilor lor înfloritoare de pe Fundus Regius, iar maghiarii (cu secuii alăturați ferm

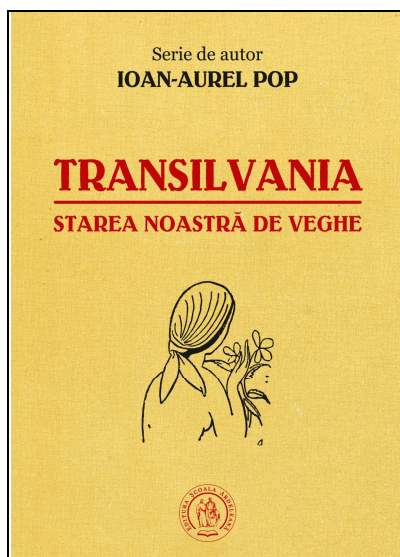

lor din secolul al XIX-lea) visează la statutul lor de stăpâni, nu doar din timpul de aur al Sfintei Coroane, ci din secolele mai recente, când au deținut mereu puterea locală, și speră (unii) la întoarcerea „gloriei apuse”.

Rândurile de mai jos sunt produsul meditației unui istoric român, cu toate cele implicate în aceasta. De aceea, ele exprimă, pe cât posibil, fapte obiective, dar cuprind și sentimente, impresii, atitudini, credințe, visuri. Studiez trecutul Transilvaniei de vreo patru decenii și nu mă pot sătura de savoare a acestei lumi revolute, dar prezente în toate fibrele ființei noastre de acum. Văd aievea latinitatea adusă de acvilele legiunilor romane; conversez cu daco - romanii în latina vulgară a începuturilor; asist la răspândirea cuvântului Domnului, făcută de primii misionari; îl urmăresc pe „ducele Gelou” apărându-și cu prețul vieții, undeva la confluența Căpușului cu Someșul Mic, „sărăcia și nevoile și neamul” (Mihai Eminescu), „sărăcie” formată din „sare și materii sărate”, dar și din aur, din mult aur, aflat până și în nisipul râurilor; îi văd pe primii comiți trimiși de regele ungar în vechile centre fortificate din Bihor, Sătmar, Sălaj, Dăbâca etc.; trăiesc (re)organizarea voievodatului în cadrele statului arpadian; înțeleg mândria Angevinilor, luptători pentru gloria crucii latine „contra păgânilor, ereticilor și schismaticilor”; asist la decăderea elitei românești, obligate fie să-și piardă identitatea, fie să se replieze la adăpostul satelor și să ducă, în mândria sa umilă, viața modestă a țăranilor și câte altele! Toate acestea sunt tablouri de viață, așa cum a putut avea viață de demult să fie.

Acad. IOAN-AUREL POP

(Prefață la *Transilvania, starea noastră de veghe*, Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană, 2016)

Ioan al Banatului

„Să fim mărturisitori strașnici ai lui Hristos!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne oprim asupra pericopei evanghelice despre vindicarea celor doi demonizați din ținutul Gadarenilor (Matei 8, 28-34; 9, 1) în care Sfântul Evanghelist Matei ne relatează o minune săvârșită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, dincolo de Lacul Ghenizaretului.

Î.P.S. Ioan: Este vorba despre un moment deosebit. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a trecut dincolo de ținuturile Gadarei, în Iordania de astăzi. Acolo, apropiindu-se de o cetate, L-au întâmpinat doi bărbați demonizați care locuiau în morminte. Cei din familie n-au mai putut să-i țină în casă, își rupeau hainele de pe ei. I-au dus la marginea cetății, unde cei doi locuiau în morminte. Gândiți-vă câtă durere trebuie să fi fost în acele familii, când, probabil, un tată sau un frate, sau un soț a trebuit să-l ia de mână, să-l scoată din casă și să-i spună: de acum să stai aici în mormânt! Și spune Sfântul Evanghelist că, atunci când s-a apropiat Hristos de ei, au început să-i spună ce ai cu noi, Iisuse, de ce ai venit așa de repede la noi să ne chinuiești.

Și au spus atunci demonii, care știau ce are de gând Iisus, dacă vrei să ne izgonești din oamenii aceștia, lasă-ne să intrăm în turma de porci. I-a lăsat. Turma de porci s-a aruncat în mare; s-a înecat. Păstorii s-au dus în cetate și au spus cele ce s-au petrecut. Cei din cetatea Gadarei au venit și L-au rugat pe Iisus să plece din cetatea lor.

L.C.: Înaltpreasfinția Voastră, vă rog să insistați asupra învățăturilor pe care le-am putea desprinde din această pericopă evanghelică?

Î.P.S. Ioan: Mântuitorul, apropiindu-se de cei doi demonizați, nu a început El dialogul cu ei, ci ei, demonii din acei oameni, au început: „Ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu?”

(Matei 8, 29) Câți dintre noi, care suntem creștini, botezați în numele Sfintei Treimi, mărturisim, în viața noastră și prin viața noastră, că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Un demon mărturisește că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, iar noi stăm ca niște pești, muți, nu mărturisim în familia noastră, nu mărturisim în cetatea noastră, nu spunem celor cu care ne întâlnim că noi credem în Hristos, Fiul lui Dumnezeu. De aceea, prima învățătură ar fi **să fim mărturisitori strașnici ai lui Hristos**, că este Fiul lui Dumnezeu întrupat din persoana născătoare de Dumnezeu.

De ce, cu o zi înainte, Mântuitorul ținuse predica de pe Muntele Fericirilor și a trecut de cealaltă parte a mării? De ce oare i-a luat pe Apostoli și i-a dus tocmai la întâlnirea cu doi demonizați care trăiau, cum spune Evanghelistul, în morminte?

I-a dus pe Apostoli să vadă cumva, cât de cât, cum arată iadul. Unde este iadul? Unde sunt demonii, unde ei stăpânesc este împărăția întunericului. Deci i-a dus să vadă ceva ce se întâmplă în pridvorul iadului. A vrut să le arate cum trăiesc oamenii în iad, munciți de diavoli, despărțiți de familiile lor și rupându-și hainele de pe ei.

L.C.: Prin aceasta ne arată și nouă, cititorii și ascultătorii Sfintelor Evanghelii, cum este și ce se întâmplă în „pridvorul iadului”, așa cum ați afirmat Înaltpreasfinția Voastră.

Aflând aceste lucruri, ne punem firesc întrebarea: cine ar vrea să trăiască în împărăția demonilor, ruși de familie și chinuți de diavoli?

Î.P.S. Ioan: De aceea spun: Fugiți de această împărăție și apropiați-vă de împărăția Mântuitorului nostru Iisus Hristos!

Diavolii știau că Mântuitorul a venit pe pământ să-l slobozească pe om și de aceea au cerut să fie lăsați să intre în porci, să facă încă un rău oamenilor. Diavolul a căzut din Rai, a căzut în om.

Vedeți treptele căderii: din Rai, diavolul a căzut în om și din om, în morminte.

Faptul că diavolul a căzut în om ne duce cu gândul că el, pierzând bucuria Raiului, a zis, totuși, să mă odihnesc în ce a creat Dumnezeu și s-a bucurat atât de mult de creatura Sa, de om.

Așa se face că a zis diavolul: să mă odihnesc în om, să cuceresc omul.

Fugiți, feriți-vă ca nu cumva să fie cineva din familiile dumnevoastră în al cărui trup să se odihnească satana.

Și acum urmează ceva cât se poate de cutremurător. Vedeți Hristos vine la

cei doi demonizați – bineînțeles să-i elibereze, dar demonii n-au zis: liberează-ne și pe noi din puterea întunericului! Pentru acei demoni care, înainte, au fost îngeri de lumină, ar fi fost o mare oportunitate, la momentul acela, să se întoarcă și ei la creatorul lor. Dar au fugit de creatorul lor. În pericopa evanghelică de care vorbim este **o prefigurare a coborârii la iad** a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, atunci după răstignirea Sa, în sâmbăta patimilor, când a coborât la iad. Nici atunci, satana și cu ai lui n-au spus: ne smerim, ne închinăm și primește-ne înapoi în treapta de unde am căzut!

L.C.: De aici rezultă, desigur, o altă învățătură, Înaltpreasfințite Părinte. Sau poate chiar mai multe învățăminte. Vă rog să ne mai sfătuiți Înaltpreasfinția Voastră.

Î.P.S. Ioan: Vedeți cât de adâncă este răutatea demonilor! Au avut șansa să se smerească și ar fi fost puși în treapta de lumină îngerească în care au fost. Dar au fugit de Hristos. **Nu fugiți de Hristos!** Mă bucur că la auzul dangătelor de clopot, credincioșii nu fug, ci vin la Hristos. Câți au trecut cu sutele, cu miile pe drumul acesta, spre biserică!

Apropiați-vă de Hristos și cu familiile pe care vi le-a dat Dumnezeu! Dacă întrebi: unde stai? Răspunsul este: stau în localitatea cutare, pe strada cutare, la numărul cutare. S-ar putea să stea într-o casă binecuvântată de un preot, dar s-ar putea ca a lui casă să fie în mormânt. Mormintele nu sunt în cimitir. Mormintele sunt în sate, în orașe, acolo unde trăiesc oameni care nu-L au pe Dumnezeu, pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Venind spre sfânta biserică, la sfânta liturghie, credincioșii trec pe lângă multe morminte. Îi îndemn pe toți: treziți-i pe cei pe care îi vedeți, în timpul sfintei liturghii, stăpâniți de duhul rău, în morminte!

Treziți-i și Dumnezeu vă va răsplăti! Dacă pe cineva îl veți scoate din mormântul nepăsării și al indiferenței față de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu vă va răsplăti.

Biserica este pridvorul Raiului. Din când în când, iese Iisus Hristos din Rai și vine în acest pridvor, să se întâlnească cu cei care se pregătesc să intre în împărăția lui Dumnezeu.

Nu mai părăsiți pridvorul împărăției lui Dumnezeu!

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Itinerarii spirituale

LA MORMÂNTUL PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

„Maica Domnului e crinul neamului omenesc”. (Părintele Arsenie Boca)

(II)

1.

S-a încheiat și pelerinajul, nu însă fără a-și lăsa în inimile și conștiința celor 20 de pelerini emoțiile celor 3 ore petrecute la Prislop, având în centrul lor ajungerea și scurtul popas divin la mormântul Părintelui Arsenie Boca!

Am considerat oportun însă, revenind în Bucovina, ca după cele 3 luni scurse de la sărutarea Crucii și momentele de meditație de acolo, să revin cu unele precizări importante care sper să închege și mai bine bilanțul pelerinajului memorabil.

Vara trecută, prin miezul ei, aflat în compartimentul unui tren accelerat de cursă lungă, s-a întâmplat ca să se înfiripe între călători diferite păreri despre minunile săvârșite de Părintele Arsenie Boca pe timpul vieții dar și după chemarea Sa la Domnul.

Eu fiind neutru doar până ce o bătrânică întrerupându-și cititul dintr-o carte a intervenit, cum s-ar zice ex abrupto, spărgând prin vorbe tăioase tocmai momentul când unul dintre bărbații de față a subliniat că Părintele Arsenie Boca intuia precis și gândul omului!

-Numai Dumnezeu și nimeni altul o poate face!

-De acord - am intervenit eu, lăsând restul pasagerilor: doamne, domni și o domnișoară într-o deplină liniște. (Acceleratul despica acum câmpia leneș, parcă toropit de căldura zilei de iunie, în amiază).

-Dar tot prin harul Domnului dăruit unui rob de al Său e posibil ca și acesta să fie înzestrat cu o astfel de minune, am continuat.

-Vă referiți la Părintele Arsenie Boca?

-Da.

-Eu nu cred așa ceva, mi se adresează vârstnica atât de ferm încât părea să molipsească cu precizarea ei întreg auditoriul. Femeia a coborât chiar la următoarea oprire a trenului.

2.

Cititorii care mi-au citit cele două însemnări, cu titlul acesteia, în

cea de a doua specificam un lucru care a stârnit nedumerirea multora dintre ei. Anume că la mormântul Părintelui Arsenie Boca nu se puteau depune flori din cauze, loco, ce nuni înlesneau vreun comentariu. Da, așa a fost!

Totuși, după o perioadă de timp trecută de la pelerinaj, dorind să dau un răspuns clar celor interesați, am format, pe mobil, numărul de telefon al domnului Dragoș Forminte, ghidul călătoriei noastre la Prislop.

Foarte amabil, așa-i era firea, acesta mi-a oferit detaliile necesare (din nefericire necunoscute mie la plecare).

Părintele a iubit mult florile atribuindu-i crinului numele Maicii Domnului.

O floare mai rară, cu miros pătrunzător, ai cărei bulbi pot fi procurați în florării, primăvara.

După plantarea lor în grădini, când înfloresc, își deschid petalele de mai multe culori, predominând însă galbenul și albul în zona de munte.

Florile, cu predilecție, deci, crinii cu tot cu rădăcini, erau primite la mormânt numai pentru binecuvântare iar după întoarcerea pelerinului acasă, plantându-i în grădina lui, în scurt timp, aceasta se îmbelșuga cu ele! (relatare - Dragoș Forminte).

Am mai aflat apoi de la acest domn, că la o anumită distanță de mormântul Părintelui Arsenie Boca se aflau bănci pentru a mai îngădui și a-ți repeta rugăciunile, necazurile, dorințele.

Ghidul a avut un neg crescut mult pe față și (repetându-și necazul) la examenul medical de la o clinică din Cluj a constatat dispariția lui!

De fapt, despre minunile săvârșite de Părintele Arsenie Boca cu siguranță, cei interesați au aflat din mărturisirile unor preoți sau de la unii martori oculari la postul de tv. România tv.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

RUGA I

Pioasă, fruntea se-nclină la pământ
Când șoapta serii zarea o sărută
O rugă caldă îmbrățișează lutul
Înveselindu-l ca pe un copil.

În căutarea izbăvirii
Secătuit de lupte, trupul se mai zbate
Dar sufletul se-nalță din cădere
Pe-o scară nevăzută a durerii.

Te trag în jos nebănuite umbre
Patimi și chemări te amăgesc
Neostoit ți-e chinul
Vei reuși tu, oare, cu adevărat să te smerești?

Deși-n genunchi, drept în simțire să rămâi,
În zbucium de Sisif, cu lacrimi în privire,
Încet-încet ai să devii
rug aprins de Dumnezeiasca iubire.

RUGA II

Ceața în falduri se lasă
peste pietre înecate de plâns
orbecăind drumul s-a rătăcit în noi
se-nalță în îngenunchieri de lacrimi
rugă la cer
petală cu petală
corola sufletului urcă la cer
șerpi de foc – cuvintele - ard ispitele
și-n larg cântec,
înmulțindu-se din tăceri, taina
crește...

O, nevinovată zidire,
împărțită din Dumnezeire,
cu Lumina vei stinge
nimicnicia.

TRUP ȘI SUFLET

Mădularele trupului se târăsc
lipicioase
Încovoiate de păcate
Din oase lacrimi de foc picură
Când voia stricăcioasă
le spulberă albastrele doriri
Din răni ascunse
Aripi de suflet se înalță în zenit
Din moarte vor renaște
chemând la viață înstrăinatul trup
închina-se-va
vremelnica trăire
la nemurire.

MAGDALENA HĂRĂBOR

Reverberație sufletească

Viața... e atât de frumoasă... Făcând primii pași în lume, ni se pare imensă, interminabilă, multe lucruri ne sunt de neînțeles, le atribuim chiar și valori de nonsens, le disprețuim fără să ne dăm seama doar pentru un simplu motiv că nu facem parte din acea sferă a cunoștinței și a înțelegerii tuturor minunilor care se petrec în jurul nostru... Căci DA! În jurul nostru se petrec MINUNI, iar nu banale fapte care, înșiruite, duc la o desfășurare a vieții... Minunile sunt lângă noi! Zilnic suntem părtași la ele, poate fără să ne dăm seama: un prieten care-ți aduce zâmbet în zi de întristare e o binecuvântare pentru trup și suflet, o vorbă caldă care-ți înmoaie simțirile, aidoma... la fel e și un copil cu surâsu-i cristalin ce răsună în străfundul sufletelor noastre, ca într-un pustiu PALAT DE CLEȘTAR...

Totul e o minune! Soarele tânăr ce desface dimineața cerul pe la cusături, de-și revarsă a sa lumină peste cei drepți și peste cei nedrepți, bobul de grâu care moare pentru a da viață înmiit, ploaia care cade ca o binecuvântare peste capetele noastre... plânsul, ale cărui lacrimi sunt ca o ploaie binefăcătoare pe praful orbitor al pământului, care înăbușă inimile noastre înăsprite...

Suntem, de fiecare dată, suntem PREA MICI pentru a înțelege aceste MĂREȚII...

Și așa, muguri de parfum ne-am desfăcut mângâiați de iubirea caldă a soarelui livid... am dobândit putere, și am răspândit mireasmă peste suflete, ca un Duh Mângâietor... ca o tămâie binemiroitoare ce-și revarsă valurile de fum străveziu, pătrunzând în sufletele noastre păcătoase prin nările larg deschise...

Și așa, crescuți sub veșnicul Aco-perământ, ni se pare totul frumos...dar greu totodată, căci și Hristos S-a dat pe Sine pe Cruce pentru a ne ridica pe noi din căderea cea mare, căci numai prin smerenia Sa am dobândit și noi smerenie, numai prin desăvârșita Sa ascultare față de Tatăl am „învățat” a păzi Poruncile, numai prin cădere am învățat să prețuim ridicarea, prin boală am reușit să prețuim sănătatea, prin singurătate am învățat a simți lipsa iubirii, prin deznădejde am reușit să dobândim milă Dumnezeiască...

Har, pace și binecuvântare să cerem mereu!

Și toată teologia și teologhisirea acestea ni se par nouă, poate prea greu de aplicat la viața cotidiană... și totuși, din contră, ele rezultă tocmai din ea... La fel cum omul are două dimensiuni, trup și suflet, care se află într-o corelație strânsă pe drumul spre mântuire, fiind ÎMPREUNĂ-LUCRĂTOARE, tot așa teologia își ia ÎNȚELEPCIUNEA din viața de zi cu zi, și are aplicații în veacul acesta... pregătindu-ne pentru cel viitor...

Nici nu știu care e cea mai potrivită comparație... Să asemănăm VIAȚA cu un JOC? Să asemănăm VIAȚA cu o CARTE? Să asemănăm VIAȚA cu un CIRCUIȚ INFINIT sau TERMINABIL?

O MINUNE... Asta e VIAȚA... Și cel mai minunat lucru care o desăvârșește e acela că ne duce mereu la un final fericit... ne duce la un REZULTAT al activităților noastre... un REZULTAT al iubirii, al bucuriei ce alungă tristețea, al zâmbetului ce șterge lacrima, al biruinței ce sfarmă căderea... Am stat să meditez ... Și așa, am ajuns la concluzia că e mai potrivit să redau cuvintele unui bun prieten, căci nu vreau să le modelez prea mult, ca nu cumva, din prea multă grijă să stric forma vasului de aur și... să iasă o vază pentru flori în loc să fie un Potir din care să se vindece suflete secătuite de Viață...

Încercările sunt toate niște exerciții cu aplicații multiple... Ca, de pildă, niște „exerciții de mate” ☺ ... Dar, din prea multă grabă sau din lene, nechef, din dorința de a ne ușura crucea, alegem de multe ori să căutăm răspunsurile la finalul culegerii...

Tot așa era și un bătrân căruia i s-a părut prea grea crucea ce o purta, motiv pentru care, pe drum, a tot tăiat din ea... și, ajungând la o apă mare, crucea nu a avut dimensiunea potrivită pentru ca omul să poată trece râul... pentru că atât a tăiat încât s-a scurtat considerabil... și așa a rămas pe acel mal, nemaiavând scăpare... Așadar, încercările sunt cele

care ne determină să „inventăm” noi răspunsuri, noi soluții, noi rezolvări, pe când alegerea lepădării de ele nu ne va fi de folos ☺... Și așa, de multe ori deschidem pe furiș la sfârșit, vedem rezultatul final, și le zicem celor de lângă noi că AM URCAT MUNTELE, dar ne înșelăm amarnic, căci l-am urcat cu LIFTUL... Datori suntem să urcăm Muntele ÎMPREUNĂ cu HRISTOS, în coate și genunchi... Dumnezeu, din mila Sa cea nesfârșită și din bunătate, ne-a dat REZULTATUL FINAL... iar noi, netrebnci ne-am arătat și nevrednici de IUBIREA Lui☺...

Dar noi ar trebui să ajungem la acel răspuns atât de mult râvnit de firea noastră, noi, prin Iubire, să ajungem la Adevăr, mergând pe Cale... și să dobândim Viața...

Și așa cum o poezie de dragoste e PERFECTĂ doar când e scrisă de amândoi îndrăgostiții, tot așa și viața noastră va fi mai fericită dacă ne vom lupta să ajungem la un rezultat al încercărilor pe care le primim în fiecare clipă...să ne ajutăm unii pe alții, „să ne îngăduim unii pe alții prin iubire”, precum zice Sf. Apostol Pavel... Doar dacă punem început bun unui lucru, săvârșindu-l prin iubire, vom avea bucuria de a ajunge tocmai... la Iubire... iar dacă nu, tot viclesugul nostru va fi zadarnic, căci oare cu ce ne va ajuta pe noi, pui de năpârce, să știm răspunsul unor întrebări care nu s-au rostit încă? Sau ce folos vom avea dacă nu vom ști să mergem pe Cale, pas cu pas, până la sfârșit, noi hotărându-ne propriul drum, greșit, de a folosi mijloace mârșave pentru dobândirea „liniștii” că știm răspunsul...? Uneori aflarea răspunsului ne poate îngrijora, căci nu e pe placul nostru... Așa că, mai degrabă ar trebui să pornim iubind, să pornim cu iubire pentru a ajunge la ea ... ca așa, ajungând la sfârșit, la rezultatul final, să avem surprinderea și bucuria de a descoperi răspunsul corect... Și doar când verificăm atunci, la sfârșitul cărții vieții, avem ONOAREA de a vedea care e Adevărul... ba poate dăm și de rezultate noi, mai bune, în funcție de PERSOANĂ...

Iar rezultatele pe care le descoperim pe măsură ce urcăm și coborâm... sunt rodul muncii noastre, al dragostei împărtășite, căci numai „dăruind, vei dobândi!” Să căutăm deci dragostea, care e cea mai mare virtute, fiind Însuși Dumnezeu... „Dumnezeu este Iubire!”

2011

Sora DENISA,
Mănăstirea Țețu

FEMEIA – PRIMUL GÂND DE CRIST

aleasă liră – blând lăută
din strune-ți cad îngeri și spini
pentru o lume nevăzută
clădești din sonuri punți de crini

suntem străini de cânt-cărare
dar Frumusețea ne e zee
unelte sfinte-n sfânt-lucrare
un nume au: se chem' Femeie!

străjeri suntem la poarta sorții
întâmpinăm minuni și raze
prin slove-am lecuit toți morții

cu toți trudim la raiu-n fraze...
...Femeie – primul gând de Crist
întinde-ți mila peste-Artist!

CREZUL

Tu ești demiurg a toate –
nevăzut
dar prin Chipul Răstignirii –
cunoscut:
crești durerea mântuirii –
minunat
pe noi nouă ne dezvălui – Duh
curat!

viermi uitare hoit și treceri
hotărăști
crezul smulge-n stele suflet –
smulge măști:
dimpună-n lumi de raze
pribegim
dar prin Tine – Empireu-l
regăsim...

Călăuză – Frate Mare – suferim:
Suferința - în iubire o-nflorim!
...de căutare și-ntrebare-
mbolnăviți

ne culcăm în Tine – liniștiți...
...îmbrăcând lumina apelor din
cer
straiu-nvăpăiază Navă și Năier!

BEȚIVUL DIN TRAFIC

morții-și pun centura-n dric –
merg disciplinat în trafic
căci pe lumea „*cealaltă*” toți
tre' să se-nscrie-n grafic!
vampiri trag - pe șest – o dușcă:
cine știe luna astă
de-or primi rația-ntreagă: sânge-
albastru de nevastă...
trec strigoaice-n crinoline –

vălurind văzduh și apă...
mare-nghesuială – frate – de
când criza-n lume sapă!
...zice răposat bețivul – tot
oprind în gât... „*maree*”:
„...*nu-nțeleg – hâc! – socoteala:*
<<...*lumea astă...lumea*
cee...?!>>

cumîncături și sticlă: osebirea
e... PARTAJUL!

... la mulți ani și fericire! –
hâc!...era s-uit:...ȘI-
AMBALAJUL!
eu sunt pentru împăcare – hâc!
– vă dau pe loc ucazul:
morți și vii – cu toți în trafic –
vă dați mâini! - vivat curajul!”

...și-ocolind pe Sfântul Petru –
cel pus strașnic pe controale
șovăi spre slăvi bețivul – tot
jertfind el la alcoale...
așa tare-l preocupă lozincile-
osonale
că uitat-a amănuntul: el de mult
e-ulcici și oale...
(...pline toate – parfumate!...dar
niciuna cu... sarmale!)

NOȚI DE RUGĂCIUNE

tei tomnatici plâng în vară -
copleșiți
între vipii și parfumuri sunt
striviți:
stă pe ramuri – toropit de noți
fierbinți
înger singur: s-a certat cu vâpăi-
sfînți...

noți învârtejite-n foc – fie-vă
milă
cântecul de greier – disperat –
hrănește silă...
coborât-a iar infernul pe pământ
vestejit e-n guși de păsări -
Ultim Cânt...

nu te mânia pe bieți Artiști – o –
Criste

când cerșesc spre ceruri
ametiste:
mistic - răcorosul foc – se mai
hrănește

din credință și durere – și tot
crește!
focul Artei nu a ars pe nime-n
lume:
schimbă-ți – Criste-n simfonii –
câteva strune...

ÎNCĂ TÂNĂR E TÂLCUITORUL

încă tânăr e tâlcuitorul
sprinten saltă - foc de pe
comori!
azi citește-n aștri cu tot zorul
precum mii de ani în urmă –
printre flori...

încă tânăr e tâlcuitorul
duhul i se duelează pe săturate -
în pridvor nu-i e uscat umorul:
că-s heruvi – serafi: se bat pe
spate!

încă mai dansează cu vulcanii
călărind - pe deșelate – stele:
otânjiți – smeriți – din cer –
golani

se coboară – înșerpind - din nou
– curele...
...el – tâlcuitorul Viului Hristos
nu cojește cânt și vrajă pân' la
os...

VIZITA

în căsuța de tămâie
Crist s-a pogorât din stele:
a venit să îmi mângâie
rugăciunea vieții mele

candela mai arde vie
dimineața când s-arată:
vorbe sfinte se-nfierbântă
și nu-ndură-un „*altădată*”

pân' la Duh – păduri de patimi!
iar Tu te numești Răbdare -
încât hotărăști – în lacrimi
să mai stai cu mine-o zare...

...după-o viață - am ca oaspe
tot Hristosul cel de ieri:
tace raze-exasperate
luminând munți de dureri...

ADRIAN BOTEZ

AUREL DUMITRAȘCU

Borca, 9 decembrie 1983

Draga mea*,

Îți răspund imediat! Observ că scrisoarea a plecat de acolo pe 4 decembrie și a ajuns aici azi, pe 9. Poate că pe 13 va fi în mâinile tale răspunsul meu.

Vreau să reții un lucru de la început: alungă teama (!) că aș putea să nu-ți mai scriu. O să-ți scriu mereu atâta timp cât nu-mi vei interzice! Recunosc, nu-mi închipuim că însemn atât de mult pentru tine. Dar mă bucur. Știu că o fac sincer, mai ales pe fondul unei amărăciuni confirmate în noiembrie (un ulcer apărut numai pe fond nervos; reflex al nervilor pe care mi i-au făcut cei ce-mi editează cartea; cineva a auzit ieri la radio că în curând cartea mea e-n librării.; de o lună și ceva am refuzat să mai sunt la ALBATROS, iar Sântimbreanu mi-a scris că nu mai vrea să-mi vorbească, fiindcă l-aș fi insultat; nu l-am insultat, dar îmi păstrez toate afirmațiile pe care le-am făcut la adresa responsabilității editorului). Există și rămâne în mine un sentiment "mojic": mă mir întotdeauna când cineva îmi dă atenție. Când cineva mă iubește, mi se pare tare mult. Într-un fel, aparțin acelui om.

Rămân să cred în mod serios (poezia nu intră în nici o discuție de acest fel, EA fiind devenire pur și simplu) numai în iubire, adică în exact ceea ce nu mi s-a dat pur și simplu pe deplin. E ambiguu să explic ce înțeleg eu tot timpul prin iubire; despre aceasta ți-am vorbit și-n ultima scrisoare. Aș vrea să mă plictisesc de voluptatea iubirii, adică să fiu amețit de iubire – deci să pot reîncepe. A reîncepe nu înseamnă a repeta. Îmi dau seama că o femeie proastă nu m-ar tolera. Frumusețea mea rămâne spirituală. Fizic suntem toți frumoși și discutabili. Vorbesc de frumusețea mea spirituală și poate că e doar un anume rafinament poetic. Am citit ieri și azi o carte dintr-o specie ușoară -jurnal-, dar o carte care m-a umilit, pur și simplu mă (simt.. ha!) simt rușinat: "Jurnalul de la Păltiniș" al lui Gabriel Liiceanu. Toate discuțiile acelea cu guru-ul Noica sunt ne-maipomenite. Ei nu-s intelectuali, ei sunt filozofi. Dar am invidiat (constructiv) serile lor de spirit (și

spiritism) cu tot sufletul meu. Ce neghioabă e soarta noastră deseori. De ce n-am putut avea și eu un profesor până-n 25 de ani! Am avut numai colaje. Și o încăpățănare ce venea din talent, poate și din temperamentul meu „împărțit”, faustic și „huligan”-vreau să spun al libertății.

Șimt profund nevoia de a te iubi, de a sta cu tine în bucurie. Prin dispreț nu putem reîncepe nici o lume. Prin bucurie: da! Îți mulțumesc mult pentru că ții la zilele acelei veri! Și eu țin! Gândesc puritatea altfel! Faptul că tu ești o soție iconoclastă mă bucură sincer! Înseamnă că ai rămas pură, că nu te poate biciui exteriorul vulgar, că sinele tău este tot de partea deschiderii, de partea frumuseții. Spun frumusețe și știu că afirmațiile acestea sunt ușor plate. Înțeleg frumusețea ca pe o neliniște, în nici un caz o împăcare. Vreau să rămân un neîmpăcat. Fiecare eșec este o victorie. Pentru că numai un eșec te îndeamnă la drum, te pune într-un drum; împăcarea te omoară. Pentru că seaman cu o viață „fără rest” – cum ar zice Noica, adică fără pasiunea unei zbateri întru ceva. Ceva nu înseamnă orice, desigur.

Depărtarea dintre noi este înțeleaptă dar și în împărăția nedreptății! E o seară molcomă, plină de un omăt pitic, rece. La mine e cald. Te-aș tine în brațe ca pe o nemargine de lume. Sigur, iubirea ne face geloși. Dar eu am trăit tare singur în ultimii ani. Tu ești parcă mai fericită decât mine: pentru că ai trăit și libertatea de a detesta sexualitatea. În timp ce eu trăiesc deseori o dramă: aceea a trecerii sexualității în imaginație. Un erotoman, adică obsedat sexual, este un om care poate fi anulat. Neputând face abstracție de "suficienta" mea biologică, îmi închipui că nu e o impudoare că-ți vorbesc despre zile pierdute, fiindcă mi-e dor de un trup care să înțeleagă divinația împreună cu trupul meu. N-aș vrea să teoretizez despre lucrurile ce se subînțeleg. Pentru că, tu știi, iubirea, pentru mine, nu înseamnă sexualitate, dar uneori și sexualitate. Ceea ce știi e că nu m-aș putea plictisi. Te iubesc mult și eu, Mili! Legătura noastră, spiritual, include tocmai de aceea și erosul.

Uneori mi-e groază să rămân luni în șir dincolo de orice „atingere"! Și nici măcar nu-s un yogin, un ascet, un dedat sfințeniei! „Metafizica e curată nerușinare" zic într-un poem numit

„Ars doloris”. Cine va ști că prin „nerușinare” spuneam „bucurie”. Pentru că numai așa îmi închipui că ai să stai în seara aceasta cu mine și că n-ai să pleci nici mâine dimineață!

Lasă-mă să visez, pentru că rămâi tare frumoasă în visele cu care te cauți! Mi-amintesc o zi în care veneam de la Mădei pe bicicletă. Și erai în stație. Erăi cumplit de frumoasă! Anul trecut sau anul acesta?! Atunci mi-a fost teamă de tine și acasă am scris că aș fi vrut să mori cu mine zile în șir. Spune-mi orice, pentru că nimic din ce-mi spui nu te urâtește, dimpotrivă! Și când vii aici, caută-mă, vino la mine! Am rămas (acum, după explicațiile din scrisori, privind reținerile în public!) amândoi la fel de proști și timizi, trădându-ne obârșia în acest sat în care te contaminezi cu țatism chiar dacă nu admiți să fii contaminat.

Aș vrea să te sărut mult, toată, pentru aceste cuvinte (spuse de tine) în care mă bucur atât de mult că și tu crezi: "Poezia e mai adevărată decât prezența noastră, decât existența noastră fizică".

Da, Mili, putem retrăi mereu vara aceea! Nu ești mai puțin pură decât atunci. Dimpotrivă, încăpățănarea în care ai rămas curată, în ciuda conveniențelor, te face în sufletul meu și mai frumoasă. Desigur, am și eu prejudecăți mărunte, dar ele-s valabile numai la Borca și numai în stradă. Ai dreptate în ceea ce zici de indiferența alor tăi, precum ai dreptate în multe alte afirmații pe care le faci. Poate că și eu pot spune: "Eu nu mă manifest pentru că așa sunt" - referitor la public. Cred că numai stând singuri într-o iarbă care se numește casă sau într-o casă care se numește iarbă vom redeveni noi. După atâta timp nu se poate să nu →

Binecuvântează, Doamne, România!

Nu mai trec prin iarbă stelele din gânduri,
Când răsare luna, lin, peste pământuri,
Nu se mai prelinge harul, dintre nouri
Inima jelește cu prelungi ecouri,
Parcă nu-s pe dealuri turme, ca odată
Suferă pădurea rasă, procustată,
Muntele, pleșuvul însetat îmi pare,
Stâncile, uscate, scrijelesc pe zare.
Arde din înalturi soarele, ca focul,
Pasărea-însetată nu-și găsește locul,
Porțile închise stau sub lacăt, mute
Nu mai are cine, doină, să te-asculte.
Fluierul, la stână, stins mai
lăcrimează,
Și parcă, de jale, codrii mei, oftează
Au plecat și câinii, interziși de unii,
Ne-a călcat Europa, mai rău decât hunii.
S-o trezi românul din somnu-i de moarte
Lanțuri pe grumazu-i, nu-i făcut să poarte!
Până mai ești, țară, până mai ești vie,
Te-om plăti cu sânge, maică
Românie!
Sune cornul dacic să răsunе glia!
Binecuvântează, Doamne, România!

Iar timpul e-o minciună

M-aș scutura de lanțuri, de smoală și rugină,
Aș nimici blestemul născut de ziua mea,
Pornească-se furtuna, oceanele să vină
Și praful de pe suflet în vânt de-ar spulbera.
Cum m-aș întoarce iarăși de unde-am fost trimisă,

Epistolar

→se pună și problema „reobișnuirii”.
Mă bucur mult pentru tot ce mi-ai spus în această epistolă! Și mie mi-e sete de iubire și nu gândesc aceasta ca pe o aventură. Iubirea e aventură în sensul cunoașterii, dar tu știi că în sufletul nostru cunoaștere înseamnă cu totul altceva decât la ceilalți. Cunoașterea la noi este investită cu poezie, cu idei care schimbă făgașul monotoniei, cu o ardere de tot nu doar în plan erotic ci și spiritual. Sunt convins că te iubesc mai mult și fiindcă scrii. Oamenii care scriu îmi dau încredere. Cu ei pot vorbi ALTFEL. Adică pe „înțelesul” meu.

”Nainte de-a fi carne, dintr-un fuior de duh,
Să sparg dimensiunea ce m-a ținut închisă,
Să îmi împrăști toată ființa, în văzduh.
Nu mai găsesc cuțitul ce nimicește ceața,
L-am rătăcit prin lume, sub mълul unor bălți,
Lăsând să cadă storuri, mi-e neagră dimineața,
Mi se chircește trupul sub rana unor dălți.
Văd uneori tunelul care m-ar duce-acasă,
Inelele vibrând cum se rotesc în jur,
Dar nu știu să-mi iau zborul, iar lanțurile-apasă,
Apoi își pierde calea divinul ei contur.
Sunt plumbuit în mine ca într-o pușcărie,
Sunt condamnat la flăcări din zori până-n apus,
Mă arde rău pustiul în care-a stat Ilie
Și-mi putrezește brăul de Ieremia pus.
Departe e aproape și-aproape e departe,
Atunci e-acum și iată, acum, este atunci,
Nici viață nu există, cum să existe moarte?
Iar timpul e-o minciună cu suferințe lungi.

Și mă duc, mă duc a-înfiorare

Balansoarul gândurilor mele
Leagănă iubirea printre stele.
Bate-un vânt, pleacă-un gând
Frunză legănată sunt
De la inimă până ele.
Iarba mea frumoasă, unduită
Ești aleasa cerului gătită
Tot cu foi de trifoi

Din acest motiv nu ai nici o rivală, fii sigură. Îndoindu-te de frumusețea ta nu faci decât să o reliefezi o dată-n plus, să o ațâți împotriva mea. Pentru că întotdeauna te-am dorit. Dar n-am știut, se pare, să o spun la timp. Sau nu știu. Poate că totul trebuie luat așa cum e. Fiindcă e bine așa cum e.

Depărtarea aceasta ne face flămânzi! Am început să simt asta. Dar nu ne vom potoli niciodată, ai să vezi! Îmi pare rău pentru tot ce este neesențial acolo, la tine. Uneori cred, însă, că ar trebui să decizi, să schimbi totul. Dar trebuie s-o faci numai cu gândul tău, nu cu al meu. Îți voi duce dorul. Păstrez un poem pe care mi l-ai

Înverzind de-atâtea ploii
Te petreci prin lume înflorită.
Iar miroase-a rai întreg pământul
Și a floare seamănă cuvântul.
Zvon de nori, de furtuni
Dar copacii mei nebuni
Își agață-în ramuri iar veșmântul.
Eu mă duc încet pe o cărare
Înspre unde soarele răsare
Și apoi din răsărit
Mă îndrept spre asfințit
Și mă duc, mă duc a-înfiorare.

Bântuitor printre pulsari

Când iese luna iar mă duc,
Pe poarta larg deschisă,
Din trupul ca de lemn de nuc
Eu printre ramuri, spre cer fug,
Spre zarea necuprinsă

Bântuitor printre pulsari
Mă tremură zenitul
Cu aripile tot mai mari
Cuprind toți aștrii solitari,
Cutreier infinitul.

Nasc ecuații căutând
Sclipiri nemaivăzute
Văd radicali vii extrăgând
Din venerabilul pământ
Cărări necunoscute.

De ce mă-întorc nici nu mai știu
În carnea părăsită,
În trupul de pământ pusti
Eterurile mele scriu
Cu slovă aurită.

Când zorii clipocesc prin rai
În boabele de rouă,
O, libertatea mea, mai stai,
În versurile mele, hai,
Să scriem amândouă.

EMILIA AMARIEI

dedicat, pe care l-am citit în ploaie amândoi și care păstrează semnele acelei ploii! Aș vrea să mi-l citești în această înserare și aș vrea să amușim în iubire!

Sunt și eu cu tine, fii sigură!
Te îmbrățișez, te aștept!

Aurel Dumitrașcu

P.S.- ulcerul acela idiot înseamnă regim, somn obligatoriu, alte năpaste! Poate că nu e mai rău decât răul! Sunt mâhnit, totuși!

A.

*) Emilia Amariei

Poeții sunt

Pentru Grigore Vieru

Poeții sunt
ca și pruncii.
Lumea lor,
    altfel croită,
    o simți de departe...
Când vii către ei,
    gându-n jur e candid,
    ozonat,
se respiră profund și ușor
    ca în codru...
Printre ramuri răzbat
raze drepte și clare,
rădăcini în adânc,
    încleștate de stânci,
    intuiești.
Lumea lor
    e o pace de rouă
    neatinsă,
o pace de leagăn,
albastră și
    trist-veghețoare...
!Ca pruncii,
ca pruncii,
poetii.
Aproape că gânguresc...

...!!Ce lume urlândă-înafară...

***

Rotitoare, dinspre Nichita Stănescu

Să plâng sau să mă bucur, Doamne
sfinte,
că viul cel mai viu tot cade-n mine,
că e precum s-ar absorbi-n sorginte
    un cer agonic rotitor în sine.

Cu mii de ochi mă prăbușesc sub
gene,
cu mii de ochi se face că mă-ntunec,
și pe rotundul zbor a mii de pene
prin mii de sensuri doar spre-un sens
alunec.

O, Doamne, lasă-mi venele arzânde,
păcatul de-a clădi în ele-un zeu,
calvarul de-a muri când lumea râde,
dar nu mă absorbi-n imensul Tău.

O, Doamne, lasă-mi venele zălude,
să-nvețe-ncet acest plutit de înger,
nu mă muri-nainte de-a apune,
    învață-mă să fiu

fără să sânger.

***

Septembrie, reintru-n timpul meu

Septembrie, reintru-n timpul meu,

castanii iar își scutură tăcerea,
din trupul lor, rotunzi copii maro,
cu miezul alb, se-aștern cuminți pe
terra.
Reintru-n altă apă de plutire,
e valul ei mai dulce, mai al meu,
ce-i pasă lumii că-ți mai semeni visul,
agonic dăruind din rodul tău?...

Ce-i pasă că ți-e carnea de cuvinte,
din care mâncai plângând, ca dintr-o
pâine,
că, an de an, de rodul tău te scuturi,
precum un pom s-ar scutura de
sine ?...

Septembrie, reintru-n timpul meu.
Cu trupul ars și scrijelat în două,
castanele se-aruncă-n pat de frunze
să facă loc de-o primăvară nouă.

Pe-această stradă dinspre San
Marino*
voi mai pași cândva scrutând
tăcerea?...
Voi scutura lumi după lumi din
sine?...
Tristețe tu, ce mă-nsoțești, aceeași....

*Stradă de pe insula Lido, din
arhipelagul venet, Italia.

***

... Zile care nu se repetă,
    stări care nu se repetă...
Totul e unic,
egal,
uniform,
ca filele cărții
    pe care-o citeșc,
    ca apa,
    ca cerul...

... Un mers înainte
    de un static perfect,
    de-o culoare perfectă,
cea a rotirii în cerc...
    a plonjării...

... Ca o fântână orizontală,
    ! timpul.

***

Cădere în verde

Mă voi retrage-n munți
    din astă lume,
se va desface verdele
    să-ncapă
eterul care-am fost,

mustind de hume,
ca vinul cel spumos
    într-o agapă.

Se va desface
    Verdele cel Mare,
precum un piept de zeu
    călit de vânturi,
sa mă adune
    într-o-mbrățișare,
sa mă absoarbă-n negrele-i
    adâncuri.

Voi luneca
    precum zăpezi în musturi,
din spații unde țipă
    pescărușii,
prea greu îndrăgostită
    de apusuri
și toată dezbrăcată
de iluzii.

Se vor topi aripile-mi
    de-argilă,
veșminte grele, cum e greu
    pământul,
lumina penetra-va
    fără milă
veșmântul ultim
    ce-l mai port, cuvântul.

M-oi dizolva apoi
    într-o neștire,
de verde absorbită,
    de pierzare,
un abur fi-voi nud,
    plutind subțire,
pe râu în jos,
    un fum,
un punct în zare.

Atunce doar m-oi regăsi în tine,
iluzie

    și vis
    și moarte trează,
parte din tot ce e
    și va fi mâine,
din somnul Lui,
    care etern veghează...

EUGENIA BULAT

Starea prozei

O întâmplare norocoasă sau deux ex machina

Pe front multe se întâmplă și nu toate se cunosc de către toată lumea..

Frontul este – după cum s-a mai spus - peste tot, dar de fapt pentru fiecare acolo unde se află el.

Tata mi-a povestit cândva cum la retragerea trupelor germano-române din URSS, lui nea George, șoferul de pe camion și lui, ajutorul acestuia, de doar 21 de ani, li s-a ordonat să meargă la cota Y, unde se afla un colonel ucis de gloanțele sovietice, spre a-l aduce în țară, unde urma să fie îngropat.

Senzația era de-a dreptul de domeniul groazei: toți se retrăgeau în grabă în țară, doar ei doi trebuiau să meargă în bătaia focului, de-a dreptul în ghearele dușmanului.

La un moment dat însă, un maior pe motocicletă și în uniformă germană oprește în dreptul lor și-i întrebă pe românește:

- Dar voi unde vă duceți?

- Avem ordin să-l aducem pe colonelul X căzut la cota Y.

- Lăsa-ți-l acolo unde e, că mortul tot mort rămîne! Mergeți înapoi, pe răspunderea mea, că altfel vă duceți la moarte sigură.

Și așa au și făcut.

Maiorul era un sas din Brașov pe care tata nu l-a putut uita niciodată...

„Mai bine întreg mort decât viu tăiat“

Bunica dinspre tată a murit pe când eram student în semestrul trei.

Bunicul dinspre tată a murit paisprezece ani mai târziu, când eram director de școală, iar fiul meu avea patru ani.

Bunica dinspre mamă a murit când eram mic, de vreo trei ani doar.

Dar pe bunicul dinspre partea mamei nu l-am cunoscut.

El avea trei băieți și a rămas văduv. În sat mai era o văduvă, care avea un băiat. S-au căsătorit și așa a venit pe lume mama, cu

părinți în vârstă și cu patru frați vitregi.

Cândva s-a îmbolnăvit bunicul și atunci s-a dus, însoțit de mama, la medic la Chișineu-Criș, cu carul lor cu boi.

După ce doctorul l-a consultat cu atenție, i-a spus:

Trebuie să te tai, altfel mori.

Mai bine întreg mort decât viu tăiat.

Poate că ai dreptate, a zis doctorul.

Și într-adevăr, după numai două săptămâni bunicul a murit, însă întreg...

Replică

Odată, pe când aveam cam 24 de ani și eram tocmai copt de însurătoare, stăteam la masă cu tata și treceam în revistă fetele pe care le cunoșteam.

-Asta ar fi drăguță, dar are totuși nasul prea mare.

-Aia oricum nu-mi place că are pistriul.

-Cealaltă e prea slăbuță, te temi că o suflă vântul.

La care tata, după puțină chibzuință, răspunde:

-Măi, băiatule, ascultă-mă pe mine, tot ce e tânăr e frumos!

Atunci mă gândeam că tata vorbește prostii.

Acum însă, după peste 40 de ani, înțeleg câtă dreptate avea...

Vizita inopinată

Dacă bunicii dinspre tată, după ce au adunat destui bani muncind pe moșia unui boier, bunicul ca vizitiu, iar bunica la bucatărie, s-au întors împreună cu cei doi copii mai mici, un băiat și o fată, de la Buftea, în comuna natală Mișca, de pe malul Teuzului, unde și-au construit casă și și-au cumpărat destul de mult pământ, tata în schimb, fiul cel mai mare, a rămas în București. Era așa de fascinat de Capitală încât știa pe vremea aceea toate cartierele și străduțele.

Aflându-se pe front în drum spre Ungaria, în urmărirea armatei germane care era în retragere, ajung la un moment dat la Chișineu-Criș, unde urma să facă un popas până a doua zi.

Deodată l-a cuprins o dorință fierbinte de a-și revedea părinții, fratele și sora. Și-a luat inima în dinți și s-a dus la superiorul său, explicându-i despre ce este vorba. Acesta l-a înțeles și a acceptat, cerându-i ca a doua zi până la ora 9 să fie înapoi.

A mers tata cale de 16 km pe jos și când a ajuns, bucuros, i-a îmbrățișat pe fiecare pe rând.

La un moment dat, după ce s-au așezat pe scaune, bunicul zice:

- Da' ce-ai adus?

- ?

- Că a lui Cutare o vinit și-o adus o grămadă dă pături.

La scurt timp după aceea, tata s-a ridicat de pe scaun și a zis că trebuie neaparat să se întoarcă înapoi.

- Mai stai barem și mănca o lingură dă zamă, i-a zis bunica.

Tata n-a mai stat, a mers înapoi și a ajuns cu mult mai devreme decât i se aprobase...

MIRCEA M. POP

Ancheta „Vatra veche”:

Muzeul memorial „Mihail Kogălniceanu”,

Iași

Toamna, Iașul are un farmec specific. Copacii dezgoliți de podoaba frunzelor descoperă ochiului curios clădiri vechi, unele uitate de vremuri, altele puse la punct pentru a fi vizitate.

Lăsăm deoparte *Colegiul Național „Mihai Eminescu”* și ajungem la o casă... pusă la punct. Cum să nu fie așa, când este un muzeu?!

Muzeul memorial „Mihail Kogălniceanu”, aflat într-o casă cu istorie zbuciumată, a fost martorul primelor frământări revoluționare pașoptiste, a împlinirii idealurilor de unitate și independență pentru care a militat constant Mihail Kogălniceanu.

În anul 1888, arhitectul Carol von Kugler, la comanda lui M. Kogălniceanu, a corectat aspectul arhitectural al casei, dându-i forma neoclasică pe care o vedem astăzi, când clădirea este declarată monument istoric și de arhitectură.

Prin strădania profesorului universitar Gheorghe Băileanu, casa în care a locuit odinioară Mihail Kogălniceanu funcționează ca muzeu din anul 1971. În ultima perioadă a fost reamenajat, iar, din martie 2012, a fost redeschis pentru public. Se pot vizita holul, camera de primire, dormitorul, salonul doamnei, sufrageria, biroul.

Mihail Kogălniceanu este fiu de români basarabeni de pe Kogălnic (Orhei), născut la Iași la 6 septembrie 1817. Și-a făcut studiile în Franța și Germania. A fost profesor de istorie națională la Academia Mihăileană, om politic, istoric, scriitor, jurnalist, diplomat, membru fondator al Societății Academice Române și președinte al Academiei Române, ministru și prim-ministru al României (1863-1865). Mihail Kogălniceanu a încetat din viață la Paris, în 20 iunie 1891, fiind înmormântat la *Cimitirul „Eternitatea”* din Iași.

Colaborator apropiat al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, cei doi importanți bărbați de stat au întocmit împreună un amplu plan de reforme ce vor pune bazele constituirii statului român modern. Președinte al Consiliului de miniștri, titular la Ministerul de Interne și Ministerul de Externe,

Kogălniceanu a fost unul dintre cei mai importanți oameni de stat ai generației sale.

În timpul mandatului la conducerea Ministerului de Externe, România își cucerește Independența de stat.

Totodată, Mihail Kogălniceanu a fost unul dintre cei mai mari oameni de cultură ai veacului al XIX-lea, contribuind cu succes la cercetarea istoriei naționale și dezvoltarea literaturii românești.

În acest sens, a fondat revista „*Dacia literară*”, iar în articolul-program, „*Introduțiune*”, a sintetizat direcția de dezvoltare a literaturii române și idealurile scriitorilor pașoptiști, printre care amintim combaterea imitației scriitorilor străini și a traducerilor mediocre, crearea unei literaturi cu specific național, inspirată din istorie, natură și folclor, lupta pentru unitatea limbii și dezvoltarea spiritului critic.

O activitate atât de bogată cum să „încapă” într-un muzeu?! Casa, în toată măreția ei, transpune vizitatorul într-un spațiu din alt veac.

Încă de la intrarea în muzeu, ești impresionat de atmosfera specifică unei case boierești de secol XIX, cu un bogat patrimoniu - mobilier din lemn sculptat, realizat în stilurile oriental, renascentist, Biedermeier, Ludovic al XV-lea, Ludovic al XVI-lea, Napoleon al III-lea, mobilier din lemn dorat și cu împletitură din pai, două „grands buffets” din stejar, oglinda dorată, vasele din porțelan de Sèvres, tablouri, candelabre, sfeșnice, covoare, precum și farfuriile și tacâmurile din argint, unele decorate cu monograma lui Mihail Kogălniceanu, paharele pentru vin sau apă din cristal de Baccarat, fructierele din porțelan cu monogramă și alte obiecte de artă decorativă sunt menite să creioneze un cadru ambiental specific unei familii boierești care, de multe ori, avea oaspeți de seamă, dar și să pună în evidență rafinamentul deosebit al proprietarilor.

Valorose piese de patrimoniu conferă autenticitate ambientului creat: sigiliul cu monogramă, servieta de diplomat (cu cifru), cutia pentru pălării (cu monogramă), o lampă de birou, trusa de birou, o călămară și o scrumieră care i-au aparținut, însemnele lojei masonice al cărei membru a fost, fotografiile ale urmașilor săi, costumul popular și bijuterii care au aparținut Ecaterinei Kogălniceanu, soția sa.

Intrând în birou, te cuprinde un sentiment de plăcută surprindere, când îl vezi în mărime naturală pe Mihail Kogălniceanu (hologramă) și îi auzi vocea. Îți închipui cum arăta oratorul Kogălniceanu în Parlament ori în fața studenților. Asculți cu emoție: „*Departate de a fi părținitorul unui simțiment de ură către celelalte părți a(le) neamului meu, eu privesc ca Patria mea, toată acea întindere de loc unde se vorbește românește, și ca istoria națională, istoria Moldaviei întregi, înainte de sfâșierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania. Această istorie este obiectivul cursului meu*”¹

În acord cu tendințele muzeologiei actuale, noua abordare tematică a muzeului a impus amenajarea unui spațiu care să permită organizarea unor activități specifice muzeului.

Un asemenea spațiu este salonul-rotundă ce păstrează caracteristicile ambientale definitorii pentru secolul al XIX-lea (replci după mobilierul original al casei) – un loc excelent pentru lansări de cărți, concerte, audiții muzicale, seri de muzică și poezie, spectacole de teatru. Vizitatorul pleacă din muzeu cu dorința de a reveni ca participant la un eveniment cultural în ambianța specifică în care a trăit, cu mulți ani în urmă, familia Kogălniceanu.

LUMINIȚA CORNEA

¹ „*Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia Mihăileană*”, rostit la 24 noiembrie 1843

PARABOLĂ

prea grele-mi mijesc
cuvintele

orele tale
orele mele
nu se potrivesc

acum aş vrea
să mă urnesc
de la capăt

veghez
cum mă acoperă încet
cerul cernit

RĂSCRUCE

mi-e atât de adâncă
inima
-un vuiet năluca
o zăpadă jinduită

cine-mi alege calea
-întârziate
smerenii

nu mă regăsesc cu noimă
la capăt de poveste

EMBRION

să nu-mi îngâni
rânduiala
despre umbră

de fapt n-ar fi
decât un joc de-a lumina
și mâna mea
întinsă spre linii
dăre vraieste acum

nu mă izbăvi
nenăscut cu temeii
ci pribeag să-mi rămân
înăuntru

n-am să zăbovesc
la mal urgisit

mă simt nedeslușit
în volbura apelor

PIRAMIDA

se prăbușește
tot ce mi-am închipuit cu
stoicism

înalt

-arhitecturi ciudate
pietre din cuvinte
urcuș șovăit
trepte

opaiț

nu-mi va trece tihnit
năpasta asta

PĂIANJENUL

m-am trezit prins
în țesătura păianjenului
- îmi iscodește lacom zbaterea
lăturalnic

răbdător

să renunț

de-a lungul unui fir
îmi nasc
șovăind
popasul între drumuri

CEASUL GĂRII

părea că am sosit într-o gară

din tren nu a coborât
niciun călător
nu a urcat nimeni-
încotro să pornească ?

stau pe un peron oarecare
privesc de unul singur toate
trenurile

goale

în trenul acesta nu am urcat
-a venit doar o dată
când eu am rătăcit mersul
trenurilor

MINIATURĂ

târguieli de seară-
aripi ciuntite
lângă un cuib părăsit

PYGMALION

am renunțat la model
-sculptez dinlăuntru
linii ce trec
prin adăpostul meu

scormonesc în adâncuri
după brațele venerei
-doar val de nisip

nu-mi ispiti pe ascuns umbra
cu un nume pierit de pe
limbă

priveghez de departe
în port
-nimeni nu mă vrea
timonier

BALADĂ

-din colivie

am eșuat
din pricina aripilor
în tot felul de locuri
nepotrivite

n-am ținut la zbor lung
de unul singur
departe de stol-
zboruri captive la nesfârșit
dintr-o colivie într-alta

nu m-a ademenit niciun cuib
statornic

acum abia mă aud-
un tril hai-hui
în oglindă
și-n zborul ca joc solitar
dinaintea furtunii

AURELIAN SÂRBU

Mărgelele copilăriei

(VIII)

Sunt bolnavă, tare, tare bolnavă. Îmi curge nasul, tușesc, mi-e frig, mi-e cald. Mama mi-a făcut un ceai bun în care a pus lămâie zdrobită cu zahăr. Îmi da niște pastile și un sirop. Dar tare e scârbos siropul ăsta, nu vreau să-l beau. Îmi vine să vomit.

Mă văd căzând într-o prapastie adâncă, adâncă. Cad într-un puț fără sfârșit; cad, cad tot mai jos ...

Patul e lângă sobă, dar totuși iarași mi-e frig. Mama pune lemne pe foc ca să țină jaraticul.

Ma înfășoară într-un cearșaf ud; vine și tata să o ajute.

*

Mama a auzit de la doamna Condurache că se va scumpi untul. Ne-am dus și ne-am făcut grabnic provizii de unt: două pachete, că mama nu a avut bani să cumpere mai mult.

Dar provizia s-a terminat repede și untul a devenit într-adevăr prea scump.

Si atunci mama s-a gândit să facă ea însăși unt. A cumpărat o puțină de lemn, care are un fel de capac cu găuri și cu un mâner în mijloc. Mama pune lapte înăuntru și mișcă vârtos mânerul de sus în jos, până când se alege untul. E un unt foarte, foarte bun. Și unde mai pui că așa facem și smântâna.

În fiecare dimineață, Zenovia ne aduce lapte. Ea vine dintr-un sat de lângă Iași și vorbește tare "moldovenește". Noi nu vorbim așa în casă.

*

Zăpada a început să se topească, dar e încă tare frig. Împodobită cu țurțuri, casa noastră a început să semene cu un palat chinezesc. Sug un țurture închipuindu-mi că e înghețată pe băț.

Tata ne-a sfătuit să nu stăm sub streșini, căci e periculos. Într-adevăr, din când în când cade câte o palască de zapadă de pe acoperiș și nu mi-ar place sa fiu dedesubt.

Mama are treburi pe lângă Cetățuia și m-a luat cu ea. Și acolo, la capătul liniei de autobuz, am găsit o tabară de țigani corturari. Căruțele lor sunt acoperite cu niște coviltire din pânză de cort. Foarte mulți din ei sunt desculți, mai ales copiii. Și merg desculți pe zăpada. Nu înțeleg cum de nu le este frig așa. De altfel, cum pot trăi în căruțele alea unde nici nu pot să facă foc ?

*

Îl așteptăm pe tata să vină de la școală. Tata e profesor. De fiecare dată de 1 martie primește o mulțime de mărtișoare. Vine cu pieptul plin, ca un general cu decorații.

Mărtișoarele lui devin comoara noastră. Și mie și lui Iris și Steluței ne scânteiază ochii de fericire.

A venit și Teodora să ne aducă mărtișoare. A făcut ea însăși niște steluțe din ață albă și roșie, căci ea este foarte pricepută. Vine destul de des pe la noi și coase uneori împreună cu mama. Mama o laudă mult zicând ca este foarte talentată. De altfel, este bună la toate, căci mi-a spus tata că învață foarte bine la școală. Unde mai pui că este și foarte frumoasă! Tata glumește și îi spune : "împărăteasa Teodora". Mie îmi place mult de ea.

*

Mama a scos covoarele afară la scuturat și le-a pus pe bățator. Am bățat și eu la covoare. Trebuie să facem curat, fiindcă în curând vine Paștele. Mama nu mai prididește cu lucrul. Mătură, spală podeaua, scutură așternuturile. A spălat și o mulțime de geamuri, căci avem foarte multe geamuri la verandă.

Anul acesta Paștele vine târziu. E frumos afară. Miroase tare a primăvara. A înflorit deja liliacul din fundul curții.

*

Nu mai avem voie să intrăm încălțați în casă. Mama a terminat curățenia. Acum frământa aluatul pentru cozonaci. Și face oua roșii; de fapt nu numai roșii, ci și albastre, verzi, galbene, mov ; de toate culorile.

Facem și câteva ouă decorate. Punem o frunză de pătrunjel lângă ou, băgăm totul într-un ciorap și apoi îl punem să fiarbă puțin în vopsea. Și așa ies ouă decorate cu frunze și sunt foarte interesante.

Mama a cumpărat și un miel. Face drob din măruntaie într-o tavă rotundă ca un colac. Măine vom avea și friptură de miel la masă.

Deseară mergem la Înviere.

Mama, doamna Dumitrescu și noi, copiii din curte, ne îndreptăm spre biserică. Cunosc deja locurile. Grădinița la care mergeam când eram mică era chiar lângă biserica asta.

Biserica e deja plină. În fața altarului sunt mai mulți preoți îmbrăcați în odăjdii frumoase. Unul din ei agită din când în când un coșuleț frumos de tablă din care iese fum. Nu departe de altar este o masă cu ouă roșii și cozonaci.

Preotul "șef" vorbește un pic cam fonfăit; parcă ar scoate cuvintele pe nas. Din din când în când cântă. Soborul de preoți reia cântecul și toată lumea își face cruce. Și din nou începe preotul să vorbească (tot așa pe nas). Vorbește despre fecioara Maria și despre jertfa lui Isus. Asta îmi amintește de crucifixul de acasă cu cielele în mâinile și picioarele lui Isus. Întotdeauna mă înspaimântă această imagine de tortură.

Noroc ca preotul începe să povestească și despre Înviere; asta e mai plăcut. Și cântă: «Christos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând, și celor din morminte viața dăruindu-le.» Asta e un cântec frumos.

Dar e cam obositor să stai atâta timp în picioare. Mai ales că s-a făcut cam târziu ! Pe lângă scaunele situate pe margine, găsim o treaptă mai înaltă și noi copiii, ne așezăm pe ea. Începe să-mi fie somn. Dar trebuie să stăm până la miezul nopții, când va fi cu adevărat învierea și se va face înconjurul bisericii cu lumânările.

SIMINA LAZĂR

ÎNCERCĂRE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul,
esteticianul și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU
(IV)

Aici este cazul să observăm că *frumosul*, valoare fundamentală în artă, dar nu singura, se poate manifesta nu numai în creații supradimensionate, mărețe, imense, monumentale, sublime, ci și în lucrări de mici dimensiuni. Există o artă miniaturală. Ea se manifestă în creațiile caligrafice din Evul Mediu, în ornamentica unor splendide volume tipărite, în orfevrie, în arta prelucrării fildeșului și a osului, a pietrelor prețioase etc.

Ceea ce este miniatural într-o creație nu înseamnă o artă minoră, ci finețe, gingășie, măiestrie practică pe spații mici.

Există admirabile portrete realizate pe mici medalioane lucrate în fildeș. Există și scene (compoziții) sculptate în relief pe fildeș. Există scene, ornamente și chiar portrete smălțuite realizate pe vase ceramice de mici dimensiuni, păstrate din Antichitate și descoperite de arheologi. Le putem admira în vitrinele unor muzee.

Toate acestea aparțin artei. În unele cazuri, valoarea lor artistică este excepțională. Dar ele sunt lipsite de dimensiunea monumentalității. Nu putem spune despre un medalion lucrat miniatural în fildeș că este sublim. Ar fi o exagerare.

Edmund Burke (1729-1797), iluminist în concepții, a scris un amplu eseu intitulat *O cercetare filosofică a originii ideilor noastre despre sublim și frumos* (*A philosophical Inquiry into Origin of our Ideas on the Sublime and Beautiful*, 1756).

El era convins că *măreția* și *noutatea*, mai ales în cazul operelor de artă, influențează puternic trăirile noastre în raport cu unele aspecte ale realului.

Sublimul, crede el, *blochează*, pentru un scurt moment, puterile sufletului, întrucât *uimirea* în raport cu unele aspecte ale realului *copleșește* capacitatea noastră de înțelegere.

Burke este un adept al ideilor lui John Locke (1632-1704), un empirist convins de valoarea principiilor senzualiste în teoria cunoașterii. Lui Locke, care prin lucrarea sa *Eseu asu-*

Grigore Popescu Muscel, ulei pe pânză, 2011

pra intelectului uman (*Essay concerning Human Understanding*, 1690), a dat un nou curs cercetărilor psihologice, pedagogice și epistemologice, i s-a spus, de altfel, „părintele” filosofiei empiriste engleze.

Burke e conservator în politică, empirist în domeniul convingerilor filosofice, precum Locke, adept al explicațiilor psihologice când discută despre sublim.

În *O cercetare filosofică a originii ideilor noastre despre sublim și frumos*, sublimul este înțeles drept ceva ce impune o uimire atât de profundă, încât apare o dezorientare generală a persoanei, un motiv de reevaluare a situației ei în raport cu lumea. Apare chiar spaima.

De acord cu ideile lui Shaftesbury, poetul, esteticianul și dramaturgul Joseph Addison (1672-1719), conservator în convingerile sale politice și în cele despre artă, fondatorul celebrei reviste *The Spectator*, era convins că omul reacționează *pozitiv* în raport cu ceea ce este *mare*, dar și neapărat *nou*. Pe omul obișnuit, orice este *nou* îl atrage. Uneori, *măreția* și *noutatea* pot deveni o realitate sublimă.

Ideile despre sublim, risipite de Shaftesbury prin eseurile și dialogurile sale, au fost receptate cu mare interes în cultura germană a secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea.

Personalități ilustre precum Johann Joachim Winckelmann (1717-1768), arheolog, estetician și eminent savant clasicist, fondatorul istoriei artelor ca disciplină științifică distinctă; Johann Gottfried Herder (1744-1803), pastor luteran, teolog, filosof al isto-

riei, estetician și eseist; Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781), teolog dedicat problemelor hristologiei, dramaturg, estetician (scrierea sa *Lao-koon*, 1767, are caracter fundamental); Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), personalitate emblematică a culturii umaniste; Imanuel Kant (1724-1804), fondator al filosofiei critice și al idealismului german (reprezentat de personalități precum Fichte, Schelling, Schleiermacher, Hegel și alții) au fost influențați de Shaftesbury. Au fost influențați și de ideile lui Edmund Burke, receptat cu mult interes în cultura germană.

Mai ales Kant și Hegel au reflectat asupra ideii de sublim revelată de scrierile lui Shaftesbury.

- *Încep să înțeleg ezitățile și sfiala Domniei Voastre în raport cu problema teoretică a sublimului. Dar asta nu mă împiedică să observ că ar fi fost de mare folos pentru cei ce vă iubesc cărțile și teoriile să introduceți în Prelegeri de estetica Ortodoxiei și în Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii sau în Lainici – capodoperă a artei române și europene capitale speciale, în care să vorbiți despre sublim, așa cum faceți în acest dialog al nostru.*

- Țin să subliniez faptul că, după Longinus, Pascal, Shaftesbury, Addison și Burke, despre sublim a discutat temeinic Imanuel Kant, fondatorul filosofiei critice. De fapt, cugetarea lui Kant marchează o nouă și importantă etapă în istoria modului de a percepe problema sublimului.

Kant, care a cunoscut bine lucrările lui Shaftesbury, Addison și Burke, admite, și el, că *măreția* este un aspect (un atribut) al realităților sublime. În acest sens, și natura, și unele opere de artă, precum piramidele egiptene sau Catedrala Sfântul Petru de la Roma, sunt sublime.

Afirmată în plin iluminism, ideea că firea care ne înconjoară are numeroase aspecte sublime pregătește una dintre preocupările (dintre temele) cele mai importante ale scriitorilor romantici: frumusețea și puterea de atracție a naturii.

Concepția lui Kant despre sublim este afirmată în celebra *Critica puterii de judecată* (*Kritik der Urteilskraft*, 1790).

Prof. SABIN GEORGE SĂNDULESCU

BIBLIOTECA BABEL

Heberto de Sysmo

Heberto de Sysmo este pseudonimul lui José Antonio Olmedo López-Amor (Valencia, 1977), scriitor, critic literar și de film, eseist, cronicar, ziarist, licențiat în audiovizuale, dedicat popularizării științei.

Redactor la mai mult de treizeci de medii de comunicare tipărite sau digitale.

Membru al mai multor rețele și asociații literare spaniole sau mondiale.

Deține o colecție impresionantă de premii literare, dintre care unele naționale sau internaționale.

Parte din poemele sale sunt traduse în engleză, germană, italiană, română etc.

Autorul cărților: *Testamentul trandafirului*, *Floarea vieții (Elogiu geometriei sacre)*, *Preaiubit și blestemat bibelou*.

Coautor al cărților *Lumini de antimoniu* și *Singurătate aprinsă (haiku)*.

Poezia sa a fost inclusă în mai multe antologii. A publicat, de asemenea, mai multe eseuri.

PAGINĂ CHEIE

Propolis de cerneală
cel ce scalzi această pagină de umbră,
azi mă topec în tine.
Mă insultă onestitatea ta;
refugiul acestui mizerabil
nonconformist.
Îmi explorează conștiința și rostește
numele vântului.
Paginile mele sunt universul,
pagina mea, lumea mea,

pagina-trup.
Vocea mea își sângerează angoasa
nesfârșită,
eul meu caută pagina pătată
cu sângele celui pe care-l înlocuiesc.
Ce eu se răscumpără, ce voce, ce
pagină,
a acestei părelnice ființe ce nu se mai
găsește?
Pagina e barca,
e vela și oceanul,
ea e cea care adăpostește
aceste nenumărate pleonasmе.

APOSTROFĂRI ALE EULUI

Iubim.
Urâm.
Ne pare rău.
Ne doare.
Astfel rana își caută
spațiul literar.

Învoacarea Bestiilor,
Învoacarea Zeilor;
fiecare rugă aspiră
la rugăciunea ei lăuntrică.

Metrică nefastă,
adună versul
- supurarea inimii -
pentru ciupirea coardelor sonul lor
ineligibil.

DRAMATURGIA MORTII

Drama nu e viața, e traiul singur.
Drama nu e mersul, ci mersul spre
nimic.
Drama nu e plânsul, ci plânsul
pentru nimeni.
Drama e existență pentru a muri.

Drama nu e iubire, ci absența sa.
Dramă nu e amintirea, e uitarea.
Drama nu e vis, e veghea.
Drama nu e cântul, ci tăcerea.

Drama e adevărul care era
minciună.
Drama e a nu iubi și-a fi iubit
rugă așteptând cenotaful.

Drama e așteptarea inaccesibilului.
Drama e durerea celui care trăiește
și Timpul... Dramaturgia Morții.

OASPETE

Scrisul, virusul
ce se propagă în cernelă;
gramatic și semantic,
ermetic și gol;
sonul alfanumeric,
lichidul și cupa,
lumina andro-telurică.

Cu cât frumusețea lui
ne pătrunde în viață,
cu cât ne stăpânește
și câtă durere ne-ar aduce...
niciodată nu vom evita
posibila contagiare cu el.

IZOMER INCALCULABIL

Traiul de cealaltă parte a poemului,
în nestatornică țară a făgăduinței
- acest regat utopic de legendă -
pe care aed și trubadur îl cântă și-
l visează,
trebuie să fie atât de greu ca traiul
fără poezie.

Traiul în reversul poemului,
cântare uscăciunii și decadenței,
prin intermediul cristalului
contemplarea vestirii grotescului;
e devalorizare persoanei și a artei,
sărbătorirea pe ascuns
a autismului Frumuseții.

GĂTIRE

Știi că retorica maschează
viciile și defectele scribului,
tehnica sa mai fertilă decât instinctul,
însușirile sale, mai reduse;
de aceea îndrăzneala iscusitului
găsește
forma de a eschiva
riguroasa cercetare
cucerită de adevăr.

Știi că în metaforă se întâmplă
ceva nemaipomenit;
că ficțiunea este osul ce susține
scrisul cu cerneală de altă minciună,
știi că în scriere
frumusețea este olografă.

Dacă apreciezi adevărul
de ce continui să citești?

Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN

ILVA FEST

Interviu cu NICOLAE BĂCIUȚ

Georgeta Resteman: Marea surpriză a acestei ediții a festivalului ILVA FEST, recunosc, pentru mine sunteți dumneavoastră, domnule Nicolae Băciuț. Mă bucur că ați onorat invitația organizatorilor! Gestul dumneavoastră poate fi numit unul de apreciere a ceea ce se întâmplă între 29-31 iulie pe Valea Ilvei. Cum ați primit vestea inițiativei echipei ILVA FEST și, pe de altă parte, din semnalele venite de la participanții la ediția 2015, ce imagine v-a creat acest festival?

Nicolae Băciuț: „Vinovat(ă)” de descoperirea acestei manifestări este cantautoarea Angela Mariașiu dar, oricum, n-aș fi putut participa la prima ediție, fiind antrenat în cursurile de vară ale Universității „Nicolae Iorga” de la Vălenii de Munte, unde i-am avut ca invitați pe cei mai tineri cursanți, membrii Cenaclului Literar... „Nicolae Băciuț”, de la Brăila, în frunte cu prof. dr. Gabriela Vasiliu, președinta cenaclului, ca o răsplată a interesului lor pentru literatură, artă, istorie, religie...

În plus, era planificată și o întâlnire cu Ana Blandiana, la casa sa de vacanță. Au fost pentru noi zile minunate, cum, cu siguranță, au fost și pentru participanții la ILVA FEST, o necesară revitalizare a unui mod de a trăi poezia și muzica, fără prejudecăți ori resentimente, într-o întoarcere la frumos în natură.

Prezențele prestigioase la prima ediție au impus manifestarea ca una de înaltă ținută, ecurile ei fiind garanția lucrului bine făcut.

Eu sunt un nostalgic al unor vremuri în care poezia și muzica folk țineau de rețeta supraviețuirii, într-o perioadă în care toate orizonturile erau... roșii. Nu pot să nu privesc înspre acei ani în care participam la Festivalul de Poezie și Muzică Folk

„Baladele Dunării” de la Galați și unde am descoperit Grupul „Ecol” din Reghin, convingându-l pe Adrian Păunescu să refacă ierarhiile festivalului și să accepte pe cele două voci reghinene să urce pe prima treaptă.

Eu am crescut cu „Phoenix”, The Beatles, dar și cu Bob Dylan, Joan Baez, așa că Tudor Gheorghe, Mircea Vintilă, Doru Stănculescu, Florian Pittiș, Vali Sterian, Zoe Alecu... (și lista e lungă) au venit ca un pansament peste rănilile mele care se numeau Blaga, Bacovia, Labiș, Nichita Stănescu, Ana Blandiana... (și iar lista e foarte lungă).

Muzica folk a fost cea care a pus într-un alt orizont de întâlnire poezia, netezindu-i drumul spre un public mai larg, mai divers, ca vârstă, profesioni...

Îngroparea de vie a muzicii folk ani buni dintr-o vinovăție individuală generalizată apoi ca o vină colectivă a adus mari prejudicii și poeziei și muzicii. Se poate vedea cu ochiul liber câtă poezie bună a pus în circulație muzica folk.

ILVA FEST reabilitează o stare de spirit de care e parcă acum mai mare nevoie ca altădată, pentru că există o agresiune infernală împotriva muzicii de calitate, o manelizare a vieții sub toate aspectele ei.

Așadar, îmi pun mari speranțe în acest festival, pe care l-aș vrea pus în mișcare, în reverberații în mai multe locuri și pe diverse scene.

G.R.: ILVA FEST este la a doua ediție, deja a căpătat notorietate dovedită de cota de participare din acest an; locația este superbă, locurile atrag prin pitorescul lor, iată, din ce în ce mai mulți participanți pe scena festivalului și, totodată, un auditoriu în creștere. În calitate de Director Executiv al Direcției de Cultură a județului Mureș, cum vedeți transformarea lui într-o manifestare culturală de amploare care să contribuie nu numai la întregirea peisajului cultural mureșean, dar și la

dezvoltarea turismului în această zonă atât de frumoasă?

N.B.: Aș zâmbi, dacă n-ar fi trist. Direcțiile Județene de Cultură au fost amputate chiar în componenta care le definește: cultura. Din 2005, au rămas fără buget propriu pentru programe, proiecte, acțiuni culturale... Au rămas fără personal – între 3 și, cred, maximum 10 angajați, mai puțin specialiști în cultură și mai puțin funcționari publici, iar unii doar cu meritul de-a fi avut un carnet de partid.

Am insistat în mai multe rânduri ca Direcțiile de Cultură să fie și de Cultură, componentă care e și în sigla instituțională „deconcentrată” și în cea ministerială.

Fostele Comitete Județene pentru Cultură și Educație Socialistă au devenit din 1990 Inspectorate pentru Cultură, apoi Inspectorate pentru Cultură și Culte, apoi Direcții Județene pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național, apoi Direcții pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național, iar acum sunt doar Direcții pentru Cultură, dar fără atribuții în domeniul culturii, susținute și de un buget implicit.

Cultura nu se face fără bani și nici miza ei nu trebuie să fie financiară.

După încheierea studiilor, nimeni nu se mai ocupă de educație culturală. Totul e lăsat la voia întâmplării și la opțiuni personale. Ori acest abandon a făcut foarte repede și ușor loc manelelor și telenovelelor.

Cultura trebuie să fie pusă pe picior de egalitate cu Sănătatea și Educația. Dacă Cultură nu e, nimic nu e, îmi vine să spun, răstălmăcind o altă sintagmă.

Amputate în chiar esența lor, Direcțiile pentru Cultură și-au pierdut și prestanța și autoritatea și rolul...

G.R.: Aș putea îndrăzni să cred că în viitor se poate încheia un eventual parteneriat cu organizatorii ILVA FEST? Cred că ar fi un avantaj imens pentru ambele părți. ☺

N.B.: Sigur, un parteneriat între Direcția pentru Cultură și ILVA FEST ar fi firesc și necesar. Dar Festivalul are nevoie nu doar de sprijin logistic, ci mai ales de sprijin financiar. Pentru ca festivalul să câștige în substanță, în anvergură, să-și crească impactul, să-și eficientizeze efectul. →

GEORGETA RESTEMAN

Încet, încet, s-au stins elanurile folkiste și la Sighișoara, acolo unde Adrian Ivanițchi a ținut sus steagurile, și la Reghin, unde Sorin Bloj a adus, firesc, folkul acasă la el, acolo de unde chitarele pleacă în lume.

De aceea e mare nevoie de acest festival, care să fie benefic nu doar pentru cei care vin la Lunca Bradului, ci să devină itinerant, cu concerte la Târgu-Mureș, Sighișoara, Reghin și oriunde i se creează condiții să se întâlnească cu publicul.

Efectul s-ar exinde și asupra formării unei noi generații de folkști. Știți bine că s-a pus adesea semnul egalității între „muzica folk” și „muzica tânără”. E nevoie, așadar, de aportul tinerelor talente, de o mișcare prin care să se descopere noi voci. Aici sunt mari restanțe și în școli, acolo unde ar trebui înainte de toate să fie cultivate talentele, inclusiv în muzica folk.

Și ca să răspund la întrebarea dv. Sigur, prin cultură turismul ar avea foarte mult de câștigat. Dar și cultura poate câștiga prin... turism

G.R.: Referindu-mă în continuare la poetul Nicolae Băciut: sunteți autor al mai multor volume de versuri. Între ele, și poezii pentru cei mici. ☺ La ILVA FEST lansați un nou volum intitulat *La taclale cu Dumnezeu*. Ne puteți spune câteva cuvinte despre acest volum, vă rog frumos?

N.B.: Înainte de toate, trebuie să vă îndemn să-l citiți... *La taclale cu Dumnezeu* vine după *Despărțirea de inger*, volume în care preocuparea mea este dimensiunea religioasă a ființei.

E un teritoriu în care poezia mea a ajuns firesc, după alte „zări și etape” poetice. Pentru fiecare vine (ar trebui să vină) un moment în care sentimentul religios e dominant, unul în care dialogul cu tine însuși înseamnă de fapt spovedanie, mărturisire, „judecată de acum” pentru „judecata de apoi”. Ori, cum ar spune Blaga, vine un moment în care „iubirea și jocul” e înțelepciunea.

Despre această carte, la un concurs de poezie („Ion Creangă”, de la Brăila), care a avut o secțiune de interpretare critică a unui autor contemporan, s-au scris peste șase sute de pagini. Comentariile sunt ale unor elevi, în principal liceeni, care m-au impresionat prin profunzimea judecăților critice, prin limbajul

elevat, prin ideile proaspete...

G. R.: Sunteți un creator asiduu, re-cunoscut pe tărâmul liricii contemporane. După cum bine știți, asistăm la o adevărată explozie de poezie, vedem acest lucru urmărind toate canalele de informare... Lăsând la o parte sintagma binecunoscută că *românul s-a născut poet*, care este părerea dumneavoastră despre calitatea poeziei românești contemporane? Cum promovați în județul Mureș și, în general în Ardeal, poezia tânără și poezii care vă atrag atenția prin miezul versurilor pe care le scriu?

N.B.: Nu, nu cred că românul s-a născut poet... Nimeni nu se naște poet, oricâtă poezie am crede că ne definește. Nici n-aș spune că omul se naște poet, că există apoi diferențe etnice în fondul poetic.

Afirmația lui Alecsandri a fost înfulecată pe nemestecate și poate produce și acum indigestie.

Dacă ar fi adevărată această afirmație, atunci alta ar fi și realitatea lecturii de poezie, altele ar fi tirajele cărților de poezie, altul locul ei în programele școlare, altul locul ei în viața noastră cea de toate zilele.

E adevărat că noi am stat bine la capitolul poezie, dovadă și tezaurul de poezie populară pe care îl avem.

Poezia cultă e însă un alt capitol care are paginile lui memorabile, dar și paginile ei mai puțin convingătoare.

Dar poezia nu e un produs colectiv și nici nu se poate vorbi „în acord global” despre ea. Sunt autori de calibru, care trăiesc în același timp cu versificatorii. Fiecare își are locul său. Și fiecare are dreptul său la poezie. Se scrie și bine și rău, cum s-a scris și altădată.

Poate că acum se scrie mai mult și de aceea se vede mai multă impostură decât înainte.

Sita e deasă însă și valorile se cern, mai devreme sau mai târziu.

Eu nu cred că e posibilă o instanță care să creeze linii foarte clare de demarcație. Și nici nu poate cineva –

persoană sau instituție – să interzică cuiva să scrie, fiindcă scrie prost.

Se scrie acum mult și se publică ușor. Pe cheltuială proprie sau prin sponsorizări. Nu acest lucru mi se pare foarte grav, pentru că tirajele, aproape confidențiale, fac poezia inofensivă. Cu 50-100 de exemplare nu cred că se poate vorbi de audiența poeziei. Sunt autori care rămân cunoscuți doar în cercurile familiale și nu sunt alte pretenții. E periculos atunci când unora le ia Dumnezeu mințile, când, în lipsa lor de discernământ aceștia intră în ofensivă, cu agresivitate, reclamând drepturi și recompense.

Un lucru însă e cert. Autorii nu câștigă (financiar vorbind) nimic din poezie. Nu se mai plătesc drepturi de autor, poezia nu mai e o... „afacere”.

Eu, după puterile mele, am creat cadre de manifestare poetică în spațiul mureșean. Am publicat foarte mulți autori, mai buni sau mai puțin buni, am organizat concursuri de creație literară și în județ și în afara lui, am publicat în paginile cotidianului *Cuvântul liber*, (cum nu se mai prea întâmplă în multe cotidiane!), în paginile revistei *Vatra veche* multă poezie. Am scris prefete, postfete la cărți de poezie, am comentat cărți de poezie.

Sunt, cu alte cuvinte, și eu vinovat de ceea ce se întâmplă în poezia mureșeană cu bune și cu rele. Am publicat și autori modești, dar, repet, ei n-au făcut niciun rău. N-au atentat la ierarhii literare, n-au influențat mersul poeziei. Ei sunt ca apa sfințită: nu fac nici bine, nici rău. A nu-i publica e imposibil. Tot vor găsi, până la urmă, un editor dispus să cedeze și să-i publice.

Vă mărturisesc însă că și la autori modești am descoperit oaze de poezie adevărată. Măcar cei care scriu poezie se poziționează altfel față de această manifestare a elanurilor creatoare.

Ori tocmai existența unei dinamici editoriale întreține și interesul pentru poezie, pentru carte.

Dar cum să poți ține sub control dorința de a scrie, când tehnologia modernă permite oricui știe să apese pe tastele calculatorului să scrie, să se creadă poet, să-și posteze produsele. Funcționează însă „piața poeziei”, mecanismele cererii și ofertei.

G.R.: Nu pot încheia dialogul cu dumneavoastră înainte de a vă întreba ceva și referitor la muzică... Cu →

siguranță că sunteți iubitor al folkului, suntem parte cam din aceeași generație, a cărei tinerețe a fost marcată de muzica folk. Credeți într-o revigorare a genului, prin care să se extirpeze - într-o anumită măsură, măcar, muzica vulgară, de prost gust, care este departe de a reprezenta un element serios în cultura românească? Atragerea tinerilor la acest gen de manifestări, ca ILVA FEST, nu credeți că este o modalitate, relativ la îndemână, pentru împlinirea acestui deziderat?

N.B.: Eu sunt un „consumator” de muzică folk, mă hrănesc cu ea și atunci când nu mă aude nimeni, îmi cânt muzică folk. Adesea, în timp ce scriu, sunt acompaniat de ritmurile muzicii folk de la noi și de aiurea.

Mă bucur de valorificarea poeziei mele prin acordurile muzicii folk – Smaranda și Enea German, Traian Comșa și, mai nou, Angela Mărieșiu s-au apropiat de poezia mea și mă simt și încântat și onorat de astfel de întâlniri admirabile ale poeziei cu muzica.

Personal, cred că „muzica folk n-o muritu’, numa’ o-mpic s-o hordinu’”. Am sentimentul că muzica folk a intrat în sângele românului și

că mari artiști, ca și un promotor în forță – Adrian Păunescu, prin Cenaclul „Flacăra” – au făcut din acest gen muzical unul fără de care e de neconceput istoria muzicii românești.

În măsura în care muzica folk se va revigora, ea va juca din nou un rol important în regăsirea sensibilității noastre, o va proteja de agresivități, de vulgarități cu pretenții de muzică.

Muzica folk nu are vârstă, ca dovadă că ea continuă să fie gustată nu doar de noi, nostalgicii, ci și de generația tânără. Viața acestui gen muzical e și în mâinile celor tineri, care, împreună cu cele ale veteranilor vor aduce muzica folk acolo unde-i este locul: în față.

E nevoie de acest festival, pentru împlinirea acestui festival, de o

ofensivă bine instrumentată, susținută, riguroasă, e nevoie și de alte manifestări – de la recitaluri la concursuri de muzică folk pentru garanția succesului.

G.R.: Și în final, un mesaj pentru participanții la ILVA FEST, vă rog frumos.

N.B.: Nu vă fie teamă, folkul e-n voi... „E-n holda întreagă și-n bobul mărunț/ E-n pruncul din leagăn și-n omul cărunț./ E-n viața ce veșnic nu moare”, ca să deturnez sensurile unui poem pe care am fost forțați cândva să-l învățăm în numele unei nefericite ideologii.

G.R.: Vă mulțumesc mult, pentru mine a fost un privilegiu și o onoare acest dialog! ☺

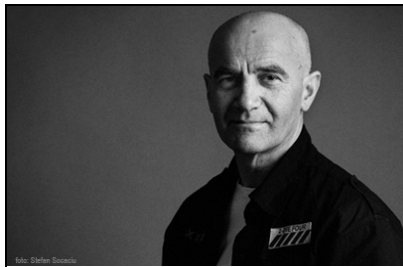
20 iulie 2016, de Sfântul Ilie

LITERATURĂ ȘI FILM

„Fă-te util și sinucide-te”

Un subiect delicat: drogurile și dependența. Să nu acuzăm cu dispreț. Să ne amintim de spusele lui Steinhardt: „Cel ce slăbește se uită cu dispreț la grași, iar cel ce s-a lăsat de fumăt răsuște nasul disprețuitor când altul se bălăcește, încă, în viciul său”.

Răsfoim cărți cu tema respectivă... Hubert Selby a ajuns la închisoare din cauza heroinei. A scris romanul *Requiem for a Dream* în 1978, iar Aronofski l-a ecranizat în 2000. Dependența de droguri devine aici o posibilă apocalipsă. Dar William Burroughs? Arestat pentru posesia de droguri, își împușcă accidental soția, apoi scrie romanul *Junky*, bazat pe experiența de toxicoman. Irvine Welsh, chitaristul dependent de droguri a scris celebra piesă *Trainspotting* în 1994, ecranizată mai apoi în 1996 de Danny Boyle. Un

personaj spune : „Am ales să nu aleg viața”. Injectarea în venă. Doza ce creează viziuni. Găleata pentru vomă. Angoasa. Coșmar. Dezintoxicare.

Regizorul francez Gaspar Noé atacă acest subiect în filmul *Enter the Void* în 2009 (s-ar traduce *Deodată vidul*).

Noé ne-a șocat cu *Irreversible*, iar recent cu semi-pornograficul *Love*.

Ce face în *Enter the Void*? Ne plictisește cu imagini redundante, adică viziunile drogaților.

O lume sordidă, toalete murdare, sex, sex, jointuri, euforia morbidă, labirinturile orașului Tokyo, lumea subterană, cluburile dubioase, decor-poralizarea, coridoarele infinite etc.

Regizorul filmează de sus, iar Oscar e filmat din spate.

A fost la început oribilul accident de mașină, ca explicație fragilă a comportării ulterioare a celor doi frați – Oscar și Linda.

După moartea părinților în acel accident, ei au fost duși la orfelină diferite.

Oscar devine traficant de droguri. O aduce pe Linda în Tokyo și ea devine drogată și prostituată.

Mi-a atras atenția o replică premonitorie și turbată : „Fă-te util și sinucide-te!” Adică lipsa speranței. A nu mai face degeaba umbră pământului.

Păcat că regizorul reia aceleași secvențe de jocuri video, de melanj de culori, până la obosirea completă a ochilor, de parcă am fi debili și n-am putea pricepe turbulența viziunilor maladive. Iar finalul e o apoteoză bizară a simțurilor, o evadare cvasiparadisiacă în sex, într-un oraș tentacular, ireal, apocaliptic.

ALEXANDRU JURCAN

De la Păstorel citire

Mai bea, prietene, nițel
Din vinu-acesta minunat
Și îți dorese s-ajungi ca el:
Medaliat!

***

Pe Dunăre de-ar curge vin,
Lui Păstorel i-ar zice:
Pontus Euxin.

VINURILOR DIN VASLUI

Dup-un consult de multe ore
Cu tinerele moldovence,

Ați publicat rețeta lungă
De „Poale-n brâu” și „Alivence”.

Cred însă că mai trebuia
Pentru a-mpăca gustul oricui,
Să consultați și sfatul meu
Al Babei Rada din Vaslui.

Cine-a mâncat plăcinta babei
Și c-un pahar de tulburel,
N-are nevoie de rețetă
Și sfaturile lui Păstorel.

LUMEA LUI LARCO

AUGUST

Sejurul de acum la mare
S-a cam redus, pe neștiute,
E clar deci, în continuare,
Cu toții ne-om „prăji” mai iute!

La răscruce de anotimpuri

Coboară **toamna** de pe munte
Când **vara** se înecă-n ceață,
Să-i facă **iernii** dalbă punte
Spre **primăvara** cu verdeață.

ÎNCURAJARE

(Mini-fabulă)

Tolănită lângă stup,
Zise vulpea către miel:
De salvezi un pui de lup,
Poți fi hrană pentru el!

NEDUMERIRE LA TRIBUNAL

Toți jurații-s fără pată
Pe-a justiției câmpie,
De îi scot „basma curată”
Și pe cei cu pălărie?

După alegerile locale

Un dulău pe stradă, iată,
S-ar mira, precis și zeei;
Ține coada ridicată,
Să nu-i cadă... colăceii.

Unui tipograf încrezut

Îți spun aici, ca-n alte părți,
Fiindcă pari un om aparte:
Ai tipărit atâtea cărți,
Dar n-ai ajuns un... om cu carte!

SONETUL STABILITĂȚII

Blocate-s multe „roți” la noi în țară,

Au bețe printre spițe introduse,
Iar de-a fi scoase șansele-s reduse
Și ne apasă, ca o grea povară.

Sunt, iată, interese interpușe
În calea spre o viață mai ușoară,
Căci e o masă beneficiară
Cu buzunare largi și suprapuse.

Iar vinovații nu au condamnare,
Trăiesc în lux, cu majordomi în casă,
De „mațe fripte” nici că le mai pasă.

Constat că nu e nou nimic sub soare,
Avem corupți, escroci și mangafale,
Precum spunea maestrul Caragiale.

RECUNOȘȚINȚĂ

Omul, Doamne,-Ți mulțumește
Că i-ai dat lumină, soare,
Că vorbește și gândește,
Și-i întruna în mișcare.

Pentru tot ce-l înconjoară:
Apă, aer și verdeață,
Pentru toamnă, iarnă, vară,
Pentru tot ce-nseamnă viață.

Pentru pace și iubire,
Pâine, fructe, lapte, vin,
Pentru-un dram de fericire,
Cu iubirea din cămin.

Pentru tot îți mulțumește,
Însă iartă-L pe ateu,
Că de TINE -și amintește
Doar atunci când dă de greu!

DE CE?

De ce nu înfloresc bujorii
Sub bolta-nvăluită-n fumul,
De ce sunt împietriți cocorii
În norii gri de praf și scrum?

De ce vibrează-n lacrimi lacul,
De ce nu-i grăul pân' la brâu,

De ce nu cântă pitpalacul
Și-s decibeli scăpați din frâu?

De ce pășim pe ierburi împietrite
Și-i roua roșie-n dumbravă,
De ce mușcăm din mere înroșite
În focul lacului de lavă?...

De ce? De ce?

Răspunsul vine dinspre viitor,
Departa nu-i, e chiar aproape,
Simțim, deja, un iz înțepător
Și-o greutate pe pleoape.

La un Cenaclu de Umor

Ascult oricare epigramă,
Să nu pierd vremea de pomană,
Și râd intens, de bună seamă,
Doar dacă-s gădilat c-o pană!

După un spectacol de umor

Ca din preajma unei muze,
Pleacă lumea, din păcate,
Nu cu zâmbetul pe buze,
Ci cu buzele umflate.

Constatare umoristică

Românului să râdă-i place,
Umorul e întruna treaz,
Dar de o vreme se cam face
Destul de mult haz de necaz!

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vă mulțumesc, d-nule Băciut pentru această minunată revistă! Aveți mereu grijă de noi și ne trimiteți ultimile noutăți literare, înmănunchiate într-o revistă cu adevărat românească. O seară minunată, de-aici, din Țara Bârsei.

Nicolette Orghidan

Ilustrația din acest număr, cu lucrările Melaniei Melania Cuc, este minunată. Felicitări, domnule Nicolae Băciut, pentru alegere și autoarei pentru picturile ce-ți merg în suflet, delicate, cu un colorit aparte.

Luminița Cornea

Acest număr al revistei dvs. mi-a adus cea mai frumoasă surpriză: pictura religioasă a doamnei Melania Cuc. Îmi place atât de mult și mă regăsesc atât de bine în lucrările domniei sale încât întreb deja dacă există vreo posibilitate de a le utiliza în cartea de poezii pe care o pregătesc pentru această toamnă.

Felicitări și de această dată, domnule Nicolae Băciut!

Prof. dr. Ana-Irina Iorga

Am zăbovit cu gândul limpezit asupra mozaicului de spirit ce mi se imprimă în suflet cu amprentă de Vatră Străveche. Am simțit nevoia să-ți mulțumesc, frate Nicolae, pentru că ții Focul cel Viu în staja minții noastre colective. Niciun crivăț nu-l va putea stinge de vom ști să ne ocrotim unii pe alții. În jurul Vetrei e cald, și e bine...

CHE

Am primit. Vă mulțumesc ! Și vă dau – din ramă – epigramă:

„Vatra veche”, -a lui Băciut,
„n-a sărit din lac în puț”:
făcu sublim salt de orcă,
din căruț, în foc-remorcă...!

Sănătoasă vară frumoasă și-n rod minunoasă...!

Ion Pachia-Tatomirescu,

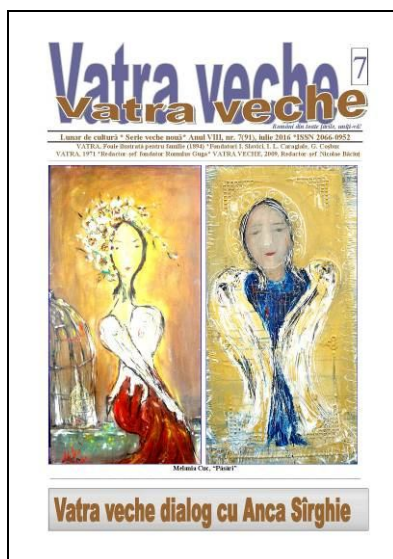
Dac-Pandur, tot de la Piramida
Extraplata de Tibissia > Timișoara...

Supermulțumim.

Să trăiți, să mai scrieți și să vă dăruțiți cu generozitate întru slava limbii, a culturii și a literaturii române!

Prof. Niculina Bercea,

Doctor în filologie
C.N. "I.L. Caragiale" Ploiești

Mulțumesc mult.....trimit mai departe prietenilor mei! O vară plăcută, cu spor în tot ce faceți!

Andra

V-am selectat una dintre piese, să vadă cititorul finalul. Dacă credeți că e prea mult, rupeți-o în trei. Câte un act în fiecare număr. Vă mulțumesc mult!

Felicitări pentru tot ce faceți, privind cultura română!

Aneta Pioara

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Am urmărit cu interes emisiunea T.V.-Tg. Mureș privind târgurile de carte și problemele conexe.

Îmi pun următoarele întrebări, fără a epuiza subiectul.

- Observ la marile reviste că există câte o lista de autori preferați, cu vechime, care se publică între ei ...ocupând spații mari, care ar putea fi accesate de alți poeți ce doresc a fi supuși analizei cititorilor și criticilor. (De ce un șef de revistă este publicat în același timp la câteva reviste?...nu dau exemple, că le știți)

-Observ că se promovează mult poezia în vers liber în detrimentul versului clasic... și ce e deranjant, se scrie fără majuscule, fără semne de punctuație, fapt INTERZIS de normele ortografice ... tineretul este confuz = la școală, față de reviste...nu mai știe cum e corect. De ce șefii revistelor nu impun ca textele să respecte limba română?

S-a făcut un timid început... acela de a se impune folosirea diacriticelor, trebuie mers mai departe.

Înteleg că autorul are libertatea de a scrie după inspirație, talent... dar, respectând regulile ortografice.

-Scriu și eu ...am trimis mult la *Vatra veche*... pe varianta Facebook a revistei vedeți câteva poeme, dar la rubrica-

vizitatori... se pot include în revista tipărită sau nu?

Vă mulțumesc pentru răspunsul pe care îl aștept aici ...scuze pentru timpul răpit.

Mihai Horga

Român - jud. Neamț, la 05.08.2016

horgamihai41@yahoo.com

Am avut o prezentare reușită de carte cu Albert Gyuris și mi-a dăruit revistele "Vatra veche" în care este și el publicat. Felicitări!

Mult succes și rodnic spor!

Gabriela Șerban

Frumos, bogat și luminat de picturile talentatei Melania Cuc și acest număr 7/2016 (2) al revistei. Mulțumiri, sănătate și spor, domnule Nicolae Băciut.

V.O.

Mulțumesc mult pentru Revista culturală foarte interesantă și deosebit de frumos prezentată.

Gertrud Sander,
născ. Postbiegel

Stimate Domnule Băciut,
Mulțumindu-vă pentru interesantul și reușitul număr al revistei, anexez o cronică, în eventualitatea publicării.

Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Felicitări și succes mai departe de pe meleaguri reșitene!

Cu stimă,

Erwin Josef Țigla

Bună ziua, domnule Băciut!

V-am trimis mai demultșor o cronică la o carte de-a mea, intitulată Breadly, iubitul meu, carte de povestiri. Cronică era semnată de profesorul Gh. Lăzărescu. Nu prea știu dacă revista Dv. publică alte cronici decât ale colaboratorilor Dv. Pentru orice eventualitate (care o fi aceea ?!...) vă trimit atașat și conținutul volumului apărut la Editura Art în 2015.

Cu stimă, în așteptarea unor precizări

Adrian Costache

Mulțumesc pentru noua apariție a ta, dragă *Vatra veche*! Succes mai departe și sper că într-o zi, mă cuprinzi printre paginile tale, cu noile mele versuri!

Katalin Cadar

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Felicitări la fel de sincere și pentru cel de-al șaptelea număr din acest an al minunatei Dumneavoastră reviste „Vatra veche”.

O citesc întotdeauna cu plăcere.

Cu toată afecțiunea,

Stan V. Cristea

Mulțumiri și felicitări! Numai bine!

Eugen C.

Dragă Nicolae,
Vă mulțumesc din suflet, domnule Băciuț! Vă doresc o vară senină, răcoroasă (la dumneavoastră, acolo, în Mureș, sigur e!) și să auzim numai de bine.

Cu admirație și respect,

Liliana Iliescu

Dragă Nicu Băciuț, mulțumesc pentru publicarea interviului dat lui Sebastian Doreanu. Să știi că mi-au plăcut și celelalte interviuri. Sănătate să-ți dea Cel de Sus, să poți izbândi pe toate planurile!

Anca

Domnule Nicolae Băciuț, vă mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*.

Va anexez și eu aici un material pentru publicare, recenzie la ultima mea carte, realizată de dna prof. Iulia Hotnog.

Cu stimă,

Tatiana Scurtu-Munteanu

Mulțumesc mult, intimidată de această frumoasă poveste a ta și a Gabrielei, căreia eu îi sunt doar un emoționat personaj. Vă așteptăm în august.

Cu drag,

Ana

Stimate Domnule Băciuț,

Întors din Țările Baltice, vă mulțumesc pentru nr. 7/2016. Succes și pe mai departe și cele bune, al dv.

Hans Dama

Distinse Domnule Nicolae Băciuț,

În primul rând, vă mulțumesc. Că de fiecare dată, deschiderea dumneavoastră mă emoționează. Va fi o surpriză extraordinară pentru minunatul Profesor Gaidric despre care mi-am dorit mult să se afle mai multe și în România. De altfel, mă consider una dintre nostalgicele care mai cred că vom deveni cândva țară dodoloată ce-am fost odată.

Va rog - voi vorbi cu Zeno Fodor - să-mi dați, dacă se poate, și un exemplar tipărit, pe care intenționez să-l dau interviuatului. Acum sunt în Vadul lui Vodă la o conferință unde este și Domnul Profesor Constantin Gaidric.

Cu nestrămutate sentimente de prețuire,

Daniela Gifu

Iubite Maestre Băciuț!

Mulțumesc cu inima în fluturare pentru găzduirea textului Dlui Prof. Marin Iancu! Copleșit!

Pe curând!

Theo

Mulțumesc, ca de obicei, ilustrații superbe, articole incitante și mult bun-gust.

Mihaela Rașcu

Vă mulțumim mult!

Și pentru mine, și pentru d-na Antonia Bodea, o comandă împreună, de 10 (zece) exemplare ale numărului 7 al revistei *Vatra veche*!

Persida Rugu

Cu sincere felicitări, cu alese mulțumiri și doriri de sănătate și succese,

Persida Rugu și Antonia Bodea

Mulțumiri, pentru revista, domnule Nicolae Băciuț. Salutări și gânduri bune, cu prețuire,

Elisabeta Boțan

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,

Sunt mulțumit și fericit! V-am transmis și o scurtă parte a treia a pelerinajului pe care am scris-o la un interval de timp după reîntoarcerea de la Prislop, găsind-o necesară, chiar dacă explicația cu florile se repetă, însă, mai în detaliu. Vă rog, confirmarea textului dorindu-vă un week-end cu voie bună!

Decebal Alexandru Seul

Exelență prezentare, excurs prin Literatură română; felicitări!

Constantin Munteanu

Iubite confrate,

Mulțumesc pentru *Vatra veche*.

Cea mai NOUĂ revista Veche din Țară!

Traian Vasilcau,

Chișinău

Că de obicei, fiecare ediție aduce bucurie în sufletele noastre de cititori. Felicitări tuturor care au contribuit la această ediție, și împliniri pe viitor!

Ioan Tarța

O revistă de ținută! Materiale care pun în valoare momentul actual din literatură română!

Constantin Stancu

Multe mulțumiri pentru revista *Vatra veche*, al cărei nivel de rafinament, gust și cultură este foarte ridicat. Felicitări din toată inima!!

Ilustrațiile Melaniei Cuc sunt și ele la înălțimea calității revistei!

Este lăudabil, de asemenea, faptul că revista are colaboratori de pe tot globul. Eu trimit materialele din Canada și am un clavier englez. Că să pun semnele diacritice, folosesc niște coduri care cer efort. Fac acest efort, după cum respect și cele mai recente reguli ortografice. În

privința ghilimelelor, însă, nu pot schimbă clavierul, care are o singură tasta pentru ghilimele. În aceste condiții, un cuvânt între ghilimele apare "cuvânt".

Ar trebui să ne bucurăm și să-i mulțumim d-lui Băciuț pentru imensul efort de a scoate o revista de o calitate excepțională. Poziția ghilimelelor - de deschidere și închidere - este un amănunt care poate fi, cred, trecut cu vederea, cauzat fiind de o imposibilitate de ordin tehnic și compensat fiind, din plin, de calitatea remarcabilă a revistei.

Cu stimă și respect,

Veronica Pavel Lerner

Canada

Bună ziua d-le Nicolae Băciuț,

Urmare a înțelegerii de la Năsăud, vă trimit două poezii închinete aniversării celor 150 de ani de la nașterea poetului George Coșbuc.

Cu aleasă prețuire,

Raveca Vlașin

Stimate dle Băciuț,

Mulțumim pentru nr. 6 al îndrăgitei reviste *Vatra veche*.

Foarte expresivă, foarte ofertantă, foarte instructivă.

Vă dorim sănătate deplină și putere de muncă. Felicitări.

M.B.

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă! Să aveți o vara minunată și rodnică!

Aurora Ciucă

Mulțumesc! Este o onoare să mă regăsesc în paginile acestei reviste valoroase.

Ani H. Any

Chiar dacă mâine vei fi uitat, merită să-ți trăiești viața așa cum vrei. Domnia ta și-o trăiești incandescent de frumos.

Moș Nelutzu G.

Vă mulțumesc pentru onoarea de a publica în această revista specială!

Emilia Amariei

Dragă Dle Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc din suflet pentru revista *Vatra veche*, pe care o primesc constant din partea Dvs. și pe care o citesc cu plăcere. Vă trimit, la rândul-mi, un ciclu din poemele mele, scrise în străinie (am stat 7 ani la Veneția), pe care așa și l-am intitulat - *Poeme din străinie*.

Sper să Vă placă și să am bucuria a fi publicată în *Vatra veche*, întâlnindu-mă astfel cu frații mei de condei și cu cititorii din Țara-Mamă.

Cu mulțumiri anticipate și urări de Doamne ajută în toate,

Eugenia Bulat

Vă mulțumesc din toată inima și rămân în dulce așteptare.
Cu respect și salut cordial dinspre Chișinău,

Eugenia Bulat

Mulțumesc pentru revista care care mă conectează și reconectează....iar și iar la cultură adevărată!!

prof. Angela Neculăeși

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Cu mare întârziere, țin să vă mulțumesc pentru excelentul număr 7, frumos îmbogățit de gândurile, de picturile mirifice și de fotografiile doamnei Melania Cuc (o comoară de om și de artist!).
Cu stimă,

Sânziana Batiște

Domnului Nicolae Băciuț,
Confirm primirea revistei *Vatra veche*, nr. 7/2016. Vă mulțumesc, un număr reușit, surprinde momentul special din literatură română actuală, de la poezie la proză, de iubitori de literatură la scriitori implicați. Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a publica textul scris de Adrian Botez despre romanul *Vadul ars*, un român al tranziției, cu oameni și fapte în vadul timpului prezent!
Am postat revista pe bloguri pentru a fi citită! Succes în toate! Cordial,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com
www.constantinstancuscrib.wordpress.com,
www.arhiveliterare.blogspot.ro

Vă felicit pentru tot ceea ce Dumneavoastră realizați în beneficiul nostru, al cititorilor și al iubitorilor de poezie.

Cu mult respect,

C.Sava

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,
Vă trimit alăturat spre publicare șase poeme de autorul nord-american Marc Vincenz, o fotografie a autorului și o scurtă notă biografică. În speranța că toate-s bune prin România, vă rog să primiți cele mai bune gânduri din partea mea.

Cu drag,

Flavia Cosma

Bună ziua, stimate Domnule Nicolae Băciuț. Astăzi m-a sunat domnul Ovidiu Dunăreanu și ne-am pus de acord să trimit cronică pe care am făcut-o romanului sau *Lumina îndepărtată a fluviului* la prestigioasa revistă pe care o conduceți. Vă rog mult, „dacă nu cer prea mult”, să găzduiți această cronică în paginile

revistei mele de suflet *Vatra veche*, rugându-mă totodată ca bunul Dumnezeu să-și pogoare înzecit iubirea asupra dumneavoastră.

Cu aleasă prețuire și cu mii de mulțumiri,

Diana Dobriță Bîlea

Domnule Băciuț,
Frații Bacalbașa vă mulțumesc din inimă pentru publicarea cronicii la *Doi pliznoti...din Vatra veche*.
Va urăm succes în ceea ce faceți și zile răcoroase!

Florina Zaharia

Bună ziua, stimate domnule Nicolae Băciuț. Vă mulțumesc pentru cele două cronici pe care mi le-ați publicat în prestigioasă revista pe care o conduceți, m-am bucurat tare mult și sunt onorată să fac parte din distinsă familie a *Vetrei vechi*. (...)

Cu prețuire multă și admirație,

Diana Dobriță Bîlea

Bună ziua, mulțumesc pentru publicarea poeziilor, vă rog să îmi rețineți un număr al revistei, vă voi trimite banii cât mai repede! Vă doresc zile binecuvântate de Dumnezeu!

M. Hărăbor

Am primit revista și vă mulțumesc din suflet. Am onoarea,

Vasile Mesaroș

Cu sincere felicitări pentru acest număr sărbătorec (ilustrat de talentata Melania Cuc, în ipostază de pictor), îți mulțumesc pentru privilegiul de a primi *Vatra veche*. Îți doresc o vara blândă, cu bucurii și realizări culturale cât mai consistente! Cu drag și prețuire,

Ion Cristofor

Domnule redactor-șef,
La recomandarea Domnului Constantin T. Ciubotaru, președintele Asociației Culturale „Mileniul III” din Roșiorii de Vede, vă transmit cronică unor cărți de versuri ale poetului Ștefan Vida Marinescu, membru al USR, Filiala București, cu rugăminte, dacă se înscrie în politica d-voastră editorială, s-o publicați în revista pe care o conduceți. Vă fac mărturisirea sinceră a caldelor mele aprecieri la adresa revistei d-voastră, care îmi produce, lunar, clipe de satisfacție spirituală prin lectură materialelor publicate. Mulțumindu-va anticipat, v-aș ruga, ca în cazul publicării cronicii mele, să-mi expediați un exemplar contra cost, pe adresa: (...).

Cu înaltă considerație,

Nicolae Dina

Mulțumim pentru revistă, stimate domnule Nicolae Băciuț!

Vă citim cu interes,

Ben Todică

Mulțumesc, f interesant! Felicitări!

Cu stimă,

Magdalena Brătescu

Vă mulțumesc mult, Dle Băciuț!

Cu bucuria cunoașterii, numai gânduri bune de la poalele Vlădeșei!

Georgeta Resteman

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,,

Vreau să vă mulțumesc pentru publicarea interviului cu doamna Anca Sîrghie în revista *Vatra veche*.

Am primit de la doamna Sîrghie link-ul numărului pe iulie, un număr excelent, la fel că toate pe care am avut ocazia să le citesc on-line.

Vă rog să adăugați și adresa mea de e-mail la lista domniei voastre, să pot primi, în felul acesta, revista în format pdf.

Eu aș vrea să va trimit un cec, să deschid un abonament pentru ediția tipărită, dacă este posibilă expedierea ei aici, în Colorado.

De lângă Munții Stâncuși, cu cele mai bune gânduri,

Sebastian Doreanu

Da. Așa procedez citind răspunsurile dumneavoastră la cele scrise de numitul domn Sandor (Alexandru).

În ce mă privește voi folosi corect punctuația cu virgulele ce încadrează un cuvânt sau o expresie.

Am primit revista cu aceeași bucurie că la debutul meu de acum aproape doi ani!

O seară plăcută și liniștită!

Decebal Alexandru Seul

Mulțumesc, stimate domnule Băciuț,

Am primit varianta electronică a revistei, dar n-am avut timp să deschid imediat. Am amânat, însă a două zi am primit revista „pe hârtie”, cum se spune (ce bine e să ai abonament! mă felicit). Este altceva... sau am rămas eu la cele vechi? În sfârșit... felicitări! Un număr mai grozav decât altul. Ați avut o idee extraordinară cu ilustrațiile Melaniei Cuc, Minunate! Îi dorim și noi: La mulți ani cu sănătate și inspirație!
Mi-au plăcut și *Opiniile* și *Scrisori comentate* - semn că revista se citește cu atenție ...

Sănătate și voie bună! (urarea folosită de Romulus Cioflec în scrisori - știți că mi-a apărut albumul „Romulus Cioflec - o viață în imagini”?),

Luminița Cornea

Scrisori deschise

Eminescu în bulgară

Salutări cordiale de pe malul Dunării, stimate Nicolae Băciuț,

Cred că sunteți bine și în stare de poezie.

Revista *Vatra veche* e cea mai bogată și interesantă revistă literară din România – fiecare număr e o sărbătoare pentru mine, oază a spiritului.

Recent a apărut la noi prima traducere în limba bulgară a prozei eminesciene – un volum de cca 300 p, cu proză, publicistică, critică, scrisori.

A fost o mare plăcere pentru mine. Vă trimit acum coperta acestei ediții.

V-aș ruga, dacă nu va fi greu pentru dv., să-mi scrieți unde aș putea prezenta acest volum în țara lui Eminescu. Am auzit că sunt niște festivaluri la Ipoțești și Turnu Severin, dar nu cunosc pe nimeni acolo. Cred că și oamenii care organizează acolo nu mă cunosc. Curând vă voi trimite textul meu, prefața acestei cărți.

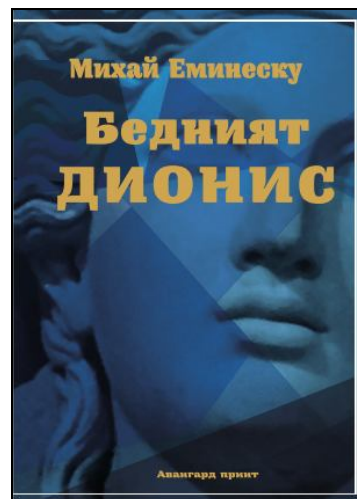
Vă doresc o vară plăcută. Vă felicit pentru tot ce faceți pentru marea Ana Blandiana. Sunteți foarte bun și generos. Eu acum pregătesc un volum Blandiana pentru 2017.

Cu stimă,

Ognean Stamboliev,

Critic literar și traducător de literatură,

Bulgaria

Peisaj interior

Ce dimineată frumoasă mi-ați făcut, Domnule Băciuț!!! Ce frumoasă este și lumea noastră, din cuvinte și culori simple! Sunt onorată când știu că ceva făcut de mine place și altcuiva. Îi mulțumesc frumos doamnei prof. dr. Ana-Irina Iorga, și îi dăruiesc, fie și numai virtual, câte lucrări dorește pentru viitoarea sa carte cu poeme.

Eu sunt de ieri la Bistrița, aveam nevoie de o zi, două, pentru reîntâlnirea cu Mine, să fiu singură, după atâta dezlănțuire de energii (pozitive) prin care am navigat în luna trecută.

O mulțime de gânduri, secvențe ca dintr-un film cu protagoniști care nu au nimic de-a face cu mine, dar mai ales o pleiadă de chipuri ale unor prieteni, oameni dragi și foarte dragi, se încăpățânează parcă să-mi rămână în prezent, să nu se preschimbe doar în amintiri. Prin tot ceea ce ați făcut pentru

că multe dintre aceste clipe să existe, vă mulțumesc și va asigur de prețuirea mea.

Melania Cuc,

Cu gânduri bune, vă mulțumesc.

*

(.....) Prezentând cartea de interviuri „Peisaj interior – Nicolae Băciuț în dialog cu Melania Cuc”, scriitorul de la Tg. Mureș mărturisea cât de surprins și sedus a fost de felul cum a participat scriitoarea la secvențele de conversație, câtă prospețime, franchețe în opinii.

„Veți vedea cât de surprinzător de plăcută este această carte” – a încheiat. După care – ce liant potrivit! – a oferit asistenței proaspătului număr (7/Iulie 2016) al revistei pe care o conduce – „Vatra veche”, în sumarul căreia se găsește un interviu cu... aceeași „răsfățată” Melania Cuc. Dar, mai mult decât atât, întregul număr e ilustrat cu lucrări plastice ale... aceleiași Melania Cuc.

În felul acesta s-a produs o admirabilă trecere spre altă postură a

sărbătoritei: aceea de artist plastic; căci cele mai multe dintre lucrări aveam să le regăsim, în original, într-o expoziție în aer liber, oferite privirii sub un cer plin de lumina, în curtea casei sale din Archiud și în încăperea de scândură veche, numită de ea „Găbănaș Galery Archiud”.

Dacă pe cartolină intitulată „Zilele Comunei Teaca”, la organizatori sunt trecuți Consiliul Județean Bistrița-Năsăud, Biblioteca Județeană George Coșbuc, Primăria și Consiliul Local Teacă, e foarte potrivit să adăugăm și un nume: scriitorul Nicolae Băciuț, redactor-șef al revistei „Vatra veche”, director al editurii Nico (Tg. Mureș) și, nu în ultimul rând, o personalitate care nu-și uită deloc ținutul natal (al Chintelnicului) și oamenii de cultură ai județului, cărora le oferă generos spațiu tipografic la instituțiile pe care le conduce. (...)

Cornel Cotuțiu,

Răsunetul, 01.08. 2016

Ecouri la o scrisoare

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă, pe care o simt, în continuare, apropiată sufletului meu. Mi-a plăcut *Povestea luchii Mărie*, a lui Iulian Dămăcuș, atât de dramatică, și pentru că e de prin apropiere de noi, de Silivașu de Câmpie, satul meu natal. Apoi poeziile lui Traian Vasilcău, proza Siminei Lazăr, de fapt toate poeziile și fragmentele de proză publicate, inclusiv ale sorei Denisa.

De remarcat gravele probleme ale României analizate de dl. Ilie Bădescu.

Interesante volumele recenzate, dialogurile (inclusiv cel al Danielei Gifu – Constantin Găindric și Sebastian Doreanu – Anca Șirghie), interviurile, medalioanele Ana Blandiana și Ion Brad, minunate sunt picturile și poeziile Melaniei Cuc.

Am fost emoționat să aflu că a murit actorul Theodor Danetti, care prin rolurile sale face parte din tinerețea mea de avid cosumator de filme.

Minunat versul Dvs. prin care întrebați pe „desculța iarnă” mitică „în care cer mai ninge-acuma” și „la care cer îți e firidă”, care au o respirație colosală.

În legătură cu disputa referitoare la

Serie veche nouă sau propunerea Nouă serie veche eu aș opta pentru Continua Vatra - seria veche, pentru că de fapt nu a existat cândva o revistă cu denumirea *Vatra veche*, că să fie acum serie nouă. Astfel că sintagmele *Serie veche nouă* sau *Nouă serie veche* ar fi corecte dacă revista s-ar numi doar *Vatra*. Nu aș fi intrat în discuție dacă Dvs. nu ne-ați fi încurajat zicând că „o revistă e un organism viu, care are nevoie și de întreținere curentă” etc.

Vă felicit pentru munca serioasă depusă pentru a ajunge la noi aceste frumuseți.

Vasile Lechințan

2017- ANUL OVIDIU CONCURS DE POEZIE

Dedicat marelui poet latin Publius Ovidius Naso la împlinirea a 2060 de ani de la naștere și a 2000 de ani de la moarte. Concursul de poezie lansat se va desfășura pe parcursul întregului an 2017 și se va finaliza cu o antologie de autori participanți la acest proiect.

Pot participa scriitori români din țară sau din străinătate, indiferent de vârstă sau apartenență la asociațiile și uniunile de scriitori, cu poezii de gen liber ales, vers alb, prozo-poeme, poezii în formă fixă, poezii în gen nipon, poezii umoristice, epigrame, pamflete. Câștigătorii, desemnați pe genuri literare, vor fi stabiliți de un juriu alcătuit din personalități ale lumii literare.

Premiile vor fi în bani, cărți și opere de artă (grafică și pictură).

Textele se vor trimite la email adalachifor@yahoo.com, cu mențiunea CONCURS DE POEZIE: 2017 - ANUL OVIDIU, semnate cu numele real al participantului, un scurt CV și o fotografie. Redactarea va fi în font Normal, 12 și nu va depăși 3 coli A4. (Primirea textelor va fi confirmată.)

Textele participante la concurs se vor trimite până la 30 iunie 2017 și nu vor putea fi publicate înainte de desemnarea câștigătorilor. Jurizarea și desemnarea premianților: 25 decembrie 2017. Antologia "2017 - ANUL OVIDIU": 30 aprilie 2018.

Festivalul de Literatură "Vasile Lucaciu"

În perioada 3-4 decembrie 2016, comuna Cicirlău din județul Maramureș organizează a XX-a ediție a Festivalului Național de Literatură "Vasile Lucaciu". Se acordă șapte premii, în valoare totală de 2.000 lei (500 lei, 2x300 lei, 2x250 lei, 2x200 lei). Tinerii scriitori care n-au debutat încă editorial sunt invitați să trimită în concurs 20 de poezii și/sau 20 de pagini de proză (cu diacritice) la adresa: festivalulvasilelucaciu@yahoo.com, până la data limită de 31 octombrie 2016. De asemenea, o scurtă autobiografie literară și datele de contact. Nu-i nevoie de fotografie și nici de motto. Juriul este alcătuit din critici literari din Baia Mare, Bistrița, Cluj-Napoca, Satu Mare și Zalău. Câștigătorii vor fi invitați să participe la manifestările festivalului, cheltuielile de cazare și masă fiind suportate de organizatori (Consiliul Local Cicirlău, Consiliul Județean Maramureș și Fundația culturală "Vasile Lucaciu"). Tel. 0262-277903, 0362-807891, 0730-930235, Nicolae Goja.

Semnal:

Cuib de lumină: Școala din Leșu

În sala de lectură a Bibliotecii Municipale Gherla, a fost lansat volumul „*Cuib de lumină: Școala din Leșu. Dascăli și învățăcei. Memorialistică și istorie*”, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2016, carte coordonată de Veronica Oșorheian, fostă absolventă a Liceului „Petru Maior” Gherla, născută pe meleaguri năsăudene, în Leșu, în prezent trăitoare în municipiul Alba Iulia.

Lansarea a fost deschisă într-un cadru festiv de Simona Mișca, responsabilul bibliotecii, domnia sa adresându-le acel *bun venit* tuturor participanților, membri ai Cenaclului literar „Ion Apostol Popescu”, foști profesori ai renumitelor școli din învățământul transilvan - Liceul „Petru Maior” și „Ana Ipătescu” din Gherla, reprezentanți ai Primăriei, Muzeului de Istorie și ai Casei de Cultură a municipiului, precum și câțiva condeieri din filiala Năsăud, a Ligii Scriitorilor.

Volumul a fost prezentat de scriitorul Iulian Dămăcuș, care a remarcat că, înainte de toate, această carte este un omagiu adus dascălului de la țară, care a avut și are un rol important în formarea generațiilor de copii, dar și un document despre istoria unui sat din județul Bistrița-Năsăud.

Volumul e structurat în trei capitole. Astfel, capitolul I intitulat *Școala din Leșu, din realitate în labirintul memoriei: cadre didactice și elevi (amintiri, evocări, retrairi)* aduce la lumină interesante și compozite evocări și retrairi ale învățătorilor, profesorilor sau foștilor elevi ai școlii (mulți dintre ei dascăli, la rîndul lor sau propovăduitori ai spiritualității, religioase sau culturale, ai literaturii, istoriei, artelor etc., dar și

oameni de seamă în comunitatea satului sau în alte comunități).

Prin intermediul capitolului al II-lea, denumit *Album de fotografii (O istorie în imagini a școlii din Leșu)*, se creionează istoria Școlii din Leșu și destinele învățăceilor săi, folosindu-se pentru aceasta limbajul fotografiilor – document, mai grăitoare, de fiecare dată, de mii de ori mai mult, poate, decît cuvintele.

Ultimul capitol al volumului, *Școala din Leșu în parfumul restituirii istoriei*, mai arid oarecum (dar numai aparent, desigur), așezat în mod intenționat la sfîrșit, face o recapitulare a unor interesante date istorice (structurate într-un mic studiu de autor și într-o serie de 5 anexe documentare) legate de trecutul instituției de învățămînt menționate, toate aceste componente istorice fiind așezate sub semnătura Veronicăi Oșorheian.

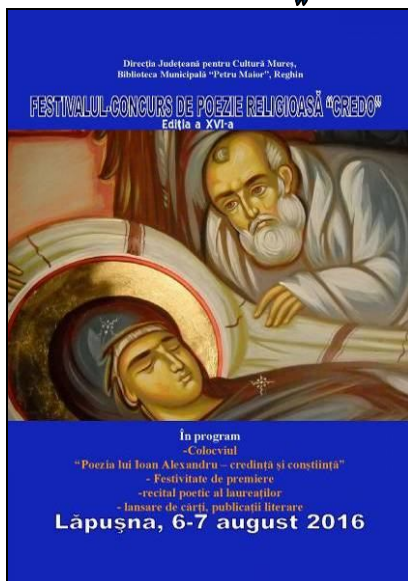
Prin alăturarea celor trei părți principale ale lucrării, a rezultat un volum inedit, organic structurat, diversificat, însoțit de o bogată ilustrație foto și grafică, prin care se face o importantă restituire culturală (literară, istorică, plastică, biografică etc.), nu numai de interes local, ci și general, mai amplu.

În paginile memorialistice ale acestei interesante apariții editoriale, găsim amintiri despre activitatea unui număr de 34 colaboratori (dascăli și foști elevi) care au legătură cu școala din Leșu. Este o *întoarcere spre zarea nostalgiei* – cum mărturisește chiar la început coordonatorul volumului, Veronica Oșorheian. Una peste alta, cartea are 355 de pagini, în care intră și 139 fotografii, 7 desene originale semnate de Andrei Aurel Medinski, cinci anexe și un rezumat.

E un document deosebit de valoros, care are tangență și cu orașul Gherla, fiindcă Veronica Oșorheian, așa cum am spus, s-a școlit în acest oraș, înainte de a porni pe lungul drum al carierei de dascăl suplinitor, pedagog, secretar de școală, salariat civil într-o brigadă de vînători de munte, ajungînd scriitor cu cîteva cărți de poezie, proză scurtă, monografice și de memorialistică precum: *Dor de copilărie*, 1999, *Miracol*, 2000, *Bumbușca*, 2015, *Traista cu pătrățele*, 2013, *Șirag din pietre de râu*, 2009, *Nunta țărănească*, 2010 și altele, bine primite și adesea premiate, pentru că, așa cum scria pictorul Andrei Medinski, „Cărțile Veronicăi Oșorheian (colega din Valea Măgurii) sunt un fel de *întoarcere acasă*. La copilărie. La inocență. La noi înșine.”

IULIAN DĂMĂCUȘ

FESTIVALUL-CONCURS DE POEZIE RELIGIOASĂ „CREDO”

Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, Biblioteca Municipală „Petru Maior” din Reghin au organizat, în parteneriat cu ASTRA Mureș, cotidianul "Cuvântul liber", Asociația Culturală pentru Descoperirea, Susținerea și Promovarea Valorilor Culturale și Profesionale, alte instituții publice și ONG-uri, a XVI-a ediție a Festivalului Concurs de Poezie Religioasă "Credo".

Festivitatea de premiere a avut loc la Mănăstirea Lăpușna.

Juriul (președinte Nicolae Băciuț, secretar Sorina Bloj) a acordat următoarele premii:

Volume:

Dorina Stoica, Bârlad, Vaslui - Marele Premiu (manuscris și volum *Ochiul curat*, Editura Pim, 2015)

Mihaela Aionesei, *Cămașa de sare*, Editura Vatra veche 2016 – Premiul Special al Juriului

Răzvan Ducan, *Chiriaș într-o revoltă*, Editura Vatra veche 2016 – Premiul Special al Juriului

Cornelia Jinga Hetrea, *Cina cea din taină*, Editura Nico, 2016, Premiul Special al Festivalului "Credo"

Raul Constantinescu, *Spre Alef*, Editura CronoLogia, 2015 – Premiul revistei *Vatra veche*

Viorica Șutu, *Cumpăna din adâncuri*, Editura Nico, 2016, Premiul Direcției pentru Cultură Mureș

Claudia Vodă, *Al treilea anotimp*, Ed. Nico, 2016 – Premiul Bibliotecii Municipale "Petru Maior", Reghin

Ciprian Vesteman, *Avânt preasfânt*, Blaj, 2016, Mențiune

Manuscrise

Armina Flavia Adam, Nazna, Mureș, Marele Premiu (manuscris)

George Filip, Montreal, Canada, Premiul Special al Juriului

Dorin Istrate, Târgu-Mureș, Premiul Special al Juriului

Gabriella Costescu, Sighișoara, Premiul Special al Juriului

Doina Berceanu, Târgu-Mureș, Premiul Special al Juriului

Magdalena Hărăbor, Brașov, Premiul Revistei *Vatra veche*

Mihaela Rașcu, Târgu-Mureș, premiul revistei *Vatra veche*

Cornel C. Costea, Cluj-Napoca, Premiul "Ioan Alexandru"

Ștefan Martinescu, Cluj-Napoca, Premiul Editurii Nico

Mugurel Pușcaș, Reghin, Premiul ziarului *Cuvântul liber*

Carolina Baldea, Teiuș, Alba, Premiul I

Ana Munteanu-Drăghici, Sighișoara, Premiul I

Georgeta Muscă Oana, Reditu, Galați, Premiul II

Oana Camelia Sîrbu, Oradea, Premiul II

Gabriela Ana Bălan, loc. Al. Vlahuță, Vaslui, Premiul III

Ileana Luca, Sibiu, Premiul III

Aurelia Panait, Vîlcănești, Prahova, premiul III

Nicoleta Imrea, Dărmănești, Bacău, Premiul III

Cristian Emanuel Ștefănescu, Câmpulung Muscel, Argeș, Premiul III

Teodor Lăurean, Meșcreac, Alba, Mențiune

Lenuța Rusu, Fălticeni, Suceava, Mențiune

Piri Hanea, Sighișoara, Mențiune

Medeea Iolanda Roșca, Mențiune

Alina Carmen Pușcaș, Premiul Bibliotecii Municipale "Petru Maior", Reghin

Maria Breja, Reghin, Premiul „Excelsior”

Maria Bucin Crișan, Sânmihaiu de Pădure, Mureș, Premiul "Etos"

Folk

Angela Mariașiu, Reghin, Marele Premiu al Festivalului "Credo"

Traian Comșa, Sighișoara, Premiul Special al Juriului (N.B.)

*

M-am străduit să scriu impresiile mele despre călătoria la Lăpușna și despre Festivalul concurs. Am postat pe blogul meu, am mai corectat apoi deoarece am observat câte o greșală. Vă trimit, poate publicați undeva. La mine în oraș presa nu a fost impresionată de bucuria mea.

Se pare că sunt lucruri mult mai importante despre care se cade a se scrie (crime, violuri, accidente cu multe victime, lupta pentru putere...).

Vă mulțumesc încă o dată și vă port în suflet cu prețuire și multă recunoștință. Dumnezeu să vă răsplătească, după mare bunătatea Sa.

Dorina Stoica

*

Câștigarea marelui premiu al Festivalului Credo anul acesta (2016) și faptul că am ajuns la Mănăstirea Lăpușna, unde m-am închinat în bisericuța din lemn, visată acum doi ani, ce poartă în ea istoria unui neam de oamnei cumiți și credincioși, faptul că am avut o discuție duhovnicească cu părintele Arsenie despre credința și poezie și în mod special ocazia de a-l cunoaște și asculta pe poetul Nicolae Băciuț, un om ce înmulțește talantul pe care îl au acei care scriu, dar și întâlnirea cu mulțime de poeți și folkiști mureșeni, cunoscuți unii doar virtual, este o bucurie mare și o împlinire. Zilele acestea voi scrie un articol despre toate acestea și altele pe care le-am trăit și simțit în lungă dar frumoasă călătorie spre Lăpușna și acolo, în mijlocul codrilor de brad seculari.

Dorina Stoica

România adevărată, profundă, trăiește și va trăi atât timp cât există asemenea oameni și asemenea manifestări. Cred că ne va ține Dumnezeu.

Teodora Mândru

Sorina Bloj, Claudia Pescar, Nicolae Băciuț

Claudia Pescar, Nicolae Băciuț, Dorina Stoica, Angela Mariașiu

Victor Brauner (1903-1966)

sărbătorit la Piatra Neamț (iunie 2016)

Brauner s-a născut în 1903, la Piatra Neamț.

La 18 ani se înscrie la școala de Arte Plastice din București, unde pictează peisaje stil Cézanne, în spiritul epocii.

Dezvoltă în paralel un stil expresionist cu care apare la expoziții minore.

Prima sa lansare importantă este la Galeria Mozart în anul 1924.

Participă, co-fondator, la fundația revistei dadaiste 75 HP în București. Acolo lansează împreună cu Ilarie Voronca manifestul "picto-poeziei": picturi în ulei peste care se plasau texte sau cuvinte din vocabularul futurist-dadaist pe atunci în plină dezvoltare.

Simultan este invitat să participe la o expoziție internațională alături de Paul Klee, Hans Arp, H. Richter, Constantin Brancuși.

După o scurtă escapadă la Paris (în 1925-face cunoștință cu pictorul de Chirico și încercările sale surrealiste) se asociază cu alți dadaisti și surrealiști romani la editarea revistei UNU.

În această perioadă, pictează deja nefigurativ, folosind siluete singuratiche, pline de o atmosferă neobișnuită, neliniștită.

Ulterior, dezvoltă tehnici denumite "construcții" - litografii alb-negru publicate în revistele 75HP, Punct și Integral.

Spre finele lui 1925, formele inițial simple, geometrice devin capete, ochi, intestine ale unor personaje mecanice făcute cu umor, ca de plidă "Boxerii" sau "Un domn burghez".

1930- Brauner se instalează la Paris, acolo cunoaște pe Brâncuși (îi datorează inițierea în arta fotografiei) și pe

Yves Tanguy, care îl familiarizează cu conceptele surrealiste.

Andre Breton comentează entuziast prima apariție a lui Brauner la galeria Pierre, în 1934: "Brauner are puterea de a declanșa în mine schimbări de energie cinetică". Artistul este subjugat de ochi, de privire, după cum vedem în "Puterea de concentrare a domnului K". "Straniul caz al domnului K" este un portret grotesc - caricatura burgheziei snoabe. Decorații de general, săbii și prostituate, mitraliere și însuși K în diverse haine de ceremonie, într-o secvență degenerativ-vizuală, de fapt metamorfoza personajului terminată într-un total vacuum negru.

În 1935, pictorul reia unul din peisajele sale mai vechi, în maniera Cézanne, adăugând acum case cu uși deschise și băi negre pline cu lichid negru. Titlul acestei pânze: "Triumf metafizic".

Dar publicul parizian nu apreciază noul curent artistic și în 1935 Brauner se re-întoarce la București unde rămâne până în 1938.

La insistențele lui Y. Tanguy revine din nou la Paris - sunt ani de zăbucium - picturile ne aduc figuri distorsionate cu ochi mutilați. Este o sumbră profecție, în 1938, Brauner pierde un ochi într-o bătaie la o petrecere.

Războiul II mondial îl găsește în Elveția, în imposibilitatea de a obține uleiurile necesare picturii - improvizează tehnica sgraffito în ceară de lumânări și experimentează diverse colaje.

Brauner se întoarce la Paris în 1945, ca să participe la Expoziția internațională a surrealismului, la Galeria Maeght în 1947.

(Acolo prezintă "Loup-table", ultimul său tablou surrealism important).

http://i76.photobucket.com/albums/j33/gadrian40/victor_brauner_lup_1939.jpg

Brauner este un pictor mental, picturile sale sunt miraje care ascund o fabulă.

Manifestul artistului e găsit în seria de picturi și obiecte "Mitologie".

Omul este înfățișat cu tandrețe și pesimism totodată, cumva străin de lumea modernă.

"Lumea este uneori înspăimântătoare, realitatea este un lucru teribil de vătămător", spune Victor Brauner, dar viața o face acceptabilă.

Dacă la Giorgio de Chirico viitorul e un spațiu mecanic, geometric, plin de coșuri poluante dominând piețe pustii, Brauner are viziuni pline de umor și fantezie.

Tabloul "La fin et le debut" are un mesaj transcendent: "Când viața pictorului s-a sfârșit, opera lui începe să trăiască".

Este visul oricărui artist conștient de rolul său de mentor și moralizator al generațiilor ce vor urma. Devine preocupat de ocult, picturile sale post-belice se fixează pe forme și simboluri luate din cărți de ghicit Tarot, hieroglifice, desene vechi mexicane.

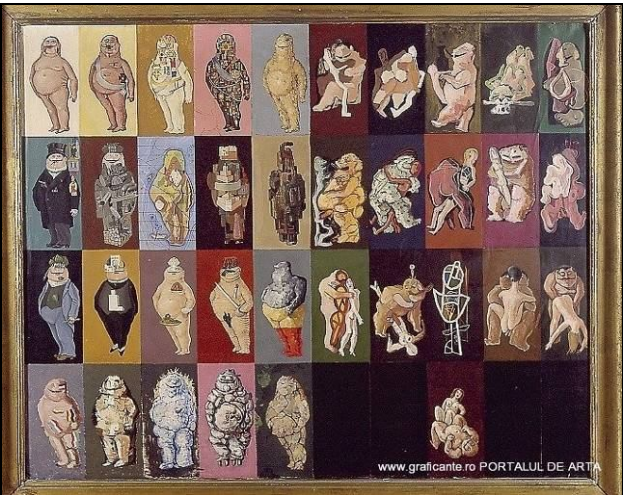
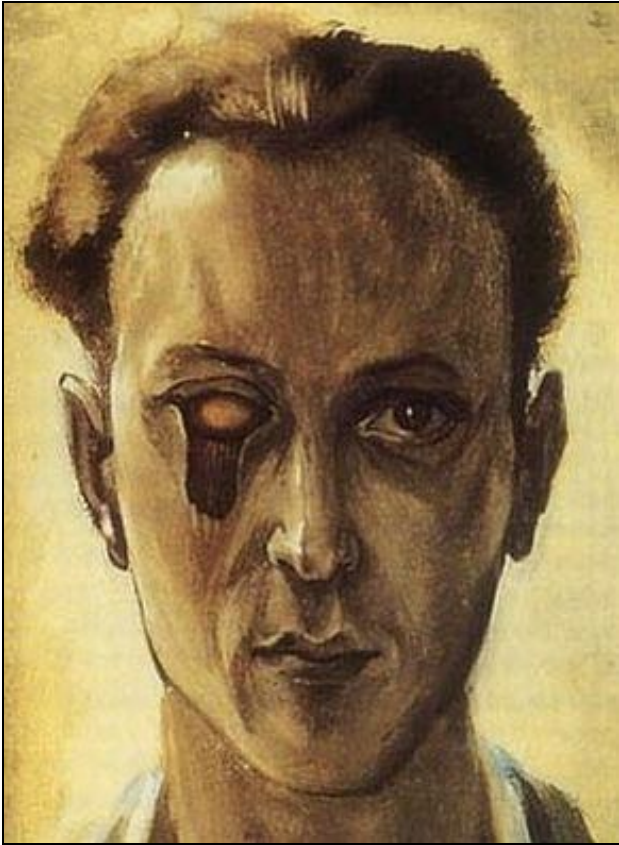
Călătorește intens în Normandia și Italia.

Apare la Bienala de la Veneția 1954 și 1966. Moare la Paris, la 12 Martie 1966. Pe mormântul din Montmartre citim, cioplit în piatră, o frază din carnetul său de notițe:

"Peindre c'est la vie, la vraie vie, ma vie".

ADRIAN GRAUENFELS

VICTOR BRAUNER - SECVENȚE

OCHIUL CICLOPULUI

JOAN PANISELLO CHAVARRÍA

Albastrul dintre cer și ape

O poveste despre supraviețuire și dragoste într-o lume a războiului, *Albastrul dintre cer și ape*, de Susan

Abulhawa

• „*Inima omului e făcută din cuvintele pe care le punem în ea.*” (Susan Abulhawa)

Susan Abulhawa explorează în saga unei familii consecințele acelei politici brutale de evacuare în masă de-a lungul mai multor continente și generații, urmărind totodată poveștile unor femei curajoase care reușesc, cu incredibile sacrificii, să însuflească prezentului vitreg.

În micul sat palestinian Beit Daras, toată lumea le cunoaște pe femeile din familia Baraka: pe îndrăzneța Nazmiyeh, pe surioara ei clarvăzătoare, Mariam, precum și pe mama lor, *Um Mamdouh*, cea posedată de djinni înspăimântători. Atunci când familia este silită de nou-înființatul stat Israel să-și părăsească străvechiul cămin, doar Nazmiyeh și fratele ei supraviețuiesc călătoriei până în Gaza. Ducându-și cu greu traiul într-o tabără de refugiați, Nazmiyeh, capul familiei, reușește să treacă peste greutăți. Ea se va îngriji de soarta micii comunități de surori, fiice și nepoate, în timp ce fratele ei emigrează în America, unde rămâne până la moarte. Va lăsa în urmă doar o nepoată, Nur, cea cu „un ochi normal și unul colorat”, care tânjește să-și caute originile în Gaza.

Albastrul dintre cer și ape, de Susan Abulhawa, a apărut recent în colecția „Biblioteca Polirom”, seria „Actual”, în traducere din limba engleză și note de Mihaela Negrilă, disponibil în librării și pe www.polirom.ro, dar și în ediție digitală.

„*Albastrul dintre cer și ape* nu este numai o poveste despre înstrăinare. Romanul e plin de dansuri, petreceri pe plajă, spaime, blesteme și eroism. Precum povestitoarea din *O mie și una de nopți*, Susan Abulhawa își surprinde cititorul dând la iveală fără încetare noi și noi povestiri.” (*The Guardian*) (...)

ANA-MARIA TABĂRCĂ

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA,
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN
Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru,
Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița
Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian
Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-
Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru

Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr
Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,
Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț
Maximinian, Miruna Ioana Miron, Flavia Topan,
Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela
Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada),
Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel),
Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela
Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia),
Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca
(Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean
Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

